

**TIESNEŠU
ĒTIKAS KOMISIJAS
ATZIŅU KRĀJUMS**

skaidrojumi un atzinumi

2017–2023

**Tiesnešu ētikas komisijas atziņu krājums: skaidrojumi un atzinumi.
2017. – 2023. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2023, 299 lpp.**

Tieslietu padomes un Tiesnešu ētikas komisijas projekts
Tiesu administrācijas finansējums

Redkolēģija: Dace Skrauple, Lauma Paegļkalna, Iveta Andžāne

- © Tieslietu padome, 2023
- © Tiesnešu ētikas komisija, 2023
- © Marina Selunska, grafiskais dizains, 2023
- © Tiesu namu aģentūra, makets, 2023

Izdevējs

Baldones ielā 1B, Rīga, LV-1007,
tālr.67804733, tnamatatas.tna.lv
TIESU NAMU AĢENTŪRA

Tiražētājs

SIA "Jelgavas tipogrāfija"
Langervaldes ielā 1A, Jelgava, LV-3002

ISBN 978-9934-621-12-3

SATURS

IEVADS	6
Tiesnešu ētikas komisijas locekles senatores Daces Mitas piemiņai	10
Krājumā publicēto tiesnešu ētikas komisijas dokumentu hronoloģiskais rādītājs	11
I. Tiesnešu ētikas komisijas skaidrojumi	13
Par tiesneša objektivitāti lietā, kurā viņš, nebūdam vēl tiesneša amatā, sniedzis neatkarīga eksperta atzinumu ar izskatāmo lietu nesaistītos jautājumos (17.03.2017.) [46]	15
Par argumentu, kas vēršas pret oponenta personu personīgi (<i>ad hominem</i> argumentu) izmantošanu tiesneša diskusijā (12.01.2018.) [50].....	20
Par tiesneša atstatīšanos no vienvēidīgu lietu izskatīšanas, ja vienā lietā kasācijas instance ir atcēlusi spriedumu (16.02.2018.) [52]	21
Par tiesas priekšsēdētājas un tiesneses rīcību saistībā ar lietu sadali (16.03.2018.) [55].....	25
Par mācību apmeklēšanu tiesas darba laikā (16.03.2018.) [56]	29
Par tiesnešu dalību speciāli tiesnešiem organizētās mācībās un tiesas priekšsēdētāja kompetenci tiesas darba organizēšanā (27.04.2018.) [57].....	33
Par tiesneša administratīvo imunitāti (27.04.2018.) [58].....	38
Par tiesas objektivitāti, neatkarību un godīgumu saistībā ar nolēmumu pieņemšanas un pasludināšanas kārtību (31.08.2018.) [60].....	40
Par tiesneša dalību Augstskolas tiesību zinātņu studiju programmu padomes darbā (12.04.2019.) [62].....	44
Par tiesnešu komunikāciju, nosakot krimināllietas iztiesāšanas laiku (17.01.2020.) [65]	47
Par lietas objektīvas izskatīšanas ietekmēšanu (20.03.2020.) [67]	51
Par piedalīšanos pašpārvaldes vēlēšanās (20.11.2020.) [71]	55
Par pieteikta noraidījuma izlemšanu (17.02.2023.) [81].....	61

II. Tiesnešu ētikas komisijas atzinumi	67
Par tiesneša rīcību ar tiesas iekšējās sarakstes dokumentiem (27.01.2017.) [44].....	69
Par tiesneša objektivitāti lietas izskatīšanā, aicinot puses uz izlīguma noslēgšanu (28.02.2017.) [45].....	71
Par tiesneša rīcību, izmantojot tiesneša amata prestižu sadzīviskā konfliktā (17.03.2017.) [47].....	75
Par tiesneša objektivitāti (07.04.2017.) [48].....	78
Tiesnešu ētikas komisijas locekļu Dzintras Amerikas, Anitas Kovaļevskas un Agneses Skulmes atsevišķās domas.....	84
Par automašīnas, ar kurām pārvietojas arī advokāti, lietošanu (09.06.2017.) [49].....	94
Par tiesneša rīcību ģimeniskā konfliktā (12.01.2018.) [51].....	99
Par tiesneša izturēšanos tiesas sēdē (16.02.2018.) [53].....	104
Par tiesneša izturēšanos un izteikumiem tiesas sēdē (16.02.2018.) [54].....	108
Par tiesneša izturēšanos tiesas sēdē (13.07.2018.) [59].....	114
Par tiesneša atstatīšanos no lietas izskatīšanas (28.09.2018.) [61].....	120
Par <i>ex parte</i> sarunām (11.10.2019.) [63].....	129
Par tiesneša izturēšanos un izteikumiem tiesas sēdē (13.12.2019.) [64].....	133
Par tiesneša atstatīšanos no lietas izskatīšanas (14.02.2020.) [66].....	136
Par tiesneša komunikāciju ar kolēģi no darba brīvajā laikā (20.03.2020.) [68].....	141
Par tiesneša tiesas sēdes vadības stilu un uzvedības standartiem komunikācijā ar procesā iesaistītām personām (08.05.2020.) [69].....	144
Par tiesneša izturēšanos tiesas sēdē (07.08.2020.) [70].....	149
Par tiesneša izturēšanos tiesas sēdē (13.11.2020.) [72].....	155
Tiesneša izdarīts administratīvais pārkāpums kā pamats tiesneša ētikas pārkāpuma konstatēšanai (02.02.2021.) [73].....	164
Par tiesneša komunikāciju sociālajos tīklos un privātajā sarakstē (19.03.2021.) [74].....	169

Par Tiesnešu ētikas komisijas kompetenci vērtēt tiesneša amata kandidātu un tiesneša iespējamiem reputācijas riskiem (06.05.2021.) [75].....	176
Par tiesneša komunikāciju sociālajos tīklos (14.05.2021.) [76].....	183
Par tiesneša nesadarbošanos ar Tiesnešu ētikas komisiju (26.11.2021.) [77].....	187
Par tiesneša cieņpilnu attieksmi komunikācijā ar procesā iesaistītām personām un atturēšanos nolēmumos paust personisku viedokli par šo personu veselības stāvokli un profesionālajām kvalitātēm, radot tām diskriminācijas sajūtu (26.11.2021.) [78].....	193
Par tiesnešu atteikšanos uzrādīt vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu (14.01.2022.) [79].....	202
Par tiesneša atstatīšanos (18.02.2022.) [80].....	207
Par tiesneša rīcību, vēršoties Valsts policijā un nepieņemot noraidījumu un/vai neatstatot sevi no civilietas izskatīšanas brīdī, kad tiesnesis vērsās policijā (16.06.2023.) [82].....	214
Rādītāji	227
Tiesnešu ētikas komisijas atziņu rādītājs (<i>pēc Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksa normām</i>).....	229
Avotu rādītājs, kuri pamato Tiesnešu ētikas komisijas atziņas.....	259
Tiesnešu ētikas komisijas darbību un tiesnešu ētiku regulējoši dokumenti	281
Likums "Par tiesu varu" (<i>izvilums – 14.1 nodaļa "Tiesnešu ētikas komisija"</i>).....	283
Tiesnešu ētikas komisijas reglaments (<i>apstiprināts ar Tieslietu padomes 30.04.2021. lēmumu Nr. 46</i>).....	285
Tiesnešu ētikas kodekss (<i>pieņemts Latvijas Tiesnešu konferencē 02.02.2021.</i>).....	289
Tiesnešu uzvedības Bangaloras principi (<i>apstiprinājusi ANO Ekonomisko un sociālo lietu padome</i>).....	292

IEVADS

Ir pagājuši gandrīz astoņi gadi kopš pirmā Tiesnešu ētikas komisijas atziņu krājuma izdošanas, tas notika 2016. gadā.

No 2016. gada 23. maija līdz 2020. gada 23. maijam Tiesnešu ētikas komisijā darbojās Latvijas tiesnešu konferences ievēlēti tiesneši:

- Anita Kovaļevska, komisijas priekšsēdētāja, Augstākās tiesas tiesnese;
- Alla Šilova, komisijas priekšsēdētāja, Latgales apgabaltiesas tiesnese;
- Dzintra Amerika, komisijas priekšsēdētāja, Augstākās tiesas tiesnese;
- Dace Skrauple, komisijas priekšsēdētājas vietniece, Zemgales apgabaltiesas tiesnese;
- Normunds Salenieks, Augstākās tiesas tiesnesis;
- Guntars Ploriņš, Administratīvās rajona tiesas Valmieras tiesu nama priekšsēdētājs;
- Madara Ābele, Rīgas apgabaltiesas tiesnese;
- Agnese Skulme, Zemgales rajona tiesas tiesnese;
- Ināra Jaunzeme, Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas tiesnese;
- Baiba Lielpētere, Vidzemes rajona tiesas tiesnese.

2018. gada 12. septembrī Anitai Kovaļevskai beidzās pilnvaru termiņš komisijā, viņas vietā 2018. gada 11. septembrī tika ievēlēta Adrija Kasakovska, Zemgales rajona tiesas tiesnese, tiesas priekšsēdētājas vietniece.

2018. gada rudenī Guntars Ploriņš tika ievēlēts Tieslietu padomē, viņa vietā 2018. gada 29. novembrī tika ievēlēta Iveta Andžāne, Zemgales rajona tiesas tiesnese.

2020. gada 26. maijā darbu uzsāka jauns Latvijas tiesnešu konferences ievēlēts komisijas sastāvs:

- Dace Skrauple, komisijas priekšsēdētāja, Zemgales apgabaltiesas tiesnese;
- Adrija Kasakovska, komisijas priekšsēdētājas vietniece, Zemgales rajona tiesas tiesnese, tiesas priekšsēdētājas vietniece;
- Iveta Andžāne, Zemgales rajona tiesas tiesnese;
- Madara Ābele, Rīgas apgabaltiesas tiesnese;
- Aija Jermacāne, Rēzeknes tiesas tiesnese;
- Anda Kraukle, Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesnese, tagad Rīgas pilsētas tiesas priekšsēdētāja;
- Baiba Lielpētere, Vidzemes rajona tiesas tiesnese;

- Dace Mita, Augstākās tiesas tiesnese;
- Lauma Paegļkalna, Administratīvās apgabaltiesas tiesnese, Augstākās tiesas tiesneses pienākumu izpildītāja;
- Inese Laura Zemīte, Augstākās tiesas tiesnese.

Tiesnešu ētikas komisijas sastāvs uz 2020. gada 26. maiju
(foto no Augstākās tiesas arhīva)

2022. gada 22. janvārī pāragri mūžībā devās Dace Mita, rudenī pilnvaru termiņš komisijā beidzās Ivetai Andžānei.

2022. gada septembrī Tiesnešu ētikas komisijā tika ievēlēti:

- Diāna Makarova, Augstākās tiesas tiesnese;
- Jānis Grīnbergs, Vidzemes rajona tiesas tiesnesis.

2023. gada janvārī par Tieslietu ministrijas parlamentāro sekretāri kļuva Lauma Paegļkalna, viņas vietā 2023. gada 18. aprīlī Tiesnešu ētikas komisijā tika ievēlēta Aiva Daidere, Kurzemes apgabaltiesas tiesnese.

Šajā krājumā, tāpat kā pirmajā, ir apkopoti Tiesnešu ētikas komisijas skaidrojumi un atzinumi – atziņas saistībā ar tiesnešu profesionālo ētiku. Tajos atspoguļotos jautājumus un atziņas Tiesnešu ētikas komisija ir analizējusi un vērtējusi vai nu saistībā ar tiesneša lūgumu pēc padoma, vai arī, izvērtējot personas iesniegumu,

vai arī komisija ir atzinusi konkrēto jautājumu par nozīmīgu tiesu varas sekmīgai darbībai un vērtējusi to pēc savas iniciatīvas.

Latvijas tiesneši Tiesnešu ētikas komisijā ir ievēlējuši kolēģus no visas valsts, tajā vienmēr darbojušies tiesneši, kuri vēlējušies un pratuši atrast laiku un resursus, lai tādā veidā iesaistītos tiesnešu pašpārvaldē, godprātīgi un atbildīgi veiktu šos papildu pienākumus, kas, ņemot vērā ievērojamo tiešo darba pienākumu apjomu, ne vienmēr bijis vienkārši. Lai gan tiesnesim tas ir papildus pienākums, tā ir arī lieliska iespēja komunicēt un mijiedarboties ar kolēģiem no citām tiesām, nevis tikai ar tuvākajiem kolēģiem un procesu dalībniekiem. Komisijas locekļiem allaž ir bijis izaicinājums paraudzīties uz tiesu sistēmai svarīgiem jautājumiem plašāk un sistēmiskāk, nevis tikai kā uz konkrētu sadzīvīsku notikumu vai juridisku kāzusu, neaizmirstot par virsmērķi – veicināt vienotu izpratni par valsts pārvaldes vērtībām un uz tām balstītiem ētikas pamatprincipiem, kā arī tiem atbilstošu rīcību, tādējādi sekmējot labu pārvaldību un vairojot sabiedrības uzticēšanos tiesām.

Tiesnešu ētikas kodekss nav uzlūkojams kā visaptverošs vērtību, ētikas principu un uzvedības normu apraksts, – savā personiskajā un profesionālajā rīcībā tiesneši ievēro arī vispārpieņemtās vērtības, ētikas principus un uzvedības normas. Pasaule un sabiedrība attīstās un mainās, tāpēc svarīgi ir sekot tam līdzī un neatpalikt, bet gan pielāgoties pārmaiņām.

Tiesnešu ētikas komisija turpina iesākto praksi: gadījumā, ja, analizējot kādu iesniegumu, komisija atzīst, ka konkrētajā gadījumā nav konstatējams tiesnešu ētikas normu pārkāpums, tomēr attiecīgais jautājums tiesnešiem ir aktuāls, rakstīt skaidrojumu nolūkā vērst tiesnešu uzmanību uz profesionālās ētikas standartiem.

Tiesnešu ētikas komisija atzīst par nepieciešamu un labu praksi savu atzinumu un skaidrojumu publiskošanu, tie ir pieejami un katrs interesents ar tiem var iepazīties. Arī šī – otrā krājuma izdošana apliecina tiesnešu vēlmi augt un pilnveidoties, nevis savas kļūdas un problēmas noslēpt un paturēt tikai savā lokā.

Vienmēr aktuāla un klātesoša komisijas apspriežamo jautājumu lokā ir tiesneša objektivitāte, uzvedība un rīcība tiesas procesā, atstāšanās un noraidījumu pieņemšanas vai nepieņemšanas dažādi aspekti, tiesneša komunikācija sociālajos tīklos. Nozīmīgas šajā laika periodā bijušas Tiesnešu ētikas komisija atziņas par tiesneša piedalīšanos pašpārvaldes vēlēšanās, par tiesneša nesadarbošanos ar Tiesnešu ētikas komisiju, par tiesneša atteikšanos uzrādīt vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu, par tiesas objektivitāti, neatkarību un godīgumu saistībā ar nolēmumu pieņemšanas un pasludināšanas kārtību.

Visdažādākie procesi Latvijā un pasaulē noteikti sagādās jaunus izaicinājumus, kam Tiesnešu ētikas komisija ir gatava.

Tiesnešu ētikas komisijas darbu nodrošina Tiesu administrācija, kā komisijas atbalsta persona ilgu gadu atbildīgi un precīzi darbojusies Indra Kārklīņa, bet kopš 2020. gada to pašizliedzīgi dara Liene Jākobsone.

2024. gada maijā Latvijas tiesnešu konference vēlēs jaunu Tiesnešu ētikas komisijas sastāvu, kam novēlam uzturēt to radošo garu, interesi par attīstību, dzīvi un dažādiem tās procesiem, kas nepieciešams, lai turpinātu un uzlabotu iepriekšējo komisijas sastāvu iesākto darbu – palīdzēt tiesnešiem visdažādākajās, arī kritiskās situācijās, skaidrot, iedvesmot, atbalstīt nolūkā stiprināt katra un ikviena tiesneša pārliecību par sevi un līdz ar to par tiesu sistēmu kopumā, lai tādējādi vairotu un stiprinātu tiesu varas autoritāti.

Tiesnešu ētikas komisijas priekšsēdētāja Dace Skrauple

TIESNEŠU ĒTIKAS KOMISIJAS LOCEKLES SENATORES DACES MITAS PIEMIŅAI

Cieņa pret sevi un cieņa pret citiem ir viena no galvenajām vērtībām cilvēka dzīvē. Tā uzskatīja mūsu kolēģe Dace Mita, kuras mūžs aprāvās 2022. gada 22. janvārī.

Dace Mita augstu vērtēja gan cilvēcisko, gan profesionālo ētiku. Viņa uzskatīja, ka jebkurā jautājumā var palīdzēt tas, ka mēs, saglabājot savu profesionalitāti, neaizmirstam, ka esam un paliekam cilvēki.

Kļūstot par tiesnešiem, mēs uzņemamies noteiktus uzvedības standartus. Mūsu profesionālās ētikas ietvars ir tās vērtības, kuras tiesneši izcēlušī kā svarīgākās, lai nodrošinātu sabiedrības pamattiesību ievērošanu. Dace Mita bija viena no tiesnesēm, kura radīja ideju par Latvijas tiesnešu ētikas komisijas izveidi, tika ievēlēta par pirmās Tiesnešu ētikas komisijas locekli un darbu Tiesnešu ētikas komisijā turpināja astoņus gadus. 2020. gadā Tiesnešu ētikas komisijā Dace Mita tika ievēlēta atkārtoti.

Diskusijās, lēmumu pieņemšanā par atzinumiem un skaidrojumiem Dace lieliski prata salīdzināt tiesnešiem izvirzītās prasības ētikas standartu ievērošanā ar nepieciešamību respektēt tiesneša neatkarību.

Atceroties Tiesnešu ētikas komisijas darba apspriedes, Daces ieguldījums komisijas atzinumu un skaidrojumu tapšanā bija ļoti nozīmīgs. Viņas būtība izpaudās absolūtā mierā un sirsnībā. Risinot ikvienu jautājumu, savu viedokli viņa vienmēr puda ar pārliecību, argumentējot un pamatojot savas pārdomas. Daces ieskats bija, ka būtiski ir ne vien skaidrot tiesnešu rīcību no profesionālās ētikas viedokļa, bet arī apzināt un apkopot to, lai tas kalpotu kā ceļvedis un atgādinājums mums, tiesnešiem, veicot amata pienākumus. Tāpēc Dace Mita aktīvi piedalījās pirmā Tiesnešu ētikas komisijas atziņu krājuma veidošanā un bija klāt vēl brīdī, kad tika apspriesta ideja šo tradīciju turpināt.

Kaut arī Daces šobrīd vairs nav starp mums, mūžīgas paliks viņas domas, atziņas un redzējums par to, kādai ir jābūt tiesneša cienīgai uzvedībai un attieksmei pret savu amata uzlikto pienākumu – tās dzīvo šīs grāmatas lappusēs.

Krājumā publicēto tiesnešu ētikas komisijas dokumentu hronoloģiskais rādītājs *

<i>Nr. p. k.</i>	<i>lpp.</i>	<i>Nr. p. k.</i>	<i>lpp.</i>
[44]	27.01.2017. atzinums69	[63]	11.10.2019. atzinums..... 129
[45]	28.02.2017. atzinums71	[64]	13.12.2019. atzinums..... 133
[46]	17.03.2017. skaidrojums15	[65]	17.01.2020. skaidrojums 47
[47]	17.03.2017. atzinums75	[66]	14.02.2020. atzinums..... 136
[48]	07.04.2017. atzinums78	[67]	20.03.2020. skaidrojums 51
	Komisijas locekļu atsevišķās domas84	[68]	20.03.2020. atzinums..... 141
[49]	09.06.2017. atzinums94	[69]	08.05.2020. atzinums..... 144
[50]	12.01.2018. skaidrojums20	[70]	07.08.2020. atzinums..... 149
[51]	12.01.2018. atzinums99	[71]	20.11.2020. skaidrojums 55
[52]	16.02.2018. skaidrojums21	[72]	13.11.2020. atzinums..... 155
[53]	16.02.2018. atzinums104	[73]	02.02.2021. atzinums..... 164
[54]	16.02.2018. atzinums108	[74]	19.03.2021. atzinums..... 169
[55]	16.03.2018. skaidrojums25	[75]	06.05.2021. atzinums..... 176
[56]	16.03.2018. skaidrojums29	[76]	14.05.2021. atzinums..... 183
[57]	27.04.2018. skaidrojums33	[77]	26.11.2021. atzinums..... 187
[58]	27.04.2018. skaidrojums38	[78]	26.11.2021. atzinums..... 193
[59]	13.07.2018. atzinums114	[79]	14.01.2022. atzinums..... 202
[60]	31.08.2018. skaidrojums40	[80]	18.02.2022. atzinums..... 207
[61]	28.09.2018. atzinums120	[81]	17.02.2023. skaidrojums 61
[62]	12.04.2019. skaidrojums44	[82]	16.06.2023. atzinums..... 214

* Dokumenta kārtas numurs (skaitlis kvadrātiekvāš) norādīts pie attiecīgā dokumenta publikācijas un rādītājos – aiz informācijas par attiecīgo dokumentu.

I

TIESNEŠU ĒTIKAS KOMISIJAS SKAIDROJUMI

Par tiesneša objektivitāti lietā, kurā viņš, nebūdams vēl tiesneša amatā, sniedzis neatkarīga eksperta atzinumu ar izskatāmo lietu nesaistītos jautājumos

Tiesneša objektivitāte ir obligāts nosacījums tiesneša pienākumu pienācīgai izpildei. Tā izpaužas ne tikai pieņemtā nolēmuma saturā, bet arī visās procesuālajās darbībās, kas nepieciešamas attiecīgu nolēmumu pieņemšanā. Tiesneša objektivitāti var apšaubīt tikai tad, ja uz to norāda objektīvi pamatoti fakti, turklāt tie jāvērtē katrā konkrētā gadījumā, ņemot vērā konkrēto apstākļu raksturu, apjomu, nozīmīgumu.

Darījumu attiecību pastāvēšana kaut kad pagātnē nevar uz mūžu "diskvalificēt" amatpersonu no konkrētu pienākumu pildīšanas attiecībā pret noteiktiem subjektiem.

Piesardzīgi būtu jāattiecas pret tiesneša objektivitātes apšaubīšanu lietā tādēļ vien, ka tiesnesis kādreiz ir paudis viedokli par tādu pašu tiesību jautājumu, kāds risināms konkrētā lietā, jo pretējā gadījumā katrs spriedums vai zinātniska publikācija, kur izgaismojas tiesneša viedoklis par tiesību jautājumu, būtu pamats tiesneša objektivitātes apšaubīšanai. Minētais, protams, neizslēdz pušu tiesības pieteikt noraidījumu tiesai, attiecīgi to pamatojot.

Tiesnešu ētikas komisijas SKAIDROJUMS

46

Rīgā

2017. gada 17. martā

[1] Tiesnešu ētikas komisija ir saņēmusi tiesneša iesniegumu ar lūgumu skaidrot, vai ir saskatāms tiesneša ētikas normu pārkāpums, ja tiesnesis piedalījies jautājuma izlemšanā par kasācijas tiesvedības ierosināšanu lietā, kuras pusei pirms pieciem gadiem, nebūdams tiesneša amatā, sniedzis neatkarīga eksperta atzinumu ar izskatāmo lietu nesaistītos tiesību jautājumos, un vai attiecībā uz viņam iedalītu civillietu priekšroka dodama tiesneša neatkarības principam un tādēļ nav iemesla atstatīties, vai arī tomēr svarīgāk ir nodrošināt objektivitātes iespaidu, tāpēc no lietas izskatīšanas būtu jāatstatās.

[2] Tiesnesis norādījis, ka savā apmēram 20 gadus ilgajā privātprakses laikā kā neatkarīgs speciālists sniedzis daudzus juridiskos atzinumus, pārsvarā par komercietību un juridiskās metodes jautājumiem.

2011. gadā, trīs gadus pirms stāšanās tiesneša amatā, tiesnesis kā neatkarīgs juridiskais eksperts sniedzis sabiedrību ar ierobežotu atbildību (turpmāk – sabiedrība) pārstāvošam zvērinātam advokātam juridisko atzinumu par vispārējiem tiesību jautājumiem saistībā ar dalībnieka izslēgšanu no

sabiedrības. Ne uzdotajos jautājumos, ne atzinumā nav minētas konkrētas firmas vai uzvārdi. Par šo atzinumu saņemta vienreizēja atlīdzība.

Kopš tā laika par advokāta pārstāvēto sabiedrību tiesnesis vairs neko nav dzirdējis, ar advokātu bijuši vēl divi lietišķi kontakti, nekādi sociālie kontakti tiesnesim ar advokātu nekad nav bijuši.

2014. gada 7. jūlijā tiesnesis stājies Augstākās tiesas tiesneša amatā.

2016. gada 8. decembrī Civillietu departamenta tiesnešu kolēģijas rīcības sēdē lemts par kasācijas tiesvedības ierosināšanu lietā, kurā viens no pieciem prasītājiem bijis 2011. gada atzinuma adresāts – sabiedrība, kurai par labu šajā lietā taisīti divu instanču spriedumi. Šai lietai nav bijis nekāds sakars ar tiesneša 2011. gada atzinumā aplūkotojumiem tiesību jautājumiem.

Tiesnesis kā lietas referents sagatavojis ziņojumu un sniedzis to rīcības sēdē, nezinot, ka viens no pieciem prasītājiem ir viņa 2011. gada atzinuma adresāts, jo šādu sabiedrību vairs nav atcerējies. Viņam nav bijis arī zināms, ka advokātam ir interese šajā lietā, jo sabiedrību, kurai 2011. gadā sniegts atzinums, šajā lietā pārstāvēja cits advokāts.

Turklāt 2016. gada decembrī tiesnesis bijis pārliecināts, ka viņa vēsturiskajām darbību attiecībām ar bijušajiem klientiem nav vairs nekādas nozīmes, jo kopš stāšanās tiesneša amatā bija pagājuši divarpus gadi, kas pārsniedz likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 11. panta otrajā daļā noteikto divu gadu "atdzišanas" periodu.

Rīcības sēdē tiesnešu kolēģija vienbalsīgi nonākusi pie slēdziena, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir pareizs un atstājams spēkā, tāpēc kasācijas tiesvedības ierosināšana atteikta.

Šobrīd tiesneša tiesvedībā atrodas vēl neizskatīta civillietā ar tām pašām pusēm kā lietā, kurā 2016. gada 8. decembrī pieņemts rīcības sēdes lēmums. Lai gan abu lietu apstākļi ir līdzīgi, tomēr pastāv arī vērtējama atšķirība faktiskajos apstākļos.

Līdz ar to tiesnesim radusies ētiska dilemma, vai konkrētajā gadījumā no tiesnešu ētikas viedokļa priekšroka dodama tiesneša neatkarības principam vai objektivitātes iespaida nodrošināšanas interesēm. Televīzijas raidījumā tikusi apšaubīta tiesneša objektivitāte.

Tiesnesis norādījis, ka pats nesaskata ārkārtas situāciju, kuras dēļ viņam būtu jāatsakās no savu tiesneša pienākumu pildīšanas.

[3] Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanona 3. punkts noteic, ka tiesnesis darbojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei.

Tiesnešu ētikas komisija ir atzinusi, ka tiesneša objektivitāte ir obligāts nosacījums tiesneša pienākumu pienācīgai izpildei. Tā izpaužas ne tikai pieņemtā

nolēmuma saturā, bet arī visās procesuālajās darbībās, kas nepieciešamas attiecīgu nolēmumu pieņemšanā. Objektivitātes princips ir uzticības tiesai svarīgs elements, proti, demokrātiskā sabiedrībā tiesai (tiesnesim) jārikojas tā, lai procesa dalībniekos radītu uzticību tiesai (tiesnesim).

Taču Tiesnešu ētikas komisija atzinusi arī, ka tiesneša objektivitāti var apšaubīt tikai tad, ja uz to norāda objektīvi pamatoti fakti, turklāt tie jāvērtē katrā konkrētā gadījumā, ņemot vērā konkrēto apstākļu raksturu, apjomu, nozīmīgumu (sk. *Tiesnešu ētikas komisijas 2008. gada 1. augusta skaidrojumu, 2012. gada 24. augusta atzinumu*).

[4] Ir atzīts, ka *Latvijā ir samērā neliels juridisko profesiju pārstāvju skaits un arī ierobežota profesionālu jautājumu risināšanas vide. Šo profesiju pārstāvji var būt mācījušies vienā mācību iestādē, jau iepriekš strādājuši kopā vai nonāk profesionālajā saskarsmē pasniedzēja darbā, darba grupās un tml., kur saskarsmei nav personiska rakstura. Valtī ar nelielu iedzīvotāju skaitu ir liela iespēja būt saistītiem ar kopējiem paziņām. Tāpat juridisko profesiju pārstāvjiem, kuri ir iesaistīti vienā lietā, var gadīties nejauši un neatkarīgi vienam no otra sastapties kādā sabiedriskā vietā, profesionālā vai privātā pasākumā, arī tiesas telpās. Šādu saikņu esamībai pašai par sevi no saprātīga vērtētāja viedokļa nevajadzētu radīt šaubas par tiesneša objektivitāti (sk. *Tiesnešu ētikas komisijas, Latvijas Zvērinātu advokātu padomes Ētikas komisijas un Prokuroru atestācijas komisijas 2012. gada 20. janvāra skaidrojumu*).*

Tiesnesis pirms apstiprināšanas tiesneša amatā 20 gadus profesionāli darbojies gan kā viens no valsts vadošajiem komercietību speciālistiem, sniedzot juridiskas konsultācijas, gan arī kā pasniedzējs. Līdz ar to viņam bijusi saskarsme ar ļoti daudziem komersantiem, amatpersonām, advokātiem, juristiem un studentiem. Taču tas pats par sevi nav pietiekams, lai apšaubītu tiesneša objektivitāti lietās, kur piedalās šīs personas.

Ir jāņem vērā, ka ar konkrēto sabiedrību un advokātu tiesnesim bijusi tikai lietišķa, bet nekad ne personiska rakstura saskarsme. Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā esošā informācija, ko tai ir sniedzis pats tiesnesis un arī citas personas, neliecina par tiesneša ciešāku saistību ar šīm personām. Turklāt ir pagājuši vairāk nekā divi gadi no brīža, kad tiesnesis ir apstiprināts tiesneša amatā. Savukārt no brīža, kad tiesnesis, būdams jurists, ir sastādījis atzinumu, pagājuši pieci gadi.

Likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 11. panta otrajā daļā noteikts, ka valsts amatpersona nedrīkst izdot administratīvos aktus, veikt uzraudzības, kontroles, izziņas vai sodīšanas funkcijas, slēgt līgumus vai veikt citas darbības attiecībā uz saviem darījumu partneriem divus gadus pēc līgumisko attiecību izbeigšanās.

Minētajā normā ir iestrādāts tā saucamais "atdzīšanas" periods, pēc kura saprātīgam vērotājam no malas vairs nebūtu jārodas šaubām par amatpersonas, tostarp tiesneša, objektivitāti, pieņemot lēmumus vai veicot citas darbības

attiecībā uz normā minētajiem subjektiem. No minētās normas arī izriet, ka darījumu attiecību pastāvēšana kaut kad pagātnē nevar uz mūžu "diskvalificēt" amatpersonu no konkrētu pienākumu pildīšanas attiecībā pret noteiktiem subjektiem.

Līdzīgi šis jautājums ir risināts arī, piemēram, Kanādas tiesnešu Ētikas kodeksā, kur noteikts, ka tiesnesim jāapsver trīs momenti: (1) nedrīkst piedalīties procesā, ja patiešām pastāv interešu konflikts – piemēram, tiesnesim vēl pirms ievēlēšanas amatā bija zināma kāda konfidenciāla informācija saistībā ar šo lietu; (2) jāizvairās no situācijām, kad saprātīgai, godīgi noskaņotai un informētai personai varētu būt pamatotas aizdomas par tiesneša neitralitāti; (3) nevajadzētu sevi atstāt bez vajadzības, jo tas pagarina procesu un uzliek papildu nastu kolēģiem (sk. *Ethical Principles for Judges. Canadian Judicial Council, 51. lpp.*; pieejams: https://www.cjc-ccm.gc.ca/cmslib/general/news_pub_judicial_conduct_Principles_en.pdf).

Savukārt vispārējās ētikas normu vadlīnijas Kanādā noteic: (1) ja pirms ievēlēšanas tiesnesis darbojies privātpraksē, viņam nevajadzētu spriest par lietām, kur viņš pats vai viņa firma bija iesaistīta jebkādā kapacitātē pirms iecelšanas amatā; (2) attiecībā uz bijušajiem kolēģiem un klientiem tradicionālā pieeja ir izmantot "atdzišanas" periodu, proti, izvairīties no tiesas spriešanas kādā laika posmā: piemēram, 2 vai 3, vai 5 gadus pēc aiziešanas (*turpat, 52. lpp.*).

Ievērojot minēto, nav pamata apšaubīt tiesneša objektivitāti tikai tāpēc vien, ka pirms pieciem gadiem tiesnesis ir sniedzis atzinumu sabiedrībai, kas tagad tiesneša izlemjamā lietā ir viena no prasītājām.

Tiesneša objektivitātes novērtēšanā būtiska nozīme piešķirama arī apstāklim, ka strīdus atzinums ir iesniegts citā lietā, proti, tas neatrodas tās lietas materiālos, kurā tiesnesis ir pieņēmis lēmumu, kas pretējā gadījumā būtu pamats tiesnesim atstāties no lietas izskatīšanas arī pēc "atdzišanas" perioda iestāšanās.

Tomēr, Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, piesardzīgi būtu jāattiecas pret tiesneša objektivitātes apšaubīšanu konkrētā lietā tādēļ vien, ka tiesnesis kādreiz ir paudis viedokli par tādu pašu tiesību jautājumu, kāds risināms šajā konkrētajā lietā, jo pretējā gadījumā katrs spriedums vai zinātniska publikācija, kur izgaismojas tiesneša viedoklis par kādu tiesību jautājumu, būtu pamats tiesneša objektivitātes apšaubīšanai. Minētais, protams, neizslēdz pušu tiesības pieteikt noraidījumu tiesai, attiecīgi to pamatojot.

[5] Kā tas izriet no iepriekš citētā Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanona 3. punkta, tiesnesim ir jārīkojas tā, lai par viņa objektivitāti nerastos šaubas ne tikai tiesu lietas dalībniekiem, bet arī sabiedrībai kopumā. Tiesnesim ir jārēķinās ar to, ka viņa rīcību vērtēs arī ar lietu nesaistītas personas, tostarp mediji.

Tiesnešu ētikas komisija, neapstrīdot saprātīga vērtētāja no malas tiesības paust viedokli un savas šaubas par tiesneša objektivitāti, tomēr nevar noliegt tiesneša tiesības rēķināties ar to, ka saprātīga vērtētāja no malas kritika par tiesneša objektivitāti būs argumentēta un izsvēta no dažādiem skatupunktiem. Tas nozīmē, ka būs noskaidroti visi būtiskie apstākļi un fakti, kas var ietekmēt secinājumu par tiesneša objektivitāti, tostarp, ņemot vērā arī tās personas, kas sniedz informāciju, piemēram, medijiem, ieinteresētības pakāpi konkrētajā tiesu lietā. Tam vajadzētu darīt piesardzīgu informācijas saņēmēju un likt rūpīgi pārbaudīt sniegtās informācijas kvalitāti un atbilstību patiesībai. Nepārbaudītas, nepilnīgas un pat melīgas informācijas izplatīšana nodara kaitējumu ne tikai konkrētajam tiesnesim, bet arī tiesu varai kopumā, diskreditējot to sabiedrības acīs.

Ievērojot iepriekš teikto, Tiesnešu ētikas komisija **i z s k a i d r o:**

1. Pie minētajiem apstākļiem saprātīgam vērotājam nevajadzētu rasties šaubām par tiesneša objektivitāti.
2. Nav saskatāms tiesneša ētikas normu pārkāpums, ja tiesnesis piedalās jautājuma izlemšanā par kasācijas tiesvedības ierosināšanu lietā, kuras pusei pirms pieciem gadiem, nebūdamas tiesneša amatā, sniedzis neatkarīga eksperta atzinumu ar izskatāmo lietu nesaistītos tiesību jautājumos.

Par argumentu, kas vēršas pret oponenta personu personīgi (*ad hominem* argumentu) izmantošanu tiesneša diskusijā

Tiesnesis nedrīkst diskusijā lietot ad hominem argumentus, jo tas neatbilst augstai diskusiju kultūrai.

(50)

Tiesnešu ētikas komisijas
SKAIDROJUMS

Rīgā

2018. gada 12. janvārī

Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi tiesneses iesniegumu ar lūgumu skaidrot, **vai ir pieļaujams, ka tiesnesis diskusijā izmanto argumentus, kas vēršas pret oponenta personu personīgi jeb *ad hominem* argumentus.**

Tiesnešu ētikas kodeksa 1. kanona 4. punkts noteic, ka tiesnesim ir jāievēro augstas uzvedības kultūras normas. Pie šādām normām pieder arī augstas diskusiju kultūras normas.

Augstai diskusiju kultūrai neatbilst *ad hominem* argumentu lietošana. *Ad hominem* argumentu lietošana ir tāda diskusiju stratēģija, kad diskusijas dalībnieks nevis atspēko izteikto argumentu pēc būtības, bet gan tā vietā uzbrūk argumentu izteikušās personas raksturam, motīviem vai citām īpašībām. Līdz ar to arī tiesnesis nedrīkst izmantot šādu diskusiju stratēģiju.

Vienlaikus Tiesnešu ētikas komisija vēlas vērst uzmanību uz to, ka ne vienmēr ir viegli noteikt, vai konkrētā gadījumā tiešām ir izmantoti *ad hominem* argumenti. Katrā konkrētā gadījumā ir jāvērtē visa diskusija kopumā, jo ir iespējama situācija, kad argumentu izteikušās personas īpašībām vai motīviem var būt nozīme diskusijā, tā kā tas ļauj spriest par personas izteikto apgalvojumu ticamību vai izprast situācijas kontekstu. Tas nozīmē, ka nebūtu pieļaujams izteikt tikai kritiku par oponenta personiskajām īpašībām vai motīviem, nesasaistot to ar vērtējumu par oponenta argumentu pamatotību. Turklāt, izsakot šādu kritiku, diskusijas dalībniekam ir jāspēj loģiski pamatot, ka šādai kritikai ir nozīme argumentu vērtējumā.

Ievērojot iepriekš teikto, Tiesnešu ētikas komisija **i z s k a i d r o:**

Tiesnesis diskusijā nedrīkst izmantot *ad hominem* argumentus.

Par tiesneša atstatīšanos no vienveidīgu lietu izskatīšanas, ja vienā lietā kasācijas instance ir atcēlusi spriedumu

Tiesnešiem nav pamata atstatīties no vienveidīgu lietu izskatīšanas, ja kasācijas instance atcēlusi spriedumu citā lietā. Saprātīgā vērotājā tam nevajadzētu radīt pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti.

Tiesnešu ētikas komisijas
SKAIDROJUMS

52

Rīgā

2018. gada 16. februārī

Tiesnešu ētikas komisija ir saņēmusi vairāku apelācijas instances tiesas tiesnešu iesniegumu ar lūgumu skaidrot, vai apstākļi, ka vienā lietā kasācijas instances tiesa ir atcēlusi spriedumu, nerada šaubas par viņu objektivitāti citu vienveidīgu lietu turpmākā izskatīšanā un vai tas nav pamats tiesnešiem atstatīties no šo lietu izskatīšanas.

[1] Tiesneša objektivitāte ir obligāts nosacījums tiesneša pienākumu pienācīgai izpildei. Tiesnesis nevar piedalīties lietas izskatīšanā, ja viņš personiski tieši vai netieši ir ieinteresēts lietas iznākumā vai ja ir citi apstākļi, kas rada šaubas par viņa objektivitāti (*likuma "Par tiesu varu" 14. panta pirmā daļa*). Tiesnesim ir jāatsakās no piedalīšanās jebkurā tiesas prāvā, kurā tiesnesis nespēj pieņemt spriedumu objektīvi vai arī kurā pēc neatkarīga novērotāja domām tiesnesis nespēj pieņemt objektīvu spriedumu (*Bangaloras Tiesnešu ētikas principu 2.5. punkts*). Arī Tiesnešu ētikas komisija vairākkārt ir uzsvērusi, ka, vērtējot atstātīt vai neatstātīt sevi no lietas skatīšanas, tiesnesim būtiski ir apsvērt, kā konkrētus apstākļus vērtētu informēts un saprātīgs sabiedrības loceklis (*sk. 2008. gada 1. augusta atzinumu, 2009. gada 12. jūnija un 2010. gada 29. oktobra skaidrojumus*).

Tāpat objektivitātes princips ir uzticēšanās tiesai svarīgs elements, tādēļ katram tiesnesim demokrātiskā sabiedrībā jārīkojas tā, lai procesa dalībniekos radītu šo uzticēšanos tiesai. Parasti ar objektivitāti saprot to, ka tiesnesim nav nekādu iepriekšēju aizspriedumu.

[2] Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē ir atzīts, ka tiesas objektivitāti var analizēt no diviem aspektiem, proti, pēc subjektīvā kritērija – tiesneša personiskā pārliecība attiecībā uz konkrēto lietu, kā arī pēc objektīvā kritērija – vai ir pietiekamas garantijas, ka ir izslēgtas jebkādas leģitīmas šaubas par tiesneša objektivitāti (*sk. 1982. gada 1. oktobra sprieduma lietā "Piersack pret Beļģiju" 30. punktu, 1997. gada 25. februāra sprieduma lietā "Findlay pret Lielbritāniju" 73. punktu*). Subjektīvais kritērijs nozīmē, ka tiesai jābūt subjektīvi brīvai

no personīgiem aizspriedumiem vai uzskata. Tiesneša personīgā objektivitāte ir prezumējama, ja vien nav pierādījumu par pretējo. Savukārt objektivā kritērija kontekstā jāizvērtē, vai, neatkarīgi no tiesneša personīgās rīcības, pastāv pārbaudāmi fakti, kas liek apsvērt viņa objektivitāti (*sk. 2006. gada 20. decembra sprieduma lietā "Jasinski pret Poliju" 53. punktu*).

[3] Konkrētajā gadījumā apelācijas instances tiesnešiem radušās šaubas par savu objektivitāti, jo kasācijas instances tiesa, secinot, ka civillietā nav izvērtēti visi apstākļi, ir atcēlusi spriedumu, nododot lietu jaunai izskatīšanai. Apelācijas instances tiesa jau izskatījusi 31 līdzīgu lietu, bet tās tiesvedībā atrodas vēl 49 šādas lietas. Viena no minēto lietu dalībniecēm, ņemot vērā kasācijas instances tiesas spriedumā secināto, pieteikusi noraidījumus visiem apelācijas instances tiesas tiesnešiem, cita starpā norādot uz viņu neobjektivitāti pierādījumu vērtēšanā.

[4] Likuma "Par tiesu varu" 15. panta pirmā daļa noteic, ka tiesnesis, kas piedalījies lietas izskatīšanā, nevar piedalīties šīs lietas atkārtotā izskatīšanā. Tātad šajā tiesību normā ir noteikts apstākļi, kas atbilstoši objektivam kritērijam izslēdz jebkādas leģitīmas šaubas par tiesneša objektivitāti. Tomēr konkrētajā gadījumā šāda apstākļa nav.

Savukārt tas, ka tiesnesis ir piedalījies procesa dalībniekam nelabvēlīga nolēmuma pieņemšanā citā lietā, pats par sevi neliecina par tiesneša neobjektivitāti vai ieinteresētību lietas iznākumā. Arī nolēmuma neatbilstība procesa dalībnieka vēlmēm un tiesību izpratnei nav apstākļi, kas liecinātu par tiesneša neobjektivitāti vai ieinteresētību lietas iznākumā (*sk. Augstākās tiesas 2013. gada 8. augusta lēmuma SKA-681/2013 7. punktu, 2014. gada 31. janvāra lēmuma SKA-254/2014 5. punktu, 2016. gada 14. aprīļa lēmuma SKA-780/2016 5. punktu*).

[5] Tiesnešu ētikas komisija jau iepriekš atzinusi, ka galvenais kritērijs jautājumā par sevis atstatīšanu no lietas izskatīšanas ir tiesneša kā nobriedušas un no nepamatotiem aizspriedumiem brīvas personības subjektīvais uzskats par spēju konkrēto lietu spriest objektīvi, kurš, nepastāvot pamatotiem pretargumentiem, sabiedrībai ir jācieņa un jārespektē (*sk. 2011. gada 1. jūlija lēmumu*). Savukārt tiesneša spēja konkrēto lietu spriest objektīvi vienmēr ir saistīta ar tiesneša neatkarību lietas spriešanā, tādēļ ir konstatējama nepieciešamība šo jautājumu skatīt arī no tiesnešu neatkarības puses.

Tiesnešu neatkarība ir priekšnoteikums tiesiskumam un viena no taisnīgas tiesas pamatgarantijām. Tādēļ tiesnesim ir jāsaģē tiesu varas neatkarība gan tās individuālajā, gan institucionālajā aspektā un pašam jābūt šādas neatkarības piemēram. Tiesnesim savas tiesneša funkcijas jāveic neatkarīgi, patstāvīgi izvērtējot konkrētos faktus un saskaņā ar dziļu tiesību izpratni, jābūt brīvam no jebkādas ārējas ietekmes, pamudinājumiem, spiediena, draudiem vai

iejaukšanās, ko tieši vai netieši varētu radīt kādas aprindas vai iemesls (*Bangaloras Tiesnešu ētikas principu 1.1. punkts*). Nav pieļaujama nekāda tiesas spriešanas ierobežošana, iespaidošana, ietekmēšana, tieši vai netieši draudi, citāda prettiesiska iejaukšanās tiesas spriešanā neatkarīgi no tā, kādā nolūkā un ar kādu ieganstu tas tiktu darīts. Jebkura tiesneša ietekmēšana un iejaukšanās tiesas spriešanā sodāma likumā noteiktajā kārtībā (*likuma "Par tiesu varu" 11. panta otrā daļa*).

Tomēr tiesnešu neatkarība nav absolūta, spriežot tiesu, tiesneši ir pakļauti likumam (*likuma "Par tiesu varu" 10. panta pirmā daļa*). Civilprocesa likuma 5. panta sestā daļa noteic, ka, piemērojot tiesību normas, tiesa ņem vērā judikatūru. Savukārt Civilprocesa likuma 476. panta pirmā un otrā daļa noteic, ka likuma tulkojums, kas izteikts kasācijas instances tiesas spriedumā, ir obligāts tiesai, kas šo lietu izskata no jauna. Kasācijas instances tiesa nenorāda savā spriedumā, kāds spriedums jātaisa, izskatot lietu no jauna.

Tātad tiesnešu, kuri apelācijas instances tiesā skata civillietas, neatkarība ir ierobežota ar kasācijas instances tiesas spriedumā veikto tiesību normu interpretāciju, turklāt šī interpretācija ir obligāta tajā lietā, kurā tā veikta. Savukārt citās civillietās kasācijas instances tiesas spriedumā veiktā tiesību normu interpretācija ir saistoša (ņemama vērā), tomēr nav obligāta. Tas saistīts ar vienlīdzības principa ievērošanu, saskaņā ar kuru tiesas pienākums ir līdzīgas lietas izlemt līdzīgi, bet atšķirīgas lietas – atšķirīgi.

Tādējādi gadījumā, ja tiesa, kas izskata agrāk izspriestai lietai līdzīgu lietu, nonāk pie citiem secinājumiem, tiesiskās vienlīdzības princips prasa, lai tiesa katrā ziņā spriedumā ietvertu apsvērumus, kādēļ rezultāts šajā lietā ir atšķirīgs. Pat ja vienīgais iemesls ir tas, ka tiesa nevar pievienoties cita tiesas sastāva vērtējumam, tiesai ar attiecīgu argumentāciju tas ir jāatspoguļo spriedumā. Procesa dalībniekiem ir jātop redzams, ka tiesas spriedums, kaut arī atšķirīgs, nav patvaļīgs, un ka tiesa spēj pamatot savu atšķirīgo viedokli (*sk. Augstākās tiesas 2015. gada 6. novembra sprieduma SKA-482/2015 11. punktu*).

[6] Bangaloras Tiesnešu ētikas principu 2.3. punkts noteic, ka, ciktāl iespējams, tiesnesis rīkojas tā, lai pēc iespējas samazinātu gadījumus, kad viņš būtu jāatstādina no noteiktu lietu izskatīšanas vai izlemšanas. Tātad tiesneša atstatīšana no lietas izskatīšanas vienmēr ir ārkārtas, nevis ikdienišķa situācija. Šādas ārkārtas situācijas iemesliem, arī raugoties no neatkarīga novērotāja perspektīvas, ir jābūt pamatotiem.

Konkrētajā gadījumā tas apstāklis, ka kasācijas instances tiesa atcēlusi spriedumu procesuālo tiesību normu pārkāpuma dēļ, neliecina par ārkārtas situāciju, kurā tiesnešiem būtu jāatstatās no vienveidīgu lietu turpmākas izskatīšanas. Arī informētam un saprātīgam sabiedrības loceklim, Tiesnešu

ētikas komisijas ieskatā, iepriekš minētā apstākļa dēļ nevajadzētu rasties pamatotām šaubām par tiesnešu objektivitāti.

Ievērojot visu iepriekš minēto, Tiesnešu ētikas komisija **i z s k a i d r o:**

Apstāklim, ka vienā lietā kasācijas instances tiesa ir atcēlusi spriedumu, nevajadzētu saprātīgā vērotājā radīt pamatotas šaubas par tiesnešu objektivitāti citās vienveidīgās lietās, līdz ar to šī apstākļa dēļ apelācijas instances tiesnešiem nav arī pamata atstatīties no šādu lietu turpmākās izskatīšanas.

Par tiesas priekšsēdētāja un tiesneses rīcību saistībā ar lietu sadali

Katram tiesnesim pašam ir jā rūpējas par to, lai, pildot tiesneša pienākumus, viņš gan ievērotu tiesību normas, gan arī savus pienākumus pildītu ar pienācīgu rūpību. Tiesnesim savs darbs ir jāorganizē efektīvi un tiesības lūgt lietu pārdali jāizmanto godprātīgi.

Tiesas priekšsēdētājam lietu sadalē un aprītē ir jānodrošina tāda kārtība, lai neviens tiesnesis netiktu lietu sadales vai aprites kārtības dēļ nostādīts situācijā, kad viņam ir jāizvēlas, vai nu ievērot likumā noteiktos procesuālos termiņus, bet neizvērtēt visus būtiskos apstākļus rūpīgi, vai arī rūpīgi izvērtēt visus nolēmuma pieņemšanai būtiskos apstākļus, bet neievērot likumā noteikto procesuālo termiņu. Līdz ar to tiesas priekšsēdētājam ir rūpīgi jāseko lietu sadalei pirms tiesneša atvaļinājuma vai citas plānotas prombūtnes, lai nerastos situācija, kad tiesnesis var izpildīt tikai vienu no iepriekš minētajiem pienākumiem.

Tiesnešu ētikas komisijas SKAIDROJUMS

(55)

Rīgā

2018. gada 16. martā

[1] Tiesnešu ētikas komisijā saņemts tiesneses iesniegums, kurā lūgts "apspriest, skaidrot un analizēt" tiesas priekšsēdētāja un priekšsēdētāja vietnieka rīcības atbilstību tiesnešu ētikas normām.

Tiesnese iesniegumā norāda, ka 2017. gada decembrī četras darba dienas pirms piešķirtā atvaļinājuma viņai izskatīšanai tika iedalītas trīs krimināllietas. Trīs darba dienas pirms atvaļinājuma viņa bija saņēmusi tikai vienu no šīm lietām. Turklāt šajā dienā viņai bija arī tiesas sēde, kurā tika pabeigta lietas izskatīšana citā krimināllietā un kurā sprieduma pasludināšana tika noteikta pēdējā darba dienā pirms atvaļinājuma plkst. 15.00. Līdz ar to šajā dienā viņa lūdza tiesas priekšsēdētāju pārdalīt izskatīšanai citiem tiesnešiem tās divas krimināllietas, kuras vēl nebija saņēmusi. Iesniegumā viņa norādīja, ka sprieduma sastādīšanas laikā citus nolēmumus viņa nav tiesīga pieņemt. Savukārt pēc sprieduma pasludināšanas nebūšot pietiekami daudz laika, lai līdz atvaļinājuma sākumam (nepilna stunda līdz tiesas darba laika beigām) viņa varētu pieņemt lēmumu par attiecīgo krimināllietu iztiesāšanas laiku un vietu, ar pienācīgu rūpību pārbaudot visus likumā noteiktos apstākļus. Savukārt, ja šis lēmums tiks pieņemts pēc atvaļinājuma beigām, tad netiks ievērots likumā noteiktais šī lēmuma pieņemšanas termiņš. Tāpat viņa norādīja, ka tiesnešu sapulcē nolemts nedalīt tiesnesim jaunas lietas trīs dienas pirms atvaļinājuma.

Tajā pašā dienā tiesas priekšsēdētāja vietnieks, saskaņojot to ar tiesas priekšsēdētāju, lūgumu noraidīja, norādot, ka ar vienu no lietām tiesnese ir iepazinusies tiesas kancelejā un izteikusi vēlmi pieņemt šo lietu apvienošanai ar citu lietu. Tāpēc lieta manuāli pārdalīta viņai. Savukārt otra lieta, izmantojot Tiesu informatīvo sistēmu, ir iedalīta vairāk kā trīs dienas pirms atvaļinājuma. Tāpēc nav pamata lietu pārdalei.

Abas lietas tika faktiski nodotas tiesnesei nākamajā dienā. Savukārt aiznākamajā dienā, kas bija arī pēdējā darba diena pirms atvaļinājuma, tiesnese pēc sprieduma pasludināšanas citā krimināllietā īsā laikā esot varējusi pieņemt nepieciešamo nolēmumu pirmajā krimināllietā, ar kuru viņa jau bija iepazinusies. Savukārt nepieciešamo nolēmumu otrā krimināllietā, kura bija ļoti apjomīga (108 sējumi, lietā uzskaitīto lietisko dokumentu saraksts uz 646 lapām, četri apsūdzētie) viņa pieņēmusi tikai vēlā vakarā stundā, kad bija jau beidzies tiesas darba laiks, jo bija nepieciešams ilgāks laiks, lai iepazītos ar lietu.

Tiesnese norāda, ka tiesas priekšsēdētājs un vietnieks ir pārkāpis tiesnešu ētikas normas, jo ir nostādījis viņu situācijā, kad viņai ir jāizvēlas, vai ievērot procesuālos termiņus vai arī pavirši izvērtēt lietu.

Tiesnešu ētikas komisija, izvērtējusi iesniegumā norādīto, secina, ka ir nepieciešams sniegt skaidrojumu par tiesas priekšsēdētāja un tiesneses rīcību saistībā ar lietu sadali.

[2] Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 1. kanona 2. punkts noteic, ka tiesneša rīcībai ir jāskaidro ar Latvijas Republikas Satversmi un likumu un jābūt godprātīgai. Kodeksa 2. kanona 1. punkts paredz, ka tiesnesis ciena un ievēro likumu. Tātad no Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa izriet tiesneša pienākums ievērot tiesību normas. Tiesneša pienākums ievērot tiesību normas attiecas gan uz materiālo tiesību normām, gan procesuālo tiesību normām. Tā kā tiesas darba būtība ir pieprasīt tiesību normu ievērošanu no citām personām, tad katram tiesnesim pašam ir jābūt piemēram pārējiem sabiedrības locekļiem tiesību normu ievērošanā. Līdz ar to arī šķietami nebūtisku procesuālo normu ievērošana ir nozīmīga tiesneša darbā.

Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanona 3. punkts noteic, ka tiesnesis apzinīgi un nosvērti pilda savus darba pienākumus. Atbilstoši 3. kanona 6. punktam tiesnesis darbojas pacietīgi, nosvērti un nesteidzīgi, tomēr efektīvi un uzņēmīgi. Savukārt šī kanona 11. punkts paredz, ka tiesnesim jācenšas lietas izlemt savlaicīgi. Tātad no Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa izriet arī tas, ka tiesnesim savi pienākumi jāpilda godprātīgi, apzinīgi, nosvērti un efektīvi. Godprātīga un apzinīga pienākumu pildīšana nozīmē to, ka pirms katra nolēmuma pieņemšanas tiesnesim ir jāiepazīstas ar visiem jautājuma izlemšanai būtiskajiem faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem un arī kopumā rūpīgi jāapsver pieņemamais lēmums. Vienlaikus tiesnesim savs darbs ir jāorganizē tā, lai

viņš nolēmumus varētu pieņemt pēc iespējas īsākā laikā, tādējādi rūpējoties par tiesību uz savlaicīgu lietas izskatīšanu nodrošināšanu.

[3] Katram tiesnesim pašam ir jā rūpējas par to, lai, pildot tiesneša pienākumus, viņš gan ievērotu tiesību normas, gan arī savus pienākumus pildītu ar pienācīgu rūpību.

Ir gadījumi, kad šie pienākumi var nonākt zināmā pretrunā, it īpaši situācijās, kad tiesību normas nosaka termiņus nolēmumu sastādīšanai vai lietu izskatīšanai. Tiesnesim ir jācenšas atrast saprātīgu līdzsvaru starp šiem pienākumiem, tomēr tā nav vienīgi tiesneša atbildība.

Visupirms jau likumdevējam katru reizi būtu rūpīgi jāizvērtē, vai ir nepieciešams likumā noteikt konkrētu procesuālu termiņu, vai izvēlētais termiņš ir saprātīgs, lai nodrošinātu arī kvalitatīvu lietas izskatīšanu, un vai tiesas procesa regulējums kopumā nekļūst jau tāds, ka tiek ietekmēta lietu izskatīšanas kvalitāte, tostarp tiesneša neatkarība lemt par to, vai lieta ir pietiekami sagatavota izskatīšanai.

Arī tiesas priekšsēdētājam ir būtiska loma attiecībā uz šiem pienākumiem. Tiesas priekšsēdētājam pašam, pildot gan tiesneša pienākumus, gan tiesas priekšsēdētāja pienākumus, ir jāievēro tiesību normas un savi pienākumi jāpilda ar pienācīgu rūpību un efektīvi. Turklāt tiesas priekšsēdētājam savi priekšsēdētāja pienākumi ir jāpilda tā, lai, cik vien iespējams, tiktu sekmēta šo abu pienākumu ievērošana pārējo tiesnešu darbā. Tiesas priekšsēdētājam arī lietu sadalē un aprītē ir jānodrošina tāda kārtība, lai neviens tiesnesis netiktu lietu sadales vai aprites kārtības dēļ nostādīts situācijā, kad viņam ir jāizvēlas, vai nu ievērot likumā noteiktos procesuālos termiņus, bet neizvērtēt visus būtiskos apstākļus rūpīgi, vai arī rūpīgi izvērtēt visus nolēmuma pieņemšanai būtiskos apstākļus, bet neievērot likumā noteikto procesuālo termiņu. Līdz ar to tiesas priekšsēdētājam ir rūpīgi jāseko lietu sadalei pirms tiesneša atvaļinājuma vai citas plānotas prombūtnes, lai nerastos situācija, kad tiesnesis var izpildīt tikai vienu no iepriekš minētajiem pienākumiem. Tāpat arī tiesas priekšsēdētājam ir jāorganizē tiesas darbs tā, lai lietu aprite starp dažādām tiesas struktūrvienībām vai darbiniekiem būtu ātra un efektīva un nenostādītu tiesnesi situācijā, kad viņš var izpildīt tikai vienu no iepriekš minētajiem pienākumiem.

[4] Tā kā atbildība par pienākumu ievērot tiesību normas un pienākumu strādāt ar pienācīgu rūpību gulstas visupirms uz pašu tiesnesi, tad tiesnesim ir ne tikai tiesības, bet arī pienākums vērsties pie tiesas priekšsēdētāja, ja lietu sadales vai aprites dēļ viņš kādu no pienākumiem nevarētu ievērot. Tiesas priekšsēdētājam būtu situācija rūpīgi jāizvērtē un, ja vien iespējams, jācenšas atrisināt problēmu, pārdalot lietas vai kādā citādā veidā.

Vienlaikus būtiski ir uzsvērt, ka tiesnesim ir jārikojas godprātīgi, un tiesnesis nedrīkst tikai formāli aizbildināties ar neiespējamību izpildīt abus

pienākumus un lūgt pārdalīt lietas it kā šī iemesla dēļ, taču patiesībā tādējādi vēloties atbrīvoties no sarežģītu lietu izskatīšanas.

Tāpat, kā jau tika norādīts, tiesnesim savi pienākumi ir jāpilda arī efektīvi. Tas nozīmē arī to, ka tiesnesim ir efektīvi jāorganizē pienākumu sadale starp pašu tiesnesi, tiesneša palīgu un tiesas sēžu sekretāru. Piemēram, laikā, kad tiesnesis pats gatavo spriedumu vienā lietā, viņš var nodot citu lietu tiesneša palīgam vai tiesas sēžu sekretāram, lai tie veic priekšdarbus procesuāla nolēmuma sagatavošanai attiecīgajā lietā, it īpaši, pārbaudot kādu formālu prasību ievērošanu.

Ievērojot iepriekš teikto, Tiesnešu ētikas komisija **i z s k a i d r o**:

1. Tiesnesim ir gan jāievēro tiesību normas, gan arī savi pienākumi jāpilda godprātīgi, apzinīgi, nosvērti un efektīvi.
2. Gan pašam tiesnesim ir jā rūpējas par šo pienākumu izpildi, gan arī likumdevējam un tiesas priekšsēdētājam ir jāgādā par to, lai tiesnesim būtu iespējams tos izpildīt.
3. Tiesas priekšsēdētājam lietu sadale un aprīte tiesā ir jāorganizē tā, lai tiesnesis lietu sadales kārtības vai lietu aprītes dēļ netiktu nostādīts situācijā, kad viņš var izpildīt tikai vienu no šiem pienākumiem.
4. Tiesnesim savs darbs ir jāorganizē efektīvi un tiesības lūgt lietu pārdali jāizmanto godprātīgi.

Par mācību apmeklēšanu tiesas darba laikā

Tiesneša tiešo pienākumu pildīšana ir primāra, salīdzinājumā ar pārējām tiesneša veiktajām darbībām. Tiesnesim ir saistošs tiesas iestādē noteiktais darba laiks. Tiesas priekšsēdētājam ir tiesības prasīt, lai tiesnesis saskaņo savu prombūtni.

Tiesnesim ir tiesības apmeklēt mācības arī darba laikā, ja tiek nodrošināta profesionālo pienākumu efektīva izpilde, ja tas netraucē tiesas funkciju pienācīgu izpildi, ja mācību process vērsts uz zināšanu pilnveidošanu, prasmju un personīgo spēju nostiprināšanu, kas sekmē tiesneša pienākumu veikšanu.

Tiesnešu ētikas komisijas SKAIDROJUMS

〔 56 〕

Rīgā

2018. gada 16. martā

Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi tiesas priekšsēdētājas iesniegumu, kurā lūgts sniegt skaidrojumu, vai likuma "Par tiesu varu" 89. panta piektās daļas un Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 4. kanona 1. punkta izpratnē ir saskatāms tiesneša ētikas normu pārkāpums, ja tiesnesis paralēli savu tiešo amata pienākumu pildīšanai apgūst ar tiesību zinātnēm nesaistītu izglītības programmu mācību iestādē, apmeklējot pilna laika studijas tiesas oficiālajā darba laikā, un vai šādām darbībām ir nepieciešams tiesas priekšsēdētāja saskaņojums, kā arī, vai tiesas priekšsēdētāja rīcība, saskaņojot šādu tiesneša prombūtni, atbilst tiesneša (priekšsēdētāja) profesionālajai ētikai.

Ievērojot to, ka minētā situācija ir cieši saistīta ar jautājumu par tādām tiesnešu mācībām darba laikā, kas nav speciāli organizētas tiesnešu apmācības, kā arī tiesas priekšsēdētāja kompetenci attiecībā uz darba laika ievērošanas uzraudzību, Tiesnešu ētikas komisija sniedz skaidrojumu par šiem jautājumiem.

[1] Tiesnesis ir valsts amatpersona, un, pildot tiesneša amata pienākumus, tiesnesis pilda valsts dienestu (*sal. sk. Satversmes tiesas 2013. gada 10. maija sprieduma lietā Nr. 2012-16-01 31.1. un 31.2. apakšpunktu un tur minēto atsauci uz tiesību doktrīnu*). Lai arī likums "Par tiesu varu" tiešā veidā nenoteic tiesneša darba laiku, tomēr, atrodoties valsts dienestā, tiesnesis nenoliedzami ir saistīts ar noteikumiem par darba laiku tiesas iestādē. Par to, piemēram, liecina gan tiesneša veicamo pienākumu raksturs, kuru izpilde ārpus darba laika un darba vietas pamatā nebūtu iespējama (piemēram, lietu izskatīšana tiesas sēdēs), gan tas, ka tiesneša pienākumu izpilde nereti ir atkarīga no sadarbības ar tiesas

darbiniekiem, kolēģiem un tiesas priekšsēdētāju, kas tādējādi prasa savstarpēji vienotu uzskatu par saskaņotu darba laiku (*sk. Tiesnešu ētikas komisijas 2016. gada 14. oktobra skaidrojumu*).

Tiesnešu ētikas komisija jau iepriekš, skaidrojot jautājumu par lekciju lasīšanu tiesas iestādes darba laikā, ir norādījusi, ka tiesneša darbs savā būtībā ir radošs un domāšanas procesu bieži vien nevar ielikt laika rāmjos, līdz ar to prasība ievērot darba laiku attiecībā uz tiesnesi ir formāla (*sk. Tiesnešu ētikas komisijas 2014. gada 14. februāra skaidrojumu*). Tāpat ir jāatzīmē, ka domāšanas process nav saistāms tikai ar vienu konkrētu vietu, proti, tiesas iestādes telpām. Tādēļ tiesnesis savu darbības mērķi – taisnīgu tiesas nolēmumu – var sasniegt, atrodoties arī ārpus tiesas telpām un tiesas iestādes noteiktā darba laika (*turpat*). Turklāt taisnīga tiesas nolēmuma pamatā ir tiesneša zināšanas, kas tai skaitā iegūstamas attiecīgās mācību iestādēs.

Līdz ar to tiesas iestādē noteiktais darba laiks uz tiesnesi būtu attiecināms nevis formāli (burtiski), bet elastīgi, ņemot vērā konkrētos apstākļus.

[2] Vienlaikus jāuzsver, ka atbilstoši Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa (*turpmāk – Ētikas kodekss*) 3. kanona 1. punktam tiesnešu tiešo pienākumu pildīšana ir primāra salīdzinājumā ar pārējām tiesneša veiktajām darbībām.

Respektīvi, tiesnesim būtu jāizvairās no darbībām, kas traucētu viņam efektīvi pildīt tiesneša pienākumus, jo prasītu vai aizņemtu pārāk daudz laika, radītu bažas par tiesneša objektivitāti vai citādā veidā apdraudētu tiesneša dienesta intereses (*sk., piemēram, Ētikas kodeksa 4. kanona 1. punktu, kā arī ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomes pieņemto Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu (turpmāk – Bangaloras principi) 4.11.4. apakšpunktu*).

Ņemot vērā iepriekš minēto, Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā tiesnesim būtu vēlams mācību procesu tiesas iestādes darba laikā organizēt tādā veidā, lai tas netraucētu efektīvi pildīt tiesneša tiešos darba pienākumus, proti:

– tiesnesim būtu jārēķinās ar to, ka viņam dažādu ar tiešo pienākumu pildīšanu saistītu jautājumu risināšanai ir jābūt pieejamam gan tiesas darbiniekiem (*piemēram, tiesneša palīgam un tiesas sēžu sekretāram*), gan kolēģiem (*primāri jau kolēģiem, kuri ar tiesnesi strādā vienā tiesas sastāvā*), gan arī tiesas priekšsēdētājam. Tiesneša atrašanās ārpus tiesas telpām tiesas iestādes darba laikā nedrīkst traucēt vai kavēt to tiesas darbinieku, kolēģu un tiesas priekšsēdētāja pienākumu izpildei, kas ir atkarīgi arī no konkrētā tiesneša. Pretējā gadījumā tas būtu Ētikas kodeksa 3. kanona pārkāpums (*sk. Tiesnešu ētikas komisijas 2016. gada 14. oktobra skaidrojumu*). Turklāt, lai nodrošinātu, ka netiks kavēta vai traucēta tiesas darbinieku, kolēģu un tiesas priekšsēdētāja darba pienākumu izpilde,

tiesnesim ir jāinformē par savu prombūtni, t. sk., ja tā saistīta ar mācībām. Minētais izriet arī no tiesneša pienākuma rīkoties, lai neradītu šaubas par viņa godprātību (*Bangaloras principu 3.1. un 3.2. apakšpunkts*). Citiem vārdiem, neradītu iespaidu, ka viņš rīkojas, ne ar ko nerēķinoties, bez jebkāda objektīva pamata neatrodoties darba vietā tiesas iestādes noteiktajā darba laikā;

– tiesneša mācībām nevajadzētu iespaidot lietu savlaicīgu izskatīšanu un tiesas nolēmumu taisīšanu (*sk. sal. Bangaloras principu 6.5. apakšpunktu*);

– mācību procesam jābūt vērstam uz zināšanu, prasmju un personīgo spēju attīstību, kas sekmē tiesneša pienākumu pienācīgu veikšanu (*sk. sal. Bangaloras principu 6.3. punktu*).

[3] Atbilstoši likuma "Par tiesu varu" 33. panta pirmajai daļai tiesas priekšsēdētājs vada tiesas iestādes darbu. Panta trešās daļas 3., 4. un 4.¹ punkts noteic, ka tiesas priekšsēdētājs nosaka tiesnešu pienākumus, kas saistīti ar tiesas iestādes efektīvu funkcionēšanu, atbild par lietu un citu pienākumu sadali starp tiesnešiem un organizē tiesas darbu. Savukārt panta ceturtais daļas 2. un 3. punkts paredz, ka tiesas priekšsēdētājs var pieprasīt tiesnesim paskaidrojumu par tiesneša darba organizācijas un citiem jautājumiem šajā pantā noteiktās kompetences ietvaros, kā arī dot tiesnesim rīkojumus, kas saistīti ar tiesneša darba organizāciju amata pienākumu izpildei.

Tādējādi, lai arī uz tiesneša darba laiku ir pieļaujams lūkoties elastīgi, tomēr no iepriekš minētajām tiesas priekšsēdētāja tiesībām un pienākumiem izriet, ka viņam ir jābūt informētam par to, vai tiesnesis atrodas vai atradīsies darba vietā darba laikā, jo pretējā gadījumā tiesas priekšsēdētājam nebūtu iespējams plānot un organizēt tiesas darbu.

Respektīvi, tiesnesim ir jāaskaņo sava prombūtne ar tiesas priekšsēdētāju, kā arī jāinformē par prombūtnes iemesliem, lai būtu iespējams izvērtēt, vai šādi prombūtnei ir objektīvs un attaisnojams pamats (*sk. Tiesnešu ētikas komisijas 2016. gada 14. oktobra skaidrojumu*). It īpaši šāds saskaņojums nepieciešams, ja tiesneša prombūtnei ir ilgstošs un sistemātisks raksturs, piemēram, ja tiesnesis vēlas iegūt papildu izglītību pilna laika studijās (*sk. sal. Bangaloras principu 6.3. apakšpunktu*).

Vienlaikus Tiesnešu ētikas komisija vērs uzmanību, ka pats par sevi apstākļi, ka tiesnesis paralēli savu profesionālo amata pienākumu pildīšanai vēlas apgūt ar tiesību zinātnēm nesaistītu izglītības programmu mācību iestādē, apmeklējot pilna laika studijas tiesas oficiālajā darba laikā, nedod pamatu uzskatam, ka šāda rīcība nav akceptējama, ja tā ir vērsta uz zināšanu pilnveidošanu, prasmju un personīgo spēju nostiprināšanu, kas sekmētu tiesneša pienākumu pienācīgu veikšanu, kā arī, ja šādas studijas netraucē nedz tiesneša, nedz tiesas darbinieku un tiesas priekšsēdētāja darba pienākumu izpildei.

[4] Rezumējot iepriekš minēto, Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tiesnesim vispārīgi ir saistošs tiesas iestādē noteiktais darba laiks. Tomēr jāievēro, ka tiesnesis savu darba laiku var plānot elastīgi, viņam ir tiesības apmeklēt mācības arī darba laikā, pie nosacījuma, ka:

- 1) tiek nodrošināta profesionālo pienākumu efektīva izpilde;
- 2) tiesneša mācības neatstāj negatīvu ietekmi uz priekšsēdētāja, citu viņa kolēģu un tiesas darbinieku funkciju pienācīgu izpildi;
- 3) mācību process ir vērsts uz zināšanu pilnveidošanu, prasmju un personīgo spēju nostiprināšanu, kas sekmētu tiesneša pienākumu pienācīgu veikšanu.

Tāpat Tiesnešu ētikas komisija izskaidro, ka tiesas priekšsēdētājam gan likumā noteiktie amata pienākumi, gan arī ētikas normas atļauj prasīt, lai tiesnesis saskaņo ar viņu savu atrašanos ārpus darba telpām tiesas iestādes darba laikā, t. sk., ja prombūtne saistīta ar tiesneša mācībām.

Par tiesnešu dalību speciāli tiesnešiem organizētās mācībās un tiesas priekšsēdētāja kompetenci tiesas darba organizēšanā

Tiesneša tālākizglītībai ir būtiska nozīme tiesas neatkarības, objektivitātes un kompetences nodrošināšanā, kā arī tiesneša pasargāšanā no nepieļaujamām ietekmēm.

Dalība mācībās ir tiesneša pienākums. Tiesnesis patstāvīgi izvērtē tiesneša amatam nepieciešamās prasmes un zināšanas un izvēlas to pilnveidošanai un apgūšanai atbilstošas apmācības. Mācību procesam ir jāsekmē tiesneša pienākumu pienācīga veikšana. Tālākizglītošanās nedrīkst kavēt savu un kolēģu profesionālo pienākumu efektīvu izpildi.

Tiesnesim ir pienākums laikus informēt tiesas priekšsēdētāju par plānotajām mācībām. Arī tiesas priekšsēdētājam iebildumi pret dalību mācībās ir jāizsaka savlaicīgi un motivēti. Tiesas priekšsēdētājs tiesneša dalību mācībās var ierobežot tikai izņēmuma kārtā, konstatējot apdraudējumu tiesas darba īstenošanai.

Tiesas priekšsēdētāja pienākums ir izveidot sistēmu, kā noteikt tiesas sastāvu konkrētas lietas izskatīšanai un kā aizvietot tiesnesi, kurš objektīvu iemeslu dēļ nevar piedalīties konkrētas lietas izskatīšanā. Tiesas priekšsēdētājs ir atbildīgs par to, lai tiesnešu slodze nereferējošā tiesneša pienākumu pildīšanā ir vienmērīga.

Tiesnešu ētikas komisijas
SKAIDROJUMS

57

Rīgā

2018. gada 27. aprīlī

[1] Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi divu tiesnešu lūgumus izvērtēt tiesas priekšsēdētājas rīcības atbilstību tiesnešu ētikas normām situācijā, kad tiesas priekšsēdētāja, atsaucoties uz tiesas darba kvalitātes nodrošināšanu un tiesnešu darba organizāciju, nav saskaņojusi tiesnešu dalību jau uzsāktajās mācībās Latvijas Tiesnešu mācību centrā, lai gan piedalīšanās mācībās bijusi saskaņota ar tiesas kolēģijas priekšsēdētāju. Tāpat viens no tiesnešiem lūdzis sniegt skaidrojumu, vai tiesas priekšsēdētāja kompetencē ietilpst tiesneša prasmju un zināšanu vērtēšana caur profesionālās ētikas prizmu, lai atļautu vai liegtu viņam piedalīties apmācībās, kas nepārprotami saistītas ar tiesneša karjeru un darba pienākumiem.

[2] Tiesas priekšsēdētāja, atsaucoties uz likuma "Par tiesu varu" 33. panta trešās daļas 4., 4.¹ un 5. punktu, kā arī 40. panta trešo daļu, Tiesnešu ētikas komisijai norādījusi, ka saskaņojums dalībai mācībās nav dots darba

organizācijas, pienākumu sadales starp tiesnešiem un profesionālās ētikas jautājumu dēļ. Tiesnesis apelācijas instances tiesas sastāvos kā nereferējošais tiesnesis piedalījies mazāka skaita lietu izskatīšanā, nekā citi tiesneši. Tiesnesim nav bijusi liegta iespēja apmeklēt mācības 2017. un 2018. gadā, saskaņojums dalībai šajās mācībās nav dots deontoloģijas jautājumu dēļ. Uzskata, ka tiesnešiem, kuri vēlas apmeklēt konkrētās mācības, jābūt ne tikai jurisprudencē zinošiem, bet arī ar augstiem morāles standartiem un pilnīgu izpratni par tiesu darbu un darba organizāciju.

[3] Ievērojot to, ka minētā situācija ir cieši saistīta ar jautājumu par tiesnešu dalību speciāli tiesnešiem organizētajās mācībās (piemēram, Latvijas Tiesnešu mācību centrs) darba laikā un tiesas priekšsēdētāja kompetenci tiesas darba organizēšanā, Tiesnešu ētikas komisija sniedz skaidrojumu par šiem jautājumiem.

[4] Likuma "Par tiesu varu" 89. panta piektā daļa noteic, ka tiesnesim ir pienākums pastāvīgi papildināt savas zināšanas visas tiesneša karjeras laikā. Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 3. kanona 2. punkts paredz, ka tiesnesis pilnveido savu profesionalitāti.

Bangaloras Tiesnešu ētikas principu 6.3. punkts noteic, ka tiesnesis veic visus iespējamus pasākumus, lai saglabātu un uzlabotu savas zināšanas, prasmes un personīgās spējas, kas nepieciešamas tiesneša pienākumu pienācīgai veikšanai, šim nolūkam izmantojot apmācību un citas iespējas, kurām tiesas uzraudzībā jābūt tiesnešiem pieejamām. Savukārt Bangaloras Tiesnešu ētikas principu komentāru 199. un 200. punktā norādīts, ka tiesu neatkarība rada tiesnesim tiesības un uzliek arī ētiskus pienākumus, tostarp pienākumu veikt tiesneša pienākumus profesionāli un rūpīgi. Tas nozīmē, ka tiesnesim ir jābūt ievērojamām profesionālajām prasmēm un šīs prasmes jāiegūst, jāuztur un regulāri jāuzlabo, izmantojot tālākizglītības iespējas, kuras tiesnesim ir gan tiesības, gan pienākums izmantot. Sabiedrības uzticēšanās tiesu sistēmai tiek stiprināta, ja tiesneša zināšanas ir tik plašas un dziļas, ka tās iziet ārpus tiesību zināšanām un aptver arī sociāli nozīmīgus jautājumus, un ja tiesnesim piemīt tādas personīgās prasmes un izpratne (gan tiesā, gan ārpus tiesas), kas ļauj viņam vadīt lietu izskatīšanu un pret visām iesaistītajām personām izturēties pienācīgi un iejūtīgi. Līdz ar to mācības ir būtiskas neatkarīgai, objektīvai un kompetentai tiesas spriešanai un aizsargā tiesnesi no nepieļaujamām ietekmēm (*sk. <http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccje/textes/BangalorePrinciplesComment>*).

Arī Eiropas Juridiskās tālākizglītības tīkla Ģenerālās asamblejas laikā 2016. gada 10. jūnijā mācību iestādes, kuras ir atbildīgas par tiesnešu un prokuroru sagatavošanu un tālākizglītošanu 28 Eiropas Savienības dalībvalstīs, vienbalsīgi apstiprinājušas deviņus pamatprincipus, kas attiecināmi uz tiesu sistēmas darbinieku tālākizglītošanu. Ceturtais princips noteic, ka visiem

tiesnešiem ir jābūt pietiekamam laikam apmeklēt mācības, ja vien tas izņēmuma kārtā neapdraud tiesas darba īstenošanu. Savukārt Eiropas Tiesnešu konsultatīvā padome 2010. gada 17.–19. novembra 11. plenārsēdē pieņēmusi Tiesnešu pamatprincipus (*Magna Carta*), kur apkopoti un kodificēti svarīgākie secinājumi, viens no kuriem paredz, ka piedalīties sākotnējā un turpmākā apmācībā ir gan tiesneša tiesības, gan pienākums. Apmācība ir jāorganizē tiesu varas pārraudzībā. Apmācība ir tiesnešu neatkarības garantija, kā arī būtisks tiesu sistēmas kvalitātes un efektivitātes elements.

[5] Tātad tiesneša tālākizglītībai ir piešķirama ļoti liela vērtība, jo tai ir būtiska nozīme tiesas neatkarības, objektivitātes un kompetences nodrošināšanā, kā arī tiesneša pasargāšanā no nepieļaujamām ietekmēm. Tādēļ visiem tiesnešiem ir jābūt pietiekamam laikam apmeklēt tiesnešiem speciāli organizētās mācības, ja vien tas izņēmuma kārtā neapdraud tiesas darba īstenošanu.

Zināšanas tiesnesim ir jāpapildina pastāvīgi visas savas karjeras laikā. Tā kā piedalīties apmācībās ir tiesneša pienākums un tiesnesis pats visupirms ir atbildīgs par to, lai papildinātu savas zināšanas un prasmes nepieciešamajās jomās, tad viņš pats arī ir tiesīgs izvēlēties, kuras no tiesnešiem speciāli organizētajām mācībām apmeklēs. Vienlaikus tiesnesim ir jā rūpējas par to, lai tālākizglītošanās nekādā veidā neapdraudētu tiesas darba īstenošanu un tiesneša pienākumu pildīšanu ar pienācīgu rūpību, jo atbilstoši Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 3. kanona 1. punktam tiesneša tiešo pienākumu pildīšana ir primāra salīdzinājumā ar pārējām tiesneša veiktajām darbībām. Tādēļ Tiesnešu ētikas komisija jau iepriekš ir atzinusi, ka tiesnesim ir tiesības apmeklēt mācības pie nosacījuma, ka tiek nodrošināta profesionālo pienākumu efektīva izpilde, tiesneša mācības neatstāj negatīvu ietekmi uz priekšsēdētāja, citu viņa kolēģu un tiesas darbinieku funkciju pienācīgu izpildi, un mācību process ir vērst uz zināšanu pilnveidošanu, prasmju un personīgo spēju nostiprināšanu, kas sekmētu tiesneša pienākumu pienācīgu veikšanu (sk. *Tiesnešu ētikas komisijas 2018. gada 16. marta skaidrojumu*).

[6] Saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 33. un 40. pantu tiesas iestādes darbu līdztekus tiesneša pienākumu pildīšanai vada tiesas priekšsēdētājs. Tiesas priekšsēdētājs nosaka tiesnešu pienākumus, kas saistīti ar tiesas iestādes efektīvu funkcionēšanu, atbild par lietu un citu pienākumu sadali starp tiesnešiem un organizē tiesas darbu. Tiesas priekšsēdētājs var pieprasīt tiesnesim paskaidrojumu par tiesneša darba organizācijas un citiem jautājumiem tiesas priekšsēdētājam noteiktās kompetences ietvaros, kā arī dot tiesnesim rīkojumus, kas saistīti ar tiesneša darba organizāciju amata pienākumu izpildei.

Eiropas Padomes Eiropas tiesnešu konsultatīvās padomes 2016. gada novembra plenārsēdē pieņemts viedoklis Nr. 19 "Par tiesas priekšsēdētāja lomu" (sk. *Latvijas Republikas Augstākās tiesas biļetenu Nr. 14/2017, 27. lpp.*), kura secinājumu un rekomendāciju 1. punktā norādīts, ka tiesas priekšsēdētāja loma

iezīmēta trīs jomās, proti, tiesas un tiesnešu pārstāvēšanā, tiesas efektīvas funkcionēšanas nodrošināšanā, nodrošinot pakalpojumu sabiedrībai, kā arī jurisdikcijas funkciju pildīšanā. Pildot savus pienākumus, tiesas priekšsēdētājs aizsargā tiesas un tiesnešu neatkarību un objektivitāti, un viņam jārikojas kā šo vērtību un principu sargam. Savukārt viedokļa Nr. 19 secinājumu un rekomendāciju 3. un 5. punktā norādīts, ka tiesas priekšsēdētājam kā tiesas neatkarības, objektivitātes un efektivitātes garantam ir jāievēro attiecīgās tiesas tiesnešu iekšējā neatkarība. Jebkuram vadības modelim jāveicina tiesas labāka vadīšana, un tā nedrīkst būt pašmērķis. Tiesas priekšsēdētājs nekādā gadījumā nedrīkst iesaistīties jebkādas darbības vai aktivitātēs, kuras var graut tiesnešu neatkarību un objektivitāti. Turklāt priekšsēdētājiem ir nozīmīga loma pamudināt tiesnešus piedalīties nepieciešamajās apmācībās un radīt tam piemērotus apstākļus.

[7] Tādējādi, no vienas puses, ir tiesas priekšsēdētāja pienākums nodrošināt tiesas iestādes efektīvu funkcionēšanu un saistībā ar to arī tiesības dot tiesnesim rīkojumus, kas saistīti ar tiesneša darba organizāciju amata pienākumu izpildei. Savukārt, no otras puses, ir tiesneša pienākums pastāvīgi papildināt savas zināšanas visas savas karjeras laikā, kuru tiesas priekšsēdētājs var ierobežot izņēmuma kārtā, konstatējot apdraudējumu tiesas darba īstenošanai. Līdz ar to tiesneša dalībai tiesnešiem speciāli organizētajās mācībās darba laikā nav nepieciešams tiesas priekšsēdētāja saskaņojums, kas pēc būtības ir atļaujas došana. Tomēr šādā gadījumā, lai tiesas priekšsēdētājs varētu nodrošināt tiesas iestādes efektīvu funkcionēšanu, tiesneša pienākums ir savlaicīgi informēt tiesas priekšsēdētāju par plānotajām mācībām, savukārt tiesas priekšsēdētājam ir tiesības pamatoti iebilst pret tiesneša dalību konkrētajās mācībās un aizliegt viņam tajās piedalīties.

Šādam tiesas priekšsēdētāja lēmumam ir jābūt savlaicīgam, pamatotam un motivētam. To nevar pamatot ar vispārīgām frāzēm, tostarp ar vispārīgu atsauci uz profesionālo ētiku, un tā motīvi nevar būt personiskas vai profesionālas nesaskaņas ar tiesnesi. Turklāt par aizliegumu piedalīties konkrētajās mācībās tiesnesis ir jāinformē pēc iespējas savlaicīgi, dodot iespēju viņam sniegt paskaidrojumus par apstākļiem, kas bijuši par pamatu tiesas priekšsēdētāja lēmumam. Savukārt, lemjot par mācību apmeklējuma saskaņošanu gadījumos, kad mācības plānotas vairākās kārtās, tiesas priekšsēdētājam būtu jāņem vērā arī tiesneša un ar viņu saistīto kolēģu jau uzsāktajās mācībās ieguldītais laiks un darbs.

[8] Ja tiesas priekšsēdētājs atsauca uz to, cik lietu izskatīšanā konkrētais tiesnesis ir piedalījies kā nereferējošais tiesnesis, tad viņam būtu jāņem vērā principi, kas izriet no tiesībām uz taisnīgu tiesu, konkrētāk – no tiesībām uz tiesu, kas ir noteikta ar likumu. Prasība, ka tiesai ir jābūt noteiktai ar likumu, attiecas ne tikai uz tiesas kā tādas pastāvēšanas tiesisko pamatu, bet

arī uz tiesas sastāva noteikšanu katrā lietā (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2003. gada 4. marta spriedums lietā "Posokhov v. Russia", iesnieguma Nr. 63486/00, 39. punkts; 2018. gada 12. aprīļa spriedums lietā "Chim and Przywieczerski v. Poland", iesniegumi Nr. 36661/07 un Nr. 38433/07, 137. punkts*). Tā kā likumā "Par tiesu varu" ir noteikts, ka tieši tiesas priekšsēdētājs atbild par lietu un citu pienākumu sadali starp tiesnešiem, tad tieši tiesas priekšsēdētājam arī ir jāizveido skaidra sistēma, kā noteikt tiesas sastāvu konkrētas lietas izskatīšanai, tostarp, kā aizvietot tiesnesi, kuram būtu jābūt tiesas sastāvā, bet kurš objektīvu iemeslu dēļ nevar piedalīties konkrētas lietas izskatīšanā. Atbilstoši likumā "Par tiesu varu" noteiktajam nereferējošā tiesneša pienākumu sadale starp tiesnešiem nevar būt pašu tiesnešu atbildība.

Turklāt tiesas priekšsēdētājam būtu jā rūpējas arī par to, lai viņa izveidotā sistēma nodrošinātu to, ka tiesnešu slodze nereferējošā tiesneša pienākumu pildīšanā ir vienmērīga.

Ievērojot iepriekš teikto, Tiesnešu ētikas komisija i z s k a i d r o:

1. Tiesas priekšsēdētājam gan likumā noteiktie amata pienākumi un tiesības, gan arī ētikas normas atļauj prasīt, lai tiesnesis informē (nevis saskaņo) viņu par plānoto dalību tiesnešiem speciāli organizētajās mācībās, kā arī aizliegt tiesnesim piedalīties tajās, ja tiesneša plānotā dalība mācībās traucē tiesas iestādes efektīvai funkcionēšanai.
2. Tiesas priekšsēdētāja lēmumam liegt tiesnesim piedalīties mācībās ir jābūt savlaicīgam, pamatotam un motivētam, tā pamatā nevar būt vispārīgas frāzes, kā arī personiskas vai profesionālas nesaskaņas ar tiesnesi.

Par tiesneša administratīvo imunitāti

Tiesas darba būtība ir pieprasīt tiesību normu ievērošanu no citām personām, tālab katram tiesnesim pašam ir jābūt piemēram pārējiem sabiedrības locekļiem tiesību normu ievērošanā.

Tiesnesis, kurš pilda likumu pēc saviem ieskatiem, proti, izvēlas norādīt vai nenorādīt uz administratīvo imunitāti, rada sabiedrībai priekšstatu par to, ka likumu var arī neievērot.

(58)

Tiesnešu ētikas komisijas SKAIDROJUMS

Rīgā

2018. gada 27. aprīlī

Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi tiesneša iesniegumu, kurā lūgts sniegt skaidrojumu, vai, ņemot vērā Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanona 1. punktā noteikto, tiesnesim pastāv iespēja atteikties no administratīvās imunitātes, ja tiesnesis pieļāvis administratīvo pārkāpumu. Proti, vai gadījumā, kad tiesnesis piekrīt, ka šo pārkāpumu ir izdarījis un ir gatavs saņemt sodu, un vienlaikus uzskata, ka administratīvā soda saņemšana par izdarīto administratīvo pārkāpumu nekādā mērā neietekmēs tiesneša neaizskaramību, tiesnesis drīkst saņemt administratīvo sodu, nenorādot savu amatu, tādējādi atsakoties no administratīvās imunitātes.

[1] Likuma "Par tiesu varu" 13. panta ceturtā daļa noteic, ka tiesnesim nevar piemērot administratīvos sodus, viņu nedrīkst aizturēt administratīvā kārtā. Par administratīviem pārkāpumiem tiesnesis saucams pie disciplinārās atbildības saskaņā ar šā likuma 14. nodaļas noteikumiem.

Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 1. kanona 2. punkts noteic, ka tiesneša rīcībai ir jābūt saskaņotai ar Satversmi un likumu un jābūt godprātīgai. 2. kanona 1. punkts paredz, ka tiesnesis ciena un ievēro likumu. Savukārt 2. kanona 3. punkts noteic, ka tiesnesis darbojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei.

[2] Tiesnesim piešķirta administratīvā imunitāte, lai nepieļautu nepamatotu iejaukšanos tiesneša profesionālajā darbībā un pasargātu tiesnesi no iespējamās ārējās ietekmes.

Tiesneša administratīvā imunitāte regulēta likumā, un atteikšanos vai izvēles tiesību izmantot administratīvo imunitāti likums neparedz. Tiesnesim likums ir jāpilda, un situācijā, kad ir konstatēts administratīvais pārkāpums,

ir jāinformē varas pārstāvis par ieņemamo amatu, par to, ka tiesnesim nevar piemērot administratīvo sodu un ka tiesnesi nedrīkst aizturēt administratīvā kārtībā.

Tiesnešu ētikas normas nepieļauj likumā noteiktās kārtības neievērošanu. Tā kā tiesas darba būtība ir pieprasīt tiesību normu ievērošanu no citām personām, tad katram tiesnesim pašam ir jābūt piemēram pārējiem sabiedrības locekļiem tiesību normu ievērošanā (*sk. Tiesnešu ētikas komisijas 2018. gada 16. marta skaidrojumu*). Tiesnesis, kurš pilda likumu pēc saviem ieskatiem, proti, izvēlas norādīt vai nenorādīt uz administratīvo imunitāti, radīs sabiedrībai priekšstatu par to, ka likumu var arī neievērot.

Tajā pašā laikā, pastāvot dažādiem tiesnešu, juristu un citu speciālistu viedokļiem un diskusijām jautājumā par to, vai administratīvā imunitāte ir saglabājama, Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka ir nepieciešams aktualizēt jautājumu par atteikšanos no šāda regulējuma, veidojot mūsdienām atbilstošu tiesisko regulējumu.

Ievērojot iepriekš teikto, Tiesnešu ētikas komisija **i z s k a i d r o:**

Tiesnesim nav ļauts izvēlēties izmantot vai neizmantot administratīvo imunitāti un administratīvā pārkāpuma gadījumā ir jāinformē par ieņemamo amatu, par to, ka tiesnesim nevar piemērot administratīvo sodu un ka tiesnesi nedrīkst aizturēt administratīvā kārtībā.

Par tiesas objektivitāti, neatkarību un godīgumu saistībā ar nolēmumu pieņemšanas un pasludināšanas kārtību

Saīsinātā nolēmuma sagatavošanai apspriežu istabā veltītais neilgais laiks nevar būt pamats tiesai pārņemt, ka ir pārkāptas no Tiesnešu uzvedības Bangaloras principiem un Tiesnešu ētikas kodeksa izrietošās pamatvērtības – neatkarība, objektivitāte un godīgums. Laika sprīdis, kādā ir pieņemts nolēmums, pats par sevi nevar būt noteicošs apstāklis šaubām par tiesas objektivitāti, neatkarību un godīgumu. Ir atzīstams, ka tiesnesis, rūpīgi iepazīstoties ar visiem lietas materiāliem, ir pienācīgi sagatavojies lietas izskatīšanai tiesas sēdē. Par tiesneša objektivitāti liecina tas, kā viņš pirmsšķietamo priekšstatu, kas balstīts uz viņa rīcībā esošajiem lietas materiāliem, ir gatavs mainīt tiesas sēdē noskaidroto apstākļu un dzirdēto pamatoto argumentu dēļ.

No tiesnešu ētikas normu viedokļa apstāklis, ka tiesas darbinieks, pildot savus darba pienākumus, uzzina nolēmuma rezolutīvo daļu vēl pirms tās pasludināšanas, nevar radīt šaubas par tiesas objektivitāti vai neatkarību, ja vien nepastāv kādi īpaši apstākļi.

〔 60 〕

Tiesnešu ētikas komisijas SKAIDROJUMS

Rīgā

2018. gada 31. augustā

[1] Tiesnešu ētikas komisijā saņemts tiesas priekšsēdētājas lūgums sniegt skaidrojumu par to, vai saīsinātā nolēmuma sagatavošanai apspriežu istabā veltītais neilgais laiks var būt pamats tiesai pārņemt, ka ir pārkāpti no Tiesnešu uzvedības Bangaloras principiem (turpmāk – Bangaloras principi) un Tiesnešu ētikas kodeksa izrietošās pamatvērtības – neatkarība, objektivitāte un godīgums. Tāpat tiek lūgts skaidrot, vai minētie principi netiek pārkāpti gadījumā, ja tiesas darbiniekiem (tiesas sēžu sekretāram, tiesneša palīgam, kancelejas darbiniekiem), vēl pirms nolēmuma pasludināšanas veicot dažādas tehniska rakstura darbības (piemēram, nolēmuma izdrukāšana, sašūšana, apzīmogošana), kļūst zināms nolēmuma saturs.

Šādu jautājumu izraisījusi kāda sūdzība par tiesas (viena tiesneša sastāvā) rīcību krimināllietā, kad tiesa, izskatījusi krimināllietu tiesas sēdē, aizgājusi uz apspriežu istabu taisīt nolēmumu lietā un atgriezusies nolēmuma pasludināšanai jau pēc 20 minūtēm un 56 sekundēm. Turklāt tiesa ne tikai ir pasludinājusi saīsināto spriedumu, bet arī izsniegusi lietas dalībniekiem saīsinātā sprieduma apliecinātus norakstus, kurus bija parakstījis tiesnesis un tiesas sēžu sekretāre un kuri bija cauršūti un apzīmogoti ar tiesas apaļo zīmogu. Sūdzības iesniedzējs ir apšaubījis, vai šādā termiņā, turklāt vēl veicot

visas nepieciešamās darbības norakstu sagatavošanai, ir iespējams izpildīt Kriminālprocesa likuma 514. pantā noteiktos pienākumus, kas veicami apsūdzēties laikā. Tāpat Kriminālprocesa likuma 514. un 515. pants neļauj tiesas nolēmuma rezolutīvās daļas projektu sagatavot pirms tiesas apsūdzēties un pat pirms debatēm un apsūdzēties pēdējā vārda. Tādējādi iesniedzējs ir apšaubījis to, ka jautājumi, kas tiesai ir jāizlemj apsūdzēties laikā, tiešām ir izlemti šajā laikā, nevis iepriekš.

Tāpat arī iesniedzējs uzskatījis, ka no minētajiem faktiskajiem apstākļiem izriet, ka tiesas sekretāre ir bijusi informēta par nolēmuma saturu, pirms tas pasludināts tiesas sēdē. Arī tiesas kanceleja varētu būt informēta par šo spriedumu, tā kā noraksti ir apzīmogoti tiesas kancelejā. Iesniedzējs norādījis uz Kriminālprocesa likuma 513. panta pārkāpumu (apsūdzēties noslēpums), kā arī uz citiem Kriminālprocesa likuma pamatprincipu pārkāpumiem, kas var radīt šaubas par tiesas vai tiesneša objektivitāti.

[2] Tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanona 3. punkts noteic, ka tiesnesis darbojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei, savukārt 3. kanona 8. punkts noteic, ka tiesnesis izvairās no vārdiem un runas, žestiem vai citas darbības, ko varētu uzņemt kā neobjektivitāti vai aizspriedumu izpausmi.

Bangaloras principu 1.1. punkts paredz, ka tiesnesis savas tiesneša funkcijas veic neatkarīgi, patstāvīgi izvērtējot konkrētos faktus un saskaņā ar dziļu tiesību izpratni, būdams brīvs no jebkādas ārējas ietekmes, pamudinājumiem, spiediena, draudiem vai iejaukšanās, ko tieši vai netieši varētu radīt kādas aprindas vai iemesls. Savukārt 2.1. punkts noteic, ka tiesnesis savus tiesneša pienākumus pilda bez īpašas labvēlības vai aizspriedumiem. Atbilstoši Bangaloras principu 3.1. un 3.2. punktam tiesnesis nodrošina, lai viņa rīcību sabiedrība vērtētu kā nevainojamu, un tiesneša rīcībai un uzvedībai jāattaisno cilvēku uzticēšanās tiesnešu godprātībai. Taisnīgums ne vien faktiski jānodrošina, bet arī jārada sabiedrībā pārliecība, ka tas ir nodrošināts.

Vienlaikus Tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanona 2. punkts noteic, ka tiesnesis apzinīgi pilda savus darba pienākumus, bet Bangaloras principos kā 6. vērtība ir nostiprināta kompetence un rūpība, atzīstot, ka tās ir priekšnoteikumi tiesneša amata pienākumu pienācīgai veikšanai.

[3] Tiesnešu ētikas komisija pieļauj, ka nolēmuma pasludināšana ļoti īsā termiņā pēc tiesas sēdes lietā iesaistītām personām varētu radīt šaubas par tiesas objektivitāti, rūpību un apzinīgumu tiesneša pienākumu izpildē. Proti, varētu rasties iespaids, ka tiesa nav apsvērusi visus svarīgos jautājumus, ko tai paredz procesuālie likumi, nav ņēmusi vērā tiesas izmeklēšanas laikā (it īpaši tās izmeklēšanas laikā, kas notikusi tiesas sēdē, pēc kuras uzreiz pasludināts nolēmums) un debatēs dzirdēto, kā arī apsūdzēties pēdējā vārdā teikto. Minētais varētu radīt lietā iesaistītajām personām sajūtu, ka tiesas nolēmums balstīts

jau uz iepriekš izveidojušos vispārīgu priekšstatu par konkrētas kategorijas lietām vai par cilvēkiem, proti, uz aizspriedumiem, nevis lietas materiālos un pārbaudītos pierādījumos, vai citu ietekmi, kas nav saistīta ar racionāliem no konkrētās lietas izrietošiem apsvērumiem.

Tajā pašā laikā procesā iesaistītajām personām ir jārēķinās ar to, ka tiesai nav liegts iepazīties ar lietas materiāliem. Tieši otrādi, ir atzīstams, ka tiesnesis ir pienācīgi sagatavojies lietas izskatīšanai tiesas sēdē tikai tad, ja viņš pirms sēdes ir rūpīgi iepazītinies ar visiem lietas materiāliem. Līdz ar to pirmšķietama priekšstata veidošanās par lietas rezultātu, tiesnesim izdarot savus iekšējos apsvērumus, kas balstīti uz lietas faktiem un juridiskiem apsvērumiem, ir neizbēgama, un šādā ziņā tiesai nevar pārmest aizspriedumainu izturēšanos. Par tiesneša objektivitāti liecina nevis tas, ka viņam neveidojas pat pirmšķietams priekšstats par to, kā viņš spriestu konkrētajā lietā, ja nolēmums būtu jābalsta tikai uz viņa rīcībā jau esošajiem materiāliem, bet gan gatavība šo priekšstatu mainīt tiesas sēdē noskaidroto apstākļu un dzirdēto pamatoto argumentu dēļ.

Turklāt nevar atstāt bez ievērības apstākli, ka laika sprīdi, kādā tiek pieņemts nolēmums, ietekmē dažādi faktori: lietas sarežģītība; faktisko apstākļu apjoms; tiesneša pieredze; tas, vai lieta ir netipiska vai tieši pretēji – tipiska; vai ir izveidojusies stabila tiesu prakse; kādus argumentus un kādā apjomā ir izvirzījušas procesā iesaistītās personas u. c.

Tādējādi laika sprīdim, kādā ir pieņemts nolēmums, pašam par sevi nevajadzētu būt noteicošajam apstāklim, kas rada šaubas par tiesas objektivitāti, neatkarību un godīgumu. Saprātīgam vērotājam no malas būtu jāapsver visi apstākļi, kas var ietekmēt tiesas nolēmuma taisīšanas ilgumu, lai nonāktu pie secinājuma, ka tie nekādā veidā nav samērojami ar laika sprīdi, kādā taisīts nolēmums.

[4] Saistībā ar jautājumu, kā vērtējams tas, ka tiesas darbiniekiem, veicot tehniskas darbības, kļūst zināms nolēmuma saturs, pirms vēl tas pasludināts, Tiesnešu ētikas komisija atzīmē, ka tā šo jautājumu skata tikai kontekstā ar tiesnešu ētikas normām. Tā neaplūko jautājumu par iespējamu apspriežu istabas noslēpuma pārkāpumu, jo tas nav Tiesnešu ētikas komisijas kompetencē un šāds jautājums risināms noteiktā procesuālā kārtībā konkrētās lietas ietvaros.

[5] Novērtējot šo jautājumu no tiesnešu ētikas viedokļa, Tiesnešu ētikas komisija ņem vērā, ka atbilstoši likumam "Par tiesu varu" tiesneša palīgs, tiesas sēžu sekretārs, kancelejas darbinieki ir tiesai piederīgas personas, un šo darbinieku darbs pēc būtības ir vērsts uz to, lai sniegtu atbalstu tiesnesim tiesas spriešanā. Tiesas darbinieki pārsvarā ir saistīti ar tādiem pienākumiem, kas no viņiem prasa tādu pašu rūpību un atbildību, kāda tā ir tiesnešiem. Piemēram, tiesas sēžu sekretārs var piedalīties slēgtās tiesas sēdēs, tiesneša palīgam, pildot savus pienākumus, kļūst zināmi lietas materiāli, utt. Minēto pienākumu izpilde

nebūtu iespējama bez uzticēšanās tiesas darbiniekam. Pretējā gadījumā visi pienākumi būtu jāveic tiesnesim pašam. Šādos apstākļos tiesas darbinieks būtu uztverams kā daļa no tiesas, nevis kā persona "no malas", kura varētu radīt šaubas par tiesas objektivitāti vai neatkarību.

Ievērojot minēto, Tiesnešu ētikas komisija nesaskata pamatu saprātīgam vērotājam no malas apšaubīt tiesas objektivitāti vai neatkarību aplūkotajā situācijā.

Tas, protams, nenozīmē, ka nevar rasties arī situācijas, kuras var novest pie minēto principu pārkāpuma. Tomēr parastā gadījumā, kad tiesas darbinieki pilda savus darba pienākumus, un neviens cits apstāklis nerada šaubas par to, ka viss notiek ierastajā lietu kārtībā, apstāklim, ka tiesas darbinieks ir redzējis nolēmuma rezolutīvo daļu vēl pirms tās pasludināšanas, no tiesnešu ētikas normu viedokļa nevajadzētu radīt šaubas par tiesas objektivitāti un neatkarību.

Ievērojot iepriekš teikto, Tiesnešu ētikas komisija **i z s k a i d r o**:

1. Laika sprīdis, kādā ir pieņemts nolēmums, pats par sevi nevar būt noteicošs apstāklis, kas var radīt šaubas par tiesas objektivitāti, neatkarību un godīgumu. Katrā gadījumā ir jāņem vērā visi apstākļi, kas var ietekmēt tiesas nolēmuma taisīšanas ilgumu.
2. No tiesnešu ētikas normu viedokļa apstāklis, ka tiesas darbinieks, pildot savus darba pienākumus, uzzina nolēmuma rezolutīvo daļu vēl pirms tās pasludināšanas, nevar radīt šaubas par tiesas objektivitāti vai neatkarību, ja vien nepastāv kādi īpaši apstākļi.

Par tiesneša dalību Augstskolas tiesību zinātņu studiju programmu padomes darbā

Tiesneša ārpustiesas darbībai ir jābūt tādai, lai nerastos šaubas par tiesneša spēju veikt tiesneša pienākumus.

Tiesnesis brīvajā laikā drīkst uzstāties ar referātiem, runām, rakstīt presei, lasīt lekcijas, mācīties un piedalīties citos ārpustiesas pasākumos.

Tiesneša tiešo pienākumu pildīšana ir primāra salīdzinājumā ar citām tiesneša nodarbēm.

Tiesneša dalība Augstskolas Tiesību zinātņu studiju programmu padomes darbā atbilst tiesu sistēmas interesēm, jo šādi celtos juristu kvalifikācija un tiktu nodrošināts kvalificēts juristu darbaspēks.

〔 62 〕

Tiesnešu ētikas komisijas SKAIDROJUMS

Rīgā

2019. gada 12. aprīlī

[1] Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi tiesneses, tiesas priekšsēdētājas lūgumu sniegt skaidrojumu, vai nav saskatāms tiesneša ētikas normu pārkāpums vai interešu konflikts, ja tiesnesis pieņem uzaicinājumu iesaistīties augstskolas Tiesību zinātņu studijas programmu padomes darbībā.

Tiesnese norāda, ka ir saņēmusi lūgumu iesaistīties augstskolas Juridiskās fakultātes Tiesību zinātņu studiju programmas padomes darbā. Tiesnese domā, ka saprātīgam vērotājam no malas nevarētu rasties šaubas, ka dalība Tiesību zinātņu studiju programmas padomes darbā neapkauno tiesas institūtu un netraucē tiesneša pienākumu pareizu pildīšanu. Būtu jānonāk pie secinājuma, ka iesaistīšanās studiju programmas pilnveidošanā un tiesību zinātņu kvalitātes nodrošināšanas pasākumos ir cieši saistīta un ir cēloņsakarībā ar kvalitatīvu tiesu darba nodrošināšanu un ar tiesu sistēmas attīstību.

[2] Tiesneses iesniegumam pievienota augstskolas Juridiskās fakultātes vēstule, kurā tiesnese uzaicināta iesaistīties augstskolas Juridiskās fakultātes Tiesību zinātņu studiju programmas padomes darbā. Atlīdzība par Studiju programmu padomes locekļa amata pildīšanu netiek paredzēta.

[3] Tiesnese papildus paskaidroja, ka viņa uzaicināta piedalīties augstskolas Juridiskās fakultātes Tiesību zinātņu studiju programmas padomes darbā, jo tiesa ilgu laiku ir nodarbinājusi augstskolas studentus un līdz ar to ir ieinteresēta, ka darbā stājas kvalificēti juristi.

[4] Tā kā Tiesnešu ētikas komisija saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 2. punktu skaidro un analizē Tiesnešu ētikas kodeksa normas, tiesneses, kura vienlaicīgi ir tiesas priekšsēdētāja, dalība augstskolas Tiesību zinātņu studiju programmu padomes darbā atbilstība likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonas darbībā" prasībām Tiesnešu ētikas komisijas skaidrojumā netiek apskatīta.

Saskaņā ar tiesneses iesniegumu un pamatojoties uz likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 2. punktu, Tiesnešu ētikas komisija sniedz skaidrojumu par to, vai tiesas priekšsēdētājs vai tiesnesis var piedalīties augstskolas Tiesību zinātņu studiju programmu padomes darbā un vai šādā dalībā nav saskatāms tiesneša ētikas normu pārkāpums.

[5] Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksa 4. kanona 1. punkts noteic, ka tiesnesis veic ārpus tiesas darbību tā, lai neradītu pamatu šaubām par tiesneša spēju veikt tiesneša pienākumus objektīvi, neapkaunojot tiesas institūtu un netraucētu tiesneša pienākumu pareizu pildīšanu.

Kodeksa 4. kanona 3. punkts paredz, ka savā brīvajā laikā tiesnesis drīkst uzstāties ar referātiem, runām, rakstīt presē, lasīt lekcijas, kā arī piedalīties citos ārpus tiesas pasākumos, kas nav pretrunā ar ētikas kodeksu. Kanona 4. punktā noteikts, ka tiesnesim ir tiesības dot savu ieguldījumu likumu, juridiskās sistēmas un tieslietu administrēšanas uzlabošanā, arī materiālo un procesuālo tiesību pārskatīšanā.

Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 4.11.1. punkts noteic, ka tiesnesis drīkst rakstīt, lasīt lekcijas, mācīt un piedalīties nodarbībās, kas attiecas uz jurisprudenci, tiesību sistēmu, tiesvedību vai tamlīdzīgiem jautājumiem. Šo principu 4.11.4. punkts paredz arī tiesnesim tiesības iesaistīties citās aktivitātēs, kas nemazina cieņu pret tiesisko darbību vai arī kā citādi netraucē tiesisko pienākumu veikšanu.

[6] Jautājumā par tiesneša piedalīšanos ārpus tiesas darbībā Tiesnešu ētikas komisija norādījusi, ka pedagoģiskā darbība (tostarp lekciju lasīšana) tiesnesim no likuma viedokļa nav aizliegta un, šajā darbībā ievērojot neatņemamus tiesnešu uzvedības principus, nerada interešu konflikta situāciju. Pedagoģiskā darbība vispārīgi ir atbalstāma, ņemot vērā, ka tiesnešu vidū ir teorētisko zināšanu un praktiskās pieredzes bagāti juristi (*sk. Tiesnešu ētikas komisijas 2010. gada 9. jūlija skaidrojuma 6. punktu*).

Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, attiecībā uz darbu augstskolas Tiesību zinātņu studijas programmu padomē nav pamata raudzīties atšķirīgi. Proti, tiesneša dalība Tiesību zinātņu studiju programmu padomes darbā ir pieļaujama un atbalstāma tiesneša profesionālo zināšanu un darba pieredzes dēļ, kas var kalpot kā tiesneša intelektuāls ieguldījums nozares turpmākai attīstībai. Tāpat nav šaubu, ka tiesneša dalība studiju programmu satura veidošanā un prakšu

organizēšanā nevar ietekmēt tiesneša un tiesas prestižu kopumā. Tiesneša dalība padomē vērsta uz augstskolas programmu pilnveidošanu, kas ietekmēs juristu kvalifikāciju un nodrošinās kvalificētu darbaspēku, kas atbilst tiesu sistēmas interesēm.

[7] Tajā pašā laikā Tiesnešu ētikas kodeksa 3. kanona 1. punkts noteic, ka tiesnešu tiešo pienākumu pildīšana ir primāra salīdzinājumā ar pārējām tiesneša veiktajām darbībām. Tiesnesim būtu jāizvairās no darbībām, kas traucētu viņam efektīvi pildīt tiesneša pienākumus, jo prasītu vai aizņemtu pārāk daudz laika, radītu bažas par tiesneša objektivitāti vai citādā veidā apdraudētu tiesneša dienesta intereses (*sk. Tiesnešu ētikas komisijas 2018. gada 16. marta skaidrojuma 2. punktu*).

Līdz ar to, Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, tiesnesim ir jāizvērtē, vai darbs augstskolas Tiesību zinātņu studijas programmu padomē netraucēs tiesneša vai tiesas priekšsēdētāja pamatpienākumu veikšanai, kas jebkurā gadījumā ir primāri un kuriem ir pakārtojamas pārējās aktivitātes (*sal. Tiesnešu ētikas komisijas 2010. gada 9. jūlija skaidrojuma 6. punkts*).

[8] Apstākļi, ka tiesnesis vienlaikus ir tiesas priekšsēdētājs, pats par sevi nevar tikt uzskatīts par šķērslī, lai piedalītos padomes darbībā, un tiesas priekšsēdētājam nevajadzētu izvirzīt augstākus kritērijus nekā tiesnesim, lai viņš varētu pretendēt uz dalību padomes darbībā. Tiesnesim, kurš vienlaikus ir arī tiesas priekšsēdētājs, ir jāizvērtē iespēja piedalīties padomes darbā un jāpadomā par tajā lietotajiem izteikumiem, viedokļa izteikšanu un tiesu prakses apspriešanu tieši tāpat kā jebkuram citam tiesnesim (*sal. Tiesnešu ētikas komisijas 2014. gada 14. februāra skaidrojuma 5. punkts*).

Ievērojot iepriekš teikto, Tiesnešu ētikas komisija izskaidro, ka tiesneša vai tiesas priekšsēdētāja dalība augstskolas Tiesību zinātņu studiju programmu padomes darbā atbilst tiesneša ētikas normām, ja netiek traucēta tiešo pienākumu izpilde un tiesnesis šajā darbā ievēro tiesnešu uzvedības principus.

Par tiesnešu komunikāciju, nosakot krimināllietas iztiesāšanas laiku

Tiesnešu ētikas komisijas kompetencē neietilpst likuma "Par tiesu varu" normu piemērošanas skaidrojums par plānoto lietu izskatīšanu tiesas sēdē saistībā ar izskatāmo lietu prioritāti.

Risinot jautājumus par tiesas sēžu organizēšanu dažādās tiesās lietā, kurās piedalās vieni un tie paši lietas dalībnieki, sekmējama un atbalstāma tiesnešu koleģiāla savstarpēja komunikācija, nepieciešamības gadījumos iesaistot tiesas priekšsēdētāju.

Vēstules sūtīšana citam tiesnesim, uzdodot jautājumus par viņa rīcību, nosakot lietas iztiesāšanas laiku, kas sakrīt ar tiesneša noteikto, un šādas vēstules nosūtīšana arī lietās iesaistītajam aizstāvim, neatbilst tiesneša profesionālajai ētikai un tiesneša kompetencei.

Tiesnešu ētikas komisijas SKAIDROJUMS

〔 65 〕

Rīgā

2020. gada 17. janvārī

[1] Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi tiesneša lūgumu sniegt viedokli, vai ir saskatāms tiesneša ētikas normu pārkāpums, ja tiesnesis rakstveidā pieprasa citam tiesnesim sniegt paskaidrojumu ar konkrētiem jautājumiem par tiesneša rīcību, nosakot krimināllietas iztiesāšanas laiku, turklāt nosūtot šo vēstuli arī lietas dalībniekam – aizstāvim.

[2] Tiesnesis saņēmis izskatīšanai apelācijas procesā krimināllietu personas apsūdzībā par sevišķi smagu noziegumu, prognozējis lietas izskatīšanu pēc iespējas tuvākā laikā atbilstoši apgabaltiesā noteiktajam tiesu kolēģijas tiesas sēžu grafīkam. Šajā datumā Tiesu informācijas sistēmā (turpmāk – TIS) apsūdzētā aizstāvja noslodzes kalendārā bija reģistrēta viena no trīspadsmit tiesas sēdēm rajona tiesā, krimināllietā, personas apsūdzībā par mazāk smagu noziegumu.

[2.1] Tiesneša ieskatā, tiesas sēdes noteikšana attiecīgajā datumā apgabaltiesā pirmšķietami varēja būt ar prioritāti. Tiesneša palīgs sazinājies ar aizstāvi, kura viedoklis arī bijis par iespējamu šīs lietas izskatīšanas prioritāti attiecībā pret rajona tiesā izskatāmo lietu. Aizstāvis izteicis gatavību lūgt rajona tiesas tiesnesim atcelt šajā datumā nozīmēto tiesas sēdi.

[2.2] Tiesnesis noteicis lietas izskatīšanu tajā pašā datumā pulksten 13.00, kas pieļauj iespēju aizstāvim ierasties uz tiesas sēdi rajona tiesā un tās atlikšanas gadījumā paspēt uz tiesas sēdi apgabaltiesā.

[2.3] Tiesnesis saņēmis rajona tiesas tiesneša vēstuli, kurā informēts, ka aizstāvja lūgums par lietas noņemšanu no izskatīšanas ir noraidīts. Vēstulē lūgts sniegt informāciju, uzdodot trīs jautājumus par krimināllietas izskatīšanas laika noteikšanas procesu. Vēstule nosūtīta zināšanai arī apgabaltiesas priekšsēdētājam un abās krimināllietās iesaistītajam aizstāvim.

[2.4] Tiesneša ieskatā likuma "Par tiesu varu" 28.⁶ panta 5.¹ daļa, kas noteic, ka TIS tiesas sēžu kalendārā veiktā atzīme par tiesas sēdes datuma un laika noteikšanu ir saistoša, plānojot lietu izskatīšanu tiesas sēdē ar tā zvērināta advokāta vai prokurora piedalīšanos, kura piedalīšanās citā tiesas sēdē jau atzīmēta tiesas sēžu kalendārā, ir piemērojama pēc būtības, atbilstoši jēgai un mērķim, nevis formāli.

[2.5] Tiesnesis norādījis uz iepriekš minētās normas piemērošanas problemātiku gan advokātu, gan prokuroru aizņemības dēļ, uz atšķirīgu tiesu pieeju darba plānošanā un organizēšanā, uz apgabaltiesas darba specifiku, proti, trīs tiesnešu darba grafiku saskaņošanu, uz to, ka ne visos noteiktajos datumos tiesas sēdes notiek, jo tās tiek atliktas visdažādāko iemeslu dēļ.

[2.6] Tiesnesis norādījis, ka gadījumos, kad krimināllietas izskatīšanu nav iespējams noteikt zvērinātu advokātu kalendārā atzīmētās aizņemības dēļ, nereti tiek praktizēta koleģiāla saziņa (ar aizstāvi un/vai citu tiesu), noskaidrojot par iespējām rast konstruktīvu risinājumu, kas pieņemams visiem, ir samērīgs ar katra iesaistītā dalībnieka noslodzi un risināmajiem organizatoriskajiem jautājumiem. Tostarp tiek apsvērta arī lietu prioritāte, ja tam var būt nozīme.

[2.7] Tiesnesis atzīmējis, ka viņa praksē bijusi veiksmīga komunikācija, sazinoties arī tiesnešiem savā starpā, piemēram, telefoniski, rasti labākie risinājumi, lai pēc iespējas savlaicīgāk noteiktu lietas izskatīšanu.

[2.8] Tiesnesis atsaucies uz Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 3. kanonu kas noteic, ka tiesnesim jābūt cieņas pilnam, ka tiesnesis drīkst konsultēties ar citiem tiesnešiem, ka tiesnesim jācenšas lietas izlemt savlaicīgi, jārikojas nosvērti un efektīvi.

[3] Saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 2. punktu un Tiesnešu ētikas komisijas reglamenta VI nodaļu Tiesnešu ētikas komisija nolēma sniegt skaidrojumu.

[4] Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 3. kanonā noteikts, ka tiesnesis pilda tiesu varas uzliktos pienākumus objektīvi un taisnīgi. 1. kanona 4. punktā noteikts, ka tiesnesim personiski jāievēro augstas uzvedības kultūras normas, lai apstiprinātu tiesu varas neatkarību un godīgumu. Augstas uzvedības normas prasa cieņas pilnu un korektu attieksmi pret citiem cilvēkiem.

[4.1] Tiesnešu ētikas komisija jau ir skaidrojusi, ka tiesnesim ir jābūt cieņas pilnam un laipnam ne tikai pret procesa dalībniekiem, bet arī pret kolēģiem un padotajiem, un arī saskarsmē ar jebkuru cilvēku. Tātad ikvienam tiesnesim ir jāizturas korekti, ar cieņu arī pret citiem tiesnešiem (*Tiesnešu ētikas komisijas 2010. gada 13. novembra atzinuma 6. punkts, 2012. gada 19. oktobra atzinuma 6. punkts*).

[4.2] Tiesnešu ētikas komisija, sniedzot atzinumu par tiesneša rīcību saistībā ar Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 3. kanona 17. punkta pārkāpumu, ir norādījusi, ka tiesnesis nedrīkst atstāt bez ievēribas cita tiesneša pieļautus ētikas normu pārkāpumus, bet šādos gadījumos tiesnesim ir jārīkojas atbilstoši objektīviem ētikas standartiem, jāievēro augstas uzvedības kultūras normas, lai apstiprinātu tiesu varas neatkarību un godīgumu. Lai tiesnesis ievērotu gan no 3. kanona 17. punkta izrietošo pienākumu rīkoties cita tiesneša pieļauta ētikas normu pārkāpuma gadījumā, gan arī pienākumu ar cieņu un korekti izturēties pret citiem tiesnešiem, viņam cita tiesneša iespējamā pārkāpuma gadījumā atkarībā no konkrētas situācijas ir vai nu jārunā vispirms ar šo tiesnesi, vai arī jāinformē amatpersonas un institūcijas, kam ir tiesības reaģēt uz šādiem pārkāpumiem (*Tiesnešu ētikas komisijas 2012. gada 19. oktobra atzinums*).

[4.3] Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka tāpat jārīkojas tiesnesim, konstatējot citu normu iespējamus pārkāpumus.

[5] Likuma "Par tiesu varu" 28.⁶ panta 5.¹ daļa noteic, ka TIS tiesas sēžu kalendārā veiktā atzīme par tiesas sēdes datuma un laika noteikšanu ir saistoša, plānojot lietu izskatīšanu tiesas sēdē ar tā zvērināta advokāta vai prokurora piedalīšanos, kura piedalīšanās citā tiesas sēdē jau atzīmēta tiesas sēžu kalendārā.

Skaidrojuma sniegšana par šīs likuma normas piemērošanu praksē, proti, normas piemērošanas problemātika gan advokātu, gan prokuroru aizņemības dēļ, atšķirīga tiesu pieeja darba plānošanā un organizēšanā, jautājums, vai nosakāma izskatāmo lietu prioritāte papildus Kriminālprocesa likumā noteiktajam regulējumam, nav Tiesnešu ētikas komisijas kompetencē. Taču Tiesnešu ētikas komisija var skaidrot to, kādi ētikas principi būtu jāievēro, tiesnešiem piemērojot šo tiesību normu, kas acīmredzami prasa rēķināšanos gan ar citām tiesām, gan ar lietas dalībniekiem.

[6] Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka tiesnesim, konstatējot, ka cits tiesnesis nav ņēmis vērā TIS atzīmēto informāciju par advokāta aizņemību, bija iespējams sazināties ar kolēģi, savstarpēji noskaidrot jautājumus par tiesas sēžu organizēšanu un vienoties par abiem tiesnešiem pieņemamu risinājumu, lai nodrošinātu abās tiesās esošo krimināllietu izskatīšanu saprātīgā termiņā.

[6.1] Tiesnesim bija arī tiesības ziņot par to cita tiesneša tiesas priekšsēdētājam.

[6.2] Jautājumu uzdošana citam tiesnesim par viņa rīcību, nosakot lietas iztiesāšanas laiku, faktiski pieprasot paskaidrojumu, kā arī šādas vēstules nosūtīšana abās krimināllietās iesaistītajam aizstāvim vai citai personai neatbilst ne tikai tiesneša profesionālajai ētikai, bet arī tiesneša kompetencei.

[6.3] Šāda saziņa rada lietas dalībniekiem nepareizu priekšstatu par tiesnešu savstarpējo koleģialitāti, komunikāciju, neveicina tiesneša amata un tiesu varas autoritātes nostiprināšanu.

[7] Tiesnešu ētikas komisija **u z s k a t a**, ka arī citam tiesnesim, kuram bija nepieciešamība noteikt lietas izskatīšanu laikā, kad lietā iesaistītajam aizstāvim bija rezervēta tiesas sēde citā tiesā, bija iespējams sazināties ar kolēģi, savstarpēji noskaidrot jautājumus par tiesas sēžu organizēšanu un vienoties par abiem tiesnešiem pieņemamu risinājumu, lai nodrošinātu abās tiesās esošo krimināllietu izskatīšanu saprātīgā termiņā.

Aizstāvja iesaistīšana, neraugoties uz tiesneša palīga noskaidroto aizstāvja gatavību lūgt atlikt tiesas sēdi konkrētajā datumā, bez saziņas ar tiesnesi, nav vērtējama kā laba, tiesnešu savstarpējo komunikāciju, koleģialitāti veicinoša prakse.

Par lietas objektīvas izskatīšanas ietekmēšanu

Tiesneša objektivitāte ir obligāts nosacījums tiesneša pienākumu pienācīgai izpildei.

Objektivitātes princips ir svarīgs elements, lai nodrošinātu uzticēšanos tiesai. Katram tiesnesim demokrātiskā sabiedrībā jārīkojas tā, lai procesa dalībniekos radītu šo uzticēšanos tiesai. Tiesnesim, ļaujoties uz savu subjektīvo uzskatu par spēju izspriest lietu objektīvi, vienlaikus ir jāapsver arī tas, kā konkrētos apstākļus vērtētu neatkarīgs novērotājs, ņemot vērā visus būtiskos apsvērumus, kas varētu radīt šaubas par tiesneša objektivitāti.

Raugoties no neatkarīga novērotāja perspektīvas, apstāklis, ka sākotnēji lietu izskatījušais tiesnesis un tiesnese, kurai lieta jāskata atkārtoti, ir laulātie, var radīt šaubas par tiesas objektivitāti.

Profesionālās ētikas kontekstā nevar neņemt vērā, ka tiesneši, kuri savstarpēji ir laulātie, nav norobežoti ārpus tiesas spriešanas. Lietas dalībniekam subjektīvi var rasties sajūta vai iespaids par to, ka, esot laulāto attiecībās, tiesnešiem var izveidoties vienoti uzskati par lietu kārtību, lojalitāte attiecībā pret otra laulātā viedokli dažādos jautājumos un ka tiesību jautājumi, kaut arī vispārējā tvērumā un nesaistīti ar konkrētu lietu, var tikt pārrunāti ārpus tiesas un par tiem var būt izveidojies vienots viedoklis.

Tiesnešu ētikas komisijas SKAIDROJUMS

(67)

Rīgā

2020. gada 20. martā

[1] Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi tiesneses iesniegumu ar lūgumu skaidrot, vai fakts, ka tiesneses tiesvedībā automātiskā lietu sadales rezultātā iedalīta lieta, kas ar kasācijas instances tiesas spriedumu ir nodota jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā un kuru iepriekš izskatījis tiesas priekšsēdētājs, tiesneses laulātais, var radīt pamatotas šaubas par tiesneses objektivitāti un, vai šādu lietu izskatot, tiktu pārkāptas tiesnešu ētikas normas.

Papildus paskaidrots, ka lietā ir saņemts lietas dalībnieka noraidījums tiesnesei, kā pamatojumu norādot, ka lietu iepriekš ir skatījis tiesas priekšsēdētājs, tiesneses laulātais, kas tiesnesei liedz lietu izlemt citādāk, nekā iepriekš izlēmis viņas laulātais. Līdz ar to šis apstāklis var ietekmēt lietas objektīvu izskatīšanu.

Tiesnese šādus argumentus uzskata par nepamatotiem, jo savu privāto dzīvi nošķir no amata pienākumu veikšanas un nepieļauj, ka tiesas spriešanā varētu ietekmēties no sava laulātā. Šādu apsvērumu uzskata par absurdu, jo

tiesas priekšsēdētājam nav nekādu iespēju ietekmēt tiesas spriešanu, dot norādījumus tiesnesim, kā konkrētā lieta ir jāizlemj.

Uzsverot, ka šajā lietā jāņem vērā kasācijas instances tiesas nolēmumā dotie norādījumi, tiesnese nesaskata nekādus šķēršļus lietā pieņemt objektīvu spriedumu un saglabāt tiesneša neatkarību.

[2] Izlemjot, vai skatīt konkrēto lietu, tiesnesim jāņem vērā tiesneša darbību reglamentējošie pamatprincipi.

Tiesneša objektivitāte ir obligāts nosacījums tiesneša pienākumu pienācīgai izpildei. Tiesnesis nevar piedalīties lietas izskatīšanā, ja viņš personiski tieši vai netieši ir ieinteresēts lietas iznākumā vai ja ir citi apstākļi, kas rada šaubas par viņa objektivitāti (*likuma "Par tiesu varu" 14. panta pirmā daļa*).

Atbilstoši Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 3. kanonam tiesnesim jāpilda tiesu varas uzliktie pienākumi objektīvi un taisnīgi. Kodeksa 2. kanona 3. punkts noteic, ka tiesnesis darbojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei. Šī norma uzliek pienākumu ne tikai atturēties no rīcības, kas mazinātu sabiedrības uzticību, bet arī aktīvi veicināt sabiedrības uzticēšanos. Savukārt kodeksa 2. kanona 8. punkts paredz, ka tiesnesis nedrīkst pieļaut, ka ģimenes, sociālās, politiskās vai citas attiecības varētu ietekmēt tiesneša rīcību tiesas spriešanas laikā.

Tiesnesim ir jāatsakās no piedalīšanās jebkurā tiesas prāvā, kurā tiesnesis nespēj pieņemt spriedumu objektīvi vai arī kurā pēc neatkarīga novērotāja domām tiesnesis nespēj pieņemt objektīvu spriedumu (*Bangaloras Tiesnešu ētikas principu 2.5. punkts*). Parasti ar objektivitāti saprot to, ka tiesnesim nav nekādu iepriekšēju aizspriedumu.

Arī Tiesnešu ētikas komisija vairākkārt ir uzsvērusi, ka, vērtējot atstatīt vai neatstatīt sevi no lietas skatīšanas, tiesnesim būtiski ir apsvērt, kā konkrētus apstākļus vērtētu informēts un saprātīgs sabiedrības loceklis (sk. *2008. gada 1. augusta atzinumu, 2009. gada 12. jūnija un 2010. gada 29. oktobra skaidrojumus*). Tiesnešu ētikas komisija atzinusi, ka galvenais kritērijs jautājumā par sevis atstatīšanu no lietas izskatīšanas ir tiesneša kā nobriedušas un no nepamatotiem aizspriedumiem brīvas personības subjektīvais uzskats par spēju konkrēto lietu spriest objektīvi, kurš, nepastāvot pamatotiem pretargumentiem, sabiedrībai ir jācieņa un jārespektē (sk. *2011. gada 1. jūlija lēmumu*).

Tāpat objektivitātes princips ir svarīgs elements, lai nodrošinātu uzticēšanos tiesai, tādēļ katram tiesnesim demokrātiskā sabiedrībā jārīkojas tā, lai procesa dalībniekos radītu šo uzticēšanos tiesai. No minētā arī izriet, ka tiesnesim, pašaujoties uz savu subjektīvo uzskatu par spēju izspriest lietu objektīvi, vienlaikus ir jāapsver arī tas, kā konkrētos apstākļus vērtētu neatkarīgs novērotājs, ņemot vērā visus būtiskos apsvērumus, kas varētu radīt šaubas par tiesneša objektivitāti.

[3] Izskatāmajā gadījumā no tiesneses iesnieguma izriet, ka viņa nav iekšēji apšaubījusi savu spēju objektīvi izlemt lietu, un tiesneses iekšējā pārliecība ļauj sastādīt objektīvu nolēmumu šajā lietā.

Tiesnešu ētikas komisijai nav pamata apšaubīt tiesneses subjektīvo pārliecību, ka tiesnese spēj izlemt lietu objektīvi un taisnīgi. Taču, kā jau minēts, tiesnesim ir jāapsver arī tas, kā uz šiem apstākļiem raugās neatkarīgs novērotājs. Savukārt, lai konstatētu, vai informētam un saprātīgam vērotājam no malas konkrētajos apstākļos var rasties šaubas par tiesneses spēju pieņemt objektīvu spriedumu un vai neatstatīšanās no lietas izskatīšanas/pieteiktā noraidījuma nepieņemšana var tikt vērtēta kā profesionālās ētikas pārkāpums, ir jāapsver visi apstākļi, kas ir ietekmējuši vai varētu ietekmēt neatkarīgā novērotāja viedokli par tiesneša objektivitāti.

[4] Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, saprātīgam vērotājam nebūtu pamata šaubīties par tiesneses objektivitāti un neatkarību tikai tā iemesla dēļ, ka lietu, kurā kasācijas kārtībā ir atcelts spriedums un lieta datorizētās sadales rezultātā nodota jaunai izskatīšanai, iepriekš izskatījis tiesas priekšsēdētājs.

Saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 1. panta otro daļu un 10. panta pirmo daļu tiesneši ir neatkarīgi un ir pakļauti tikai likumam.

Tiesas priekšsēdētājam tiesiski nav un arī faktiski nedrīkst būt nekāda ietekme uz tiesas spriešanu lietās, kurās viņš nepiedalās kā tiesas sastāva loceklis.

Atbilstoši likuma "Par tiesu varu" 11. pantam nevienam, tai skaitā tiesas priekšsēdētājam nav tiesību iejaukties tiesas spriešanā vai pieprasīt no tiesneša atskaiti vai paskaidrojumus par to, kā izskatīta konkrētā lieta.

Līdz ar to, ja nav pilnīgi nekādu citu apstākļu, kas lietas dalībniekam liktu domāt, ka minētajam faktam tomēr ir kāda nozīme, sevis atstatīšanai vai noraidījuma pieņemšanai, pastāvot tikai šim vienam apstāklim, nav pamata.

Vienlaikus Tiesnešu ētikas komisija iesaka šādā situācijā rūpīgi apsvērt visus pārējos apstākļus, lai ar pārliecību nonāktu pie secinājuma, ka nav nekādu citu blakus apstākļu, kas varētu radīt pamatu šaubām.

[5] Konkrētajā gadījumā apstāklim, ka sākotnēji lietu izskatījušais tiesnesis un tiesnese, kurai lieta jāskata atkārtoti, ir laulātie, var būt nozīme. Lietas dalībniekam subjektīvi var rasties sajūta vai iespaids par to, ka, esot laulāto attiecībās, tiesnešiem apzināti vai neapzināti var izveidoties vienoti uzskati par lietu kārtību, lojalitāte attiecībā pret otra laulātā viedokli dažādos jautājumos. Profesionālās ētikas kontekstā nevar neņemt vērā, ka tiesneši, kuri savstarpēji ir laulātie, nav norobežoti ārpus tiesas spriešanas, līdz ar to lietas dalībniekiem var rasties iespaids, ka tiesību jautājumi, kaut arī vispārējā tvērumā un nesaistīti ar konkrētu lietu, var tikt pārrunāti ārpus tiesas un par tiem var būt izveidojies vienots viedoklis. Šāda savstarpēja ietekme uz kādu

noteiktu pozīciju tiesību jautājumos vai faktisko apstākļu izpratni un vērtējumu var būt neapzināta, bet, raugoties no neatkarīga novērotāja perspektīvas, tas var radīt šaubas par tiesas objektivitāti.

Turklāt pēc sprieduma atcelšanas, pirmās instances tiesai izskatot lietu no jauna, jāņem vērā ne tikai likuma tulkojums, kas izteikts kasācijas instances tiesas spriedumā, bet, iespējams, arī atkārtoti jāvērtē lietas faktiskie apstākļi un pierādījumi. Lietas dalībniekiem tas var radīt zināmas šaubas par pilnīgi objektīvu lietas izskatīšanu tiesā un tiesneses spēju neietekmēties no iepriekšējā spriedumā ietvertā vērtējuma.

Ievērojot iepriekš teikto, Tiesnešu ētikas komisija **i z s k a i d r o**:

1. Konkrētajos apstākļos neatkarīgam un saprātīgam vērotājam var rasties šaubas par tiesas objektivitāti, jo tiesneses tiesvedībā iedalīta lieta, kurā kasācijas kārtībā atcelts spriedums un lieta nodota jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā un kuru iepriekš izskatījis tiesas priekšsēdētājs, konkrētajā gadījumā tiesneses laulātais.
2. Tiesnesim ir jāapsver jautājums par atstatīšanos no lietas izskatīšanas/noraidījuma pieņemšanu, ja, rūpīgi izvērtējot konkrētos apstākļus, tiesnesis var izdarīt secinājumu, ka saprātīgam vērotājam no malas tie var radīt pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti un var iespaidot ticību tiesu varas neatkarībai un objektivitātei.

Par piedalīšanos pašpārvaldes vēlēšanās

Tiesneša dalība pašpārvaldē ir neatņemama tiesneša profesijas sastāvdaļa. Dalība pašpārvaldē nozīmē pārstāvēt citus tiesnešus jautājumos par tiesu sistēmas organizāciju un tiesu varas darbību.

Piedalīšanās pašpārvaldes vēlēšanās nozīmē iekšējās tiesu varas stiprināšanu un mērķu sasniegšanu nākotnē.

Iemesli, lai tiesnesis nepiedalītos pašpārvaldes vēlēšanās, var būt gan subjektīvi, gan objektīvi. Tiesnesim savs darbs jāplāno tā, lai pirms vēlēšanām iepazītos ar kandidātiem un nobalsotu.

Izvirzītā kandidāta atbilstības noteikšanai izstrādājama vienota procedūra, lai noskaidrotu kandidāta kompetenci, profesionālās un cilvēcīgās īpašības. Jāparedz iespēja uzdot kandidātiem jautājumus un iespēju balsojumā atturēties, vai arī balsot pret visiem kandidātiem.

Tiesnešu ētikas komisijas SKAIDROJUMS

(71)

Rīgā

2020. gada 20. novembrī

[1] Tiesnešu ētikas komisija ir saņēmusi Augstākās tiesas priekšsēdētāja lūgumu sniegt atzinumu par to, vai nepiedalīšanās tiesnešu konferencē bez attaisnojoša iemesla uzskatāma par tiesneša ētikas pārkāpumu.

Kā norādīts iesniegumā, atbilstoši Tiesnešu konferences nolikuma 9. punktam konference ir lemttiesīga, ja tajā piedalās vairāk kā puse no tiesnešu kopskaita. 2020. gada 8. septembrī notikušajā Latvijas Tiesnešu neklātienas konferencē divu Tieslietu padomes locekļu ievēlēšanai no 548 tiesnešiem reģistrējās 368 jeb 67 % no visiem Latvijas tiesnešiem. Balsošanas rezultātā no četriem kandidātiem uz divām Tieslietu padomes locekļu vietām tika ievēlēts viens. Neviens no pārējiem kandidātiem nesaņēma konferencē piedalījušos tiesnešu balsu vairākumu. Ievērojot minēto, tika izsludināta vēlēšanu otrā kārtā par tiem diviem kandidātiem, kuri pirmajā kārtā saņēma visvairāk balsu. Savukārt vēlēšanu otrajā kārtā 2020. gada 16. septembrī, kad tika ievēlēts otrs Tieslietu padomes loceklis, balsošanas aktivitāte ir bijusi vēl zemāka – 352 balsojumi. Šie apstākļi ļauj pieņemt, ka gadījumā, ja sākotnējā balsošanā piedalītos vairāk tiesnešu, atkārtota balsošana, iespējams, nebūtu nepieciešama.

Minētais Augstākās tiesas priekšsēdētāja ieskatā raisa jautājumus par tiesnešu pašpārvaldes efektivitāti, kas šajā gadījumā ir bijusi atkarīga tieši no zemās tiesnešu aktivitātes.

Pirmkārt, katra balsošana patērē resursus – gan tehniskos, gan cilvēku, gan laika, gan naudas. Līdz ar to neattaisnota nepiedalīšanās Tiesnešu konferencē rada risku resursu nelietderīgai izlietošanai tās rīkotājiem un tiesu sistēmai kopumā.

Otrkārt, piedalīšanās tiesnešu pašpārvaldē ir ne vien tiesneša tiesība, bet arī pienākums, kas atbilstoši Tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanona 2. punktam tiesnešiem apzinīgi ir jāpilda. Turklāt saskaņā ar Tiesnešu ētikas kodeksa 1. kanonu tiesnesim ir jācieņa savs amats un tiesu varas neatkarība. Neatkarīga tiesu vara ir neatņemama demokrātiskas sabiedrības sastāvdaļa, un tiesnešu pašpārvaldes mērķis ir nodrošināt šā principa darbību. Nepiedalīšanās pašpārvaldē ne vien apdraud tiesu varas neatkarību, bet var norādīt arī uz necieņu pret tiesu varu kopumā.

Treškārt, tā ir necieņa pret nobalsojušiem kolēģiem, it īpaši tiem, kuri ir iesaistīti konferences organizēšanā (konferences vadītājs, sekretārs, balsu skaitīšanas komisijas loceklis), kuriem jāvelta vēl viena darba diena atkārtotam balsojumam.

[2] Tiesnešu ētikas komisija, pamatojoties uz Tiesnešu ētikas komisijas reglamenta 45. punktu, sniedz skaidrojumu.

[3] Tiesnešu ētikas komisija piekrīt Augstākās tiesas priekšsēdētājam, ka tiesneša dalība tiesnešu pašpārvaldes institūciju un Tieslietu padomes pārstāvju vēlēšanās ir aplūkojama kontekstā ar tiesu varas būtību tiesiskā, demokrātiskā valstī. Tiesu vara atbilstoši valsts varas dalīšanas principam ir viens no valsts varas atzariem, tai darbojoties kā likumdevēja un izpildvaras atsvaram. Saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmes 82. pantu tiesu sistēma ir konstitucionāls orgāns, savukārt tiesneši ir šā konstitucionālā orgāna amatpersonas. Ar tiesu varas palīdzību ikviens valstī var īstenot savas tiesības uz taisnīgu tiesu.

[4] Lai pilnvērtīgi pildītu tai noteiktos tiesas spriešanas pienākumus, tiesu varas viens no fundamentāliem darbības principiem ir neatkarība. Neatkarībai ir jābūt nodrošinātai visos līmeņos gan institucionāli, gan procesuāli. Turklāt tai ir jābūt nodrošinātai ne tikai ārēji, bet jāpiemīt arī iekšēji. Iekšēji gan sistēmas ietvaros, gan katrā tiesnesī individuāli.

Runājot par sistēmas neatkarību, arvien vairāk ar tiesu varu saistītu jautājumu tiek nodoti izlemšanai pašai tiesu varai. Laika gaitā, paplašinoties kompetencei, nostiprinās Tieslietu padomes loma, katra savā jomā darbojas tiesnešu pašpārvaldes institūcija – Tiesnešu kvalifikācijas kolēģija, Disciplinārlietu kolēģija un Tiesnešu ētikas komisija. Skaitliski vislielākā tiesnešu pašpārvalde tiek īstenota tiesnešu kopsapulcēs – konferencēs –, kurās tiek arī izlemts, kuri tiesneši tiek pilnvaroti darboties katrā no minētajām institūcijām. Neapšaubāmi, ka katras institūcijas darbs ir tik kvalitatīvs un efektīvs, cik spēcīgs ir tās sastāvs.

Kvalitāti un efektivitāti nosaka arī izpratne, ar kādu darbojas tajās ievēlētie tiesneši, – izpratni par tiesisku un demokrātisku valsti, tiesu varu un par to, ar kādām profesionālām un cilvēciskām īpašībām jābūt apveltītai personai, kura uzņēmusies pildīt tiesneša pienākumus.

Tiesnešu ētikas kodeksā kā pirmais kanons ir minēts, ka tiesnesis tur cienā savu amatu, tiesu varas neatkarību un tiesas godīgumu. Ir pašsaprotami, ka cilvēki, kas tiesiskā un demokrātiskā valstī, kāda ir arī Latvijas Republika, īsteno tiesas spriešanu, ir ne tikai labi izglītoti tiesību zinātnēs, bet ir arī personas ar augstu personības, tostarp ētikas, standartu. Šī atziņa sasaucas arī ar tiesisko regulējumu, proti, likuma "Par tiesu varu" 51. panta pirmās daļas 4. punktu, kurā kā viena no tiesneša kandidātam izvirzītajām prasībām minēta nevainojama reputācija. Minētā prasība nozīmē arī nevainojamu reputāciju jautājumā par izpratni attiecībā uz tiesu varas nozīmi un tiesnesi tiesas spriešanas īstenošanā. Tiesneši ir personas, kas gan labi pārzina citu personu tiesības un pienākumus, gan arī apzinās un pilda savējos. Bet galvenokārt tās ir personas, kuras ciena sevi un citus, kuras pilda savus profesionālos pienākumus, esot iekšēji neatkarīgi, brīvi un vienlaikus atbildīgi.

[5] Ar iepriekš minēto Tiesnešu ētikas komisija vēlas akcentēt, ka, patiesi saprotot un labi apzinoties savas profesijas jēgu, tās nozīmīgumu tiesiskas, demokrātiskas valsts darbībā, nevajadzētu izveidoties situācijai, kurā tiesneši neapzinās tiesnešu pašpārvaldes nozīmīgumu un līdz ar to savu dalību tajā. Ja tas tomēr tā ir, tad rodas jautājums par patiesas izpratnes trūkumu par tiesneša amatam nepieciešamajām prasmēm un īpašībām, par ko tika runāts iepriekš.

Dalība pašpārvaldē – tiesnešu kopsapulcē vai atsevišķās pašpārvaldes institūcijās – ir neatņemama tiesneša profesijas sastāvdaļa, kas ir dziļi pamatota un izrietoša no tiesu varas būtības. Aktīvi un kompetenti īstenojot savus pienākumus, tiesnešu pašpārvalde visdažādākajās tās darbības formās nodrošina tādu tiesu varas darbību, kas ir visatbilstošākā tiesiskas un demokrātiskas valsts funkcionēšanā. Tiesneši paši gan iesaistās tiesnešu kandidātu atlases procesā, gan regulāri pārskata tiesneša darbu no kvalitātes viedokļa, gan arī sniedz padomus profesionālās ētikas jautājumos un lemj par disciplinārsodīšanu. Deleģētie tiesneši Tieslietu padomē pārstāv tiesnešu viedokli plaša spektra jautājumos attiecībā uz tiesu sistēmas organizāciju un tiesu varas darbību.

Iegūtais rezultāts ir ar divējādu iedarbību – gan iekšēju, gan ārēju. Iekšēji tiesu vara ir stipra, neatkarīga, kompetenta, veiksmīgi sabalansējot tiesu varas darbībai piemēroto konservatīvismu ar mūsdienām atbilstošu attīstību. Savukārt ārēji, arī iekšējā tiesu varas stipruma dēļ, tiek nodrošināta tiesas spriešana atbilstoši tiesiskas un demokrātiskas valsts principiem, kas stiprina tiesu varas autoritāti sabiedrības acīs.

[6] Vienlaikus Tiesnešu ētikas komisija vērs uzmanību uz to, ka šāds rezultāts ir iegūstams tikai gadījumā, ja visi atbilstošie procesi notiek kvalitatīvā veidā. Ja runā par dalību vēlēšanās, tad būtisks ir ne tikai vēlēšanās piedalījušos tiesnešu skaits, bet, vēl jo vairāk, apstākļi, kādos tiesnesis šo savu pienākumu īsteno. Process nevar būt pašmērķis, tam ir jānodrošina saturiski kvalitatīvs rezultāts. Lai tādu iegūtu, ir jāanalizē gan pasīvās līdzdalības cēloņi, gan jādoma atbilstoši risinājumi.

[7] Vēršoties Tiesnešu ētikas komisijā, Augstākās tiesas priekšsēdētājs ir minējis vairākus iemeslus, kas bijuši pamats pasīvajai līdzdalībai Tieslietu padomes vēlēšanās. Atbilstoši tiesu priekšsēdētāju sniegtajai informācijai vairums no tiesnešiem, kuriem nav bijis acīmredzami objektīvu iemeslu nepiedalīties vēlēšanās (piemēram, atvaļinājums, darba nespēja), nav balsojuši aizņemtības dēļ, jo konferences norises laikā ir iztiesājuši lietas vai sagatavojuši nolēmumus. Apmēram tikpat liela daļa atzinuši, ka attaisnojošus iemeslus šajā situācijā nosaukt nevar. Atsevišķos gadījumos nepiedalīšanās skaidrota ar tehniskām problēmām konferences elektroniskajā norisē, kā arī ar viedokļa neesību par vēlēšanās izvirzītajiem kandidātiem.

[8] Arī Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka iemesli, lai nepiedalītos pašpārvaldes vai Tieslietu padomes vēlēšanās, var būt gan subjektīvi, gan objektīvi. Pamatā attiecībā uz darbā esošu tiesnesi ir konstatējami divi iespējamie iemesli: aizņemtība tiesas sēdē un izvirzīto kandidātu nepazīšana.

Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka šie iemesli ir novēršami.

[9] Vispirms jāvērs uzmanība uz to, ka tiesnešu pašpārvaldes vēlēšanās darbojas tie paši principi, kas demokrātiskā valstī ir piemītoši jebkurām vēlēšanām. Vēlēšanām ir jābūt vispārīgām, vienlīdzīgām, brīvām, aizklātām un tiešām. Līdz ar to, nodrošinot aizklātuma principa ievērošanu, ir jābūt izslēgtām jebkādam šaubām par to, ka ir iegūstamas ziņas par katra tiesneša izdarīto izvēli.

[10] Attiecībā uz tiesnešu aizņemtību ar darba pienākumiem Tiesnešu ētikas komisija, pirmkārt, konstatē, ka tiesu kalendāri tiek pildīti būtisku laiku uz priekšu. Arī vēlēšanas tiek izsludinātas pietiekami laikus un izvirzītie kandidāti ir zināmi jau iepriekš. Ņemot to vērā, tiesnesim ir iespēja plānot ikdienas darbu tā, lai spētu jau pirms vēlēšanu dienas kvalitatīvi iepazīties ar kandidātu piedāvājumu.

Otrkārt, vēlēšanu dienā, lai cik ļoti aizņemts būtu tiesnesis, viņam ir iespēja savu jau iepriekš noformulēto viedokli paust balsojot. Balsošana pati par sevi neaizņem daudz laika. Pat ja tiesnesim attiecīgajā dienā ir iepļānota lieta izskatīšana tiesas sēdē, procesuālie likumi neierobežo tiesnesi izsludināt tiesas sēdes pārtraukumu.

Treškārt, ir būtiski, ka šāda efektīva laika plānošana samazina iespējamo atkārtoto vēlēšanu kārtu rīkošanu, kas zemas līdzdalības gadījumā nevajadzīgi patērē resursus, tostarp arī to tiesnešu laiku, kuri vēlēšanās ir piedalījušies.

[11] Iespēja nobalsot par, tiesnešaprāt, piemērotāko kandidātu liek runāt par brīvu vēlēšanu principa ievērošanu. Vēlēšanas pēc būtības ir brīvas tikai tad, ja vēlētajiem ir pienācīga informācija par kandidātiem. Proti, ja kandidāts un viņa uzskati ir zināmi. Tiesnešu ētikas komisijas novērotais liecina, ka iespēja pilnvērtīgi piedalīties vēlēšanās daudziem tiesnešiem ir izšķiroša. Ja tas netiek nodrošināts, tiesneši izvēlas nepiedalīties vēlēšanās.

Atšķirībā no iepriekš minētā gadījuma, kad tiesnesis nepiedalās vēlēšanās aizņemtības dēļ, kas, komisijas ieskatā, ir novēršams ar paša tiesneša darbībām, izvēlēties atbilstošāko kandidātu iespējams atbilstošā procedūrā. Šādai procedūrai ir jābūt jau iepriekš izstrādātai, vēlams vienāgai attiecībā uz visām vēlēšanām, un tai ir jānodrošina, ka tiesneši saturiski var novērtēt katra kandidāta piedāvājumu un kompetenci, kā arī noskaidrot, kādas profesionālās un cilvēciskās īpašības piemīt personām, kuras piekritušas kandidēt darbam pašpārvaldes institūcijās vai Tieslietu padomē. Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka procedūra nevar būt aprobežota ar kandidāta sastādītu īsu izklāstu par līdzšinējo darba pieredzi, jo tādā veidā nav iespējams izveidot viedokli, kurš no kandidātiem būtu piemērotākais. Tostarp svarīga ir iespēja uzdot jautājumus. Kā labs piemērs ir minamas pēdējās Tieslietu padomē ievēlamā pārstāvja vēlēšanas, kas demonstrēja kvalitatīvu veidu, kādā nodrošināt kandidātu uzklauššanu un jautājumu uzdošanu. Turklāt to efektivitāti nemazināja tās neklāties forma.

[12] Vēl viens no veidiem, kā novērst pasīvo līdzdalību, ir apsverama iespēja izstrādāt balsošanas kārtību tādējādi, lai gadījumā, ja tiesnesis nevēlas balsot ne par vienu no kandidātiem, viņš šo viedokli pauž vēlēšanu procesā. Pretējā gadījumā (ja tiesnesis nebalso vispār) nav skaidrs, vai zemās līdzdalības iemesls ir nepieņemšana izvirzītajiem kandidātiem vai kāds cits, kas nav saistīts ar vēlēšanu procesu.

Tas būtu izdarāms, piemēram, ieviešot iespēju atturēties vai arī balsojot pret visiem kandidātiem. Būtiski, ka tiesneši ir informēti par rīcību šādā gadījumā.

[13] Mūsdienās arvien vairāk amatpersonu pilnvaru ierobežojums ir noteikts uz diviem termiņiem pēc kārtas. Iespējams, ka vēlēšanu procesa pilnveidošanas ietvaros, domājot par pilnvērtīgāku tiesnešu iesaisti, ir iespējams apsvērt arī šo jautājumu (ņemot vērā, ka šāda prasība jau ir noteikta attiecībā uz Tiesnešu ētikas komisiju un tiesnešiem, kas darbojas Tieslietu padomē).

[14] Nav izslēgts, ka pastāv vēl citi, šajā atzinumā neminēti, iemesli, kāpēc tiesneši nav piedalījušies pašpārvaldes institūciju vai Tieslietu padomes pārstāvju vēlēšanās. Iepriekš minētie Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā ir galvenie. Tie gan norāda uz iespēju pašiem tiesnešiem veidot savu dienas kārtību tādā veidā, lai piedalītos vēlēšanās, gan arī prasa organizatoriskus uzlabojumus. Konkrētu risinājumu izstrādāšana nav Tiesnešu ētikas komisijas kompetencē.

[15] Šādos apstākļos nav iespējams atbildēt uz Augstākās tiesas priekšsēdētāja jautājumu, par to, vai nepiedalīšanās tiesnešu konferencē bez attaisnojoša iemesla uzskatāma par tiesneša ētikas pārkāpumu. Tiesnešu ētikas komisija aplūkoja tiesisko ietvaru un tiesnesim izvirzītos standartus, tajā pašā laikā jebkurš jautājums ir atbildams kontekstā ar esošajiem apstākļiem. Dalība tiesnešu konferencē, kurā tiek organizētas vēlēšanas, ir atkarīga arī no procedūras, kura ir pilnveidojama, lai nodrošinātu tādu vēlēšanu norisi, kurā tiesneši savas vēlēšanu tiesības īsteno efektīvi un atbilstoši vispārējiem vēlēšanu principiem. Tikai tādā veidā var sasniegt īsteno mērķi – iegūt saturiski kvalitatīvu rezultātu.

Par pieteikta noraidījuma izlemšanu

Lemjot par noraidījuma pieņemšanu vai atstatīšanos, tiesnesim ir pienākums saglabāt konsekvenci, proti, lemjot par apšaubīto objektivitāti, identiskus un salīdzināmus apstākļus izvērtēt vienveidīgi, izslēdzot šaubas par jebkādu tiešu vai netiešu ārēju ietekmi vai spiedienu uz tiesnesi, vai arī paša ieinteresētību neskatīt konkrētu lietu.

Nav pieļaujams, ka, vērtējot subjektīvo un objektīvo kritēriju, tiesnesis vienus un tos pašus faktus traktē atšķirīgi, nonākot pie diametrāli pretējiem secinājumiem par savu spēju neatkarīgi un objektīvi izskatīt lietu.

Tiesnesis nedrīkst bez objektīva pamata pret sevi vērsto kritiku vai viņa darbā atklātās kļūdas pozicionēt kā tādu reputācijas zaudēšanu, kas liedz viņam turpināt godprātīgi pildīt tiesneša pienākumus. Pat pienākums ievērot zināmu diskretumu un nespēja aizsargāties pret kritiku nedrīkst likt tiesnesim pašam apšaubīt savas spējas godprātīgi pildīt tiesneša darbu vai pieļaut radīt sabiedrībai priekšstatu, ka tiesnesis vairs nespēj objektīvi un taisnīgi spriest tiesu.

Tiesnešu ētikas komisijas SKAIDROJUMS

81

Rīgā

2023. gada 17. februārī

[1] Tiesnešu ētikas komisija ir saņēmusi Tieslietu padomes iesniegumu ar lūgumu sniegt skaidrojumu:

1) vai tiesneša rīcība, rīkojoties nekonsekventi un salīdzināmos faktiskos apstākļos pieņemot pretējus lēmumus par pieteikta noraidījuma civillietā pieņemšanu, rada Tiesnešu ētikas kodeksa normu pārkāpumu;

2) vai un kā Tieslietu padomes izskatītā Ziņojuma par tiesnešu specializāciju un lietu sadali maksātne spējas jomā pirmās instances tiesās laikā posmā no 2008. gada līdz 2014. gadam (turpmāk – Ziņojums) publicēšana tajā minētajiem tiesnešiem atbilstoši Tiesnešu ētikas kodeksa normām rada apstākļus sevis atstāšanai no konkrētu lietu izskatīšanas vai noraidījuma pieņemšanai tajās, ja lietas dalībnieki atsaukušies uz Ziņojumu, tādējādi apšaubot tiesneša objektivitāti.

Augstākās tiesas mājaslapā Tieslietu padomes sadaļā "Pētījumi, apkopojumi, prezentācijas" ir publicēts ekspertu komisijas ziņojums "Maksātne spējas procesa un tiesiskās aizsardzības procesa tiesvedību 2008.–2014. gadā izvērtējums". Ziņojumā apkopotas un analizētas maksātne spējas procesa un tiesiskās aizsardzības procesa lietas, kurās apmierināti protesti, kā arī izlases veidā izpētītas lietas, kurās protests nav iesniegts, tai skaitā analizēti

tiesneša un citu tiesnešu pieņemtie nolēmumi un norādīti tiesnešu pieļautie pārkāpumi un kļūdas.

Lūgums sniegt skaidrojumu pamatots ar to, ka Tieslietu padomē saņemts tiesneša iesniegums, kurā viņš paudis bažas par situācijām, kad atsevišķi lietas dalībnieki Ziņojumu norādījuši kā iemeslu, lai pieteiktu tiesnesim noraidījumu, apšaubot viņa objektivitāti konkrētajās lietās. Tiesnesis izteicis viedokli, ka minētais rada tiesnesim cilvēktiesību aizskārumu un grauj reputāciju, tādēļ lūdzis izņemt Ziņojumu no mājaslapas. Tieslietu padome pieņēmusi lēmumu nemainīt Ziņojuma publisko pieejamību, akcentējot tā aktualitāti un nozīmi tiesu varas darbības atklātības principa kontekstā. Tiesnesis informējis Tieslietu padomi par savu rīcību saistībā ar Ziņojuma publisko pieejamību, proti, vienā lietā pieņēmis pieteikto noraidījumu, kura pamatojumā lietas dalībnieks atsaucies uz Ziņojumu. Tiesnesim iepriekš divās citās lietās arī pieteikti noraidījumi, tieši vai netieši atsaucoties uz Ziņojumu, taču tajās viņš pieteiktos noraidījumus nav pieņēmis. Tieslietu padome tiesneša rīcību lūgusi izvērtēt tiesas priekšsēdētājam, kura nav konstatējusi pamatu disciplinārlietas ierosināšanai.

[2] Atbilstoši likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 2. punktam Tiesnešu ētikas komisija pēc savas iniciatīvas vai tiesnešu lūguma skaidro un analizē Tiesnešu ētikas kodeksa normas, kā arī konsultē tiesnešus par tiesnešu ētikas jautājumiem.

[3] Pieteikta noraidījuma izlemšana ir procesuāls lēmums, kas balstās uz konkrētā lietā izvirzītiem individuāliem apstākļiem, kas ļauj apšaubīt tiesneša objektivitāti, izskatot lietu. Atbilstoši Tiesnešu ētikas kodeksa 1. kanona 1.2. apakšpunktam tiesnesis savus amata pienākumus veic neatkarīgi, patstāvīgi izvērtējot konkrētos faktus un saskaņā ar dziļu tiesību izpratni, būdams brīvs no jebkādas tiesas vai netiesas ārējas ietekmes, pamudinājuma, spiediena, draudiem vai iejaukšanās. Tiesnesim ir jāatsakās no piedalīšanās jebkurā tiesas prāvā, kurā tiesnesis nespēj pieņemt spriedumu objektīvi vai arī kurā pēc neatkarīga novērotāja domām tiesnesis nespēj pieņemt objektīvu spriedumu (*Bangaloras Tiesnešu ētikas principu 2.5. punkts*). Objektivitātes princips ir uzticības tiesai svarīgs elements, proti, demokrātiskā sabiedrībā tiesai (tiesnesim) jārīkojas tā, lai procesa dalībniekos radītu uzticību tiesai. Tiesnešu ētikas komisija jau vairākkārt ir norādījusi, ka tiesneša objektivitāti var apšaubīt tikai tad, ja uz to norāda objektīvi pamatoti fakti, turklāt tie jāvērtē katrā konkrētā gadījumā, ņemot vērā konkrēto apstākļu raksturu, apjomu, nozīmīgumu. Vērtējot, atstatīt vai neatstatīt sevi no lietas skatīšanas, tiesnesim būtiski ir apsvērt, kā konkrētus apstākļus vērtētu informēts un saprātīgs sabiedrības loceklis (sk. 2008. gada 1. augusta atzinumu, 2009. gada 12. jūnija un 2010. gada 29. oktobra skaidrojumus). Tāpat Tiesnešu ētikas komisija jau iepriekš atzinusi, ka galvenais kritērijs jautājumā par sevis

atstatīšanu no lietas izskatīšanas ir tiesneša kā nobriedušas un no nepamatotiem aizspriedumiem brīvas personības subjektīvais uzskats par spēju konkrēto lietu spriest objektīvi. Nepastāvot pamatotiem pretargumentiem, sabiedrībai tas ir jāciena un jārespektē (sk. *2011. gada 1. jūlija lēmumu*).

No iesniegumam pievienotajiem dokumentiem secināms, ka tiesnesim vairākās lietās pieteikti noraidījumi, apšaubot viņa objektivitāti. Katrā lietā norādīti dažādi individuāli apstākļi, kuri noraidījuma pieteicēja ieskatā rada šaubas par tiesneša objektivitāti. Tomēr visās lietās kā viens no argumentiem norādīta tiesneša negatīvā publiskā reputācija, kas tiek pamatota ar atceltajiem tiesneša nolēmumiem citās lietās vai tiesnesim publiski veltīto kritiku. Divos lēmumos, kuros noraidījums nav pieņemts, tiesnesis šādus pārmetumus ir argumentēti noraidījis, norādot, ka šie apstākļi nevar būt par pamatu, lai apšaubītu viņa neitralitāti un spēju objektīvi izskatīt konkrēto lietu. Taču vienā lēmumā, kurā noraidījums pieņemts, tiesnesis savu slikto reputāciju, kas izriet no Ziņojuma satura, ir atzinis par pamatu, lai tiktu apšaubīta viņa objektivitāte. Šajā lēmumā tiesnesis atsaucies uz Senāta 2020. gada 25. novembra spriedumu lietā Nr. SKC-41/2020 un 2022. gada 15. septembra spriedumu lietā Nr. SKC-13/2022 un norādījis uz ierobežotu iespēju atspēkot pret viņu publiski pausto kritiku, jo tiesnesim, kuru kritizē, jāievēro diskretums.

[4] Izvērtējot norādītos apstākļus un argumentus, Tiesnešu ētikas komisija izskaidro, ka, lemjot par noraidījuma pieņemšanu vai atstatīšanos, tiesnesim ir pienākums saglabāt konsekvenci, proti, lemjot par apšaubīto objektivitāti, identiskus un salīdzināmus apstākļus izvērtēt vienveidīgi, izslēdzot šaubas par jebkādu tiešu vai netiešu ārēju ietekmi vai spiedienu uz tiesnesi, vai arī paša ieinteresētību neskatīt konkrētu lietu. Tiesnešu ētikas komisija jau iepriekš skaidrojusi, ka atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību tiesas atzītajam tiesas objektivitāti var analizēt no diviem aspektiem, proti, pēc subjektīvā kritērija – tiesneša personiskā pārliecība attiecībā uz konkrēto lietu, un pēc objektīvā kritērija – vai ir pietiekamas garantijas, ka ir izslēgtas jebkādas leģitīmas šaubas par tiesneša objektivitāti (piemēram, *2008. gada 1. augusta skaidrojums*). Nav pieļaujams, ka, vērtējot subjektīvo un objektīvo kritēriju, tiesnesis vienus un tos pašus faktus traktē atšķirīgi, nonākot pie diametrāli pretējiem secinājumiem par savu spēju neatkarīgi un objektīvi izskatīt lietu.

Tiesnešu ētikas komisija jau iepriekš atzinusi, ka tiesneša pretrunīga rīcība un nekonsekvence, vienos un tajos pašos faktiskajos apstākļos pieņemot atšķirīgus lēmumus par sevis atstatīšanu, neveicina sabiedrības uzticību tiesai un tās objektivitātei (sk. *2022. gada 18. februāra atzinumu*).

[5] Tieslietu padomes publiskotajā Ziņojumā, analizējot konkrētas lietas, eksperti ir norādījuši uz tiesnešu kļūdām, konstatējot gan nepareizu likuma interpretāciju, gan lietas apstākļu nepareizu izvērtēšanu, gan rupju

nolaidību vai likuma pārkāpumu, u. c. Tiesnešu ētikas komisija piekrīt, ka Ziņojums sabiedrībai var radīt nelabvēlīgu iespaidu par tajā minēto tiesnešu profesionālo kompetenci un reputāciju. Tomēr komisija uzskata, ka Ziņojumā ietvertā kritika pati par sevi nevar radīt patstāvīgu pamatu tajā minētajiem tiesnešiem atstāties no citu lietu izskatīšanas vai pieņemt citās lietās pieteiktus noraidījumus.

[6] Ar iecelšanu tiesneša amatā tiesnesis iegūst tiesas spriešanas funkciju. Saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmes 83. pantu tiesnesis ir neatkarīgs un vienīgi likumam padots. Tiesnesim ir pienākums spriest taisnīgu tiesu. Tomēr tiesneša neatkarība nav absolūta, tiesneša rīcība un lēmumi tiek izvērtēti augstākas instances tiesā procesuālos likumos noteiktā kārtībā un viņa lēmumi var tikt arī atcelti vai grozīti. Tiesnesim pēc noteikta laika tiek veikta profesionālās darbības novērtēšana. Tās ietvaros atsaukumi par tiesneša darbu sniedz gan tiesas priekšsēdētājs, gan augstākas instances tiesa, un izvērtēšanas ietvaros tiesnesis var saņemt arī negatīvu vai kritisku viedokli par savu darbu. Tiesnešu kvalifikācijas kolēģija izvērtē tiesneša profesionālās prasmes, savukārt par pieļautiem likuma pakāpumiem un rupju nolaidību tiesnesi var saukt pie disciplinārās atbildības. Turklāt tiesnesis ir pakļauts arī ārējai kritikai gan no lietas dalībniekiem, gan sabiedrības, gan plašsaziņas līdzekļiem. Tiesneša darbs pēc būtības neizslēdz kļūdīšanos, tajā skaitā kļūdas var būt arī juridiskas dabas.

Tiesnesim jāapzinās, ka jebkāda viņa darba kritika var būt publiski pieejama. Piemēram, sabiedrība no dažādiem plašsaziņas līdzekļiem var uzzināt par atceltu tiesneša nolēmumu, saņemtu disciplinārsodu vai negatīvu tiesneša profesionālās darbības novērtējumu, juridiskos žurnālos var tikt publicēts tiesneša nolēmumu kritizējošs raksts. Tiesnesim jāreķinās, ka šāda kritika var izraisīt tiesneša objektivitātes apšaubīšanu un noraidījuma pieteikšanu.

Neskatoties uz to, tiesnesim kā nobriedušai personībai ar augstu pašapziņas līmeni kritika jāuztver konstruktīvi, jāprot savas kļūdas analizēt un jācenšas savā profesionālajā darbībā tās nepieļaut. Tiesnesim ir pienākums nepārtraukti pilnveidot savas profesionālās zināšanas un prasmes. Tādēļ tiesnesis nedrīkst bez objektīva pamata pret sevi vērsto kritiku vai viņa darbā atklātās kļūdas pozicionēt kā tādu reputācijas zaudēšanu, kas liedz viņam turpināt godprātīgi pildīt tiesneša pienākumus. Pat pienākums ievērot zināmu diskretumu un nespēja aizsargāties pret kritiku nedrīkst likt tiesnesim pašam apšaubīt savas spējas godprātīgi pildīt tiesneša darbu vai pieļaut radīt sabiedrībai priekšstatu, ka tiesnesis vairs nespēj objektīvi un taisnīgi spriest tiesu.

[7] Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka līdzīgi jāvērtē arī Tieslietu padomes publiskotais Ziņojums, tāpēc tajā paustā kritika pati par sevi atbilstoši Tiesnešu ētikas normām nevar būt par pamatu, lai tiesnesis atstatītos no lietas izskatīšanas vai pieņemtu noraidījumu.

Ievērojot iepriekš minēto, Tiesnešu ētikas komisija **i z s k a i d r o:**

1. Tiesneša nekonsekventa rīcība, pieņemot pretējus lēmumus par pieteiktu noraidījumu, pastāvot salīdzināmiem faktiskiem apstākļiem, neatbilst Tiesnešu ētikas kodeksa normām.
2. Tieslietu padomes 2018. gadā publiskotais ekspertu komisijas ziņojums "Maksātspējas procesa un tiesiskās aizsardzības procesa tiesvedību 2008.–2014. gadā izvērtējums" pats par sevi nerada tajā minētajiem tiesnešiem apstākļus, kas saskaņā ar Tiesnešu ētikas kodeksa normām varētu būt par pamatu, lai atstatītu sevi no citas lietas izskatīšanas vai pieņemtu noraidījumu, kas pamatots ar informāciju šajā ziņojumā.

II
TIESNEŠU ĒTIKAS KOMISIJAS
ATZINUMI

Par tiesneša rīcību ar tiesas iekšējās sarakstes dokumentiem

Par tiesas iekšējiem dokumentiem uzskatāmi tiesneša iesniegumi, lūgumi, informācija tiesas priekšsēdētājam un citi dokumenti, kas saistīti ar tiesas darba organizēšanu.

Tiesas iekšējie dokumenti nav pievienojami lietas materiāliem, ja tie neattiecas uz konkrētas lietas apstākļiem.

Tiesneša un tiesas priekšsēdētāja savstarpējas sarakstes dokumentu ievietošana lietas materiālos, kas norāda uz tiesnešu savstarpējām attiecībām tiesā, var tikt uzskatīta par ētikas pārkāpumu.

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

44

Rīgā

2017. gada 27. janvārī

[1] Tiesnešu ētikas komisija 2016. gada 22. novembrī un 1. decembrī saņēmusi apgabaltiesas priekšsēdētājas iesniegumus par rajona (pilsētas) tiesas tiesneses A.B. iespējamo ētikas normu pārkāpumu. Iesniegumiem pievienoti apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas priekšsēdētājas 2016. gada 10. un 24. novembra ziņojumi, kuros konstatēts, ka divu civillietu materiāliem pievienoti rajona (pilsētas) tiesas priekšsēdētājai adresētie tiesneses A.B. lūgumi nodot attiecīgās lietas izskatīšanai atpakaļ tiesnesei E.D., kā arī abi minētie tiesneses A.B. lūgumi.

[2] No iesniegtajiem materiāliem konstatējams, ka sakarā ar izmaiņām rajona (pilsētas) tiesas lietu sadales plānā divas civillietas, kas līdz tam bijušas tiesneses E.D. tiesvedībā, 2015. gada 18. decembrī nodotas izskatīšanai tiesnesei A.B. Iepazīstoties ar minētajām lietām un secinot, ka tajās pieņemti nepamatoti lēmumi, tiesnese A.B. 2015. gada 21. decembrī rakstveidā vērsusies pie tiesas priekšsēdētājas ar lūgumiem nodot attiecīgās lietas izskatīšanai atpakaļ tiesnesei E.D (turpmāk – lūgumi). Savukārt 2016. gada novembrī apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas tiesneši konstatējuši, ka lūgumi pievienoti civillietu materiāliem.

[3] Tiesnešu ētikas komisijai adresētajā paskaidrojumā tiesnese A.B. norādīja iemeslus, kādēļ viņa ar lūgumiem vērsās pie tiesas priekšsēdētājas, kā arī akcentēja apstākli, ka tiesas priekšsēdētāja šos lūgumus nebija pieņēmusi un reģistrējusi normatīvo aktu noteiktajā kārtībā, bet atgriezusi tiesnesei. Savukārt par iemesliem, kādēļ lūgumi pievienoti civillietu materiāliem, tiesnese norādīja, ka viņai nav jāveic tiesas priekšsēdētājai adresētu iesniegumu glabāšana, tādēļ tie palikuši lietās, kurās rakstīti.

[4] Tiesnešu ētikas komisijas sēdē tiesnese A.B. paskaidroja, ka divās civillietās konstatētos lūgumus šo lietu materiāliem viņa nav pievienojusi apzināti, tas noticis nejauši. Proti, lūgumus no tiesas priekšsēdētājas viņa saņēmusi kopā ar attiecīgo lietu materiāliem, tādēļ tie arī palikuši lietās. Turklāt kopumā bijuši seši šāda rakstura lūgumi, kas atradušies dažādās lietās, no kuriem četrus tiesnese pati bija pamanījusi un izņēmusi no tām. Komisijas sēdes nobeigumā tiesnese pauda nožēlu par to, ka divās civillietās lūgumi tomēr palikuši.

[5] Izvērtējusi Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā esošos materiālus un tiesneses paskaidrojumus, komisija nekonstatē ētikas normu pārkāpumu tiesneses rīcībā.

[6] Tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanona 3. punktā noteikts, ka tiesnesis darbojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei.

[7] Apstākļi, ka tiesnese ir vērsusies ar lūgumiem pie tiesas priekšsēdētājas, pats par sevi neliecina par viņas neētisku rīcību. Savukārt šo lūgumu ieviešana civillietas materiālos gan var būt pamats Tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanona 3. punktā noteikto prasību pārkāpumu konstatēšanai, jo minētie lūgumi neattiecas uz konkrētās civillietas apstākļiem, bet norāda uz tiesnešu savstarpējām attiecībām tiesā, savukārt tas neveicina lietas dalībnieku uzticību tiesai un tiesu varai kopumā. Tomēr, lai konstatētu šo pārkāpumu, būtiski ir iemesli, kādēļ lūgumi atrodas civillietās. Konkrētajā gadījumā tā ir tiesneses neuzmanība, kad pēc lūguma atgriešanas kopā ar civillietām viņa nepārlicinājās par to, lai lūgumi netiktu pievienoti lietu materiāliem, nevis apzināta viņas rīcība, ar nodomu padarot lietas dalībniekiem pieejamu informāciju par viena tiesneša šaubām par cita tiesneša rīcības pareizību. Turklāt tiesnese, konstatējot šāda rakstura lūgumus arī citās savā tiesvedībā esošajās lietās, tos izņēmusi, savukārt komisijas sēdē viņa pauda nožēlu par to, ka divās civillietās tie tomēr palikuši.

[8] Vērtējot konkrēto gadījumu, Tiesnešu ētikas komisija secina, ka tiesneses A.B. rīcībā ir pieļauta neuzmanības kļūda, kuras rezultātā divu civillietu materiāliem pievienoti lūgumi, tomēr šai kļūdai nav ētisks, bet gan organizatorisks raksturs.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija a t z ī s t:

Tiesneses rīcībā netiek konstatēts ētikas normu pārkāpums.

Par tiesneša objektivitāti lietas izskatīšanā, aicinot puses uz izlīguma noslēgšanu

Tiesnesim ir saprātīgi jācenšas pārliecināt lietas dalībniekus par izlīguma nepieciešamību. Tiesnesim nav aizliegts izteikt viedokli par lietā piemērojamajām tiesību normām un faktiem. To, kādi izteikumi ir pieļaujami, noteic konkrētās lietas apstākļi. Tomēr tie nedrīkst radīt kādam no lietas dalībniekiem iespaidu, ka viņa argumenti netiek uzklauti un nevar ietekmēt lietas iznākumu.

Tiesnesim jāatturas no kategoriskā formā pausta viedokļa par lietas iznākumu.

Tiesnešu ētikas komisijas
ATZINUMS

(45)

Rīgā

2017. gada 28. februārī

[1] Tiesnešu ētikas komisija 2016. gada 24. novembrī saņēma Tieslietu ministrijas iesniegumu ar lūgumu izvērtēt pilsētas domes priekšsēdētāja iesniegumu par tiesneses iespējamo neētisko rīcību un nepieciešamības gadījumā lemt par disciplinārlietas ierosināšanu. Iesniegumam pievienots pilsētas domes 2016. gada 7. novembra iesniegums, kas adresēts tieslietu ministram.

[2] No pilsētas domes iesnieguma izriet, ka tiesnese viņas tiesvedībā esošās civillietas sagatavošanas tiesas sēdē faktiski izteikusi viedokli par rezultātu lietā. Tiesnese norādījusi, kuras puses labā tiks gatavots spriedums un kā tiks piemērotas tiesību normas. Tiesnese norādījusi, ka "tā pozīcija, ar kādu atbildētājs iestājas strīdā, augļus nenesīs, uzreiz pasaku – augļus nenesīs". Tiesnese devusi konkrētas norādes par lietas provizorisko rezultātu, informējot, ka prasības apmierināšanas gadījumā atbildētājam būs jāsedz arī tiesas izdevumi lietā. Pēc sagatavošanās tiesas sēdes atbildētājs iesniedzis tiesai iebildumus un paskaidrojumus par prasību daļā, kuru atbildētājs neatzīst. Neskatoties uz atbildētāja paskaidrojumiem, nākamajā tiesas sēdē tiesnese norādījusi, ka prasītāja paskaidrojumi tiesnesi ir pārliecinājuši. Tiesnese uzskatīja, ka vislabākais risinājums šajā strīdā ir izlīgums starp pusēm. Tiesnese norādījusi, ka "prasītāja puse pušu sacīkstē ar argumentiem un apsvērumiem tiesnesi kā amatpersonu, kurai ir jātaisa nolēmums lietā, ir pārliecinājusi par tā viedokļa pamatotību, ar kuru puse iestājas strīdā". Tiesnese norādījusi, ka "taisot nolēmumu strīdā, viennozīmīgi uzskata, ka pievienotās vērtības nodoklis ir jāmaksā". Tiesnese norādījusi, ka "pilsētas domei, kā institūcijai, kas darbojas uz iedzīvotāju nodokļu pamata, vajadzētu rīkoties labticīgi ar šiem naudas līdzekļiem un izvērtēt, vai, ievērojot tiesneses izteikto viedokli par normatīvo regulējumu attiecīgajā jautājumā un provizorisko tiesas spriedumu, ir lietderīgi turpināt šo procesu, tērējot tam iedzīvotāju nodokļus". Tiesnese tiesas sēdē

iniciējusi jautājumu par prasītāja ceļa izdevumu iekļaušanu tiesas izdevumos, lai gan prasītājs netika iesniedzis lūgumu atlīdzināt ceļa izdevumus. Tiesnese prasījusi prasītājam, "vai viņš nelūgs piedzīt ceļa izdevumus, jo tiesnesei, neskatoties uz pierādījumu neiesniegšanu, ir skaidrs, ka prasītājs uz tiesas sēdi ir ieradies no citas pilsētas un viņam šādi izdevumi ir radušies un tie ir vispārzināmi".

[3] Tiesnešu ētikas komisijai adresētajā paskaidrojumā tiesnese paskaidrojusi, ka ir veikusi amata pienākumus un nepieciešamās procesuālās darbības lietas sagatavošanā izskatīšanai un tās izskatīšanā. Tiesnese nožēlo notikušo. Skaidrojums par pilsētas domes priekšsēdētāja iesniegumā norādītajiem apstākļiem ir atrodams tiesneses 2016. gada 9. novembra lēmumā.

[4] Ar 2016. gada 9. novembra lēmumu tiesnese noraidījusi domes pieteikumu par noraidījuma pieteikšanu tiesnesei un atstatījiesies no civillietas izskatīšanas. Lēmumā tiesnese norādījusi, ka pilsētas dome nav ņēmusi vērā kopējos lietas apstākļus gan sagatavošanās tiesas sēdē, gan tiesas sēdē, tiesai veicot noteiktas procesuālas darbības. Pilsētas domes priekšsēdētāju uzskata par labu saimnieku. Tiesnese nav ne tieši, ne netieši ieinteresēta lietas iznākumā. Tiesnesei mudinot puses uz izlīgumu un izskaidrojot lietas dalībniekiem procesuālo darbību izdarīšanas un neizdarīšanas sekas, neizbēgami tiek pausts viedoklis par prasības pirmšķietamo (*prima facie*) formālo juridisko pamatojumu. Atbildētājiem neatzīstot prasību pilnībā, tiesai ir gan pamats, gan pienākums izskaidrot visas iespējamās tiesiskās sekas. Neapšaubāmi, izlīgums ir labākais strīda atrisinājums pie likumiskajām nomas tiesiskajām attiecībām, ko nosaka likums, kas noteikti ir darīts zināms pusēm. Tiesāšanās izdevumi, kas ir lietas dalībniekiem, var tikt atlīdzināti uz vispārēja principa pamata. Atbildētāja subjektīvās šaubas par tiesneses objektivitāti un ieinteresētību lietas izskatīšanā nav pamatotas. Lai izslēgtu iespēju apšaubīt tiesas objektivitāti, arī ētisku apsvērumu dēļ, ņemot vērā judikatūru, tiesnese secinājusi, ka ir pamats un ir lietderīgi sevi atstatīt no lietas iztiesāšanas.

[5] Tiesnešu ētikas komisijas sēdē tiesnese paskaidroja, ka izskatāmajā lietā nebija strīda par būtiskajiem lietas apstākļiem. Civillieta nebija vispārējā kārtībā izskatāma, jo lietā viena no pusēm bija maksātnespējīga un abas puses pārstāvēja juristi, kuriem nebija jāskaidro procesuālas darbības. Pušu sniegtie paskaidrojumi par savu pozīciju lietā norādīja, ka pusēm nav strīda. Pusēm bija zināma gan judikatūra, gan Satversmes tiesas spriedums, gan doktrīna. Tiesnese ir tendēta uz mieru, un konkrētā gadījumā ir jautājums, cik tālu tiek izskaidrotas procesuālo darbību izdarīšanas un neizdarīšanas sekas. Tiesnese iepazinusies ar tiesu praksi izskatāmajā jautājumā un noskaidrojusi, ka tā ir atšķirīga. Tiesnesim kā likuma kalpam ir iespējams ātri sakārtot pušu tiesiskās attiecības, ja abās pusēs ir juristi. Tiesnese negrib zaudēt drosmi runāt par to, ko redz un saprot. Tiesneses tiesvedībā ir vairākas lietas, kurās ir noslēgts izlīgums. Tiesas

aicinājumam noslēgt izlīgumu nesekoja atbildētāja iebildumi. Puse mainīja viedokli un atzina prasību daļā, bet izlīgumu nenoslēdza. Lai arī abas puses atsaucās uz doktrīnu un bija iesniegušas apjomīgus paskaidrojumus, tiesnesei nebija izprotama pašvaldības pozīcija izskatāmajā civillietā. Tā kā zvērināts advokāts iepriekšējā tiesas sēdē norādījis, ka lūgs atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, tiesnese norādījusi uz tiesībām prasīt atlīdzināt ceļa izdevumus. Tiesnesei bija zināms, ka lietas dalībnieks atrodas citā pilsētā un tiesu prakse jautājumā par ceļa izdevumiem ir dažāda. Tiesnese arī norādīja, ka piekrīt iesniegumā paustam viedoklim un nožēlo izdarīto. Tomēr tiesnese nespēja konkrēti paskaidrot, ko līdzīgā gadījumā darītu citādi.

[6] Saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 4. un 6. punktu Tiesnešu ētikas komisija apspriež ētikas normu pārkāpumus un lemj par disciplinārlietas ierosināšanu.

[7] Tiesnešu ētikas kodeksa 3. kanona ievaddaļā noteikts, ka tiesnesis pilda tiesu varas uzliktos pienākumus objektīvi un taisnīgi. Atbilstoši šā kanona 8. punktam tiesnesis izvairās no vārdiem un runas, žestiem vai citas darbības, ko varētu uzņemt kā neobjektivitāti vai aizspriedumu izpausmi. Savukārt ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomes pieņemto Tiesnešu uzvedības Bangaloras principos noteikts, ka objektivitāte ir svarīga tiesisko pienākumu pienācīgā pildīšanā. Tā attiecas ne tikai uz pašu tiesas spriedumu, bet arī uz procesu, kurā spriedums tiek pieņemts. Ņemot vērā minēto, var secināt, ka objektivitāte ir svarīga vērtība tiesneša darbā, un tiesnesim ir pienākums rūpēties par to, lai lietas dalībniekiem rastos pārlicība, ka lieta tiek izskatīta objektīvi, un visiem lietas dalībniekiem ir vienlīdzīgas iespējas tiesas procesā pierādīt savu viedokļa pamatotību.

[8] Izskatāmajā gadījumā jautājums ir par to, kāda tiesneša rīcība ir pieļaujama, mudinot lietas dalībniekus uz izlīgumu. Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, izlīgums ir labākais lietas risinājums, līdz ar to tiesnešiem ir jācenšas pārliecināt lietas dalībniekus par izlīguma nepieciešamību. Mudinot lietas dalībniekus uz izlīgumu, tiesnesim nav aizliegts izteikt viedokli arī par lietā piemērojamām tiesību normām un faktiem. Taču, to darot, tiesnesim ir jāatceras, ka viņa izteikumi nedrīkst radīt kādam no lietas dalībniekiem iespaidu, ka viņa argumenti netiek uzklauti un viņš ar saviem argumentiem lietas iznākumu vairs nevar ietekmēt. To, kādi izteikumi ir pieļaujami, nosaka konkrētās lietas apstākļi – vai lietā ir strīds par lietas faktiskajiem apstākļiem, vai attiecīgo tiesību normu piemērošanas jautājumos ir izveidojusies judikatūra vai vismaz pietiekami skaidra un stabila tiesu prakse, vai lietas dalībniekus pārstāv zvērināti advokāti vai arī personas bez juridiskās izglītības pašas īsteno savu pārstāvību u. tml.

Tiesnešu ētikas komisija konstatē, ka konkrētajā gadījumā tiesnese, cenšoties veicināt izlīgumu lietā, ir paudusi viedokli par tiesību normu

interpretāciju, kritizējusi viena lietas dalībnieka pozīciju lietā, bet attiecībā uz otra lietas dalībnieka pozīciju ir norādījusi, ka tā ir pārlicinoša. Turklāt tiesnese viedokli par lietas iznākumu ir paudusi ļoti kategoriskā formā. Tiesnešu ētikas komisija ņem vērā arī to, ka tiesnese pati atzina, ka par lietā risināmiem jautājumiem tiesu prakse ir atšķirīga, līdz ar to tiesnesei bija vēl jo vairāk jāatturas no kategoriskā formā pausta viedokļa par lietas iznākumu. Tāpat tiesnese mudināja prasītāju lūgt piedzīt ceļa izdevumus, norādot, ka šādu lūgumu var apmierināt arī tad, ja nav iesniegti pierādījumi par ceļa izdevumu esību un apmēru. Ņemot vērā minēto, tiesneses izteikumi atbildētājam varēja radīt iespaidu, ka lieta faktiski ir izlemta un nekādi argumenti vairs nevar mainīt tiesneses viedokli par to. Turklāt tiesneses kategoriskie izteikumi kopsakarā ar atbildētāja pozīcijas kritiku un tiesneses izteikumi par ceļa izdevumu atlīdzināšanu prasītāja pārstāvim varēja radīt arī šaubas par tiesneses objektivitāti, neskatoties uz to, ka lietas dalībniekus tiesas sēdēs pārstāvēja juristi. Līdz ar to Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tiesnese ir pārkāpusi Tiesneša ētikas kodeksa 3. kanona 8. punktu.

[9] Ņemot vērā to, ka izlīguma veicināšana tiesas procesā ir vēlama un konkrētā gadījumā ētikas normu pārkāpums ir konstatēts tieši tiesneses neveiksmīgi izvēlētas izteikumu formas dēļ, kā arī to, ka tiesnese atstatīja sevi no lietas izskatīšanas, Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka konstatētais tiesneses ētikas normas pārkāpums pēc būtības nav rupjš un līdz ar to disciplinārlietas ierisināšanai nav pamata.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija atzīst:

1. Tiesneses rīcība neatbilst Tiesnešu ētikas kodeksa 3. kanona 8. punkta prasībām.
2. Disciplinārlietas ierosināšanai nav pamata, jo konstatētais ētikas normu pārkāpums nav rupjš.

Par tiesneša rīcību, izmantojot tiesneša amata prestižu sadzīviskā konfliktā

Tiesnešu ētiskās uzvedības standartiem ir izvirzītas augstākas prasības, nekā citiem sabiedrības locekļiem, bet, tāpat kā visi pārējie pilsoņi, tiesnesis bauda Latvijas Republikas Satversmē garantētās pamattiesības, tostarp tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību.

Tiesnesim nav jāslēpj savs amats, bet tiesnesis nedrīkst atsaukties uz savu amatu, lūdzot tiesībsargājošo iestāžu aizsardzību vai palīdzību, risinot privātu sadzīvisku konfliktu. Tādā veidā tiesnesis var radīt nepareizu priekšstatu, ka tiesneša amats tiek izmantots nolūkā iegūt priekšrocības sev vai ģimenes locekļiem.

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

(47)

Rīgā

2017. gada 17. martā

[1] Tiesnešu ētikas komisija 2017. gada 20. februārī saņēma iesniedzējas iesniegumu ar lūgumu izvērtēt tiesneses rīcību un tās atbilstību tiesneša ētikas un citām morāles normām. Iesniegumam pievienots tiesneses 2017. gada 12. janvāra iesniegums Valsts policijas iecirknim un pirmskolas izglītības iestādes 2017. gada 8. februāra atbilde iesniedzējai.

[2] Iesniegumā norādīti šādi apstākļi.

[2.1] Starp iesniedzēju un tiesnesi pastāv civiltiesiska rakstura nesaskaņas. Zinot, ka iesniedzēja tiesā ir iesniegusi prasību pret tiesneses dēlu, lai noregulētu konkrētas tiesiskās attiecības, tiesnese Valsts policijas iecirknī 2017. gada 18. janvārī iesniegusi 2017. gada 12. janvāra iesniegumu, kurā, uzsverot tiesneses amatu, lūgusi iesniedzēju saukt pie atbildības par sabiedriskās kārtības traucēšanu, prettiesisku mēģinājumu ielauzties tiesneses īpašumā, tiesneses un viņas ģimenes locekļu aizskaršanu, noklusējot savu un viņas ģimenes locekļu prettiesisko rīcību, kas vērsta uz iesniedzējas civiltiesiska rakstura tiesību aizskārums. Iesniegumā policijai tiesnese sagrozījusi patieso informāciju par mērķi, ar kādu iesniedzēja ieradusies tiesneses īpašumā. Par minēto notikumu tiesā ierosināta lieta par pagaidu aizsardzību pret vardarbību.

[2.2] Tiesnese izmantojusi un uzsvērusi savu tiesneša amatu arī citos gadījumos, kad centusies panākt priekšrocības civiltiesiskajā strīdā, kas pastāv starp iesniedzēju un tiesnesi.

[2.3] Iesniegumā uzsvērts, ka tiesneses rīcība neatbilst Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanona 1., 6., 8., 10. punktam un 4. kanona 12. punktam.

[3] Tiesnese Tiesnešu ētikas komisijai rakstveidā paskaidroja, ka viņai pieder nekustamais īpašums, kurā viņa dzīvo kopā ar ģimenes locekļiem. Šajā īpašumā agrāk dzīvojusi arī iesniedzēja.

[3.1] Civiltiesiskais strīds starp tiesneses dēlu un iesniedzēju negatīvi ietekmējis ģimenes locekļus.

[3.2] Iesniedzēja pret tiesnesi uzsākusi iebiedēšanas procesu, tādā veidā izdarot spiedienu uz civillietā iesaistītajām personām.

[3.3] Ņemot vērā, ka iesniedzēja atkārtoti tiesneses īpašumā publiski rīkojusi skandālu, tiesnese izmantojusi likuma "Par tiesu varu" 87. pantā noteiktās tiesneša drošības garantijas, tādēļ vērsusies tiesībsargājošā iestādē savas un ģimenes locekļu aizsardzības nodrošināšanai.

[4] Tiesnešu ētikas komisija 2017. gada 16. martā saņēma tiesneses iesniegumu, kurā lūgts izskatīt iesniedzējas iesniegumā norādītos apstākļus sēdē bez viņas klātbūtnes, kā arī norādījusi, ka iesniegumu Valsts policijas iecirknī sniegusi kā pilsoņe, kur cita starpā norādījusi, ka iesniedzējas rīcība grauj viņas kā tiesneses prestižu un traucē pienākumu pildīšanā.

[5] Viena no ārpusstiesas darbībām, ko mēdz aplūkot tiesneša ētikas kontekstā, attiecas uz tiesneša amata prestiža izmantošanu. Tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanona 4. punkts noteic, ka *tiesnesim ir jābūt gatavam vienmēr atrasties sabiedrības uzmanības centrā*, šā kanona 8. punkts noteic, ka *tiesnesis nedrīkst izmantot tiesas institūta prestižu, lai apmierinātu savas vai ar viņu saistīto personu privātās intereses*.

Atbilstoši Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 3.1. punktam *tiesnesis nodrošina, lai viņa rīcību sabiedrība vērtētu kā nevainojamu*, savukārt šo principu 4.9. punktā noteikts, ka *tiesnesis neizmanto amata prestižu un neļauj to izmantot citiem savu, ģimenes locekļu vai jebkuras citas personas privāto interešu labā*.

[6] Tiesnešu ētikas komisija vairākkārt savos atzinumos un skaidrojumos uzsvērusi, ka tiesnešu ētiskās uzvedības standartiem ir izvirzītas augstākas prasības nekā citiem sabiedrības locekļiem, bet tāpat kā visi pārējie pilsoņi, tiesnesis bauda Latvijas Republikas Satversmē garantētās pamattiesības, tostarp, uz privātās dzīves neaizskaramību.

[7] Izskatāmajā gadījumā tiesnese ir vērsusies Valsts policijas iecirknī ar iesniegumu, kas nekādā veidā nav saistīts ar viņas ieņemamo amatu vai darbavietu, bet sadzīvisku konfliktu starp privātpersonām. Tiesnese pati Tiesnešu ētikas komisijai ir norādījusi, ka Valsts policijā vērsās kā pilsoņe. Uz to norāda arī tas, ka tiesnese iesniegumā ir atsaukusies uz tādām tiesību normām, kas garantē tiesības ikvienai personai neatkarīgi no tās amata. Līdz ar to nav pamata uzskatīt, ka atsaukšanās uz tiesneses darbavietu un amatu

bija patiesi nepieciešama šī jautājuma risināšanai. Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, tiesnesim nav jāslēpj savs amats, taču tiesnesis nedrīkst atsaukties uz savu amatu apstākļos, kuros jebkura persona ir tiesīga lūgt tiesībsargājošo iestāžu aizsardzību vai palīdzību, jo tādā veidā var radīt nepareizu priekšstatu, ka tiesneša amats tiek izmantots nolūkā iegūt sev vai ģimenes locekļiem kādas citām personām nepieejamas priekšrocības.

[8] Ievērojot, ka sadzīviskā strīdā, kas nav saistīts ar tiesneša pienākumu pildīšanu, tiesnese iesniegumā Valsts policijas iecirknim atsaukusies uz ieņemamo amatu un darbavietu, kā arī likuma "Par tiesu varu" 87. pantu, kas noteic tiesneša drošības garantijas, Tiesnešu ētikas komisija tiesneses rīcībā saskata Tiesneša ētikas kodeksa 2. kanona 8. punkta pārkāpumu.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija a t z ī s t:

1. Tiesneses rīcība neatbilst Tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanona 8. punkta prasībām.
2. Disciplinārlietas ierosināšanai nav pamata, jo konstatētais ētikas normu pārkāpums nav rupjš.

Par tiesneša objektivitāti

Tiesneša objektivitāte ir obligāts nosacījums tiesneša pienākumu pienācīgai izpildei. Tiesneša darbībai un uzvedībai ir jābūt tādai, lai informētam un saprātīgam vērotājam no malas nerastos šaubas par tiesneša objektivitāti.

Juridisko profesiju pārstāvju saskarsmei, ja tai nav personiska rakstura, pašai par sevi no saprātīga vērtētāja viedokļa nevajadzētu radīt šaubas par tiesneša objektivitāti. Tiesnesim ir pamats apsvērt jautājumu par sevis atstatīšanu, ja ar citu juridisko profesiju pārstāvi saista īpaši tuvas un personiskas draudzības attiecības.

(48)

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

Rīgā

2017. gada 7. aprīlī

[1] Tiesnešu ētikas komisija ir saņēmusi Augstākās tiesas priekšsēdētāja vēstuli, kurā lūgts sniegt atzinumu par tiesneša rīcības ētiskumu saistībā ar TV3 raidījumā "Nekā personīga" izskanējušo informāciju, ka tiesnesis ir piedalījies tādu lietu izskatīšanā, kas ir saistītas ar advokātu, ar kuru tiesnesim ir personiski draudzīgas attiecības.

Vēstulei pievienoti šādi materiāli:

- 1) tiesneša paskaidrojuma kopija;
- 2) publikācija par TV3 raidījuma "Nekā personīga" sižetu.

[2] No iesniegtajiem materiāliem izriet, ka TV3 raidījumā "Nekā personīga" tika parādītas vairākas fotogrāfijas, kurās bija redzams, ka tiesnesis un advokāts piedalās vienā atpūtas pasākumā. Raidījumā tika norādīts, ka fotogrāfijas esot tapušas 2009. gada vasarā, bet pāris mēnešus vēlāk tiesnesis izbeidza tiesvedību lietā, kur vienu no lietas dalībniekiem pārstāvēja advokāts. Savukārt apmēram gadu vēlāk tiesnesis esot izskatījis citu lietu, kurā skartas advokāta intereses. Raidījumā advokāta sieva norādīja, ka attiecības ar tiesneša ģimeni esot ļoti sirsnīgas un tuvas, taču tās vienmēr esot slēptas. Advokāta sieva apgalvoja, ka tiesneša ģimene ir bieži ciemojusies pie viņiem un arī viņa ar vīru ir ciemojusies mājās pie tiesneša. Raidījumā izskanēja arī informācija, ka šobrīd tiesā tiek skatīta lieta par advokāta sievas un advokāta laulības šķiršanu. Advokāta sieva raidījumā norādīja, ka viņas vīrs advokāts pārsūdz visus tiesu nolēmumus, un viņai esot sajūta, ka tas tiek darīts ar mērķi, lai lieta beigās nonāktu Augstākajā tiesā tieši pie konkrēta cilvēka vai šim cilvēkam pietuvinātiem cilvēkiem.

Rakstveida paskaidrojumā tiesnesis norādīja, ka ziņa par viņa draudzīgajām attiecībām ar advokātu neatbilst patiesībai. Tiesnesis atzina, ka ir piedalījies raidījumā demonstrētajās fotogrāfijās redzamajā pasākumā, jo ir pavadījis savu sievu uz pasākumu pie viņas paziņas. Sieva esot veikusi apzaļumošanu mājā, kurā dzīvoja šī paziņa. Taču draudzīgas attiecības ar advokātu nav izveidojušās, un neatbilst patiesībai raidījumā norādītais, ka viņa ģimenei un advokāta ģimenei vairākkārt ir bijuši kopīgi ģimeņu pasākumi advokāta vai tiesneša dzīvesvietā. Tiesnesis izteica pieņēmumu, ka sniegtās intervijas iemesls ir advokāta sievas mēģinājums šādā veidā kārtot laulāto savstarpējās attiecības.

Augstākās tiesas priekšsēdētāja vēstulē norādīts, ka tiesnesis ir sniedzis identiskus paskaidrojumus arī Augstākās tiesas Civillietu departamenta tiesnešu kopsapulcē. Kopsapulcē tiesnesis kolēģiem arī atzinis, ka viņam ir bijušas vairākas telefonsarunas ar advokātu par juridiskiem jautājumiem. Augstākās tiesas priekšsēdētāja vēstulē norādīts, ka saskaņā ar Tiesu informatīvās sistēmas datiem tiesnesis laikā no 2010. gada 15. marta līdz 2015. gada 8. februārim kā Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas tiesnesis ir piedalījies vismaz astoņu tādu lietu izskatīšanā, kurās advokāts vai advokāta sieva tieši vai pastarpināti ir bijuši lietas dalībnieki. Savukārt laikā no 2015. gada 9. februāra tiesnesis kā Augstākās tiesas Civillietu departamenta tiesnesis ir piedalījies divās rīcības sēdēs šādās lietās.

[3] Tiesnesis piedalījās Tiesnešu ētikas komisijas sēdē, apstiprinot iepriekš sniegtos rakstveida paskaidrojumus. Papildus tiesnesis norādīja, ka sīkāku informāciju par telefonsarunām ar advokātu sniegt nevar, jo tās vairs neatceras. Taču, kad advokātam sākas problēmas, par kurām ziņoja plašsaziņas līdzekļos, tiesnesis ir pārtraucis telefonsarunas ar advokātu. Pēdējos trīs vai četros gados sarunu ar advokātu pa telefonu vispār nav bijis. Tiesnesis arī skaidroja, ka raidījumā minētajā lietā kā lietas dalībnieki piedalījās 40 juridiskas personas, bet pēc Tiesu informatīvās sistēmas datiem nav iespējams konstatēt nekādu saistību ar advokātu vai viņa sievu. Tiesnesis norādīja, ka pasākums, uz kuru viņš pavadīja savu sievu, notika pirms astoņiem gadiem, līdz ar to ir pagājis pietiekami ilgs laiks, lai zustu šaubas par viņa objektivitāti.

Atbildot uz Tiesnešu ētikas komisijas locekļu jautājumiem, tiesnesis paskaidroja, ka pirms iepriekš minētā pasākuma nav bijis personīgi pazīstams ar advokātu, viņi nav arī ne kopā mācījušies, ne strādājuši. Raidījumā minētais pasākums notika advokāta dzīvesvietā, tajā piedalījās neliels skaits cilvēku. Dodoties uz pasākumu, tiesnesis neesot zinājis, ka konkrētā vieta ir arī advokāta dzīvesvieta. Tiesnesis norādīja, ka viņa sieva ir bijusi advokāta sievas paziņa, taču nevarēja paskaidrot, kāpēc advokāta sieva aicināja viņa sievu uz konkrēto pasākumu. Viņš arī norādīja, ka nevar sīkāk komentēt savas sievas un advokāta sievas attiecības. Attiecībā uz telefonsarunām tiesnesis norādīja, ka advokāts ir zvanījis viņam. Atbildot uz Tiesnešu ētikas komisijas locekļu jautājumu, kāpēc

advokāts pēc vienas tikšanās ir uzskatījis par iespējamu zvanīt tiesnesim, lai runātu par juridiskiem jautājumiem, tiesnesis atbildēja, ka pēc tam, kad publiski izskanēja ziņas par advokāta problēmām, nekādas telefonsarunas vairs nav notikušas. Atbildot uz Tiesnešu ētikas komisijas locekļa jautājumu, vai advokāts viņam ir zvanījis vairāk kā vienu reizi, tiesnesis teica: "Es pieņemu." Tiesnesis arī norādīja, ka advokāts nekad nav vērsies pie viņa konkrētas lietas sakarā.

Uz Tiesnešu ētikas komisijas sēdi bija aicināta arī advokāta sieva. Tiesnesis uz šo sēdi neieradās. Sēdē advokāta sieva apstiprināja raidījumā pausto, ka viņas ģimenei ir bijušas draudzīgas attiecības ar tiesneša ģimeni. Advokāta sieva norādīja, ka neilgi pēc tam, kad viņa iepazinās ar savu vīru advokātu, viņa tika iepazīstināta arī ar tiesnesi kā advokāta draugu. Draudzīgās attiecības esot turpinājušās līdz pat 2016. gada sākumam, kad viņas attiecības ar advokātu izira. Par to, vai šīs attiecības ir turpinājušās arī pēc tam, advokāta sievai informācijas neesot. Advokāta sieva norādīja, ka ģimenes ir tikušas vairākas reizes gadā, un viņas ģimene vairākkārt ir viesojusies arī tiesneša dzīvesvietā, bet nevar norādīt, kur precīzi (atceras, ka tā atrodas netālu no degvielas uzpildes stacijas "Statoil"). Advokāta sieva paskaidroja, ka, viņasprāt, māju mantošanas ceļā ieguva tiesneša laulātā. Advokāta sieva aprakstīja mājas atrašanās vietu, mājas ārējo izskatu, telpu plānojumu, kā arī labiekārtoības līmeni. Advokāta sieva arī paskaidroja, ka vienreiz viņa ir bijusi arī tiesneša lauku īpašumā Latgalē. Advokāta sievas rīcībā neesot citu fotogrāfiju vai dokumentu, kas apstiprinātu tiesneša draudzīgās attiecības ar advokātu. Tāpat advokāta sieva arī minēja, ka pašreiz notiek viņas un vīra laulības šķiršanas process, vienlaikus risinot arī citus strīdus, kas izriet no laulāto tiesiskajām un citām mantiskajām attiecībām. Viņa jūtas apdraudēta no iespējamās tiesneša rīcības, kurš var sniegt juridiska rakstura palīdzību viņas vīram advokātam, kā arī var izmantot savus sakarus ar tiesnešiem. Papildus paskaidroja, ka pret viņu ir ierosināts arī kriminālprocess.

[4] Pēc advokāta sievas uzklašanās Tiesnešu ētikas komisija pieprasīja tiesnesim papildu informāciju par telefonsarunām, māju un lauku īpašumu Latgalē.

Atbildot uz šo pieprasījumu, tiesnesis rakstveidā norādīja, ka ir normāla un ētikas standartiem atbilstoša situācija, kad par juridiskiem problēmjautājumiem notiek domu apmaiņa starp advokātiem, prokuroriem, notāriem, tiesu izpildītājiem un tiesnešiem, ja apspriežamie jautājumi neattiecas uz viņiem personīgi kā lietas dalībniekiem lietā, kuras izskatīšanā tiesnesim jāpiedalās. Tiesnesis uzsvēra, ka ar advokātu viņš nekad neesot ārpus tiesas sēdes apspriedis jautājumus par lietām, kuru izskatīšanā viņš ir piedalījies.

Tiesnesis arī norādīja, ka, raksturojot viņa dzīvesvietu, advokāta sieva izmantojusi fragmentāru informāciju, kas iegūta no savstarpējām sarunām ar viņa sievu. Māja neesot mantota, tajā joprojām dzīvojot arī tiesneša sievas

vecmamma. Ja advokāta sieva būtu vairākkārt ciemojusies, tad viņa to noteikti zinātu. Arī informācija par mājas labiekārtoības līmeni neesot pareiza, jo, lai arī māja pilsētas centralizētai komunālo pakalpojumu sistēmai tika pieslēgta tikai pirms dažiem gadiem, tomēr autonomā mājas notekūdeņu inženiertehniskā ietaise ir izbūvēta jau 20. gadsimta deviņdesmitajos gados. Advokāta sieva esot nepareizi norādījusi arī to, ka viņa māja atrodas netālu no "Statoil" degvielas uzpildes stacijas (tuvākā degvielas uzpildes stacija "Statoil" atrodas 5 km attālumā uz Ventspils šosejas, bet otra – 9 km attālumā). Tiesnesim arī nepiederot īpašums Latgalē. Lauku māja, kurā dzīvo viņa radnieki, atrodas Vidzemē – Gulbenes novadā. Advokāta sieva arī nepareizi esot norādījusi, ka māja un saimniecības ēkas esot jaunas.

Tiesnesis uzsvēra, ka pasākums, kas redzams televīzijas raidījumā parādītajās fotogrāfijās, notika pirms 8 gadiem. Līdz ar to dalība šajā pasākumā nevar būt pamats tiesneša objektivitātes apšaubīšanai 2016. gadā izskatītās lietās.

[5] Ņemot vērā to, ka Augstākās tiesas priekšsēdētāja vēstulē nav norādītas konkrētas Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksa normas, kuras tiesnesis šajā gadījumā varētu būt pārkāpis, Tiesnešu ētikas komisija šajā gadījumā vērtēja tiesneša rīcības atbilstību Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanona 3. punktam un 9. punktam.

Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanona 3. punkts noteic, ka tiesnesis darbojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei. Savukārt Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanona 9. punkts paredz, ka tiesnesis nedrīkst pieļaut, ka rodas iespaids, it kā kāda persona atrodas īpašā stāvoklī, kas ļautu ietekmēt tiesnesi.

Izskatāmajā gadījumā televīzijas raidījumā ir izteiktas šaubas par tiesneša objektivitāti, neatstatot sevi no tādu lietu izskatīšanas, kas ir saistītas ar konkrēto advokātu.

Tiesnešu ētikas komisija ir skaidrojusi, ka tiesneša objektivitāte ir obligāts nosacījums tiesneša pienākumu pienācīgai izpildei. Tā izpaužas ne tikai pieņemtā nolēmuma saturā, bet arī visās procesuālajās darbībās, kas nepieciešamas attiecīgu nolēmumu pieņemšanā. Objektivitātes princips ir uzticības tiesai svarīgs elements, proti, demokrātiskā sabiedrībā tiesai (tiesnesim) jārīkojas tā, lai procesa dalībniekos radītu uzticību tiesai (tiesnesim) (*sk. Tiesnešu ētikas komisijas 2008. gada 1. augusta skaidrojumu un 2012. gada 24. augusta atzinumu*).

Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa savos spriedumos uzsvērusi, ka demokrātiskā sabiedrībā ir būtiski, lai sabiedrība uzticētos tiesām, proti, tiesām jābūt objektīvām gan subjektīvā, gan objektīvā aspektā. Objektīva tiesa nozīmē, ka nepastāv aizdomas vai šaubas, kuras var pārbaudīt vairākos veidos. Eiropas Cilvēktiesību tiesa nošķir subjektīvo tiesneša ieinteresētību vai pārliecību

konkrētajā lietā un objektīvo aspektu, kurā pārbauda vai tiek nodrošinātas likumīgas garantijas objektivitātes trūkuma izslēgšanai (sk. *Piersack pret Beļģiju*, 1982. gada 1. oktobra sprieduma 30 §, un *Grievies pret Apvienoto karalisti*, 2003. gada 16. decembra spriedums [GC], 57067/00, 69§). Attiecībā uz tiesas sastāvu objektīvā aspekta kontekstā jāpārbauda, vai atsevišķi no individuālās rīcības pastāv pārbaudāmi fakti, kas varētu radīt šaubas par tiesas sastāva objektivitāti. Šajā aspektā uzvedībai var būt nozīme (sk. *Castillo Algar pret Spāniju*, 1998. gada 28. oktobra sprieduma 45 §, un *Morel pret Franciju*, 34130/96, 42 §). Tomēr jāņem vērā, ka, izskatot jautājumu par objektivitātes trūkumu, ieinteresētās personas viedoklim ir nozīme, bet tā nav izšķiroša. Būtiski ir, vai bažām par objektivitātes trūkumu ir objektīvs pamats (sk. *Ferrantelli un Santangelo pret Itāliju*, 1996. gada 7. augusta sprieduma 58 §, un *Wettstein pret Šveici*, 33958/96, 44 §). Turklāt Eiropas Cilvēktiesību tiesas ieskatā tiesneša personīgā objektivitāte var tikt prezumēta, līdz ir pierādījumi par pretējo (sk. *Hauschildt pret Dāniju*, 1989. gada 24. maija sprieduma 47 §).

Vienlaikus jāņem vērā arī tas, ka no tiesnešu ētikas normām un uzvedības principiem izriet, ka tiesnešu ētiskās uzvedības standartiem ir izvirzītas augstākas prasības nekā citiem sabiedrības locekļiem. Turklāt atsevišķas tiesnešu ētikas normas paredz ierobežojumus arī tiesnešu ārpus tiesas darbībā (sk. *Tiesnešu ētikas komisijas 2008. gada 1. augusta atzinumu*).

Tai pašā laikā tiesnešu izolācija no sabiedrības, tai skaitā arī no saskarsmes ar citu juridisko profesiju pārstāvjiem, nav ne iespējama, ne vēlama. Tiesnesis ir sabiedrības loceklis, kurš ikdienā ir arī kādam kaimiņš, kādam klasesbiedrs, kādam bijušais darbabiedrs, kādam treniņu biedrs vienā sporta klubā vai gluži vienkārši līdzbraucējs sabiedriskajā transportā, pircējs, kas ar kādu stāv vienā rindā veikalā. Tāpat jāatceras, ka Latvijā ir samērā neliels juridisko profesiju pārstāvju skaits un arī ierobežota profesionālu jautājumu risināšanas vide. Šo profesiju pārstāvji var būt mācījušies vienā mācību iestādē, jau iepriekš strādājuši kopā vai nonāk profesionālajā saskarsmē pasniedzēja darbā, darba grupās un tml., kur saskarsmei nav personiska rakstura. Valstī ar nelielu iedzīvotāju skaitu ir liela iespēja būt saistītiem ar kopējiem paziņām. Tāpat juridisko profesiju pārstāvjiem, kuri ir iesaistīti vienā lietā, var gadīties nejauši un neatkarīgi vienam no otra sastapties kādā sabiedriskā vietā, profesionālā vai privātā pasākumā, arī tiesas telpās. Šādu saikņu esamībai pašai par sevi no saprātīga vērtētāja viedokļa nevajadzētu radīt šaubas par tiesneša objektivitāti (sk. *Tiesnešu ētikas komisijas, Latvijas Zvērinātu advokātu padomes Ētikas komisijas un Prokuroru atestācijas komisijas 2012. gada 20. janvāra skaidrojumu*).

Taču gadījumos, kad juridisko profesiju pārstāvjus saista īpaši tuvas un personiskas draudzības attiecības, tiesnesim ir pamats apsvērt jautājumu par

sevis atstatīšanu. Turklāt, izvērtējot to, vai konkrētās attiecības ir pietiekami tuvas un personiskas, jāatceras, ka tiesnesim ir ne tikai faktiski jābūt objektīvam, bet tiesneša darbībai un uzvedībai ir jābūt tādai, lai informētam un saprātīgam vērotājam no malas arī nerastos šaubas par tiesneša objektivitāti, jo radītajam iespaidam ir tikpat liela nozīme kā tam, ko faktiski tiesnesis ir darījis (*attiecībā par saprātīgu vērotāju no malas skatīt arī Tiesnešu ētikas komisijas 2017. gada 17. marta skaidrojuma 5. punktu*).

Ņemot vērā minēto, lai izdarītu secinājumus par to, vai tiesnesim konkrētajā gadījumā bija pamats atstatīties no lietas, ir jākonstatē, tieši kādas bija attiecības starp tiesnesi un lietas iznākumā ieinteresēto personu un, vai šādas attiecības informētam un saprātīgam vērotājam no malas varēja radīt šaubas par tiesneša objektivitāti.

[6] Konkrētajā gadījumā advokāta sieva apgalvo, ka tiesnesim ir bijušas tuvas un personiskas draudzības attiecības ar advokātu, savukārt tiesnesis to noliedz. Tāpat abu personu paskaidrojumi satur savstarpēji izslēdzošas versijas par tiesneša un advokāta attiecību raksturu.

Pats tiesnesis ir atzinis, ka 2009. gadā ir piedalījies pasākumā advokāta dzīvesvietā, taču uz šo pasākumu devies tikai kā sievas pavadonis un, dodoties uz pasākumu, nav zinājis, ka tā ir advokāta dzīvesvieta. Tāpat tiesnesis arī skaidrojis, ka tā bijusi vienīgā reize, kad viņš ir viesojies advokāta dzīvesvietā, savukārt advokāts pie viņa nekad nav viesojies. Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā nav citu objektīvu pierādījumu, izņemot astoņus gadus atpakaļ izdarītus fotouzņēmumus, kas liecinātu par to, ka tiesneša un advokāta ģimenes būtu vairākkārt viesojušās viena pie otras. Turklāt tiesneša paskaidrojumi par advokāta sievas norādīto informāciju, tostarp, par māju atrašanos vietu, tajā dzīvojošām personām, par mājas labiekārtotības līmeni un tehnisko stāvokli liek apšaubīt advokāta sievas paskaidrojumus par minētajiem apstākļiem, līdz ar to arī viņas pausto viedokli par advokāta un tiesneša ģimeņu draudzīgām attiecībām.

Tāpat konkrētajos apstākļos Tiesnešu ētikas komisija ņem vērā arī to, ka advokāta sieva nav saistīta ar pienākumu sniegt patiesas ziņas, līdz ar to viņas paziņojums presei, kā arī vēlāk sniegtie paskaidrojumi atbilst vērtējamam viedoklim, kas bez citiem objektīvi konstatējamajiem apstākļiem pats par sevi nevar radīt prezumējamās šaubas par tiesneša objektivitāti.

Tiesnesis arī norādījis, ka viņam pirms trīs četriem gadiem bijušas vairākas telefonsarunas ar advokātu par juridiskiem jautājumiem, tomēr sarunas nav attiekušās uz konkrētām lietām. Tomēr arī šī informācija par telefonsarunām, kuru pēc savas iniciatīvas sniedzis pats tiesnesis, nav pietiekama, lai izdarītu secinājumu, ka tiesnesi un advokātu saistīja īpaši tuvas un personiskas draudzības attiecības.

Rezumējot minēto, Tiesnešu ētikas komisija secina, ka tās rīcībā esošā informācija un pierādījumi neļauj izdarīt skaidrus secinājumus par to, kādas tieši bija attiecības starp advokātu un tiesnesi, proti, vai tās bija īpaši tuvas un personiskas draudzības attiecības vai arī tiesnesis un advokāts bija tikai paziņas, kas vienu reizi ir tikušies privātā pasākumā un dažas reizes runājuši pa telefonu. Tiesnešu ētikas komisijai normatīvajos aktos nav arī piešķirtas tādas pilnvaras, kas ļautu iegūt papildu pierādījumus par šīm attiecībām. Tādējādi Tiesnešu ētikas komisija arī nevar konstatēt, ka attiecības starp tiesnesi un advokātu bija tādas, kas varētu radīt šaubas par tiesneša objektivitāti, izskatot lietas, kurās tiešā vai pastarpinātā veidā piedalījies advokāts.

Tiesnešu ētikas komisija ņem vērā arī to, ka saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 1. punktu Tiesnešu ētikas komisija atzinumus par ētikas normu pārkāpumiem sniedz pēc tās personas pieprasījuma, kurai ir tiesības ierosināt disciplinārlietu, kā arī pēc Tiesnešu disciplinārkolēģijas vai Disciplinārtiesas pieprasījuma. No šīs normas var secināt, ka tiesneša rīcības izvērtēšanas un atzinuma sniegšanas mērķis ir vērsts uz to, lai pēc atzinuma sniegšanas varētu tikt pieņemts lēmums par disciplinārlietas ierosināšanu vai arī gala lēmums jau ierosinātā disciplinārlietā. Savukārt atbilstoši Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 4. panta pirmajai daļai disciplinārsodu tiesnesim var uzlikt ne vēlāk kā divus gadus pēc disciplinārā vai administratīvā pārkāpuma izdarīšanas dienas. Izskatāmajā gadījumā tiesnesis noliedz to, ka viņam būtu bijuši jebkādi privāta rakstura kontakti ar advokātu pēdējo trīs četru gadu laikā. Raidījumā demonstrētās fotogrāfijas attiecas uz apmēram astoņus gadus senu notikumu.

Ievērojot visu iepriekš minēto, Tiesnešu ētikas komisija **n e k o n s t a t ē**, ka tiesnesis būtu pārkāpis tiesnešu ētikas normas.

Tiesnešu ētikas komisijas locekļu Dzintras Amerikas, Anitas Kovaļevskas un Agneses Skulmes atsevišķās domas

[1] Diemžēl mēs nevaram piekrist Tiesnešu ētikas komisijas locekļu vairākuma secinājumam, ka iegūtā informācija nav pietiekama, lai konstatētu, ka tiesnesis ir pārkāpis tiesnešu ētikas normas. Pirmkārt, mēs uzskatām, ka netika izmantotas visas iespējas izvērtēt Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā esošo informāciju. Otrkārt, mūsu prāt, kolēģi nepiešķir pietiekamu nozīmi arī tiesneša rīcībai pieprasījuma izskatīšanas gaitā un Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanona 3. punktā nostiprinātajam tiesneša pienākumam darboties tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei.

I. Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā esošās informācijas izvērtēšana

[2] Izskatot pieprasījumu, Tiesnešu ētikas komisija noskaidroja, ka tiesnesis ir pieņēmis nolēmumus vismaz divās lietās, kur lietas dalībnieks ir bijis advokāts vai advokāta sieva.

Televīzijas raidījumā advokāta sieva apgalvoja, ka tiesneša ģimenei bija tuvas un draudzīgas attiecības ar advokāta ģimeni un viņi bieži viens pie otra ciemojās. Savu apgalvojumu apstiprināšanai advokāta sieva uzrādīja 2009. gada vasarā uzņemtas fotogrāfijas, kurās bija redzams, ka tiesnesis un advokāts piedalās vienā atpūtas pasākumā. Tiesnešu ētikas komisijas sēdē advokāta sieva apstiprināja raidījumā izskanējušos apgalvojumus un papildus paskaidroja, ka draudzīgās attiecības starp ģimenēm esot turpinājušās vismaz līdz 2016. gada sākumam. Advokāta sieva norādīja, ka ģimenes ir tikušās vairākas reizes gadā, un viņas ģimene vairākkārt ir viesojusies arī tiesneša dzīvesvietā. Advokāta sieva paskaidroja, ka, viņasprāt, māju mantošanas ceļā ieguvu tiesneša laulātā. Advokāta sieva aprakstīja mājas atrašanās vietu, mājas ārējo izskatu, telpu plānojumu, kā arī labiekārtoības līmeni. Advokāta sieva arī norādīja, ka vienreiz viņa ir bijusi arī tiesneša lauku īpašumā Latgalē, un nedaudz raksturoja arī šo īpašumu.

Tiesnesis atzina, ka 2009. gadā ir piedalījies fotogrāfijās redzamajā atpūtas pasākumā. Taču tiesnesis noliedza, ka starp viņu un advokātu būtu draudzīgas attiecības. Tiesnesis paskaidroja, ka advokāta sieva uz pasākumu ir uzaicinājusi viņa sievu, un viņš ir devies uz pasākumu tikai kā sievas pavadonis, nezinot, ka pasākums notiks advokāta mājās. Vienlaikus tiesnesis atzina, ka viņam ir bijušas vairākas telefonsarunas ar advokātu par juridiskiem jautājumiem, kas neesot skārušas tiesneša izskatāmās lietas. Sarunas esot beigušās, kad publiski izskanēja ziņas par advokāta problēmām. Tiesnesis norādīja, ka, viņasprāt, tā ir normāla un ētikas standartiem atbilstoša situācija, kad par juridiskiem jautājumiem notiek domu apmaiņa starp advokātiem un tiesnešiem. Attiecībā uz advokāta sievas norādīto par māju un lauku īpašumu Latgalē tiesnesis paskaidroja, ka zināmu informāciju advokāta sieva būtu varējusi iegūt sarunās ar viņa sievu. To, ka advokāta sieva neesot bijusi pie viņa mājās, apliecina tas, ka advokāta sievas sniegtā informācija ir nepatiesa vai vismaz neprecīza vairākos aspektos.

Var piekrist kolēģiem, ka tiesneša un advokāta sievas paskaidrojumi ir pretrunīgi un, neskatot paskaidrojumus, vienīgais pierādījums par tiesneša un advokāta attiecību raksturu ir televīzijas raidījumā parādītās fotogrāfijas. Taču, mūsu ieskatā, tas pats par sevi nevar būt iemesls, lai secinātu, ka tiesneša rīcībā pārkāpums nav konstatējams. Ir jāņem vērā, ka to, kāda veida attiecības ir starp cilvēkiem – tuva draudzība, paziņu attiecības, naidīgas attiecības vai tikai lietīšķas attiecības, ne vienmēr būs iespējams pierādīt ar rakstveida vai

lietiskiem pierādījumiem. Ja ir jānoskaidro attiecību raksturs, tad liela nozīme var būt tieši personu paskaidrojumiem. Līdz ar to mēs uzskatām, ka Tiesnešu ētikas komisijai šajā gadījumā vajadzēja detalizēti vērtēt abu personu paskaidrojumus, lai izlemtu, vai kādiem paskaidrojumiem nav piešķirama lielāka ticamība.

[3] Izvērtējot advokāta sievas paskaidrojumus, var konstatēt, ka advokāta sieva savu apgalvojumu patiesuma pamatošanai ir uzrādījusi fotogrāfijas no privāta atpūtas pasākuma, kurās ir redzams tiesnesis un advokāts. Tāpat advokāta sieva, lai apliecinātu to, ka viņa ir ciemojusies pie tiesneša, aprakstīja tiesneša dzīvesvietu un īsi arī lauku īpašumu. Ņemot vērā minēto, advokāta sieva ir sniegusi konkrētu un pārbaudāmu informāciju un, mūsu ieskatā, viņas paskaidrojumi nav noraidāmi kā "tukši" apgalvojumi, kam nav nekāda pamatojuma. Turklāt advokāta sievas paskaidrojumi ir savstarpēji saskanīgi, un viņa tos Tiesnešu ētikas komisijai sniedza raiti un pārlicinoši, bez minstināšanās.

[4] Tiesnesis atzina, ka televīzijas raidījumā parādītās fotogrāfijas ir īstas, bet paskaidroja, ka pasākumu ir apmeklējis tikai kā sievas pavadonis, nezinot, ka pasākums notiek advokāta mājās, un nekāda tuvāka draudzība ar advokātu pēc šī pasākuma neesot izveidojusies. Lai arī tiesnešiem būtu ieteicams pirms privātiem pasākumiem noskaidrot, vai tie nenotiek viņu izskatīšanā esošu lietas dalībnieku mājās, tomēr mēs atzīstam, ka vispārīgi tiesneša norādītā situācija varētu būt iespējama un viņa paskaidrojumi būtu ticami, ja konkrētā gadījumā nebūtu nekādu citu apstākļu, kas norāda uz iespējami draudzīgām attiecībām starp tiesnesi un advokātu. Taču konkrētā gadījumā advokāta sieva Tiesnešu ētikas komisijai ir sniegusi tiesneša dzīvesvietas aprakstu, bet pats tiesnesis ir atzinis, ka viņam ir bijušas vairākas telefonsarunas ar advokātu. Līdz ar to tiesneša paskaidrojumi par dalību 2009. gada pasākumā pie advokāta ir jāvērtē kopsakarā ar pārējo informāciju un pārējiem tiesneša sniegtajiem paskaidrojumiem.

[5] Attiecībā uz advokāta sievas sniegto tiesneša dzīvesvietas aprakstu tiesnesis ir izvirzījis divus argumentus. Pirmkārt, viņš ir norādījis, ka šāds apraksts varētu būt balstīts uz informāciju, ko advokāta sieva varētu būt ieguvusi sarunās ar viņa sievu. Otrkārt, viņš ir norādījis, ka advokāta sievas norādītais nav arī pareizs, kas, tiesneša ieskatā, pierāda to, ka advokāta sieva nav ciemojusies viņa dzīvesvietā.

Ņemot vērā to, ka gan advokāta sieva, gan tiesnesis ir atzinuši, ka advokāta sievai bija vismaz paņiņu attiecības ar tiesneša sievu, varētu būt ticams tas, ka zināmu informāciju par tiesneša dzīvesvietu advokāta sieva ir ieguvusi no sarunām ar tiesneša sievu. Taču, mūsuprāt, nav ticams, ka no sarunām advokāta sieva būtu varējusi iegūt tik precīzu informāciju par telpu plānojumu tiesneša dzīvesvietā, kādu advokāta sieva sniedza Tiesnešu ētikas

komisijai. Turklāt tiesnesis savos paskaidrojumos nav norādījis, ka advokāta sievas sniegtā informācija par telpu plānojumu būtu nepareiza. Tāpat ir jāņem vērā, ka advokāta sieva uz Tiesnešu ētikas komisijas jautājumiem par tiesneša dzīvesvietas raksturošanu atbildēja raiti un bez minstināšanās. Līdz ar to neradās iespaids, ka advokāta sieva Tiesnešu ētikas komisijas sēdes laikā censtos atsaukt atmiņā tikai kaut kur dzirdētu informāciju.

Tiesnesis paskaidrojumā norādīja, ka māja, kurā viņš dzīvo, neesot mantota, tajā joprojām dzīvojot arī tiesneša sievas vecmamma. Tiesnesis nav skaidri norādījis, kam šī māja pieder šobrīd un kam tā ir piederējusi pirms tam. Līdz ar to nav iespējams secināt, ka advokāta sievas sniegtā informācija nav pareiza. Turklāt no tiesneša paskaidrojuma izriet, ka tā ir vai ir bijusi sievas vecmamma māja. Tātad māja ir saistīta ar viņa sievas radiem, līdz ar to advokāta sievas norādītais, ka māja, viņasprāt, ir mantota no sievas radiem, nav pilnīgi nepareizs. Savukārt to, vai mājā dzīvoja tikai tiesnesis, viņa sieva un bērni vai arī vēl kāds radnieks, advokāta sieva Tiesnešu ētikas komisijas sēdē nav minējusi, līdz ar to nav pamata secināt, ka viņa būtu apgalvojusi, ka tiesneša sievas vecmamma tur nedzīvo.

Tiesnesis paskaidrojumā norādīja, ka arī informācija par mājas labiekārtošanas līmeni neesot pareiza, jo, lai arī māja pilsētas centralizētajai komunālo pakalpojumu sistēmai tika pieslēgta tikai pirms dažiem gadiem, tomēr autonomā mājas notekūdeņu inženiertehniskā ietaise ir izbūvēta jau 20. gadsimta deviņdesmitajos gados. Līdz ar to advokāta sievas norādītais, ka mājā neesot bijusi ievilkta kanalizācija, nav pareizs. Mūsaprāt, no advokāta sievas paskaidrotā nav skaidri saprotams, ko viņa bija domājusi, norādot, ka mājā nebija ievilkta kanalizācija. Nav izslēgts, ka viņa ar to domāja tieši pieslēgšanu pilsētas centralizētajai komunālo pakalpojumu sistēmai. Līdz ar to nevar apgalvot, ka viņas norādītais tiešām nav pareizs. Jāņem vērā arī tas, ka tiesnesis neizmantoja iespēju iesniegt dokumentus, kas apstiprina viņa norādīto. Tāpat tiesnesis neizmantoja iespēju piedalīties tajā Tiesnešu ētikas komisijas sēdē, kurā advokāta sieva sniedza paskaidrojumus. Ja tiesnesis būtu piedalījies šajā sēdē, viņš būtu varējis uzdot precizējošus jautājumus, kas ļautu skaidri konstatēt, vai advokāta sievas norādītais atbilst vai neatbilst patiesībai. Līdz ar to, mūsu ieskatā, tiesneša norādītais neļauj secināt, ka advokāta sievas paskaidrojumi bija nepareizi.

Advokāta sieva norādīja, ka tiesneša dzīvesvieta atrodas netālu no "Statoil" degvielas uzpildes stacijas. Savukārt tiesnesis paskaidroja, ka šī komersanta degvielas uzpildes stacija neatrodas viņa dzīvesvietas tuvumā, bet gan vairāku kilometru attālumā. No publiski pieejamās informācijas ir redzams, ka tiesneša dzīvesvietas rajonā atrodas "Neste" degvielas uzpildes stacija. Līdz ar to, mūsaprāt, ir iespējams, ka advokāta sieva varēja arī sajaukt, kāda tieši degvielas uzpildes stacija atrodas netālu no tiesneša dzīvesvietas. Ja konstatētu, ka tiesneša dzīvesvieta atrodas netālu no "Neste" degvielas

uzpildes stacijas, tad, mūsaprāt, tas drīzāk liecinātu par zināmu advokāta sievas sniegtās informācijas neprecizitāti, nevis nepatiesumu. Turklāt tiesnesis nenorādīja Tiesnešu ētikas komisijai precīzu savas dzīvesvietas adresi, kas ļautu pārliecināties par advokāta sievas apraksta par mājas atrašanās vietu patiesumu, un advokāta sieva savos paskaidrojumos norādīja ne tikai uz degvielas uzpildes stacijas tuvumu. Līdz ar to, izvērtējot visus apstākļus kopsakarā, varētu izdarīt precīzākus secinājumus par to, vai advokāta sievas norādītais par mājas atrašanās vietu atbilst patiesībai.

Tiesnesis norādīja, ka nepatiesa esot arī informācija par to, ka viņam pieder īpašums Latgalē, jo lauku māja, kurā dzīvo viņa radnieki, atrodas Vidzemē – Gulbenes novadā. Dzīvē gūtie novērojumi liecina, ka ir pietiekami daudz cilvēku, kas uzskata, ka Gulbene atrodas Latgalē, līdz ar to, mūsaprāt, šis fakts nevar būt pamats, lai secinātu, ka advokāta sievas paskaidrojumi nebija patiesi.

Tiesnesis paskaidrojumā norādīja, ka nepareizs ir advokāta sievas apgalvojums, ka māja un saimniecības ēkas Gulbenes novadā esot jaunas. Māju savulaik savām vajadzībām esot uzbūvējis kolhozs. Mājai esot nomainīts jumts, tāpat esot atjaunots malkas šķūnis, bet to visu kopā raksturot kā jaunu nevarot. Pirmkārt, atkal ir jānorāda, ka tiesnesis neiesniedza Tiesnešu ētikas komisijai fotogrāfijas vai kādus citus materiālus, kas ļautu gūt precīzāku priekšstatu par šī īpašuma stāvokli. Otrkārt, advokāta sieva nebija norādījusi, ka māja ir pilnīgi jauna. Tiesnešu ētikas komisijas sēdē viņa teica: "Māja Latgalē bija skaisti savesta kārtībā, tur viss jauns, piebūves, liela teritorija." Treškārt, mūsaprāt, advokāta sievas paskaidrojumiem par īpašumu Gulbenes novadā nav piešķirama izšķiroša nozīme, jo viņa norādīja, ka tur ir bijusi tikai vienu reizi – caurbraucot.

Rezumējot minēto, mūsu ieskatā, var secināt, ka nav konstatējamam būtiskas kļūdas advokāta sievas paskaidrojumos par tiesneša dzīvesvietu un īpašumu Gulbenes novadā. Savukārt tiesnesis nesniedza Tiesnešu ētikas komisijai pilnīgu informāciju par šiem jautājumiem un neiesniedza arī nekādus savus paskaidrojumus apstiprinošus dokumentus, lai arī šajā gadījumā viņš to būtu varējis izdarīt. Turklāt par atsevišķiem būtiskiem aspektiem tiesnesis nav sniedzis vispār nekādus paskaidrojumus. Proti, tiesnesis nav norādījis neko par to, vai advokāta sievas teiktais par tiesneša dzīvesvietas plānojumu atbilst patiesībai, un, ja atbilst, kā viņa to varēja uzzināt, ja nav tur ciemojusies.

Nemot vērā minēto, mūsu ieskatā, advokāta sievas sniegtais tiesneša dzīvesvietas apraksts rada nopietnas šaubas par to, vai ir patiesi tiesneša paskaidrojumi, ka viņš 2009. gada pasākumu pie advokāta apmeklēja tikai kā savas sievas pavadonis un nekādu draudzīgu attiecību viņam ar advokātu nav. Mūsaprāt, Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā esošā informācija neliecina, ka būtu kāds loģisks izskaidrojums tam, kā advokāta sieva šādu pietiekami detalizētu

aprakstu var sniegt, ja starp tiesnesi un advokātu draudzīgas attiecības nepastāvēja un advokāta sieva nekad nav ciemojusies tiesneša dzīvesvietā.

[6] Mūsu šaubas pastiprina arī paša tiesneša norādītais par telefonsarunām ar advokātu. Proti, tiesnesis pats atzina, ka viņam ir bijušas vairākas telefonsarunas ar advokātu par juridiskiem jautājumiem, kas gan neesot skārušas tiesneša izskatāmās lietas. Turklāt, sākotnēji atbildot uz Tiesnešu ētikas komisijas locekļu jautājumu, kāpēc advokāts pēc vienas tikšanās ir uzskatījis par iespējamu zvanīt tiesnesim, lai runātu par juridiskiem jautājumiem, tiesnesis paskaidroja, ka pēc tam, kad publiski izskanēja ziņas par advokāta problēmām, nekādas telefonsarunas vairs nav notikušas. Atbildot uz papildu informācijas pieprasījumu, tiesnesis norādīja, ka, viņaprāt, tā ir normāla un ētikas standartiem atbilstoša situācija, kad par juridiskiem jautājumiem notiek domu apmaiņa starp advokātiem un tiesnešiem.

Mūsaprāt, tiesneša atbildes ir nepārliciecināmas. Sākotnēji tiesnesis faktiski vispār neatbildēja uz Tiesnešu ētikas komisijas locekļu jautājumu. Arī vēlāk rakstveidā sniegtā atbilde nesniedz pārliciecināmu izskaidrojumu konkrētajai situācijai. Mūsu ieskatā, publiska domu apmaiņa par juridiskiem jautājumiem starp tiesnešiem un advokātiem tiešām nerada ētikas normu pārkāpumu. Savukārt, ja tā notiek privātu telefonsarunu veidā, tad ir nepieciešams sīkāk izvērtēt konkrētos apstākļus, jo zināmos gadījumos šādas telefonsarunas var radīt iespaidu, ka ir notikušas *ex parte* sarunas, kas nav pieļaujamas. Taču šajā gadījumā galvenais jautājums nav par iespējamām *ex parte* sarunām, bet gan par to, vai šādas telefonsarunas tomēr neliecina par to, ka starp tiesnesi un advokātu bija draudzīgas attiecības. Mūsu ieskatā, nav ticams, ka tiesnesis ir gatavs vairākkārt apspriest pa telefonu juridiskus jautājumus ar advokātu, kuru viņš tikai vienreiz ir satīcis privātā pasākumā. Līdz ar to, mūsaprāt, tiesneša paša atzītais fakts par vairākām telefonsarunām arī norāda uz to, ka attiecības starp tiesnesi un advokātu bija tuvākas, nekā tiesnesis to atzīst.

[7] Turklāt, mūsu ieskatā, nav arī saskatāms loģisks izskaidrojums tam, kāpēc advokāta sievai vajadzētu sniegt nepatiesu informāciju tieši par konkrēto tiesnesi, ja tiesnesim nav bijušas draudzīgas attiecības ar advokātu. Tiesnesis izteica pieņēmumu, ka tas varētu būt advokāta sievas mēģinājums šādā veidā kārtot laulāto savstarpējās attiecības. Lai arī var piekrist, ka laulības šķiršanas procesā cilvēki nereti kļūst emocionāli un līdz ar to arī nereti veic kādas darbības, ko citkārt neveiktu, tomēr nav saprotams, kā laulāto attiecības var ietekmēt ar laulāto nesaistīta tiesneša apmelošana. Mūsaprāt, ja starp tiesnesi un advokātu nebija nekādu draudzīgu attiecību, tad nav saprotams, kāpēc advokāta sievai būtu jāuzskata, ka viņa kaut kā var kaitēt savam vīram advokātam vai kaut ko pati iegūt laulības šķiršanā no tiesneša apmelošanas.

Var piekrist kolēģiem, ka ir jāņem vērā, ka advokāta sieva nav saistīta ar pienākumu sniegt patiesas ziņas un viņu nevar saukt pie atbildības par

nepatiesu ziņu sniegšanu. Taču, mūsaprāt, tas pats par sevi nav pietiekams pamats, lai pilnībā noraidītu visus advokāta sievas paskaidrojumus. Mēs uzskatām, ka primāri ir jāvērtē personas paskaidrojumu saturs un to sniegšanas veids, savukārt atbildības neesība par nepatiesu ziņu sniegšanu var tikai pastiprināt šaubas par personas paskaidrojumu patiesumu, ja tādas ir radušās, izvērtējot personas paskaidrojumu saturu un to sniegšanas veidu.

[8] Apkopojot minēto, mūsaprāt, var secināt, ka advokāta sievas paskaidrojumi bija savstarpēji saskanīgi, tie tika sniegti raiti un pārliecinoši, bez minstināšanās. Savukārt tiesneša paskaidrojumi nav pārliecinoši un savstarpēji saskanīgi. Tiesnesis, no vienas puses, noliedz jebkādas tuvākas attiecības ar advokātu, bet, no otras puses, atzīst, ka viņam ir bijušas vairākas telefonsarunas ar šo pašu advokātu. Tāpat tiesnesis nav sniedzis nekādu saprātīgu izskaidrojumu tam, kā advokāta sieva varēja sniegt viņa dzīvesvietas aprakstu, ja nekad tur nav ciemojusies. Tiesneša iebildumi pret advokāta sievas sniegtajiem paskaidrojumiem neatklāj nekādas būtiskas kļūdas šajos paskaidrojumos. Turklāt nav saskatāms arī loģisks pamatojums tam, kāpēc advokāta sievai vajadzētu apmelot tieši konkrēto tiesnesi, ja tiesnesim nav bijušas draudzīgas attiecības ar advokātu. Līdz ar to, mūsaprāt, tas jau pats par sevi bija pietiekams pamats, lai secinātu, ka lielāka ticamība ir piešķirama tieši advokāta sievas paskaidrojumiem. Tas nozīmē, ka bija pamats arī konstatēt, ka starp tiesnesi un advokātu bija draudzīgas attiecības, kas varēja radīt šaubas par tiesneša objektivitāti, izskatot lietas, kur advokāts vai viņa sieva ir lietas dalībnieki.

II. Tiesneša pienākums veicināt sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei

[9] Mūsaprāt, vērtējot tiesneša un advokāta sievas paskaidrojumus, Tiesnešu ētikas komisijai bija jāpiešķir nozīme arī tiesneša rīcībai pieprasījuma izskatīšanas gaitā.

[10] Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanona 3. punkts uzliek pienākumu tiesnesim darboties tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei. Savukārt Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 2.2. punkts paredz, ka tiesnesis nodrošina, ka viņa rīcība – gan tiesā, gan ārpus tiesas – veicina un nostiprina sabiedrības, juristu un tiesvedības dalībnieku uzticēšanos tiesneša un tiesu sistēmas objektivitātei. Šo principu 3.1. punkts noteic, ka tiesnesis nodrošina, lai viņa rīcību sabiedrība vērtētu kā nevainojamu, bet atbilstoši šo principu 3.2. punktam tiesneša rīcībai un uzvedībai jāattaisno cilvēku uzticēšanās tiesnešu godprātībai un taisnīgums ne vien faktiski jānodrošina, bet arī jārada sabiedrībā pārliecība, ka tas ir nodrošināts.

Mūsu ieskatā, no šīm normām izriet tiesneša pienākums darīt visu iespējamo, lai kļiedētu šaubas par viņa godīgumu un objektivitāti. Proti, ja ir konstatēti konkrēti fakti, kas rada šādas šaubas, tad tiesnesim ir pienākums sniegt pārliecinošu izskaidrojumu šiem faktiem un, pēc iespējas, šis izskaidrojums ir jāapstiprina ar attiecīgiem pierādījumiem. Tāpat tiesnesim ir pienākums aktīvi sadarboties ar Tiesnešu ētikas komisiju, ja tā izskata jautājumu par viņa iespējamo ētikas normu pārkāpumu, un sniegt tai visu nepieciešamo informāciju, lai Tiesnešu ētikas komisija varētu pārliecinoši konstatēt notikušā apstākļus un sniegt tiem savu vērtējumu.

Tas ir saistīts ar to, ka neatkarīgas un objektīvas tiesas ir tiesiskas valsts būtisks elements un tiesu vara var efektīvi darboties tikai tad, ja tā bauda sabiedrības uzticību. Savukārt uzticēšanos tiesu varai ietekmē katra tiesneša rīcība. Līdz ar to tiesneša amats uzliek īpašus pienākumus. Lai nodrošinātu sabiedrības uzticēšanos tiesām, ir nepieciešams izvirzīt augstākas prasības tiesnešu uzvedībai un rīcībai, tostarp augstākas prasības tiesneša rīcībai situācijās, kad konkrēti fakti ir radījuši šaubas par tiesneša godīgumu un objektivitāti. Šādās situācijās tiesnesis nedrīkst atsaukties uz kriminālprocesuālajiem principiem par vainas pierādīšanas pienākumu un pierādīšanas standartu, jo tādā veidā nevar atjaunot uzticēšanos tiesu varai. Turklāt ētikas normu pārkāpuma konstatēšana atšķirībā no kriminālatbildības nerada tiesnesim tik būtiskas sekas. Līdz ar to šādās situācijās ir pieļaujams izvirzīt prasību tiesnesim aktīvi rīkoties, lai kļiedētu šaubas par viņa godīgumu un objektivitāti. Savukārt, ja tiesnesis nedara visu iespējamo, lai kļiedētu minētās šaubas, tas var būt pamats, lai secinātu, ka tiesnesis ir pieļāvis ētikas normu pārkāpumu.

[11] Tiesnesis nav sniedzis pārliecinošu izskaidrojumu visiem konstatētajiem faktiem – dalībai privātā pasākumā pie advokāta, vairākām telefonsarunām un advokāta sievas sniegtajam tiesneša dzīvesvietas aprakstam. Turklāt arī kopumā tiesneša sadarbība ar Tiesnešu ētikas komisiju bija neapmierinoša.

Tiesnesis piedalījās tikai vienā sēdē, lai arī Tiesnešu ētikas komisija jautājumu par viņa iespējamo ētikas normu pārkāpumu skatīja vairākās sēdēs. Pirmajā sēdē tiesnesis nesniedza skaidras un pārliecinošas atbildes uz visiem Tiesnešu ētikas komisijas locekļu jautājumiem. Piemēram, tiesnesis nevarēja paskaidrot, kāpēc advokāta sieva aicināja viņa sievu uz konkrēto pasākumu, kā arī norādīja, ka nevar sīkāk komentēt attiecības starp viņa sievu un advokāta sievu, jo viņš mājās neapsprīžot sievas attiecības ar viņas draudzenēm. Mūsaprāt, zinot, kāds jautājums tiks izskatīts Tiesnešu ētikas komisijas sēdē, būtu sagaidāms, ka tiesnesis centīsies noskaidrot visu iespējamo informāciju, tostarp arī no sievas, lai varētu sēdē sniegt pārliecinošas atbildes uz jautājumiem. Atbildot uz Tiesnešu ētikas komisijas locekļu jautājumu, kāpēc advokāts pēc vienas tikšanās ir uzskatījis par iespējamo zvanīt tiesnesim, lai

runātu par juridiskiem jautājumiem, tiesnesis atbildēja, ka pēc tam, kad publiski izskanēja ziņas par advokāta problēmām, nekādas telefonsarunas vairs nav notikušas. Tādējādi tiesnesis faktiski izvairījās no atbildes uz uzdoto jautājumu. Mūsaprāt, šādas atbildes neliecina, ka tiesnesis darītu visu iespējamo, lai kļiedētu šaubas par savu objektivitāti konkrētu lietu izskatīšanā.

Tiesnešu ētikas komisija nolēma uzaicināt uz sēdi arī advokāta sievu kā personu, kas sniedza informāciju par draudzīgajām attiecībām televīzijas raidījumam, lai varētu nepastarpināti uzklaut viņas pašas paskaidrojumus. Tiesnesis uz šo sēdi neieradās un arī nenorādīja, ka viņam būtu kādi šķēršļi uz to ierasties. Tādējādi tiesnesis neizmantoja iespēju uzdot advokāta sievai precizējošus jautājumus, kas ļautu izdarīt skaidrus secinājumus par viņas paskaidrojumu patiesumu, kā arī Tiesnešu ētikas komisija nevarēja pašam tiesnesim uzreiz uzdot precizējošus jautājumus. Mūsaprāt, tiesnesim, kas cenšas darīt visu iespējamo, lai kļiedētu šaubas par viņa objektivitāti, vajadzētu saprast, cik nozīmīga bija viņa dalība šajā sēdē, jo tā bija lieliska iespēja uzreiz atspēkot advokāta sievas teikto. Turklāt, nepiedaloties šajā sēdē, tiesnesis arī vilcināja jautājuma izskatīšanu, jo Tiesnešu ētikas komisijai nācās uzdot būtiskākos precizējošos jautājumus tiesnesim rakstveidā.

Tiesnesis vilcinājās arī ar papildu informācijas sniegšanu rakstveidā Tiesnešu ētikas komisijai. Pēc tam, kad tiesnesim beidzās darba nespēja, Tiesnešu ētikas komisija norādīja, līdz kuram datumam šī informācija būtu sniedzama, lai jautājuma izskatīšanu varētu turpināt nākamajā sēdē. Tiesnesis pieprasīto informāciju līdz norādītajam datumam nesniedza un neinformēja arī Tiesnešu ētikas komisiju, ka viņam būtu nepieciešams papildu laiks. Tiesnesis vispār izvairījās no jebkādas komunikācijas ar Tiesnešu ētikas komisiju, jo neatbildēja arī uz Tiesnešu ētikas komisijas sekretāres telefona zvanu un e-pastu. Papildu informācija tika sniegta tikai pēc tam, kad Tiesnešu ētikas komisija sazinājās ar Augstāko tiesu, lai noskaidrotu, vai tiesnesim nav iestājusies darba nespēja.

Rakstveidā atbildot uz Tiesnešu ētikas komisijas papildu jautājumiem, tiesnesis nesniedza detalizētus paskaidrojumus par visiem būtiskajiem jautājumiem. Kā jau tika norādīts, tiesnesis, piemēram, nesniedza nekādus komentārus par advokāta sievas aprakstu par tiesneša dzīvesvietas telpu plānojumu, kā arī nenorādīja Tiesnešu ētikas komisijai precīzu savas dzīvesvietas adresi, kas ļautu pārliecināties par advokāta sievas apraksta par mājas atrašanās vietu patiesumu. Tiesnesis nepievienoja saviem paskaidrojumiem nekādus dokumentus, kas apliecinātu viņa paskaidrojumu patiesumu, lai arī šajā gadījumā tas bija iespējams. Piemēram, tiesnesis būtu varējis iesniegt savas dzīvesvietas un lauku īpašuma fotogrāfijas. Mūsaprāt, tas būtu sagaidāms no tiesneša, kas dara visu iespējamo, lai kļiedētu šaubas par tiesneša objektivitāti.

Tiesnesis arī neieradās uz nākamo Tiesnešu ētikas komisijas sēdi, līdz ar to Tiesnešu ētikas komisijas locekļiem nebija iespēja uzdot precizējošus jautājumus saistībā ar tiesneša sniegto papildu paskaidrojumu. Mūsu ieskatā, tiesnesis varēja paredzēt, ka šādi jautājumi vismaz kādam Tiesnešu ētikas komisijas loceklim varētu rasties. Ja tiesnesis censtos darīt visu iespējamo, lai kļiedētu šaubas par viņa objektivitāti, viņš būtu ieradies uz sēdi, lai atbildētu uz jebkuru papildu jautājumu.

Nemot vērā minēto, var secināt, ka tiesneša sadarbība ar Tiesnešu ētikas komisiju bija neapmierinoša un viņš tā arī nesniedza pārlicinošu izskaidrojumu visiem konstatētajiem faktiem.

[12] Mūsaprāt, ja kolēģu vairākuma ieskatā Tiesnešu ētikas komisijas iegūtā informācija pati par sevi nebija pietiekama, lai konstatētu tiesneša izdarītu ētikas normu pārkāpumu, tad to varēja konstatēt, vērtējot iegūto informāciju kopsakarā ar faktu, ka tiesnesis nedarīja visu iespējamo, lai kļiedētu šaubas par viņa objektivitāti, un nesniedza pārlicinošu izskaidrojumu visiem konstatētajiem faktiem.

Diemžēl ir jāatzīst, ka kolēģu vairākuma pozīcija par neiespējamību konstatēt tiesneša pieļautu tiesnešu ētikas normu pārkāpumu rada turpmāk minētās problēmas. Pirmkārt, tā arī netika kļiedētas šaubas par tiesneša objektivitāti konkrētu lietu izskatīšanā. Ja ir šaubas par viena tiesneša objektivitāti, tad tiek grauta arī sabiedrības uzticība tiesu objektivitātei kopumā. Otrkārt, vairākums nenonāca pie secinājuma, ka tiesnesis noteikti nav pārkāpis tiesnešu ētikas normas. Vairākuma pozīcija, kā tas izriet no Tiesnešu ētikas komisijas atzinuma, faktiski balstās uz to, ka Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā nav pietiekoši daudz informācijas, lai varētu skaidri konstatēt, kas tieši ir noticis. Taču, kā tas ir redzams no iepriekš minētā, tad šādas informācijas trūkumu lielā mērā radīja tas, ka tiesnesis nesniedza detalizētus skaidrojumus Tiesnešu ētikas komisijai, un viņa sadarbība ar Tiesnešu ētikas komisiju vērtējama kā formāla. Mūsaprāt, šāda tiesneša rīcība nav savienojama ar tiesneša pienākumu veicināt sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei, un pret to būtu jāvēršas ar visiem iespējamiem līdzekļiem. Nevēršanās pret šādu rīcību ļauj tiesnesim izvairīties no jebkādas atbildības, pat vienkārša ētikas normu pārkāpuma konstatējuma veidā, pienācīgi nesadarbojoties ar Tiesnešu ētikas komisiju un nesniedzot tai informāciju. Turklāt nevēršanās pret šādu rīcību var sekmēt līdzīgu rīcību citos gadījumos, un tas parāda sabiedrībai tiesu varas bezspēcību šādās situācijās, kas arī mazina tiesu varas autoritāti.

Par automašīnas, ar kurām pārvietojas arī advokāti, lietošanu

Lai arī automašīna pieder tiesneses dzīvesbiedram, tas, ka vienu automašīnu izmanto gan tiesnese, gan advokātu biroja advokāti, kura vienīgais dibinātājs ir tiesneses dzīvesbiedrs, varētu būt problemātiski no tiesnešu ētikas viedokļa un varētu radīt šaubas par tiesneses objektivitāti tad, ja tiesnese izskatītu lietas, kurās dalībnieks vai tā pārstāvis būtu kāds minētā biroja advokāts.

(49)

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

Rīgā

2017. gada 9. jūnijā

[1] Tiesnešu ētikas komisija atzinuma sniegšanai no Augstākas tiesas priekšsēdētāja ir saņēmusi Saeimas deputāta iesniegumu par tiesneses iespējamiem ētikas normu pārkāpumiem.

[2] Iesniegumā norādīts, ka pēc tam, kad publiski kļuva zināms, ka tiesnese savām privātajām vajadzībām izmanto advokātu birojam piederošo automašīnu *Porsche Cayenne*, Tiesnešu ētikas komisija 2015. gada 16. oktobrī pieņēma skaidrojumu, norādot, ka no tiesnešu profesionālās ētikas viedokļa nav pieņemama situācija, kad tiesnesis pastāvīgi lieto advokātu birojam piederošu automašīnu.

Iesniegumā īpaši akcentēts fakts, ka šī advokātu biroja zvērināti advokāti A.C. un L.D. ir SIA "Homburg Zolitude" pārstāvji tā saucamajā Zolitūdes Maximas lietā.

No iesnieguma izriet, ka pēc Tiesnešu ētikas komisijas skaidrojuma tiesnese sākusī izmantot zvērinātam advokātam A.C. piederošu automašīnu *BMW*, kuru pirms tam izmantojis zvērināts advokāts L.D., t. sk., dodoties uz Zolitūdes Maximas lietu izskatīšanu tiesā. Savukārt automašīna *Porsche Cayenne* tika nodota zvērināta advokāta L.D. darba vajadzībām. Iesniegumā uzsvērts, ka atbilstoši tiesneses valsts amatpersonas deklarācijai ne A.C., ne L.D. nav tiesneses laulātais vai radnieks.

Iesniedzējs norāda, ka abas minētās automašīnas regulāri ir novietotas vienā ielā, Vecrīgā ar Vecrīgas iedzīvotāju kartēm logā, kas, viņaprāt, liecina par tiesneses un advokāta L.D. ciešām attiecībām. Turklāt iesniedzējs novērojis, ka tiesneses lietošanā nodoto automašīnu *BMW* lieto arī zvērināts advokāts L.D., bet tiesnese "neskaitāmas reizes", ignorējot Tiesnešu ētikas komisijas skaidrojumu, joprojām turpina pārvietoties ar automašīnu *Porsche*

Cayenne, gan vadot to kā autovadītāja, gan esot automašīnā kā pasažiere. Pēdējais šāds novērojums fiksēts video 2017. gada 26. aprīlī.

Iesniedzējs uzskata, ka ir konstatējami tiesneses rupji ētikas normu pārkāpumi, kas viņam liek domāt par ilgstošām koruptīva rakstura darbībām. Viņaprāt, tiesneses rīcība grauj tiesu varas prestižu un rada iespaidu, ka Latvijā tiesu vara kopumā ir korumpēta un materiāli nesaraucjami saistīta ar atsevišķiem zvērinātiem advokātiem.

Iesniedzējs lūdz ierosināt disciplinārlietu pret tiesnesi, saukt viņu pie disciplināratbildības un ierosināt lietu par ilgstošiem tiesnešu ētikas normu pārkāpumiem.

[3] Tiesnese Tiesnešu ētikas komisijai sniegusi rakstveida paskaidrojumu, ka pēc 2015. gada 16. oktobra Tiesnešu ētikas komisijas skaidrojuma ikdienas lietošanā esošo automašīnu ir nomainījusi uz dzīvesbiedram un kopīgo bērnu tēvam piederošo automašīnu. Dzīvo Vecrīgā kopā ar bērniem un dzīvesbiedru A.C. viņam piederošā dzīvoklī, kas arī izskaidro apstākli, kāpēc automašīnas regulāri novietotas netālu viena no otras Vecrīgā.

Tiesnese nenoliedz, ka izņēmuma gadījumos mēdz lietot arī zvērinātu advokātu birojam, kura dibinātājs ir A.C., piederošo automašīnu, taču uzskata, ka tas nav pretrunā ar iepriekš minēto Tiesnešu ētikas komisijas skaidrojumu. Norāda, ka Saeimas deputāta izteikumi par viņas attiecībām ar zvērinātu advokātu L.D. ir tikai iesniedzēja subjektīvs pieņēmums, kam nav pamatojuma.

Paskaidrojumā vērsta uzmanība uz faktu, ka jau iepriekš ir veikta pārbaude interešu konflikta esamības konstatēšanai un iesniedzējs ir informēts gan par šo pārbaudi, gan tās rezultātu, tādēļ uzskata, ka iesniedzēja pārmetumi ir nepamatoti, nekorekti un aizskaroši.

[4] Tiesnese piedalījās Tiesnešu ētikas komisijas sēdē un norādīja, ka nav skatījusi nevienu lietu, kurā kā dalībnieks vai pārstāvis būtu persona no iesniegumā minētā zvērinātu advokātu biroja. Tiesnese paskaidroja, ka zvērināts advokāts A.C. ir viņas dzīvesbiedrs un bērnu tēvs, un visi viņi dzīvo vienā adresē, tādēļ starp viņiem kā ģimenes locekļiem pastāv gan personiskas, gan mantiskas attiecības. Uz kā vārda advokāts reģistrē savu mantu, to tiesnese nevar ietekmēt. Skaidrojumu par advokātu birojam piederošas automašīnas lietošanu Tiesnešu ētikas komisijai lūgusi tieši viņa. Pēc skaidrojuma saņemšanas viņas lietošanā tika nodota uz dzīvesbiedra A.C. vārda reģistrētā automašīna *BMW*.

Ar advokātu birojam piederošo automašīnu *Porsche Cayenne* uz darbu vairs nebrauc, darba vajadzībām to nekad neizmanto, tomēr atsevišķos gadījumos gan kā pasažiere, gan kā vadītāja mēdz lietot arī to – lielākoties tie ir kopīgi ģimenes izbraukumi ārpus tiesneses darba laika vai nepieciešamība izvadāt bērnus. Dažreiz, pārsvarā automašīnas *Porsche Cayenne* tehnisku

problēmu dēļ, viņas lietošanā nodoto automašīnu *BMW* lieto arī advokātu birojs savām vajadzībām.

Tiesnese norāda, ka 2015. gadā Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs jau uzsāka pārbaudi iespējama interešu konflikta esamības konstatēšanai sakarā ar advokātu biroja automašīnas lietošanas faktu, arī Valsts ieņēmumu dienests advokātu birojā ir veicis pārbaudi saistībā ar šo pašu faktu, taču pārkāpumi netika konstatēti.

[5] Izvērtējot Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā esošos materiālus un tiesneses paskaidrojumus, Tiesnešu ētikas komisija tiesneses rīcībā nekonstatē ētikas normu pārkāpumu.

[6] Iesniegumā nav atsauces uz Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksa konkrētu normu pārkāpumu, taču norādīts uz iespējamu Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 3.1. un 3.2. apakšpunkta, kā arī 4.5. apakšpunkta iespējamu pārkāpumu.

[6.1] 3.1. un 3.2. apakšpunkts noteic, ka tiesnesis nodrošina, lai viņa rīcību sabiedrība vērtētu kā nevainojamu un tiesneša rīcībai un uzvedībai jāattaisno cilvēku uzticēšanās tiesnešu godprātībai. Taisnīgums ne vien faktiski jānodrošina, bet arī jārada sabiedrībā pārliecība, ka tas ir nodrošināts.

Atbilstoši Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 3.1. apakšpunkta komentāru 104. punktam (sk. https://www.unodc.org/documents/corruption/publications_unodc_commentary-e.pdf) tiesnesis nedrīkst pārkāpt vispārpieņemtās sabiedrības normas vai veikt darbības, kuras nepārprotami grauj tiesas vai tiesu sistēmas slavu. Mēģinot atrast vidusceļu, tiesnesim jāvērtē, vai saprātīga, bez aizspriedumiem un informēta sabiedrības locekļa vērtējumā viņa rīcība var likt apšaubīt tiesneša godprātību vai mazināt cieņu pret viņu kā tiesnesi. Ja šāda iespēja pastāv, tiesnesim jāizvairās no tādas rīcības.

Tiesnešu ētikas komisija, skaidrojot, vai tiesneses rīcība, lietojot zvērinātu advokātu birojam piederošu automašīnu, atbilst Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksam, 2015. gada 16. oktobra skaidrojumā norādījusi: "Lai neradītu ētikas normu pārkāpumu, Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka tiesnesei ikdienas lietošanā vajadzētu izmantot savā vai kāda ģimenes locekļa īpašumā esošu automašīnu."

Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā tiesnese, ikdienas lietošanā nomainot uz advokātu biroja vārda reģistrēto automašīnu pret viņas dzīvesbiedram piederošo automašīnu, ir ņēmusi vērā minēto Tiesnešu ētikas komisijas skaidrojumu. Ar advokātu birojam piederošo automašīnu viņa uz darbu vairs nebrauc, darba vajadzībām to nekad neizmanto.

Tiesneses rīcība, atsevišķos gadījumos lietojot arī advokātu birojam, kura vienīgais dibinātājs ir tiesneses dzīvesbiedrs, piederošo automašīnu, nav uzskatāma par minētā Tiesnešu ētikas komisijas skaidrojuma neievērošanu un

Tiesnešu ētikas kodeksa normu pārkāpumu, jo šīm darbībām ir gadījuma raksturs, tā nav advokātu biroja automašīnas regulāra un pastāvīga lietošana. Kaut arī iesniedzējs savā iesniegumā norāda, ka atbilstoši tiesneses valsts amatpersonas deklarācijai A.C. nav tiesneses laulātais vai radnieks, nevar ignorēt faktu, ka viņus tomēr saista ģimenes attiecības (atbilstoši Tiesnešu uzvedības Bangaloras principos sniegtajai definīcijai tiesneša laulātais ietver tiesneša partneri, ar ko viņš dzīvo kopā) un viņiem ir kopīgi bērni, tātad neizbēgami arī savstarpējas mantiskas attiecības. Līdz ar to šajā gadījumā ir skaidrs, ka pamats tam, ka tiesnese lieto automašīnas, ir tiesneses un advokāta ģimenes attiecības, nevis kādi citi nezināmi un apšaubāmi iemesli. Tādēļ šie atsevišķie gadījumi, kad advokātu birojam, kura vienīgais dibinātājs ir tiesneses dzīvesbiedrs, piederošā automašīna tiek lietota ģimenes vajadzībām, nav uzskatāmi par Tiesnešu ētikas kodeksa normu pārkāpumu un saprātīga sabiedrības locekļa vērtējumā šādai tiesneses rīcībai nevajadzētu likt apšaubīt viņas godprātību vai mazināt cieņu pret viņu kā tiesnesi.

Savukārt par faktu, ka tiesneses lietošanā nodoto automašīnu lieto arī advokātu birojs savām vajadzībām, tiesnese nevar būt atbildīga, jo automašīna pieder tiesneses dzīvesbiedram, kurš ar to var rīkoties pēc saviem ieskatiem, t. sk., nepieciešamības gadījumā ļaut to izmantot paša dibinātajam advokātu birojam.

Tas, ka vienu automašīnu izmanto gan tiesnese, gan advokāti, varētu būt problemātiski no tiesnešu ētikas viedokļa, jo varētu radīt šaubas par tiesneses objektivitāti lietās, kurās lietas dalībnieks vai tā pārstāvis būtu šāds advokāts. Taču tiesnese neskata lietas, t. sk. iesniegumā akcentēto Zolitūdes Maximas lietu, kurā dalībnieks vai tā pārstāvis būtu kāda persona no A.C. dibinātā zvērinātu advokātu biroja. Līdz ar to saprātīgam un informētam sabiedrības loceklim nav pamats šaubīties par tiesneses godīgumu un objektivitāti (Tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanona 3. punkts).

[6.2] Arī iesniegumā minētā Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 4.5. apakšpunkta pārkāpumu Tiesnešu ētikas komisija nekonstatē. Šis princips noteic, ka tiesnesis neļauj savu rezidenci izmantot kādam juristam klientu vai citu juristu pieņemšanai. Iesniedzējs norādījis, ka, viņaprāt, tas attiecināms ne tikai uz tiesneša rezidences izmantošanu, bet tajā skaitā piemērojams arī attiecībā uz ikdienā lietojamo automašīnu kopīgu lietošanu ar zvērinātiem advokātiem.

Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā šāds pieņēmums nav pamatots, jo, pirmkārt, automašīnas, kuras lieto zvērināti advokāti no advokātu biroja, nepieder tiesnesei. Otrkārt, no Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu komentāru 133. punkta izriet, ka Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 4.5. apakšpunkta mērķis ir novērst to, ka varētu rasties iespaids, ka tiesnesis praktizē kā jurists (par šo jautājumu sk. Tiesnešu ētikas komisijas 2015. gada 17. jūnija

skaidrojumu), kā arī izvairīties no nejaušām *ex parte* sarunām vai aizdomām par šādām sarunām. Tas, ka tiesneses ikdienā lietoto automašīnu reizēm izmanto arī viņas dzīvesbiedra dibinātā advokātu biroja advokāti, nevar radīt iespaidu, ka tiesnese praktizē kā jurists, un nevar radīt arī aizdomas par *ex parte* sarunām. Turklāt, kā jau tika norādīts, tiesnese neskata lietas, kurās kā dalībnieks vai tā pārstāvis būtu kāda persona no A.C. dibinātā zvērinātu advokātu biroja. Līdz ar to *ex parte* sarunas starp tiesnesi un iepriekš minētajiem advokātiem vispār nav iespējamās.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija a t z ī s t:

Tiesneses rīcībā netiek konstatēts ētikas normu pārkāpums.

Par tiesneša rīcību ģimeniskā konfliktā

Tiesnesim nav jāslēpj savs amats, taču tiesnesis nedrīkst atsaukties uz savu amatu apstākļos, kuros jebkura persona ir tiesīga lūgt tiesībsargājošo iestāžu aizsardzību vai palīdzību, jo tādā veidā var radīt nepareizu priekšstatu, ka tiesneša amats tiek izmantots nolūkā iegūt sev vai ģimenes locekļiem kādas citām personām nepieejamas priekšrocības.

Tiesnese nav izmantojusi tiesas institūta prestižu, lai apmierinātu savas vai ar viņu saistītu personu privātās intereses, kā arī nav veikusi darbības, kas apkauno tiesas institūtu. Tās nav saistītas ar tiesneša tiešo amata pienākumu pildīšanu, nav ietekmējušas konkrētu tiesas lietu izskatīšanu noteiktajās tiesas sēdēs.

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

(51)

Rīgā

2018. gada 12. janvārī

[1] Tiesnešu ētikas komisija 2017. gada 2. oktobrī saņēma iesniedzējas iesniegumu, bet 24. oktobrī – iesniedzējas pilnvarotās personas iesniegumu par tiesneses rīcību ģimenisku jautājumu risināšanā, vienlaikus lūdzot izvērtēt tiesneses rīcības atbilstību tiesnešu ētikas normām.

Iesniegumā norādīti šādi apstākļi.

[1.1] Starp iesniedzēju un tiesnesi pastāv civiltiesiska rakstura nesaskaņas, jo tiesnese atklāti un aktīvi iesaistās civiltiesiska rakstura strīdā starp iesniedzēju un tiesneses dēlu.

Iesniegumā norādīti konkrēti gadījumi un tiesneses rīcība, kā arī izteiktas aizdomas, ka tiesnese neētiskās darbības civiltiesiskā strīdā ietvaros veic darba laikā, nepamatoti noņemot no izskatīšanas nozīmētās lietas.

[1.2] Iesniegumā ir minēti fakti par to, ka 2017. gada jūnijā tiesnese ir iesniegusi Ģenerālprokuratūrā vairākas sūdzības par iesniedzējas māsu (prokurori) un māsas vīru, šajos iesniegumos parakstoties nevis kā privātpersona, bet gan kā tiesnese. Tāpat norādīts, ka tiesnese, atsaucoties uz savu amatu, ir sniegusi paskaidrojumus policijai par tām konflikta situācijām, kas notikušas tiesneses dzīvesvietā.

[1.3] Turklāt iesniedzēja izteikusi apgalvojumu, ka tiesnese sniedz juridisko palīdzību ģimenes ārstei, ko apliecinot tiesneses rīcībā nonākusī sūdzība, kas atrodas Veselības inspekcijā un kuru tiesnesei varēja nodot tikai pati ārste.

[1.4] Tiesnese izmantojusi un uzsvērusi savu tiesneša amatu arī citos gadījumos, kad centusies panākt priekšrocības civiltiesiskajā strīdā, kas pastāv starp iesniedzēju un tiesnesi.

[1.5] Tiesneses rīcība neatbilst Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 1. un 2. kanonam.

[2] Tiesnese Tiesnešu ētikas komisijai rakstveidā paskaidroja, ka ģimeniska rakstura jautājumu risināšanā uz tiesneša amatu nav atsaukusies.

[2.1] 2017. gada 25. maijā no izskatīšanas tika noņemta viena krimināllieta, jo pēc tam, kad iesniedzējas un viņas māsas izraisītā konflikta dēļ tiesneses dzīvesvietā kritiski pasliktinājās tiesneses vīra veselība, tiesnese, atrodoties savā darba vietā, bija spiesta izsaukt neatliekamo medicīnisko palīdzību un policiju, atlikt lietas izskatīšanu un doties uz mājām. Nekādus paskaidrojumus policijai tiesnese nesniedza, jo nekavējoši devās līdzi medicīniskajam transportam, kas tiesneses vīru nogādāja slimnīcā.

Pēc minētā gadījuma kā tiesnese parakstījusi ziņojumu ģenerālprokuroram par minētās krimināllietas noņemšanu no izskatīšanas.

[2.2] Ģimenes apstākļu dēļ neviena cita krimināllieta nav noņemta no izskatīšanas.

[2.3] Juridisku palīdzību ģimenes ārstei nav sniegusi un tāda nav arī lūgta. Iesniedzējas sūdzību par ģimenes ārsti tiesniecei izsniedza Veselības inspekcijā pēc iepazīšanās ar lietas materiāliem.

[3] Tiesnešu ētikas komisijas sēdē tiesnese paskaidroja, ka iesniedzēja pret tiesnesi uzsākusi iebiedēšanas procesu, civiltiesiska strīda ietvaros vērstoties pret viņu kā pret tiesnesi, nevis privātpersonu, turklāt iesniedzēja šajā procesā ir iesaistījusi savu māsu (prokurori) un viņas ģimenes locekļus.

[3.1] Šādā situācijā tiesnese kā amatpersona ir parakstījusi divus ziņojumus par 2017. gada 25. maijā nozīmētās krimināllietas noņemšanu no izskatīšanas – vienu adresētu ģenerālprokuroram, otru – tiesas priekšsēdētājam.

Visus pārējos iesniegumus tiesībsargājošām iestādēm ir parakstījusi kā privātpersona.

Ziņojumu ģenerālprokuroram tiesneses statusā rakstīja tāpēc, ka no izskatīšanas tika noņemta krimināllieta un tam par cēloni bija citas amatpersonas – prokurores iesaistīšanās civiltiesiskā strīdā tiesneses dzīvesvietā viņas prombūtnes laikā. Tiesnese uzskatīja par nepieciešamu informēt ģenerālprokuroru par civiltiesiskā konfliktā iesaistītās iesniedzējas māsas (prokurores) rīcību, kas tiešā veidā ietekmēja tiesneses tiešo darba pienākumu pildīšanu, kā arī lūdza ģenerālprokuroru izvērtēt, vai šāda rīcība ir atbilstoša prokurora statusam.

Tiesnese otru iesniegumu ģenerālprokuroram iesniedza kā privātpersona, jo nebija apmierināta ar prokuratūrā veiktās pārbaudes rezultātiem par iepriekšējā iesniegumā norādītajiem faktiem. Ņemot vērā, ka tika traucēts tiesneses darbs un tiešo pienākumu pildīšana, izteica šaubas, vai uz iesniedzējas vairākkārtējo sūdzību pamata nepamatoti ierosinot kriminālprocesus pret tiesneses ģimenes locekļiem, netiek ļaunprātīgi izmantots prokurores dienesta stāvoklis.

Tiesnese norādīja, ka pēc prokuratūrā veiktās pārbaudes krimināllietas pret viņas ģimenes locekļiem vēlāk tika izbeigtas kā nepamatoti ierosinātas.

[3.2] Tiesnese uzsvēra, ka neviena cita tiesas sēde iesniegumā norādītajos datos no izskatīšanas nav noņemta ne ģimenes apstākļu, ne citu apstākļu dēļ.

[3.3] Atkārtoti paskaidroja, ka nav sniegusi juridisku palīdzību ģimenes ārstei, bet iesniedzējas sūdzības kopiju par ģimenes ārsti ieguvusi Veselības inspekcijā pēc iepazīšanās ar lietas materiāliem.

[3.4] Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā nodoti materiāli – 2017. gada 6. jūnija un 2017. gada 5. jūlija iesniegumi ģenerālprokuroram, 2017. gada 19. jūnija iesniegums tiesas priekšsēdētājam, 2017. gada 16. jūnija iesniegums Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes attiecīgajam iecirknim.

[4] Saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 91.² panta un Tiesnešu ētikas komisijas reglamenta 53. punkta noteikumiem Tiesnešu ētikas komisija uzskatīja par nepieciešamu apspriest tiesneses iespējamu ētikas normu pārkāpumu.

[5] Iesniegumos norādīts uz tiesneses rīcības neatbilstību Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 1. un 2. kanonam, nekonkretizējot rīcības neatbilstību konkrētiem kanonu punktiem.

[6] Izvērtējusi Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā esošos materiālus un tiesneses sniegtos skaidrojumus, komisija atzīst, ka tiesneses rīcībā nav konstatējams ētikas normu pārkāpums.

[6.1] Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 1. kanons noteic, ka *tiesnesis tur cieņā savu amatu, tiesu varas neatkarību un tiesas godīgumu, tajā skaitā paredzot, ka tiesnesim jāpiedalās augstu uzvedības kultūras normu noteikšanā, piemērošanā un saglabāšanā, tiesnesim personiski jāievēro augstas uzvedības kultūras normas, lai apstiprinātu tiesu varas neatkarību un godīgumu.*

Savukārt 2. kanons paredz, ka *tiesnesis izvairās no necienīgas rīcības, kā arī no šķietamas šādas rīcības izraisīšanas, tajā skaitā tiesnesim ir jābūt gatavam vienmēr atrasties sabiedrības uzmanības centrā; tiesnesim jāpieņem tādi uzvedības ierobežojumi, kas parastam pilsonim var šķist apgrūtinoši, turklāt tas jādara pēc brīvas gribas; aizliegums neatbilstoši uzvesties, kā arī izraisīt neatbilstošu uzvedību attiecas gan uz tiesneša profesionālo darbību,*

gan arī uz personisko dzīvi; tiesnesis nedrīkst izmantot tiesas institūta prestižu, lai apmierinātu savas vai ar viņu saistīto personu privātās intereses.

[6.2] Atbilstoši ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomes pieņemto Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 4.9. punktam *tiesnesis neizmanto tiesneša amata prestižu un neļauj to izmantot citiem savu, savas ģimenes locekļu vai jebkuras citas personas privāto interešu labā.*

[6.3] Tiesnešu ētikas komisija secina, ka izskatāmajā gadījumā tiesnese kā amatpersona informējusi ģenerālprokuroru par 2017. gada 25. maijā nozīmētās krimināllietas noņemšanu no izskatīšanas, savukārt 2017. gada 5. jūlija iesniegumā vērsusies pie ģenerālprokurora kā privātpersona. 2017. gada 16. jūnija iesniegumu Valsts policijai tiesnese arī ir parakstījusi kā privātpersona.

Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka, parakstot ziņojumu ģenerālprokuroram un atsaucoties uz tiesneses amatu, tiesneses mērķis ir bijis informēt ģenerālprokuroru par citas amatpersonas – prokurores līdzdalību privāta rakstura konflikta situācijā, kā arī lūdzot izvērtēt šādu amatpersonas rīcību, jo 2017. gada 25. maijā izraisītais konflikts tiesneses dzīvesvietā tiešā veidā ietekmējis tiesneses tiešo darba pienākumu pildīšanu.

Tiesnešu ētikas komisija jau savā 2017. gada 17. marta atzinumā ir norādījusi, ka tiesnesim nav jāslēpj savs amats, taču tiesnesis nedrīkst atsaukties uz savu amatu apstākļos, kuros jebkura persona ir tiesīga lūgt tiesībsargājošo iestāžu aizsardzību vai palīdzību, jo tādā veidā var radīt nepareizu priekšstatu, ka tiesneša amats tiek izmantots nolūkā iegūt sev vai ģimenes locekļiem kādas citām personām nepieejamas priekšrocības.

Lai gan iesniegumos ir saskatāma zināma nekonsekvence iesniegumu motivācijā, skaidri nenodalot privātās dzīves sfēru no profesionālās darbības sfēras, tomēr iepriekš konstatēto apstākļu dēļ Tiesnešu ētikas komisija neguva pierādījumus tiesneses ētikas normu pārkāpumiem, iesniedzot minētos iesniegumus gan kā tiesnesei, gan kā privātpersonai. Proti, ziņojuma ģenerālprokuroram, kuru tiesnese parakstījusi kā amatpersona, saturs liecina, ka tiesneses mērķis nav bijis apmierināt savas vai ar viņu saistīto personu privātās dzīves intereses, savukārt citos iesniegumos pieteicēja nav atsaukusies uz savu amatu.

[6.4] Pārbaudot iesniegumā minēto apgalvojumu par tiesneses sniegto juridisko palīdzību ģimenes ārstei, Tiesnešu ētikas komisijas to atzīst par nepamatotu.

No lietas materiāliem un sniegtajiem paskaidrojumiem izriet, ka iesniedzējas vairākkārtīgu sūdzību par ārstniecības personām rezultātā Veselības inspekcijā tika veiktas pārbaudes, tajā skaitā par tiesnesei izsniegtās darbnepējas lapas pamatotību, pieprasot no ārstniecības iestādēm attiecīgos dokumentus un pacientu medicīniskās kartiņas. Tiesnešu ētikas komisijai nav pamata apšaubīt tiesneses paskaidrojumus, ka iesniedzējas rakstītās sūdzības kopiju par ģimenes ārsti viņai izsniedza Veselības inspekcijā, kad tiesnese, vēloties

saņemt medicīnisko aprūpi pie ģimenes ārstes, konstatēja, ka medicīniskā kartiņa ir izņemta un līdz ar to vērsās Veselības inspekcijā pēc saviem medicīnas dokumentiem un iepazīnās ar ierosinātās pārbaudes lietas materiāliem.

Uz Veselības inspekcijā ierosināto pārbaudi par ģimenes ārstes rīcību ir norādījusi arī iesniedzēja savā iesniegumā.

Pats par sevi fakts, ka tiesnese ir ieguvusi iesniedzējas sūdzības kopiju, nav uzskatāms par ētikas normu pārkāpumu, bet citu vērtējamu faktu par tiesneses iespējami sniegto juridisko palīdzību ģimenes ārstei Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā nav.

[6.5] Pārbaudot Tiesu informatīvajā sistēmā reģistrētos datus par tiesneses lietvedībā esošajām krimināllietām, Tiesnešu ētikas komisija nav konstatējusi, ka iesniegumā minētajos datumos, izņemot 2017. gada 25. maiju, tiesnese būtu noņēmusi no izskatīšanas nozīmētās krimināllietas. Līdz ar to iesniegumā minētās aizdomas par tiesneses tiešo darba pienākumu nepildīšanu un krimināllietu nepamatotu noņemšanu no izskatīšanas nozīmētajos datumos nav guvušas apstiprinājumu.

Tiesnešu ētikas komisija jau ir sniegusi skaidrojumus par tiesnešu darba laiku (2014. gada 14. februāra skaidrojums, 2016. gada 14. oktobra skaidrojums), norādot, ka tiesas iestādē noteiktais darba laiks uz tiesnesi būtu attiecināms nevis formāli (burtiski), bet elastīgi, ņemot vērā konkrētos apstākļus. Komisijas rīcībā nav informācijas, ka tiesneses prombūtne atsevišķās darba dienas stundās nebūtu saskaņota ar tiesas priekšsēdētāju vai arī traucētu tiesneses tiešo pienākumu izpildi un ietekmētu tiesas spriešanas kvalitāti.

[7] Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka tiesneses rīcībā nav saskatāmi Tiesnešu ētikas kodeksa 1. un 2. kanona pārkāpumi, jo viņa nav izmantojusi tiesas institūta prestižu, lai apmierinātu savas vai ar viņu saistīto personu privātās intereses, kā arī nav veikusi darbības, kas apkauno tiesas institūtu. Tās nav saistītas ar tiesneša tiešo amata pienākumu pildīšanu, nav ietekmējušas konkrētu tiesas lietu izskatīšanu noteiktajās tiesas sēdēs.

Līdz ar to Tiesnešu ētikas komisijai nav pamata izdarīt secinājumus par tiesneses iespējamo ētikas normu pārkāpumu konkrētajā gadījumā.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija a t z ī s t:

Tiesneses rīcībā netiek konstatēts ētikas normu pārkāpums.

Par tiesneša izturēšanos tiesas sēdē

Tiesneša uzvedībai tiesas sēdē ir jābūt tādai, lai stiprinātu tiesu varas neatkarību un godīgumu.

Tiesnesim ir jābūt laipnam pret lietas dalībniekiem, iecietīgam un cieņpilnam, pieprasot līdzīgu attieksmi no prāvniekiem, tiesas personāla un citiem cilvēkiem.

Tiesneša komunikācija paaugstinātā tonī un kliegšana uz lietas dalībniekiem atzīstama par Tiesnešu ētikas kodeksa normu pārkāpumu.

〔 53 〕

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

Rīgā

2018. gada 16. februārī

[1] Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi privātpersonas iesniegumu ar lūgumu izvērtēt tiesneses rīcību tiesas sēdes laikā, kā arī Tieslietu ministrijas vēstuli izvērtēt šīs privātpersonas iesniegumu par tiesneses iespējamo neētisko rīcību un nepieciešamības gadījumā lemt jautājumu par disciplinārlietas ierosināšanu.

[2] Tieslietu ministrijas vēstulē norādīts, ka pārbaudes ietvaros, noklausoties tiesas sēdes audioprotoķolu civillietā, konstatēti iespējami tiesnešu ētikas normu pārkāpumi tiesneses rīcībā un uzvedībā.

[3] Tiesnešu ētikas komisija, tostarp ņemot vērā, ka ne fiziskās personas iesniegumā, ne Tieslietu ministrijas vēstulē netika minēts, kā izpaužas tiesneses iespējamā neētiskā rīcība, noklausījās tiesas sēdes audioprotoķolu.

[3.1] Komisija konstatēja, ka vairākas reizes tiesas sēdes laikā tiesnese sarunājās ar lietas dalībnieku paaugstinātā balss tonī, pat kļiedza uz to, iesaistījās diskusijās, taisnojoties par savu rīcību un pieņemtajiem lēmumiem, nespējot savaldīt savas emocijas, kas pārauga dusmās.

[3.2] Tiesnese tiesas sēdes laikā paaugstinātā balss tonī pieļāvusi tādu izteicienu, kā "...Jūs nenorādīsiet, kā man rīkoties, šeit procesu vadu es, ne Jūs...", "Es ne pirmo dienu strādāju tiesā.... Tādu... redzu pirmo reizi".

[3.3] Tiesas sēdes beigās, atliekot lietas izskatīšanu, tiesnese atkārtoti pievērsās jau sēdes laikā pieņemtajiem lēmumiem, norādot, ka viņai ļoti žēl, ka tā sanāca un viņa bija spiesta uzlikt naudas sodu, jo lietas dalībnieka uzvedība un attieksme bija briesmīga, terorizējot tiesu un tērējot tiesas laiku, un lietas dalībnieka rīcība tika vērsta uz to, lai neskatītu lietu.

Pēc tiesas sēdes protokola noklausīšanās, Tiesnešu ētikas komisija lūdz tiesnesei sniegt paskaidrojumu par iespējamiem ētikas normu pārkāpumiem.

[4] Savā paskaidrojumā tiesnese norādīja, ka neuzskata, ka viņa ir neētiski rīkojusies konkrētajā tiesas sēdē, jo viņas rīcība atbilda Civilprocesa likuma normām.

[4.1] Tiesnese uzskata, ka sūdzības iesniedzēja pilnvarotais pārstāvis rupji pārkāpa Civilprocesa likuma normas, traucēja vadīt procesu, izrādīja necieņu pret tiesu, nepildīja tiesas sēdes priekšsēdētājas rīkojumus, sarunājās paaugstinātā balsis tonī, sniedza nepatiesas ziņas, tādā veidā novilcinot pieteikuma izskatīšanu, kā rezultātā tiesas sēde tika atlikta. Par necieņu pret tiesu lietas dalībniekam tika piemērots naudas sods un izteikts brīdinājums par apzinātu lietas izskatīšanas novilcināšanu. Tiesnese norādīja, ka konkrētajā tiesas sēdē izjutusi emocionālo vardarbību un tiesneša uzvedība nav jāvērtē atrauti, bet tā ir jāvērtē kopsakarā ar lietas dalībnieku attieksmi un uzvedību, jo viņa bija spiesta reaģēt un pretoties necieņai pret tiesnesi un tiesas spriešanu.

[4.2] Paskaidrojumam tiesnese pievienoja tiesas darbinieces un otras puses advokātes rakstiskā formā izteiktu viedokli par tiesas sēdes norises gaitu, ētikas normu ievērošanu un to vienotu izpratni tiesā.

[5] Tiesnešu ētika komisijas sēdē tiesnese uzturēja rakstveida paskaidrojumus, nepiekrita, ka būtu neētiski rīkojusies, atsaucoties uz emocionālo vardarbību no lietas dalībnieka puses, lietas vilcināšanu un neatļautu rīcību, pārtraukuma laikā uzrādot dokumentus nenoskaidrotai personai, neņemot vērā to, ka lieta tika skatīta slēgtā tiesas sēdē.

[6] Tiesnešu ētikas komisija norāda, ka tās kompetencē neietilpst vērtēt tiesneša darbību pamatofību no Civilprocesa likuma normu piemērošanas aspekta, lemjot procesuālos jautājumus konkrētajā lietā. Iebildumus par tiesību normu piemērošanas pareizību lietas dalībnieks var izteikt, pārsūdzot nolēmumu apelācijas vai kasācijas kārtībā. Tiesnešu ētikas komisijas kompetencē ir vērtēt tiesneša rīcības atbilstību tiesnešu ētikas normu prasībām.

[7] Izvērtējusi Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā esošos materiālus un tiesneses sniegtos paskaidrojumus, komisija atzīst, ka tiesneses rīcībā ir konstatējams ētikas normu pārkāpums.

[7.1] Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 1. kanons noteic, ka tiesnesis tur cienā savu amatu, tiesu varas neatkarību un tiesas godīgumu, tajā skaitā paredzot, ka tiesnesim jāpieņemas augstu uzvedības kultūras normu noteikšanā, piemērošanā un saglabāšanā, tiesnesim personiski jāievēro augstas uzvedības kultūras normas, lai apstiprinātu tiesu varas neatkarību un godīgumu.

[7.2] Savukārt 2. kanons paredz, ka tiesnesis izvairās no necienīgas rīcības, kā arī no šķietamas šādas rīcības izraisīšanas, bet 3. kanona 5. punkts noteic, ka tiesnesim jābūt iecietīgam, cieņas pilnam un laipnam pret lietas dalībniekiem, pieprasot līdzīgu attieksmi arī no prāvniekiem, tiesas personāla un citiem cilvēkiem, kas pakļauti tiesneša vadībai un kontrolei.

[7.3] Atbilstoši ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomes pieņemto Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 2.1. punktam tiesnesim jāpilda savi tiesiskie pienākumi bez aizspriedumiem, neizrādot ne pret vienu savu nelabvēlību, bet 6.6. punktā noteikts, ka tiesnesim ir jāsauglabā kārtība un pieklājīga uzvedība visās tiesas sēdēs un pašam jābūt pacietīgam, cienīgam un taktiskam attiecībās ar prāvas dalībniekiem.

[8] Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tiesneses uzvedība tiesas sēdē neliecina par pieklājīgu un cienīgu izturēšanos, kā arī neveicina lietas dalībnieku uzticēšanos tiesām. Tiesnese nav ievērojusi ētikas normas tiesas sēdē, nav ņēmusi vērā Tiesnešu ētikas komisijas jau iepriekšējos atzinumos norādīto, ka tiesnesim jābūt laipnam un cieņas pilnam gan pret lietas dalībniekiem, gan pret kolēģiem un tādām tiesnesim jābūt saskarsmē ar jebkuru cilvēku. Komisija nepiekrīt tiesneses viedoklim par pret viņu vērstu emocionālo vardarbību, bet norāda, ka ielaižoties nekontrolētā diskusijā ar lietas dalībnieku, tiesnese nespēja sevi emocionāli savaldīt un sarunājās paaugstinātā balsi tonī, reizēm pat kļiedza uz lietas dalībnieku, bija nepacietīga, tajā pat laikā pieprasot pieklājīgu uzvedību no lietas dalībnieka. No tiesas sēdes audioieraksta dzirdams, ka tiesneses uzvedība nesasniedza mērķi – nepalīdzēja noskaidrot lietas dalībnieku viedokli, lemjot jautājumu par rakstveida pierādījumu pievienošanu lietas materiāliem, kā arī neatbilda procesuālās ekonomijas principam, laiku pa laikam skaidrojot savus nolēmumus, kas jau bija pieņemti un taisnojoties par tiem. Arī dusmas neatbilst prasībai darba pienākumus veikt nosvērti un ievērot augstas uzvedības kultūras normas. Pašai izsakoties par tiesas sēdes gaitu, tiesnese pārmērīgi kategoriskā formā aizliedza sniegt komentārus lietas dalībniekam.

Atbildot uz tiesneses paskaidrojumiem, ka viņas rīcība ir jāvērtē kopsakarā ar lietas dalībnieku attieksmi un uzvedību, Tiesnešu ētikas komisija norāda, ka aizrādījumu izteikšana lietas dalībniekam tiesas sēdes laikā nav uzskatāma par ētikas normu pārkāpumu, bet veids, kādā tiesnese izvēlējās to darīt, lietotie izteicieni, intonācija neliecina par augstas uzvedības kultūras normu ievērošanu, kā rezultātā nebija iespējams nodrošināt kārtību un pieklājīgu uzvedību visas tiesas sēdes laikā un pašai būt pacietīgai, cieņas pilnai attiecībās ar prāvas dalībnieku. Lietas dalībnieka rīcība, uzrādot dokumentus nezināmai personai, varēja radīt tiesnesei satraukumu un tiesnesei vajadzēja reaģēt uz šo situāciju, tomēr situācija lietas iztiesāšanas gaitā nevarēja būt pamatu nepacietībai, neiecietībai, dusmām un neattaisno balsi pacelšanu, tiesnesei bija jāsauglabā cieņpilna attieksme un pieklājīga uzvedība.

[9] Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tiesneses rīcība konkrētajā tiesas sēdē ir bijusi neētiska, bet tā nav vērtējama kā rupjš ētikas normas pārkāpums un nav pamata ierosināt disciplinārlietu.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija atzīst:

1. Tiesneses rīcība neatbilst Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 1. kanona, 2. kanona 2. un 3. punktam, 3. kanona 5. punktam.
2. Disciplinārlietas ierosināšanai nav pamata, jo konstatētais ētikas normu pārkāpums nav rupjš.

Par tiesneša izturēšanos un izteikumiem tiesas sēdē

Tiesneša amata kompetence nekādā veidā nepieļauj raudzīties uz lietas dalībniekiem no varas pozīcijām. Profesionāls tiesnesis ne tikai pārzina piemērojamās tiesību normas, bet arī nodrošina, ka cilvēks tiesā nejutās pazemots. Pēc tiesneša rīcības sabiedrība vērtē viņa spēju izskatīt lietu taisnīgi, neatkarīgi un objektīvi.

Tiesnesim ir jābūt nosvērtam un pacietīgam, iecietīgam, cieņpilnam un laipnam pret procesa dalībniekiem, jāizvairās no vārdiem, žestiem vai citas darbības, ko varētu uztvert kā neobjektivitāti vai aizspriedumu izpausmi. Nekādi apstākļi neattaisno tiesneša nepacietību, neiecietību, aizkaitinājumu un aizvainojošu uzvedību. Tiesnesim ir īpaši jāpiedomā, lai viņa personiskās rakstura īpašības neietekmētu lietas izskatīšanu.

〔 54 〕

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

Rīgā

2018. gada 16. februārī

Tiesnešu ētikas komisija ir saņēmusi prasītājas civillietā sūdzību par tiesneses necienīgu rīcību tiesas sēdē, kurā tika izskatīta prasītājas prasība par uzturlīdzekļu piedziņu un atbildētāja pretprasība par laulības šķiršanu un saskarsmes tiesību izmantošanas kārtības noteikšanu.

[1] Sūdzībā norādīts, ka tiesnese nav bijusi neitrāla, paudusi personisko attieksmi par prasītājas paskaidrojumiem, tiesneses uzvedība bijusi aizskaroša un nepieņemama, tiesnese sākusī kliegt uz prasītāju. Sūdzības iesniedzēja norāda, ka ir vīlusies Latvijas tiesu sistēmā, jo tiesneses uzvedība radījusi nepatīkamu priekšstatu par tiesu varu kopumā.

[2] Tiesnešu ētikas komisija, noklausoties tiesas sēdes audioprotokolu, kā arī sūdzībai pievienoto audioierakstu par tiesas sēdi, kurā tika pasludināts tiesas spriedums, nolēma pēc savas iniciatīvas apspriest iespējamo tiesneses ētikas normu pārkāpumu. Tiesnešu ētikas komisija lūdza tiesnesi sniegt paskaidrojumu, un šāds paskaidrojums komisijā tika saņemts.

[3] Tiesnese rakstveida paskaidrojumā iezīmējusi vispārējo gaisotni, kas valdījusi starp pusēm, paskaidro, ka ir centusies atgādināt pusēm par pareizāko veidu, kā būtu risināmi savstarpējie strīdi, tajos neizmantojot bērnu kā "ieroci". Tiesnese uzskata, ka bijusi vienlīdz objektīva un arī skarba pret abām pusēm, gan uzdodot jautājumus, gan analizējot iesniegtos pierādījumus. Nenoliedz, ka atsevišķos gadījumos objektivitātes nodrošināšanai nācies

pacelt balsi, taču nepiekrīt, ka ir kliegusi tieši uz prasītāju. Ir vēlējusies, lai puses izbeidz savstarpējos apvainojumus, vairāk domājot par bērna interesēm.

Tiesnese arī nenoliedz, ka ir vairākkārtīgi lūgusi prasītāju un viņas pārstāvi precizēt uzturlīdzekļu aprēķinā iekļautās summas par atsevišķām izdevumu pozīcijām. Taču norāda, ka viņas kā tiesneša pienākums ir izvērtēt visu lietā sniegto informāciju, tādēļ par pozīcijām, kas likās pārspīlētas vai nepamatotas, vēlējusies saņemt konkrētus paskaidrojumus. Redzot prasītājas attieksmi pret atbildētāju, tiesnesei radušās pamatotas aizdomas, ka daļa pozīciju prasībā ir iekļautas tikai tādēļ, lai palielinātu prasījuma kopējo summu. Tiesneses replika par savu pieredzi un zināšanām par to, cik lieli līdzekļi nepieciešami bērnu uzturēšanai, bija domāta kā mudinājums pārdomāt pieprasīto summu patiesumu, kas arī vairākās pozīcijās ir vainagojies ar panākumiem. Taču attiecībā par repliku par uzvārdu prasītājam pēc laulību šķiršanas tiesnese atzīst, ka varējusi izteikties saudzīgāk.

Tiesnese pieļauj, ka sakāpinātajā tiesas sēdes atmosfērā viņas balss toni atsevišķos brīžos varēja uztvert kā paaugstinātu vai pat aizskarošu. Nožēlo, ka lietas dalībniekiem ir radījusi nepareizu priekšstatu par sevi un tiesu. Tiesnese apliecina, ka noteikti turpmāk izvairīsies no izteikumiem, kurus lietas dalībnieki varētu interpretēt.

Tiesnese noraida sūdzībā minēto pārmetumu par sacīkstes principa pārkāpumu kā nepamatotu, jo ir vienīgi vēlējusies noskaidrot, vai atbildētājs apzinās, kāds ir valsts nodevas kopējais apmērs, un dot iespēju izmantot tiesības lūgt samazināt piedzenamo summu, lai atbildētāja rīcībā būtu vairāk naudas līdzekļu kopīgā bērna uzturēšanai un laicīgai uzturlīdzekļu maksāšanai. Tiesnese neuzskata, ka ir bijusi neobjektīva, jo tiesas izdevumi tiek maksāti valsts budžetā, prasītājam šajā gadījumā nav nekādu ieguvumu vai zaudējumu.

Saistībā ar sprieduma izpildi tiesnese skaidro, ka lietas izskatīšanas gaitā tiesnesei radusies pārliecība, ka atbildētājs labprātīgi izpildīs tiesas spriedumu, tādēļ aicinājusi prasītāju neiesaistīt ģimenes konfliktā vēl kādu tiesu varas pārstāvi. Šo skaidrojumu izteikusi tādā pat balsī, kā nolasījusi spriedumu, tādēļ tiesnese nepiekrīt sūdzībā teiktajam, ka ir kliegusi uz prasītāju.

[4] Tiesnešu ētikas komisijas sēdē tiesnese sniedza līdzīgus paskaidrojumus, kā arī piekrita, ka atsevišķos gadījumos tiesnese varējusi izteikties mierīgāk, varējusi iztikt bez piezīmēm, lai gan tās nebija tendētas uz kāda aizvainošanu, pazemošanu vai nostāšanos kāda pusē. Tiesnese norādīja, ka tiesas sēdēs neklie dz, bet balsi, iespējams, ir pacēlušies, norādot arī uz to, ka tiesnesei vispār ir skaļa balss. Piekrīt, ka, lai gan parasti var valdīt emocijas, tomēr reizēm tas neizdodas. Tiesnese apzinās, ka ir jāizvairās no jebkādiem iestarpinājumiem, piebildēm un piezīmēm, mēģina izvairīties no ironiska izteiksmes veida.

[5] Tiesneša uzvedības tiesas zālē un attieksmes pret procesa dalībniekiem standarti izriet no vairākām Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa normām.

Tā 1. kanons paredz, ka tiesnesis tur cieņā savu amatu, tiesu varas neatkarību un tiesas godīgumu. Atbilstoši šā kanona 3. punktam tiesnesim jāpiedalās augstu uzvedības kultūras normu noteikšanā, piemērošanā un saglabāšanā. Savukārt saskaņā ar šā kanona 4. punktu tiesnesim personiski jāievēro augstas uzvedības kultūras normas, lai apstiprinātu tiesu varas neatkarību un godīgumu.

Savukārt 2. kanons, kas kopumā runā par to, ka tiesnesis izvairās no necienīgas rīcības, kā arī no šķietamas šādas rīcības izraisīšanas, paredz, ka tiesnesis apzinīgi un nosvērti pilda savus darba pienākumus (2. punkts); darbojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei (3. punkts); ka tiesnesim ir jābūt gatavam vienmēr atrasties sabiedrības uzmanības centrā (4. punkts); ka tiesnesim jāpieņem tādi uzvedības ierobežojumi, kas parastam pilsonim var šķist apgrūtināši, turklāt tas jādara pēc brīvas gribas (5. punkts); ka aizliegums neatbilstoši uzvesties, kā arī izraisīt neatbilstošu uzvedību attiecas gan uz tiesneša profesionālo darbību, gan arī uz personisko dzīvi (6. punkts).

Savukārt kodeksa 3. kanons, kas skaidro ētikas standartus tiešo pienākumu pildīšanā, paredz, ka tiesnesis pilda tiesu varas uzliktos pienākumus objektīvi un taisnīgi. Tas cita starpā nozīmē, ka tiesnesim jābūt iecietīgam, cieņas pilnam un laipnam pret procesa dalībniekiem, pieprasot līdzīgu attieksmi arī no prāvniekiem, tiesas personāla un citiem cilvēkiem, kas pakļauti tiesneša vadībai un kontrolei (5. punkts); ka tiesnesis, iztiesājot lietu, darbojas pacietīgi, nosvērti un nestrādīgi, tomēr efektīvi un uzņēmīgi (6. punkts); ka tiesnesis savus uzdevumus pilda ar atbildības sajūtu un bez aizspriedumiem (7. punkts); ka tiesnesis izvairās no vārdiem un runas, žestiem vai citas darbības, ko varētu uzņemt kā neobjektivitāti vai aizspriedumu izpausmi (8. punkts).

[6] Novērtējot tiesas sēžu ierakstus, iesniegtajā sūdzībā minētos apstākļus, kā arī tiesneses paskaidrojumus, Tiesnešu ētikas komisija nonāk pie secinājuma, ka tiesneses izturēšanās tiesas zālē un attieksme pret lietas dalībniekiem neatbilda iepriekš minētajām Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa normām.

Kā tas ir dzirdams tiesas sēdes ierakstā, tiesnesei visas tiesas sēdes gaitā ir raksturīga sava viedokļa paušana, ne visai taktisku piezīmju izteikšana, situācijas vai lietas dalībnieku teiktā komentēšana. Atsevišķas epizodes liecina par iesaistīšanos strīdā, nevis tā risināšanu. Tiesneses attieksmē, balss intonācijā un apstākļi, kādiem vārdiem tiesnese izsakās, ir jaušama ironija, neiecietība un aizkaitinājums. Atsevišķās epizodēs tiesnese neiecietību un

aizkaitinājumu paudusi arī paceļot balsi, kas, Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, jau ir vērtējama kā kliegšana.

Piemēram, jau pašā tiesas sēdes sākumā, risinot jautājumu par pierādījumu pievienošanu lietas materiāliem, tiesnese sakāpinātā balss tonī un ironiskām piezīmēm izrāda savu aizkaitinājumu par to, ka šie pierādījumi nav iesniegti laicīgi. Minētais attiecināms arī uz epizodi, kad tiek risināts jautājums par bērna bērnudārza apmaksas jautājumiem. Savukārt nevajadzīgas un ļoti personiskas piezīmes tiesnese izsaka par jautājumu, kāpēc atbildētājs ir uzsācis pārskaitīt prasītājam uzturlīdzekļus. Tāpat tiesnese atbildētāja pretprasības būtību noskaidrojusi, faktiski pārbaudot pārstāves zināšanas par kopīgas aizgādības institūtu, tiešā tekstā arī iestarpinot frāzi "pirmais kurss juridiskā fakultātē", tādā veidā pazemojot procesa dalībnieku. Turklāt tiesnese savu viedokli pauž sakāpinātā balss tonī un nepacietīgā, ironiskā veidā. Savukārt epizodē, kur tiek noskaidrots jautājums par tikšanos ar bērnu organizēšanas kārtību, tiesnese savu personīgo viedokli pauž jau ļoti paceltā balsī, kas vērtējama kā kliegšana, tiesnesei izsakot neapmierinātību ar veidu, kādā prasītāja vēlas nodrošināt tikšanās, izsakot arī aizspriedumainas piezīmes. Kā netaktiska un personiska ir vērtējama arī tiesneses piezīme attiecībā uz prasītājas laulības laikā iegūtā uzvārda saglabāšanu.

[7] Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka iepriekš minētajos apstākļos tiesnese nav rīkojusies saskaņā ar Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanona 2. punktu, 3. kanona 5., 6., 7. un 8. punktu, kas paredz tiesnesim būt nosvērtam un pacietīgam, iecietīgam, cieņas pilnam un laipnam pret procesa dalībniekiem, kā arī izvairīties no vārdiem un runas, žestiem vai citas darbības, ko varētu uzņemt kā neobjektivitāti vai aizspriedumu izpausmi. Šo prasību neievērošana noved arī pie kodeksa 1. kanona 3. un 4. punkta pārkāpuma. Var piekrist arī sūdzības iesniedzējai, ka tiesneses uzvedība un attieksme varēja iespaidot sūdzības iesniedzējas uzticēšanos tiesai, kā arī radīt nepareizu priekšstatu par tiesu sistēmu kopumā. Tādējādi atzīstams, ka tiesneses rīcībā ir konstatējams arī kodeksa 2. kanona 3. punkta pārkāpums.

Vienlaikus Tiesnešu ētikas komisija nesaskata ētikas normu pārkāpumus, tiesnesei nolasot tiesas spriedumu, jo tiesnese izpildraksta iesniegšanas tiesu izpildītājam sekas izskaidro mierīgā un nosvērtā veidā, nepaceļot balsi, pretēji tam, kā norāda sūdzības iesniedzēja. Tāpat Tiesnešu ētikas komisija nesaskata, ka tiesnese, vēršot uzmanību uz atbildētāja tiesībām lūgt samazināt izdevumus par valsts nodevu, būtu radījusi iespaidu, ka viena puse atrodas labvēlīgākā situācijā, it īpaši, ņemot vērā apstākli, ka šis jautājums neskar prasītāju.

[8] Atbildot uz apsvērumiem, kas, tiesneses ieskatā, varētu attaisnot tiesneses izturēšanos, Tiesnešu ētikas komisija norāda, ka ne lietas dalībnieku uzvedība, ne izskatāmā jautājuma būtība, ne arī tas, cik lietas dalībnieks ir sīkumains savās prasībās, cik šīs prasības ir pamatotas vai nepamatotas, nevar

būt par iemeslu tiesneša nepacietībai, neiecietībai, aizkaitinājumam vai aizvainojošai uzvedībai.

Šai sakarā ir jāatgādina Tiesnešu ētikas komisijas 2016. gada 26.februāra skaidrojums par tiesneša izturēšanos tiesas zālē.

Tā 2. punktā ir norādīts: lai arī tiesneša varā ir lemt par lietas rezultātu, tomēr šī kompetence nekādā veidā nepieļauj raudzīties uz lietā iesaistītajiem no varas pozīcijām. Demokrātiskā un tiesiskā valstī cilvēka cieņa ir viena no augstākajām vērtībām. Latvijas Republikas Satversmes ievadā tā ir minēta kā viena no Latvijas valsts pamatvērtībām. Cieņa pret cilvēku ir viens no Latvijas valsts pamatprincipiem. Šā skaidrojuma 3. punkts norāda uz to, ka taisnīgs tiesas process nozīmē cieņpilnu attieksmi pret personu, kura atrodas tiesas zālē. Profesionāls tiesnesis ne tikai pārzina piemērojamās tiesību normas, bet arī nodrošina, ka cilvēks tiesā nejutās pazemots.

Minētā skaidrojuma 5. punktā arī norādīts, ka tiesas zālē ienāk dažādas personas ar dažādu uzvedības kultūru, tomēr tiesnesim, īstenojot tiesu varu un nodrošinot jebkuras personas tiesības uz taisnīgu tiesu, ir jāpatur prātā iepriekš minētie profesionālās ētikas standarti un jārīkojas atbilstoši tiem. Paaugstināta balss, dusmīgs tonis vai strupi jautājumi var rast skaidrojumu katrā konkrētajā gadījumā, piemēram, ka tiesnesim vispār piemīt attiecīgs runas stils. Tomēr, ja personības rakstura iezīmes pilnībā neatbilst vispārējam priekšstatam par to, kas tiek saprasts ar cieņpilnu attieksmi un laipnu uzvedību, tad tiesnesim ir īpaši jāpiedomā, lai viņa personiskās rakstura īpašības neietekmē tiesu lietas izskatīšanu.

Tiesnešu ētikas komisija izskatāmajā gadījumā neapšaubā tiesneses pilnvaras noteiktu darbību veikšanā, piemēram, aizrādīt, ka pierādījumi nav iesniegti laicīgi, vai pārbaudīt piedzenamo uzturlīdzekļu apmēra pamatotību. Tomēr, kā Tiesnešu ētikas komisija jau ir norādījusi iepriekš minētajā skaidrojumā, būtisks ir arī veids, kā tiesnesis īsteno savas pilnvaras, jo pēc jebkuras tiesneša rīcības sabiedrība vērtē arī viņa spējas izskatīt tiesu lietas taisnīgi, neatkarīgi un objektīvi.

[9] Tajā pašā laikā Tiesnešu ētikas komisija piekrīt tiesneses paskaidrojumā norādītajam, ka tiesneses uzvedību tiesas sēdē pamatā noteica tiesneses vēlme panākt pēc iespējas saprātīgāku rezultātu attiecībā uz abām strīdā iesaistītajām pusēm. Šādā ziņā, Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, tiesneses aizrādījumi, iebildumi, ieteikumi vai norādījumi, ja vien tie būtu izteikti atbilstošā veidā, būtu gluži vietā. Lai gan veids, kādā tiesnese vada tiesas sēdi, nevar palikt nemainīgs, tomēr konkrētās lietas apstākļos Tiesnešu ētikas komisija pārkāpumu neatzīst par rupju.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija atzīst:

1. Tiesneses rīcībā ir konstatējams Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanona 2. un 3. punkta, 3. kanona 5., 6., 7. un 8. punkta, kā arī 1. kanona 3. un 4. punkta pārkāpums.
2. Disciplinārlietas ierosināšanai nav pamata, jo konstatētais ētikas normu pārkāpums nav rupjš.

Par tiesneša izturēšanos tiesas sēdē

Vadot tiesas sēdi, tiesnesim jādarbojas likumā noteikto tiesību un pienākumu robežās, visas situācijas tiesas zālē risinot ar likumā paredzēto procesuālo līdzekļu palīdzību, nevis aizstājot tos ar komentāriem par tiesneša personisko viedokli un skaidrojumiem par lietas dalībnieku uzvedību.

Pieteikuma vai apsūdzības juridiskais vērtējums tiesnesim jāsniedz nolēmumā, izvērtējot pušu un procesa dalībnieku paskaidrojumus, kā arī pierādījumus, nevis ar sadzīvisku komentāru palīdzību tiesas zālē.

Tiesnesis nedrīkst aizbildināties ar laika trūkumu un nākamās tiesas sēdes kavēšanu, aizskarot lietas dalībnieku procesuālās tiesības.

(59)

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

Rīgā

2018. gada 13. jūlijā

[1] Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi tiesas priekšsēdētājas iesniegumu saistībā ar zvērinātas advokātes sūdzību par tiesnesi, kurā lūgts izvērtēt tiesneša iespējamo neētisko rīcību un nepieciešamības gadījumā lemt jautājumu par disciplinārlietas ierosināšanu.

Tiesas priekšsēdētājas iesniegumā norādīts, ka, pārbaudes ietvaros noklausoties tiesas sēdes audioprotoķolu civillietā, konstatēti iespējami tiesnešu ētikas normu pārkāpumi tiesneša rīcībā un uzvedībā.

[2] Zvērināta advokāte sūdzībā norāda, ka tiesas sēdē, kurā izskatīja prasītājas pieteikumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību, viņa piedalījās kā prasītājas pārstāve.

Tiesnesis jau sēdes sākumā un visu tiesas sēdi neiecietīgi izturējās pret prasītāju, morāli ietekmējot viņu un norādot uz pieteikuma nepamatotību. Tiesnesis ierobežoja prasītājas juridiskās palīdzības sniedzējas tiesības uzdot jautājumus lietas dalībniekiem, pārtraucot viņu un/vai noraidot jautājumus, kas tieši attiecas uz izskatāmo lietu, t.i., vardarbīgu izturēšanos pret prasītāju un viņas mazgadīgajiem bērniem.

Sūdzības iesniedzēja norāda, ka tiesas sēdes gaita tika fiksēta audioierakstā, tāpēc sūdzībā netiek izklāstīta tiesneša rīcība, jo par to var pārliecināties, noklausoties audioierakstu.

[3] Tiesas priekšsēdētāja, lūdzot izvērtēt tiesneša iespējamo neētisko rīcību un nepieciešamības gadījumā lemt jautājumu par disciplinārlietas

ierosināšanu, sniegusi papildus skaidrojumu par konkrētiem apstākļiem, kas liecina par tiesneša iespējami neētisku rīcību tiesas sēdē.

Noklausoties tiesas sēdes audioierakstu, konstatēts, ka vairākas reizes tiesas sēdes laikā tiesnesis vērsās pret prasītāju paaugstinātā balss tonī, pārtrauc prasītājas paskaidrojumus, izsaka savu viedokli, komentārus un personisko attieksmi pret izskatāmo pieteikumu, par tajā norādītajiem faktiem, par prasītājas rīcību vai bezdarbību, skaidro prasītājai, kas viņai būtu bijis jādara saistībā ar dažādiem notikumiem, izklāsta faktus no savas dzīves, savu radnieku pieredzi, kas pēc būtības neattiecas uz izskatāmo pieteikumu. No tiesas sēdes audioieraksta var rasties iespaids, ka tiesnesis negatīvi noskaņots pret prasītāju un viņas advokāti, nav neitrāls, pieļāvis paaugstinātu toni un advokāti pārtraucis ar vārdiem: "Man nav laika uzklausīt Jūsu jautājumus...". Tiesnesis pieļauj uzvedību un paaugstinātu balss toni, ko varētu uztvert kā nepatiku un aprūtinājumu tiesnesim skatīt konkrēto lietu, tajā pašā laikā izsakt dažādus vispārīgus secinājumus un dzīvē gūtās atziņas, kas pēc būtības lietā ir mazsvarīgas un nenozīmīgas konkrētā jautājuma izlemšanā.

Uzskata, ka minētie fakti ir vērtējami tiesneša ētiskas rīcības aspektā.

[4] Tiesas priekšsēdētāja lūgusi tiesnesi sniegt paskaidrojumus, un saņemtais paskaidrojums pievienots priekšsēdētājas iesniegumam Tiesnešu ētikas komisijai.

Tiesnesis savā paskaidrojumā neatzīst, ka tiesas sēdē būtu pieļāvis necienīgu vai neētisku uzvedību, norāda, ka viņa rīcība atbilda Civilprocesa likuma normām, kas nosaka pieteikumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību izskatīšanas kārtību.

Uzskata, ka nav neiecietīgi izturējies pret prasītāju un viņas pārstāvi, nav morāli viņu ietekmējis. Pret abām pusēm izturējies vienlīdz laipni, centies panākt, lai lietas dalībnieki atturētos no savstarpējiem apvainojumiem, kā arī nodrošināt pušu tiesības netraucēti sniegt paskaidrojumus par pieteikumā norādītajiem apstākļiem, tāpēc šajā sakarā advokātei izteikts aizrādījums par nepieļaujāmību traucēt paskaidrojumu sniedzēju.

Nemot vērā, ka pieteikuma izskatīšanas dienā tiesnesim bija paredzēta arī krimināllietas izskatīšana un līdz ar to bija jāreķinās ar citai tiesas sēdei nozīmēto laiku, tiesnesis lūdza atturēties no jautājumiem, kas skar citus notikumus pagātnē, kas neattiecas uz pieteikumā norādīto laika periodu, kad notikusi vardarbība pret prasītāju un viņas dēlu.

Tiesnesis uzsver, ka nav ierobežojis procesa dalībnieku tiesības uzdot jautājumus, kas tieši attiecas uz izskatāmo pieteikumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību.

Norāda, ka visi lietas materiāli pirmšķietami liecināja, ka pieteikums par pagaidu aizsardzību pret vardarbību iesniegts ar mērķi panākt prasības

apmierināšanu ierosinātajā civillietā, bet ne ar mērķi pasargāt prasītāju no reālas, notiekošas vardarbības.

[5] Tiesnešu ētikas komisijas sēdē tiesnesis sniedza līdzīgus paskaidrojumus, taču atzina, ka tiesas sēde lielā mērā sastāvēja no viņa komentāriem un skaidrojumiem par dažādiem lietas apstākļiem un sadzīviskām situācijām, kas ne vienmēr bija pamatoti un attiecās uz izskatāmo lietu.

Vienlaicīgi norādīja, ka tiesnesim tas ir liels stress, kad tiesas sēdē ir ātri jāreaģē uz dažādām situācijām un "jāregulē citu cilvēku dzīves", tāpēc bieži vien korekti mēģina lietas dalībniekus "vest pie prāta" un nepieļaut tiesas sēdē konflikta situācijas. Tiesnesis jūt līdzīgu lietas dalībniekiem, "iejūtas viņu ādā". Tiesnesim ir padziļināta taisnības izjūta, tāpēc tiesas sēdē mēģina noskaidrot visus lietā nozīmīgos faktus, pat līdz sīkām detaļām. Uzdotot lietas dalībniekiem arī nepatīkamus jautājumus, tiesnesis var skaidrāk redzēt lietas dalībnieku reakciju, tajā skaitā atklāt melus. Tajā pašā laikā tiesnesis cenšas neaizskart lietas dalībnieku cieņu un nenorādīt, ka tiesnesis juridiskajos jautājumos ir zinošāks par lietas dalībniekiem un viņu pārstāvjiem.

Tiesnesis secināja, ka atsevišķos gadījumos varējis izteikties mierīgāk, iztikt bez piezīmēm, lai gan tās nebija tendētas uz kāda aizvainošanu, pazemošanu vai nostāšanos kāda pusē. Paaugstināja balsi pret advokāti, jo viņa norādīja, kā tiesnesim jārikojas. Advokātei izteica aizrādījumu, jo viņa teica priekšā prasītājam, kad viņa sniedza paskaidrojumus, noliedz jebkādu negatīvu attieksmi pret šo personu.

Tiesnesis vispārīgi atzina, ka atsevišķi viņa izteikumi bija neatbilstoši un izteica gatavību turpmāk izvairīties no liekiem komentāriem, tomēr konkrētus izteikumus, kuri, viņaprāt, bija neatbilstoši, viņš nosaukt tā arī nespēja.

[6] Saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 1. punktu Tiesnešu ētikas komisija pēc tās personas pieprasījuma, kurai ir tiesības ierosināt disciplinārlietu, sniedz atzinumus par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem.

Konkrētā gadījumā komisija izvērtē, vai tiesneša darbības ir konstatējams ētikas normu pārkāpums.

[7] ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomes pieņemto Tiesnešu uzvedības Bangaloras principos noteikts, ka tiesisko pienākumu pienācīgā pildīšanā ir svarīga objektivitāte, kas attiecas ne tikai uz pašu tiesas spriedumu, bet arī uz procesu, kurā spriedums pieņemts. Atbilstoši šo principu 2.1. punktā norādītajam, tiesnesim jāpilda savi tiesiskie pienākumi bez aizspriedumiem, neizrādot ne pret vienu savu labvēlību vai nelabvēlību, bet 6.6. punktā noteikts, ka tiesnesim ir jāaglabā kārtība un pieklājīga uzvedība visās tiesas sēdēs un pašam jābūt pacietīgam, cienīgam un taktiskam attiecībās ar prāvas dalībniekiem.

Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksā tiesneša attieksme pret saviem pienākumiem, pret jebkuru personu tiesas zālē ir uzsvērtā kā liela vērtība, vairākkārt aplūkojot tiesneša darbību no dažādiem aspektiem.

Kodeksa 1. kanons noteic, ka tiesnesis tur cieņā savu amatu, tiesu varas neatkarību un tiesas godīgumu, tajā skaitā paredzot, ka tiesnesim jāpiedalās augstu uzvedības kultūras normu noteikšanā, piemērošanā un saglabāšanā, tiesnesim personiski jāievēro augstas uzvedības kultūras normas, lai apstiprinātu tiesu varas neatkarību un godīgumu.

Savukārt 2. kanons paredz, ka tiesnesis izvairās no necienīgas rīcības, kā arī no šķietamas šādas rīcības izraisīšanas. Tālāk kodeksa 3. kanons, kas skaidro ētikas standartus tiešo pienākumu pildīšanā, paredz, ka tiesnesis pilda tiesu varas uzliktos pienākumus objektīvi un taisnīgi. Tas cita starpā nozīmē, ka tiesnesim jābūt iecietīgam, cieņas pilnam un laipnam pret procesa dalībniekiem, pieprasot līdzīgu attieksmi arī no prāvnikiem, tiesas personāla un citiem cilvēkiem, kas pakļauti tiesneša vadībai un kontrolei (5. punkts); ka tiesnesis, iztiesājot lietu, darbojas pacietīgi, nosvērti un nesteidzīgi, tomēr efektīvi un uzņēmīgi (6. punkts); ka tiesnesis savus uzdevumus pilda ar atbildības sajūtu un bez aizspriedumiem (7. punkts); ka tiesnesis izvairās no vārdiem un runas, žestiem vai citas darbības, ko varētu uzņemt kā neobjektivitāti vai aizspriedumu izpausmi (8. punkts).

[8] Tiesnešu ētikas komisija ir noklausījusi tiesas sēdes audioprokolu.

Komisija konstatēja, ka tiesas sēdes vadības stils nav lietišķs un korekts. Tiesneša komentāru un skaidrojuma apmērs aizņem ievērojamu daļu no tiesas sēdes laika, turklāt tie lielākoties nav saistīti ar Civilprocesa likumā noteikto tiesas pienākumu izskaidrot lietas dalībniekiem viņu tiesības un pienākumus, procesuālo darbību izdarīšanas vai neizdarīšanas sekas, būtisku lietas apstākļu noskaidrošanu.

Kā tas ir dzirdams tiesas sēdes ierakstā, tiesnesim visas tiesas sēdes gaitā ir raksturīga sava personiskā (nevis tiesas) viedokļa paušana, situācijas vai lietas dalībnieku teiktā komentēšana. Sadzīvīsku sarunu līmenis tiek pārņemts tiesas zālē, tiesnesis pauž personisko pieredzi, izsaka subjektīvu viedokli, kā cilvēkiem būtu jārikojas dažādās sadzīvīskās dzīves situācijās.

No tiesas sēdes ieraksta dzirdams, ka atsevišķi jautājumi un komentāri nav pieļaujami, ir cieņu aizskaroši. Kā netaktisks un personisks ir vērtējams tiesneša jautājums un komentāri attiecībā uz prasītājas personiskās, pat intīmās dzīves faktiem un lietas dalībnieku savstarpējām attiecībām un pienākumiem.

Novērojams audzinošs tonis, tiesnesis vēlas pamācīt un pāraudzināt lietas dalībniekus. Situācijas lietas izskatīšanas gaitā tiesnesis nerisina ar

likumā paredzēto procesuālo līdzekļu palīdzību, bet izskata sadzīvisku sarunu līmenī, kam trūkst juridiska pamatojuma.

No tiesas sēdes ieraksta iespējams noprast, ka tiesnesis iesniegto pieteikumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību uzskata par nepamatoti iesniegtu, lai ietekmētu civillietas izskatīšanas rezultātu, izsaka komentārus un zināmā mērā izrāda savu aizkaitinājumu par to.

Tiesnesis tiesas sēdes laikā pārtrauc advokātes uzdoto jautājumu ar vārdiem: "Man nav laika uzklaut Jūsu jautājumus", neļauj to uzdot, ierobežojot viņas tiesības un pieļaujot paaugstinātu balsu toni, ko var uztvert kā nepatiku pret prasītājas pārstāvi un pienākumu izskatīt iesniegto pieteikumu.

[9] Novērtējot tiesneša uzvedību konkrētajā tiesas sēdē, Tiesnešu ētikas komisija secina, ka pārlika komentēšana un sadzīvisku situāciju skaidrošana, izmantojot personiskajā dzīvē gūto pieredzi, novērojumus un subjektīvas atziņas, neatbilda tiem profesionālajiem standartiem, kas tiesnesim noteikti Tiesnešu ētikas kodeksā, lai nodrošinātu efektīvu lietas iztiesāšanu un augstu uzvedības kultūras normu ievērošanu, kā arī varēja radīt šaubas par tiesas objektivitāti un autoritāti.

Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka, vadot tiesas sēdi, tiesnesim jādarbojas likumā noteikto tiesību un pienākumu robežās, noskaidrojot lietā nozīmīgos faktus un apstākļus, uzdodot jautājumus par tiem, izskaidrojot pušu tiesības un pienākumus, un visas situācijas tiesas zālē risinot ar likumā paredzēto procesuālo līdzekļu palīdzību, nevis aizstājot tos ar komentāriem par tiesneša personisko viedokli un skaidrojumiem par lietas dalībnieku uzvedību, kam izskatāmajā lietā nav būtiskas nozīmes. Tai pašā laikā Tiesnešu ētikas komisija neizslēdz iespēju, ka tiesnesis, balstoties uz savu personisko pieredzi, noskaidro kādus lietā būtiskus apstākļus, piemēram, ja lietas dalībnieks apgalvo kaut ko tādu, kas pēc tiesneša pieredzes pavisam neatbilst patiesībai. Tomēr konkrētajā gadījumā tiesnesis šo robežu pārkāpa.

Komisija arī norāda, ka pieteikuma (prasības pieteikuma) juridiskais vērtējums tiesnesim jāsniedz nolēmumā, izvērtējot pušu paskaidrojumus, iesniegtos pierādījumus un pieteikuma pamatotību, nevis ar sadzīvisku komentāru palīdzību tiesas zālē. Turklāt tiesnesis nedrīkst aizbildināties ar laika trūkumu un nākamās tiesas sēdes kavēšanu, aizskarot lietas dalībnieku procesuālās tiesības, vēl jo vairāk, ja konkrētajā gadījumā pats ir pieļāvis neefektīvu tiesas sēdes vadīšanas stilu, kas lielā mērā ir iemesls nākamās tiesas sēdes kavēšanai. Tiesnesim var rasties neplānotas situācijas, kad objektīvi tiek kavēta nākamā tiesas sēde, taču šāda situācija risināma korekti, nepieļaujot lietas dalībnieku procesuālo tiesību neievērošanu un necienīgu attieksmi. Konkrētā situācija nevarēja būt par pamatu nepacietībai, neiecietībai, balsu pacelšanai, tiesnesim bija jāsiglabā cieņpilna attieksme un pieklājīga uzvedība.

Konkrētajā gadījumā tiesnesis nav ievērojis ētikas normas tiesas sēdē, nav ņēmis vērā Tiesnešu ētikas komisijas jau iepriekšējos atzinumos un skaidrojumos norādīto. Tai skaitā to, ka pēc jebkuras tiesneša rīcības sabiedrība vērtē arī viņa spējas izskatīt tiesu lietas taisnīgi, neatkarīgi un objektīvi. Turklāt katra tiesneša uzvedība atstāj iespaidu uz sabiedrības viedokli par tiesu varu (*sk. 2015. gada 16. oktobra skaidrojuma 3. punktu*) un sekmē vai grauj tiesu varas autoritāti. Šādā situācijā persona uzlūko konkrēto tiesnesi kā visu tiesu varu pārstāvošu un asociē pret sevi vērsto rīcību ar tiesu varas attieksmi kopumā. Tādējādi katra tiesneša rīcība ietekmē tiesu varas autoritāti.

[10] Tiesnesis pārkāpis Tiesnešu ētikas kodeksa 1. kanona 3. un 4. punktu, 2. kanona 2. un 3. punktu, 3. kanona 6. un 8. punktu, kas uzliek pienākumu tiesnesim, iztiesājot lietu darboties nosvērti un nestrādīgi, tomēr efektīvi, kā arī izvairīties no vārdiem un runas, ko varētu uztvert kā neobjektivitāti vai aizspriedumu izpausmi. Tomēr, Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, pārkāpums nav atzīstams par rupju.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija atzīst:

1. Tiesneša rīcībā ir konstatējams Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksa 1. kanona 3. un 4. punkta, 2. kanona 2. un 3. punkta, 3. kanona 6. un 8. punkta pārkāpums.
2. Disciplinārlietas ierosināšanai nav pamata, jo konstatētais ētikas normu pārkāpums nav rupjš.

Par tiesneša atstātīšanos no lietas izskatīšanas

Tiesnesim jāvērtē, vai nepastāv objektīvi novērtējami apstākļi, kas neatkarīgā vērotājā (lietas dalībniekā) var radīt šaubas par tiešneša objektivitāti, kas ir pamats atstāties no lietas izskatīšanas.

Šaubu gadījumā, atstātīt vai neatstātīt sevi no lietas izskatīšanas, tiesnesim pastāv iespēja informēt procesa dalībniekus par konkrētiem apstākļiem, kas varētu apšaubīt tiesneša objektivitāti, lai procesa dalībnieki varētu lemt par noraidījuma pieteikšanu tiesnesim.

(61)

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

Rīgā

2018. gada 28. septembrī

[1] Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi Tieslietu ministrijas lūgumu izvērtēt Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja vēstuli par iespējamu tiesneses neētisku rīcību un nepieciešamības gadījumā lemt par disciplinārlietas ierosināšanu.

Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja vēstulē norādīts, ka ir saņemta Maksātnešpējas kontroles dienesta vēstule (pirms nosaukuma maiņas Maksātnešpējas administrācija) par iespējamiem normatīvo aktu pārkāpumiem tiesneses rīcībā attiecībā uz lēmumu pieņemšanu lietās, kas saistītas ar uzņēmuma maksātnešpējas lietu, un iespējamu interešu konfliktu.

Tiesnese divos lēmumos minējusi maksātnešpējīgā uzņēmuma kreditoru, kura dalībnieks un vēlāk arī prokurists noteiktajos laika posmos bijis tiesneses laulātais.

Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam ir pamats secināt, ka uzņēmuma maksātnešpējas procesa laikā no saimnieciskās darbības iegūtie naudas līdzekļi tikuši novirzīti uzņēmumam, kas piederēja un kuru pārstāvēja tiesneses laulātais.

Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs lūdzis izvērtēt, vai tiesneses rīcība nav pretrunā ar tiesnešu darbību regulējošo normatīvo aktu prasībām un nepieciešamības gadījumā lemt jautājumu par disciplinārlietas ierosināšanu.

[2] Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi Augstākās tiesas Civillietu departamenta priekšsēdētāja lūgumu sniegt Tiesnešu ētikas komisijas atzinumu jautājumā par to, vai tiesnese, taisot spriedumu, nav pārkāpusi Tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanonu un 3. kanonu.

Lūgumā norādīts, ka Augstākās tiesas Civillietu departamentā saņemts Ģenerālprokuratūras Personu un valsts tiesību aizsardzības departamenta virsprokurora protests par tiesas sprieduma atcelšanu. Protestā norādīti divi apsvērumi, proti, tiesa ar spriedumu pasludinājusi uzņēmuma maksātnespēju pēc tā kreditora pieteikuma situācijā, kad analogisks tā paša kreditora pieteikums tajā pašā tiesā noraidīts tādēļ, ka konstatēts strīds par tiesībām, proti, parādnieks neatzīst konkrēto parādu. Tiesnese, kura ierosinājusi un izskatījusi lietu, ir maksātnespējīgā uzņēmuma kreditora dalībnieka un vēlāk prokūrista laulātā.

[3] Savā paskaidrojumā tiesnese norādījusi, ka neilgi pēc apstiprināšanas tiesneša amatā viņai nodots izskatīšanai kreditora pieteikums par uzņēmuma maksātnespējas procesa pasludināšanu. Izskatot tiesas sēdē kreditora pieteikumu par uzņēmuma maksātnespējas procesa pasludināšanu un noklausoties pieteicēja pārstāvja, parādnieka pārstāvja un administratora paskaidrojumus, tiesnesei nebija zināms, ka viens no uzņēmuma kreditoriem ir uzņēmums, kura dalībnieks ir tiesneses vīrs.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma redakciju, kāda tā bija spēkā uz pieteikuma izskatīšanas brīdi, administrators kārtu kreditoru prasījumu reģistru un kreditora statusu parādnieks iegūst tad, kad iesniedz kreditora prasījumu un administrators pieņem lēmumu par kreditora prasījuma atzīšanu. Tiesnesei nebija zināms, ka pēc uzņēmuma maksātnespējas procesa pasludināšanas viņas vīra pārstāvētais uzņēmums iesniegs kreditora prasījumu parādnieka maksātnespējas procesā.

Tiesneses laulātais ir komersants un aktīvi veic uzņēmējdarbību. Ir bijis vairāku kapitālsabiedrību dalībnieks, akcionārs, valdes loceklis un prokūrists. Tiesnese nevar būt informēta par visu kapitālsabiedrību noslēgtajiem sadarbības līgumiem un komercdarījumiem, kuru skaits varētu būt sasniedzis 10 000 un no kuriem vairumam piešķirts komercnoslēpuma statuss.

Saistībā ar uzņēmuma maksātnespējas procesa virzību tiesnese izskatījusi vairāk nekā divdesmit dažādus kreditoru, parādnieka pārstāvja un administratora pieteikumus un sūdzības. Kreditors, kuru pārstāvējis tiesneses vīrs, tiesai nav iesniedzis ne pieteikumu, ne sūdzības izskatāmajās civillietās un nav bijis lietas dalībnieks.

Laikā, kad tiesneses vīrs bijis viens no uzņēmuma kapitāla daļu īpašniekiem, tiesnese ir izskatījusi vienu kreditora sūdzību par Maksātnespējas kontroles dienesta lēmumu un par administratores rīcību. Ar tiesas lēmumu kreditora iesniegtā sūdzība noraidīta.

Izskatot minēto sūdzību, tiesnesei nebija zināms, ka parādnieka maksātnespējas procesā tiesneses vīra pārstāvētais uzņēmums ir pieteicis kreditora prasījumu un administrators šo prasījumu ir atzinis.

Laikā, kad tiesneses vīrs bija tikai uzņēmuma prokūrists, tiesnese izskatījusi vairāku kreditoru, parādnieka pārstāvja un administratora sūdzības par Maksātnespējas kontroles dienesta lēmumu.

Tiesnesei, izskatot pieteikumus un sūdzības, nebija pamata lemt par sevis atstatīšanu no sūdzības un pieteikuma izskatīšanas. Konkrētajā situācijā ne tiesnesei, ne viņas laulātajam nebija finansiāla interese par sūdzības un pieteikuma izskatīšanu. Izskatot sūdzības un pieteikumus, neviena no pusēm nav bijusi laulātā pārstāvētais uzņēmums.

Tiesneses laulātais informējis tiesnesi par to, ka laikā, kad viņam bijusi izsniegta komercpilnvara un bijis ieraksts Komercreģistrā par prokūrista tiesību realizāciju pildīšanu, viņš nav saņēmis nekādu finansiālu atlīdzību. Minēto apstiprina uzņēmuma izsniegtā izziņa.

Pirmajā tiesneses lēmumā, kur pieminēts tiesneses vīra pārstāvētais uzņēmums, tiek atferēti Maksātnespējas kontroles dienesta paskaidrojumi, par kuriem tiesneses vērtējums lēmumā netiek sniegts saskaņā ar likuma normām. Otrajā tiesneses lēmumā atferēti administratora paskaidrojumi, kuros minēts tiesneses vīra pārstāvētais uzņēmums, tomēr no lēmuma redzams, ka arī minētie administratora paskaidrojumi lietā nav vērtēti.

Abās lietās izvērtēta administratora rīcība maksātnespējas procesā un nav izšķirts strīds, kurā viena no pusēm būtu tiesneses vīra pārstāvētais uzņēmums vai kas skartu minētā uzņēmuma intereses.

Parādnieka maksātnespējas procesa pieteikums un sūdzības izskatītas tiesas sēdēs un uz tām aicināti Maksātnespējas kontroles dienesta pārstāvji. Nevienā no tiesas sēdēm Maksātnespējas kontroles dienesta pārstāvji nav norādījuši uz apstākļiem, kas varētu būt par pamatu, lai apšaubītu tiesneses objektivitāti.

Tiesnese norāda, ka viņai, pieņemot lēmumus uzņēmuma maksātnespējas procesā, nebija un nevarēja būt personīga tieša vai netieša ieinteresētība lietas iznākumā. Nebija apstākļu, kas radīja pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti. Ņemot vērā minētos apstākļus, tiesnese nesaskatīja pamatu lemt jautājumu par sevis atstatīšanu no lietas izskatīšanas.

Tiesnese lūgusi Tiesnešu ētikas komisijai sniegt skaidrojumu, kā jārikojas tiesnesim, kura laulātais ir komersants, veic aktīvu komercdarbību, ir dalībnieks, akcionārs vairākām kapitālsabiedrībām, ir bijis un ir vairāku kapitālsabiedrību valdes loceklis, ir bijis un ir vairāku kapitālsabiedrību prokūrists, un šo komercsabiedrību kopējais darījumu skaits gadā pārsniedz 10 000.

[4] Tiesnešu ētikas komisijas sēdē tiesnese uzturēja rakstveida paskaidrojumus, pieļaujot, ka pie šā brīža apstākļiem, kādi tie radušies jautājuma izskatīšanas gaitā, būtu rīkojusies citādi un būtu apsvērusi jautājumu par

atstatīšanos no maksātnespējas procesā lemjamo jautājumu izskatīšanas. Papildus tiesnese norādīja, ka laikā, kad viņas vīra pārstāvētais uzņēmums ticis pieminēts viņas lēmumā, viņa zinājusi, ka šo uzņēmumu pārstāv viņas vīrs. Maksātnespējas procesā iesniegts maksātnespējīgā uzņēmuma kreditoru saraksts uz trīs lapām sīkā drukā. Maksātnespējas likuma redakcija, kāda tā bija spēkā uz pieteikuma izskatīšanas brīdi, neparedzēja iesniegt lietā kreditoru reģistru. Tiesnesei bija ierobežota pieeja kreditoru sarakstam un administratoram pastāvēja iespēja informēt tiesnesi par apstākļiem, kas liecina par iespējamu interešu konfliktu. Gadījumā, ja vīra pārstāvētais uzņēmums būtu bijis lietas dalībnieks, tiesnese izzinātu vīra uzņēmuma saistības ar maksātnespējīgo uzņēmumu un apsvērtu iespēju atstatīties no lietas izskatīšanas. Līdz 2013. gadam tiesnesei nebija ziņu par to, ka viņas vīra pārstāvētais uzņēmums ir tiesneses lietvedībā esošās maksātnespējas lietas kreditors un, ka viņš ir pieaicināts maksātnespējas procesā kā speciālists.

Tiesnese, tiesas priekšsēdētāja un arī kolēģi apsprieduši izveidojušos situāciju, bet nonākuši pie secinājuma, ka tiesnesei nav pamata atstatīties no lietas izskatīšanas, jo tiesneses vīra pārstāvētais uzņēmums nav lietas dalībnieks un sūdzībā norādītie apstākļi neskar tiesneses vīra pārstāvētā uzņēmuma intereses.

[5] Atbilstoši likuma "Par tiesu varu" 91.² pantā noteiktajām Tiesnešu ētikas komisijas funkcijām, tās kompetencē neietilpst vērtēt tiesneša darbības pamatotību no materiālo un procesuālo tiesību normu piemērošanas aspekta, proti, lemjot konkrētus pieteikumus un sūdzības maksātnespējas procesa lietā. Tiesnešu ētikas komisijas kompetencē ir vērtēt tiesneša rīcības atbilstību tiesnešu ētikas normu prasībām.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija neizskata Augstākās tiesas Civillietu departamenta priekšsēdētāja vēstulē un Ģenerālprokuratūras Personu un valsts tiesību aizsardzības departamenta virsprokurora protestā minētos apstākļus, kas saistīti ar maksātnespējas procesa pasludināšanu situācijā, kad analogisks tā paša kreditora pieteikums tajā pašā tiesā noraidīts tādēļ, ka parādnieks neatzīst konkrēto parādu un konstatēts strīds par tiesībām.

[6] Ar Augstākās tiesas Civillietu departamenta spriedumu izskafīts Ģenerālprokuratūras Personu un valsts tiesību aizsardzības departamenta virsprokurora protests par tiesas spriedumu un nopriests atcelt tiesas spriedumu par uzņēmuma maksātnespējas procesa pasludināšanu un izbeigt tiesvedību sakarā ar kreditora pieteikumu par uzņēmuma maksātnespējas procesa pasludināšanu.

[7] Izvērtējusi Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā esošos materiālus un tiesneses sniegtos paskaidrojumus, Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tiesneses rīcībā ir konstatējams ētikas normu pārkāpums.

[8] Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanona 3. punkts noteic, ka tiesnesis darbojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei. Savukārt 3. kanona 18. punkts noteic, ka tiesnesis atstata sevi no tiesas procesa, kurā viņam personīgi, dzīvesbiedram (-ei) vai citiem radniekiem un ģimenes locekļiem ir ekonomiska interese par izskatāmās lietas būtību vai prāvā iesaistīto pusi.

Atbilstoši ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomes pieņemto Tiesnešu uzvedības Bangaloras 2. vērtības principam objektivitātei ir svarīga nozīme tiesneša amata pienākumu pienācīgai veikšanai. Tā attiecas ne vien uz pašiem lēmumiem, bet arī uz procesu, ar kuru tiek pieņemti lēmumi. Principa 2.2. punkts noteic, ka tiesnesis nodrošina, ka viņa rīcība – gan tiesā, gan ārpus tās – veicina un nostiprina sabiedrības, juristu un tiesvedības dalībnieku uzticēšanos tiesneša un tiesu sistēmas objektivitātei, principa 2.3. punktā noteikts, ka, ciktāl iespējams, tiesnesis rīkojas tā, lai pēc iespējas samazinātu gadījumus, kad viņš būtu jāatstādina no noteiktu lietu izskatīšanas vai izlemšanas, bet principa 2.5. un 2.5.3. punkts noteic, ka tiesnesim jāatsakās no līdzdalības ikvienā tiesvedībā, kurā viņš attiecīgo jautājumu nespēj lemt objektīvi vai kurā par viņu varētu rasties tāds priekšstats. Šāda veida tiesvedība var būt, piemēram, gadījumos, kad tiesnesim vai kādam tiesneša ģimenes loceklim ir ekonomiskas intereses attiecībā uz tiesā izskatāmā jautājuma rezultātu.

Tiesnešu ētikas komisija ir skaidrojusi, ka tiesneša objektivitāte ir obligāts nosacījums tiesneša pienākumu pienācīgai izpildei. Tā izpaužas ne tikai pieņemtā nolēmuma saturā, bet arī visās procesuālajās darbībās, kas nepieciešamas attiecīgu nolēmumu pieņemšanā. Objektivitātes princips ir uzticības tiesai svarīgs elements, proti, demokrātiskā sabiedrībā tiesai (tiesnesim) jārikojas tā, lai procesa dalībniekos radītu uzticību tiesai (tiesnesim) (*sk. Tiesnešu ētikas komisijas 2008. gada 1. augusta skaidrojumu un 2012. gada 24. augusta atzinumu*).

Civilprocesa likuma 19. panta pirmās daļas 4. punkts noteic, ka tiesnesis nav tiesīgs piedalīties lietas izskatīšanā, ja viņš ir personīgi tieši vai netieši ieinteresēts lietas iznākumā vai ir citi apstākļi, kas rada pamatotas šaubas par viņa objektivitāti.

Likuma "Par tiesu varu" 14. panta pirmā daļa noteic, ka tiesnesis nevar piedalīties lietas izskatīšanā, ja viņš personiski tieši vai netieši ir ieinteresēts lietas iznākumā vai ja ir citi apstākļi, kas rada šaubas par viņa objektivitāti.

Tiesnešu ētikas komisija vairākkārt uzsvērusi, ka, vērtējot atstatīt vai neatstatīt sevi no lietas izskatīšanas, tiesnesim būtiski ir apsvērt, kā konkrētos apstākļus vērtētu neatkarīgs novērotājs, kas ir informēts un saprātīgs sabiedrības loceklis. (*sk. Tiesnešu ētikas komisijas 2011. gada 1. jūlija skaidrojumu*). Ja tiesnesis nesaskata pamatu sevis atstatīšanai, tad konkrētie fakti, kas varētu

radīt šaubas par tiesneša objektivitāti, viņam būtu jādara zināmi pārējiem procesa dalībniekiem, lai tie varētu lemt par noraidījuma pieteikšanu tiesnesim.

Tāpat, ja tiesnesim rodas šaubas atstatīt vai neatstatīt sevi no lietas skatīšanas pie konkrētiem apstākļiem, tiesnesis var atbildēt uz jautājumiem, kas kā rekomendācija ietverti sabiedriskās politikas centra "Providus" pētījuma ziņojumā "Tiesnešu ētika, kvalifikācija un atbildība Latvijā: kā neapstāties pie sasniegtā?", piemēram:

- Vai konkrētās lietas iznākums reāli ietekmētu mani vai kādu ar mani saistītu personu labvēlīgi vai nelabvēlīgi?
- Vai šī lieta piesaista lielu sabiedrības uzmanību un izraisa pretrunas, mudinot uz īpaši kritisku attieksmi?
- Vai es šaubītos par tiesneša objektivitāti, ja pats būtu puse lietā, kur tiesnesis būtu līdzīgā situācijā?
- Vai man būtu nepatīkami, ja sevis neatstatīšanas gadījumā par šo situāciju un tās apstākļiem uzzinātu citi tiesneši, pavēstītu masu saziņas līdzekļi? (sabiedriskās politikas centra "Providus" pētījuma ziņojums "Tiesnešu ētika, kvalifikācija un atbildība Latvijā: kā neapstāties pie sasniegtā?", Rīga, 2008, 134., 135. lpp.) (sk. *Tiesnešu ētikas komisijas 2009. gada 12. jūnija skaidrojumu*).

[9] Tiesnešu ētikas komisija piekrīt, ka līdz konkrētam laika posmam tiesnesei nebija ziņu par viņas laulātā darījuma partneriem, jo Maksātnespējas likuma redakcija, kāda tā bija spēkā uz maksātnespējas lietas izskatīšanas brīdi tiesā, neparedzēja kreditoru sarakstu iesniegšanu. Arī Augstākā tiesa, izskatot Ģenerālprokuratūras Personu un valsts tiesību aizsardzības departamenta virsprokurora protestu, secināja, ka sprieduma taisīšanas brīdī tiesneses vīra pārstāvētais uzņēmums nebija lietas dalībnieks. Sprieduma pieņemšanas laikā minētais uzņēmums nebija parādnieka maksātnespējas procesa kreditors, jo par tās prasījuma atzīšanu nebija pieņemts attiecīgs administratora lēmums.

[10] Tajā pašā laikā Tiesnešu ētikas komisija konstatē, ka tiesnese, 2013. gadā un 2014. gadā izskatot maksātnespējas procesa administratores sūdzības par Maksātnespējas kontroles dienesta lēmumiem, ir izdarījusi atsauci uz kreditoriem, kur vienu no uzņēmumiem pārstāvējis tiesneses laulātais. Tas nozīmē, ka tiesnesei līdz ar minētajiem lēmumiem bija kļuvis zināms, ka konkrētajā maksātnespējas procesā ir iesaistīts kreditors, kuru pārstāv tiesneses laulātais.

Ievērojot to, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 1. pantam likuma mērķis cita starpā ir veicināt finansiālās grūtībās nonākuša parādnieka saistību izpildi, var secināt, ka maksātnespējas process lielā mērā notiek kreditoru interesēs. Tas savukārt nozīmē, ka maksātnespējas procesa ietvaros tiesas vai tiesneša pieņemtie lēmumi var atsaukties arī uz kreditoru interesēm. Šādos

apstākļos neatkarīgam vērotājam no malas var rasties šaubas par tiesneša objektivitāti situācijā, kad tiesnesim ir zināmi parādnieka kreditori.

Tādējādi Tiesnešu ētikas komisijai ir pamats secināt, ka tiesnese ir pārkāpusi Tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanona 3. punktu un 3. kanona 18. punktu. Tiesnesei, pieņemot lēmumu un zinot, ka viens no lēmumā minētajiem kreditoru pārstāvjiem ir viņas vīrs, lietas dalībniekos varēja radīt šaubas par tiesneses objektivitāti.

[11] Tiesnešu ētikas komisijas sēdē un arī rakstveida paskaidrojumos tiesnese norādīja, ka viņai nebija pamata lemt jautājumu par atstāšanos no lietas izskatīšanas, jo nepastāvēja apstākļi, kuru dēļ šāds lēmums būtu jāpieņem. Ne tiesnesei, ne viņas laulātajam nebija finansiālu interešu. Tiesneses vīra pārstāvētais uzņēmums nebija lietas dalībnieks un sūdzības autors. Neviens no lietas dalībniekiem neizteica noraidījumu tiesnesei un nenorādīja uz iespējamo interešu konfliktu.

Tiesnešu ētikas komisija no tās rīcībā esošajiem dokumentiem un no tiesneses paskaidrojumiem nevar izdarīt secinājumu, ka tiesnese, izskatot ar maksātnespējas procesu saistītus jautājumus, būtu guvusi jebkādu ekonomisku labumu. Tāpat Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā nav tiesas nolēmuma, kurš norādītu uz to, ka tiesneses pieņemtie lēmumi tikuši sastādīti tiesneses vīra pārstāvētā uzņēmuma labā.

Tomēr no tiesnešu ētikas normu viedokļa apstāklim, vai tiesnesis vai ar viņu saistītas personas lietas izskatīšanas rezultātā gūst kādu labumu, vai arī tam, kāda tiesnesim ir subjektīvā attieksme pret lietu, proti, cik neitrāls viņš jūtas attiecībā pret lietas dalībniekiem un ieinteresētām personām, nav izšķirošas nozīmes. Būtiski ir, ka pastāv objektīvi novērtējami apstākļi, uz kuriem raugoties no malas, neatkarīgam vērotājam var rasties šaubas par tiesneša objektivitāti, kas savukārt ir pamats atstāties no lietas izskatīšanas.

Tiesnesim, kura rīcībā ir ziņas, kas varētu ļaut apšaubīt viņa objektivitāti, bet tajā pašā laikā esot pārliecinātam par to, ka šie apstākļi nevar būt par pamatu, lai atstātos no lietas izskatīšanas, pastāv iespēja informēt procesa dalībniekus, lai tie varētu lemt par noraidījuma pieteikšanu tiesnesim.

[12] Tiesnešu ētikas komisija, novērtējot tiesneses pieļautā pārkāpuma smagumu, vispirms ņem vērā, ka atbilde uz to, vai tiesnesim ir jāatstatās no lietas izskatīšanas, ja tiesnesim ir kāda saistība ar maksātnespējīgā uzņēmuma kreditoru, nav tik acīmredzama, jo kreditors nav tiešs lietas dalībnieks, turklāt atsevišķās lietas procesuālajās stadijās tiesnesim var arī nebūt zināmi kreditori. Var pastāvēt arī gadījumi, kad maksātnespējīgam uzņēmumam ir ļoti liels kreditoru skaits, un tiesnesim objektīvi nemaz nav iespējams zināt par tiem. Minētais parāda, ka tiesneša objektivitātes novērtējums šādās lietās var būt atkarīgs no dažādiem apstākļiem un mainīties no lietas uz lietu. Tāpat

neskaidrību par nepieciešamību atstatīties varēja radīt arī apstākļi, ka maksātnespējas procesa laikā var tikt pieņemti arī tādi lēmumi, kas tiešā veidā neskar kreditorus. Šādos apstākļos Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tiesnese varēja arī neapzināties nepieciešamību atstatīties, vēl jo vairāk, ka uz šādu nepieciešamību nenorādīja Maksātnespējas kontroles dienesta pārstāvis, kurš piedalījās sūdzību izskatīšanā, kuru rezultātā 2013. un 2014. gadā tiesnese pieņēmusi minētos lēmumus. Arī maksātnespējas procesa administrators, kurš piedalās maksātnespējas procesa izskatīšanā un reģistrē kreditoru prasījumus, nav pieteicis tiesnesei noraidījumu vai norādījis uz iespējamu interešu konfliktu. Turklāt no apstākļa, ka tiesnese ir konsultējusies gan ar tiesas priekšsēdētāju, gan arī ar kolēģiem par nepieciešamību atstatīties, var secināt, ka tiesnesei nav bijusi kāda īpaša interese attiecībā uz šo lietu.

Ievērojot minēto, Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tiesneses pieļautais pārkāpums nav rupjš.

[13] Paskaidrojumos Tiesnešu ētikas komisijai tiesnese lūgusi sniegt skaidrojumu, kā jārīkojas tiesnesim, kura laulātais ir komersants un veic aktīvu komercdarbību un šo komercsabiedrību kopējais darījumu skaits gadā pārsniedz 10 000.

ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomes pieņemto Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 4.7. punkts noteic, ka tiesnesis apzina savas personīgās un savu uzticības personu finansiālās intereses un dara visu iespējamo, lai noskaidrotu savu ģimenes locekļu finansiālās intereses.

Tiesnešu ētikas uzvedības standartiem ir izvirzītas augstākas prasības nekā citiem sabiedrības locekļiem. Turklāt atsevišķas tiesnešu ētikas normas paredz ierobežojumus arī tiesnešu ārpusstiesas darbībā (*sk. Tiesnešu ētikas komisijas 2008. gada 1. augusta atzinumu*).

Tiesnesis nevar pārzināt visus sev tuvu cilvēku, ģimenes locekļu, draugu un laulātā finansiālās intereses. Tomēr tiesnesis, zīnot viņam izvirzītās prasības, apstākļus, kuru dēļ viņš nevar piedalīties lietas izskatīšanā un zīnot par tuvu cilvēku, laulātā, ģimenes locekļu, draugu aktīvu iesaistīšanos uzņēmējdarbībā, var aicināt šīs personas informēt tiesnesi par darījumiem, finansiālām interesēm, kuras varētu būt saistītas ar viņa tiesvedībā esošajām lietām.

[14] Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tiesneses rīcība, izskatot sūdzības maksātnespējas procesā un zīnot, ka vienu no maksātnespējīgā uzņēmuma kreditoriem pārstāv viņas vīrs, ir bijusi neētiska, bet tā nav vērtējama kā rupjš ētikas normas pārkāpums un nav pamata ierosināt disciplinārlietu.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija a t z ī s t:

1. Tiesneses rīcība neatbilst Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanona 3. punktam un 3. kanona 18. punktam;
2. Disciplinārlietas ierosināšanai nav pamata, jo konstatētais ētikas normu pārkāpums nav rupjš.

Par *ex parte* sarunām

Nav pieļaujamas ex parte sarunas par neizspriestas lietas apstākļiem ar vienu no lietas dalībniekiem ārpus tiesas zāles, saziņa ar vienu lietas dalībnieku tiesas zālē, liedzot otrai pusei dzirdēt sarunu un tajā piedalīties neatkarīgi no tā, kāds ir bijis sarunas mērķis, kā arī tāda tiesneša rīcība tiesas zālē, kas vienam lietas dalībniekam ļauj uzskatīt, ka tiesnesis ir personīgi pazīstams ar otra lietas dalībnieka aizstāvi.

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

〔 63 〕

Rīgā

2019. gada 11. oktobrī

[1] Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi Tieslietu ministrijas lūgumu izvērtēt policijas priekšnieka pienākumu izpildītāja sūdzību par tiesneša rīcību administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšanā. Lūgts izvērtēt tiesneša nekorektu un neētisku uzvedību tiesas sēdē minētās administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšanā un nepieciešamības gadījumā lemt par disciplinārlietas ierosināšanu.

Tieslietu ministrijas iesniegumam pievienota policijas priekšnieka pienākumu izpildītāja sūdzība un tiesas priekšsēdētāja pienākumu izpildītājas rakstveida informācija.

[2] Sūdzībā norādīts, ka tiesnesis lietas izskatīšanas laikā nepārbaudīja uz tiesas sēdi ieradušos lietas dalībnieku personu identitāti un pilnvaras. Pēc pie administratīvās atbildības sauktās personas aizstāvja (turpmāk arī – aizstāvis) paskaidrojumu sniegšanas tiesnesis informējis: "Tātad, es laikam pirmīt aizmirsu pateikt, ka pie atbildības sauktās personas pilnvarotais pārstāvis ir N.M.", kas liecina, ka tiesnesis ir pazīstams ar pieteicēja aizstāvi.

[2.1] Pārtraukuma laikā bijis dzirdams, kā telpā, kurā atradās tiesnesis, atrodas arī aizstāvis, kurš sarunājas ar tiesnesi, un sarunas laikā tiek apspriesta izskatāmā lieta.

[2.2] Tiesas sēdes laikā aizstāvis klusām sarunājies ar tiesnesi, audioprotoķolā dzirdamas frāzes: "Nepieņem; nē, es pats nevaru pierādījumus meklēt". Saruna notikusi tik klusu, lai to nedzirdētu citas klātesošās personas.

[2.3] Otrā pārtraukuma laikā, ejot ārā no tiesas sēžu zāles, tiesnesis mutiski aizstāvim pateicis, ka viņam vajadzējis iesniegt pierādījumus par to, ka vieta, kur stāvēšanai bijis novietots pieteicēja transportlīdzeklis, ir nomale.

[2.4] Tiesas zālē portatīvajā tiesas datorā nav varēts nodrošināt iespēju piekļūt interneta vietnei *google maps*.

[3] Tiesas priekšsēdētāja pienākumu izpildītāja saistībā ar sūdzību sniegusi informāciju Tieslietu ministrijai, norādot, ka tiesnesis atzinis, ka, uzsākot lietas izskatīšanu, nav pārbaudījis ieradušos personu identitāti un pilnvaras, pie administratīvās atbildības sauktās personas aizstāvi pazīst, jo viņš vairākkārt piedalījies kā pārstāvis citās lietās. Par iespējamo tiesneša sarunu ar aizstāvi pārtraukuma laikā nav iegūtas minētā fakta apstiprinošas ziņas. No tiesas sēdes audioprotoķola nav iespējams saprast, starp kurām personām notiek klusa saruna, kurš ko saka. Tiesnesis nav sniedzis paskaidrojumus par šo sūdzībā norādīto faktu, nav sniedzis paskaidrojumus arī par sūdzībā norādīto iespējamo sarunu otrajā tiesas sēdes pārtraukumā. Atbilst patiesībai, ka tiesas sēdes laikā nav izdevies atvērt portatīvajā datorā interneta vietni *google maps*, lai atrastu notikuma vietas attēlus.

[4] Saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 4. punktu Tiesnešu ētikas komisija nolēma pēc savas iniciatīvas apspriest iespējamo tiesneša ētikas normu pārkāpumu.

Konkrētajā gadījumā komisija izvērtēja, vai tiesneša darbībās ir konstatējams ētikas normu pārkāpums un, ja ir konstatējams, vai pārkāpums ir rupjš, vai ir jāierosina disciplinārlieta.

[5] Tiesnesis rakstiski paskaidroja, ka pieļauj, ka tiesas sēdes pārtraukumā, ejot garām aizstāvim, ir izteicis viņam savu personisko viedokli par to, vai nebūtu lietderīgi iegūt papildu pierādījumus, ar kuru palīdzību varētu pilnīgāk noskaidrot patiesību lietā. Apzinās, ka viņam kā tiesnesim ir nepieļaujams sarunāties ar lietas dalībniekiem ārpus tiesas sēdes, un apsola turpmāk ar lietas dalībniekiem kontaktēties vienīgi tiesas zālē.

[6] Tiesnešu ētikas komisijas sēdē tiesnesis paskaidroja, ka, uzsākot skatīt lietu, nav pārbaudījis ieradušos personu identitāti, jo ir bijis aizmāršīgs un pazīst aizstāvi, tā kā viņš ir piedalījies citās lietās. Paskaidroja, ka tiešām tiesas sēžu zālē nav bijis iespējams atvērt tiesas datorā interneta vietni *google maps*.

Tiesnesis nenoliedza *ex parte* sarunas, ka koridorā, ejot garām aizstāvim, viņu uzrunājis un jautājis, ko viņš domā par to, vai nevajadzētu papildu pierādījumus, vai nevajadzētu izprasīt dokumentus par vietu, kur mašīna bijusi novietota, vai šī teritorija bijusi zaļā zona vai nomale. Sarunas mērķis bijis noskaidrot objektīvo patiesību lietā. Tiesas sēdē nevar jautāt, vai lietas dalībnieks nevar iesniegt to vai citu pierādījumu, tiesnesis pats nevar iegūt pierādījumus.

Tiesnesis neatcerējās, cik reizes sarunājies ar aizstāvi – vienu vai divas, bet pieļāva, ka saruna ar aizstāvi bez policijas pārstāvja klātbūtnes ir bijusi divas reizes.

Tiesnesis neatcerējās, konkrēti ar ko viņam bijusi klusa saruna tiesas sēdes laikā, pieļauj, ka ir atkārtojis, ka nevar meklēt pierādījumus.

[7] ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomes pieņemto Tiesnešu uzvedības Bangaloras principos noteikts, ka tiesisko pienākumu pienācīgā pildīšanā ir svarīga objektivitāte, kas attiecas ne tikai uz pašu tiesas spriedumu, bet arī uz procesu, kurā spriedums pieņemts.

[8] Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 3. kanonā noteikts, ka tiesnesis pilda tiesu varas uzliktos pienākumus objektīvi un taisnīgi. 3. kanona 9. punktā noteikts, ka tiesnesis nedrīkst pieļaut *ex parte* sarunas par iesāktu vai ierosinātu procesu bez pušu klātbūtnes, un 3. kanona 8. punktā noteikts, ka tiesnesis izvairās no vārdiem un runas, žestiem vai citas darbības, ko varētu uzņemt kā neobjektivitāti vai aizspriedumu izpausmi.

[9] Komisija konstatēja, ka tiesnesis ir pieļāvis *ex parte* sarunas. Turklāt tiesnesis divatā ar aizstāvi, nepieaicinot policijas pārstāvi, ir sarunājies divas reizes. Tiesnesis ir norādījis uz konkrētiem iesniedzamiem pierādījumiem administratīvā pārkāpuma lietā, kas pēc tiesneša ieskata bijuši svarīgi lietas objektīvai izlemšanai.

Fakts, ka tiesnesis, uzsākot skatīt lietu, nav pārbaudījis pie administratīvās atbildības saucamās personas un viņa aizstāvja personu apliecinošus dokumentus, nav pārbaudījis lietas dalībnieku pilnvaras, bet pēc paskaidrojumu sniegšanas nosaucis pie atbildības sauktās personas aizstāvja vārdu un uzvārdu, vēl papildus varēja radīt iespaidu, ka tiesnesim aizstāvis ir personiski pazīstams un bauda īpaši labvēlīgu attieksmi.

Komisijai nav pamata neticēt arī sūdzībā norādītajam, ka klusā saruna tiesas sēdē notikusi starp tiesnesi un aizstāvi. Tiesnesis neatcerējās, ar ko ir sarunājies, kam teicis, ka pats nevar meklēt pierādījumus. Tomēr, tā kā tas tika izteikts klusu un pie tiesneša galda nebija pieaicināts policijas pārstāvis, tad komisija izdarīja secinājumu, ka saruna notikusi starp tiesnesi un aizstāvi.

Lietas dalībnieks – policijas pārstāvis – šādu tiesneša rīcību, ka tiesnesis vairākkārt ārpus tiesas sēdes dod norādījumus vienam lietas dalībniekam par pierādījumu iesniegšanu lietā, pazīst šo dalībnieku personiski, jo nepārbauda viņa identitāti, kopumā uztvēra kā neobjektivitāti.

Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanona 3. punkts uzliek pienākumu tiesnesim darboties tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei. Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 2.2. punktā noteikts, ka tiesnesis nodrošina, ka viņa rīcība – gan tiesā, gan ārpus tiesas – veicina un nostiprina sabiedrības, juristu un tiesvedības dalībnieku uzticēšanos tiesneša un tiesu sistēmas objektivitātei.

Neatkarīga un objektīva tiesa ir tiesiskas valsts būtisks elements, tiesu vara sekmīgi var darboties tikai tad, ja tā bauda sabiedrības uzticību. Uzticēšanos tiesu varai ietekmē katra tiesneša rīcība. Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, tiesneša rīcība administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšanā liecina ne tikai par neobjektivitāti konkrētās lietas izspriešanā, bet arī neveicina uzticēšanos tiesu varai.

Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, *ex parte* sarunas par neizspriestas lietas apstākļiem ar vienu no lietas dalībniekiem ārpus tiesas zāles, komunikācija ar vienu lietas dalībnieku tiesas zālē, liedzot otrai pusei dzirdēt sarunu un piedalīties tajā, kā arī tāda tiesneša rīcība tiesas zālē, kas vienam lietas dalībniekam ļauj uzskatīt, ka tiesnesis personīgi pazīstams ar otra lietas dalībnieka aizstāvi, nav pieļaujama. Nav nekādas nozīmes, kāds ir bijis sarunas mērķis un cik nevainīga bija šī saruna.

Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tiesnesis ir pārkāpis Tiesnešu ētikas kodeksa 3. kanona 8. un 9. punktu.

Tiesnesis neapzinājās savas uzvedības un rīcības sekas, minētās sarunas uzsākot pēc savas iniciatīvas, tādā veidā radot negatīvu priekšstatu par tiesu varu kopumā un tiesas objektivitāti konkrētajā lietā, sakarā ar ko tiesneša ētikas normu pārkāpums ir rupjš, kas ir pamats disciplinārlietas ierosināšanai.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija atzīst:

1. Tiesneša rīcībā ir konstatējams Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 3. kanona 8. un 9. punkta pārkāpums.
2. Tiesneša ētikas normu pārkāpums ir rupjš, kas ir pamats disciplinārlietas ierosināšanai.

Par tiesneša izturēšanos un izteikumiem tiesas sēdē

Tiesneša iecietīga attieksme pret tādu procesa dalībnieku, kurš traucē tiesas procesa efektīvu norisi, varētu tikt iztulkota kā neobjektivitātes izpausme, tiesnesim ir pienākums reaģēt uz šādu uzvedību. Tajā pašā laikā šai reakcijai jāatbilst procesuālajiem noteikumiem, kā arī ētikas normām.

Tiesnesis kā jebkurš cilvēks ir apveltīts ar emocijām, un katrs tiesnesis tiesas sēdī vada citādāk. Arī katram procesa dalībniekam var būt savs uzskats par to, kāda ir piemērota uzvedība un izteiksmes veids tiesas procesa laikā. Tādēļ ne katra tiesneša balss toņa izmaiņa ir vērtējama kā necieņa pret procesa dalībnieku, personiskās attieksmes izrādīšana vai iespējama neobjektivitāte.

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

(64)

Rīgā

2019. gada 13. decembrī

[1] Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi Tieslietu ministrijas lūgumu izvērtēt tiesneses rīcību un uzvedību 2019. gada 15. augusta tiesas sēdē sakarā ar V.A. sūdzību.

[2] Tieslietu ministrija vēstulē citē vienu no tiesas sēdes epizodēm, kur tiesnese jautā: "Kas tas tāds ir? Ko jūs tur vicināt? Es jau pa gabalu redzu, ka šī vēstule tiesu neinteresē." Vēstulē norādīts, ka, noklausoties tiesas sēdes audioprotoķolu, konstatēts, ka tiesneses rīcība un uzvedība tiesas sēdē vērtējama kā iespējams tiesneša ētikas normu pārkāpums, jo tiesnese attiecībā pret apsūdzēto izturas neiecietīgi, vairākkārt paaugstina balss toni.

[3] Tiesnese Tiesnešu ētikas komisijai sniegusi rakstveida informāciju-skaidrojumu, kurā apliecina, ka ar lietas materiāliem bija jau iepazinusies un lietā jau atradušās V.A. deviņas sūdzības Valsts policijas iecirkņa priekšniekam, kā arī desmit sūdzības prokuratūras virsprokurorei, kurās apgalvots, ka policijas amatpersonas veikušas noziegumus pret jurisdikciju. Tādēļ, ieraugot kārtējo sūdzību, paziņojusi, ka tiesu neinteresē šī sūdzība, jo no apsūdzētā vārdiem bija secināms, ka tā kārtējo reizi attiecas uz policijas darbinieku rīcības izvērtēšanu, kas neietilpst tiesas kompetencē.

[3.1] Tiesnese norāda, ka tiesas sēdes laikā apsūdzētais izteicies, ka advokātiem neticot, jo viņi neesot profesionāļi, protestēja pret prokurora piedalīšanos tiesas sēdē, jo lietā notiekot manipulācijas ar prokuroriem, prokurora rīcību nosauca par neadekvātu, bet policijas darbiniekus par neprofesionāliem. Tādēļ tiesnese vairākkārt skaidrojusi, ka tiesa nevērtēs sūdzības par minētajām amatpersonām, bet tikai pierādījumus lietā.

[3.2] Tiesnese pieļauj, ka, vairākkārt skaidrojot, balss toni paaugstinājusi, jo medicīniska rakstura problēmu dēļ viņai vieglāk ir izteikti skaļāk, lai viss būtu skaidri un nepārprotami dzirdams.

Tiesnese uzskata, ka viņai ir tiesības pārtraukt apsūdzētā aizvainojošus izteikumus par procesa virzītājiem vai citiem procesa dalībniekiem, un vienlaikus izsaka nožēlu, ka Tieslietu ministrijas vēstulē viņas rīcība novērtēta kā iespējams tiesnešu ētikas normu pārkāpums, jo arī šajā lietā centusies saglabāt cieņpilnu attieksmi un pieklājīgu uzvedību.

[3.3] Vienlaicīgi tiesnese uzskata par nepieciešamu, negaidot nākamo sūdzību, informēt Tiesnešu ētikas komisiju par V.A. iesniegumu-protestu par atteikšanos doties uz tiesas sēžu zāli 2019. gada 25. septembrī un viņa uzvedību, padarot konvojēšanu neiespējamu. Tādēļ pieņemts lēmums par ambulatoro tiesu psihiatrisko ekspertīzi.

[4] Tiesnese piedalījās Tiesnešu ētikas komisijas sēdē un atzina, ka viņas attieksme, iespējams, bijusi neiecietīga. Viņai ir zināms, ka V.A. šis nebūt nav pirmais tiesas process un pēc apsūdzētā nepārtrauktiem apgalvojumiem par falsificētiem dokumentiem lietā viņai ir bijis zināms priekšstats par šīs personas uzvedību un mērķiem, ko tā vēlas panākt.

[5] Izvērtējot Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā esošos materiālus un tiesneses paskaidrojumus, Tiesnešu ētikas komisija nekonstatē tiesneses rīcībā ētikas normu pārkāpumu.

[6] Ne Tieslietu ministrijas vēstulē, ne V.A. sūdzībā nav atsauces uz Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa konkrētu normu pārkāpumu, atstājot to Tiesnešu ētikas komisijas izvērtēšanai.

[6.1] Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 3. kanona 5. un 6. punkts noteic, ka tiesnesim jābūt iecietīgam, cieņas pilnam un laipnam pret procesa dalībniekiem, pieprasot līdzīgu attieksmi arī no prāvniekiem, tiesas personāla un citiem cilvēkiem, kas pakļauti tiesneša vadībai un kontrolei. Tiesnesis, iztiesājot lietu, darbojas pacietīgi, nosvērti un nesteidzīgi, tomēr efektīvi un uzņēmīgi.

[6.2] Vienlaikus jāņem vērā, ka tiesnesim jānodrošina godīgs un efektīvs process tiesas sēdē. Tādēļ tiesnesim jāuzrauga un jāvada tiesas sēde arī tādā veidā, lai novērstu lietas izskatīšanas novilcināšanu. Tiesnesim un lietas dalībniekiem nav jāuzklausa uz tiesas procesu neattiecināmi argumenti vai aizvainojoši izteikumi, kas vērsti pret tiesnesi, pusēm vai lieciniekiem.

Atbilstoši Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 3. kanona 4. punktam tiesnesis prasa noteiktas kārtības un uzvedības normu ievērošanu tiesas procesā. Tātad tiesnesim ir tiesības pārtraukt procesa dalībnieka aizvainojošus izteikumus par amatpersonām, procesa virzītājiem vai citiem procesa dalībniekiem. Tādēļ, Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, tiesneses vairākkārtējie aizrādījumi apsūdzētajam nav vērtējami kā ētikas normu pārkāpums.

[6.3] Tiesneša uzvedībai attiecībā pret visiem procesa dalībniekiem jābūt tādai, lai saprātīga, bez aizspriedumiem un informēta sabiedrības locekļa vērtējumā tā nevarētu likt apšaubīt tiesneša godprātību un objektivitāti. Ievērojot to, ka tiesneša iecietīga attieksme pret tādu procesa dalībnieku, kurš traucē tiesas procesa efektīvu norisi, varētu tikt iztulkota kā neobjektivitātes izpausme, tiesnesim ir pienākums reaģēt uz šādu uzvedību. Tajā pašā laikā šai reakcijai jāatbilst procesuālajiem noteikumiem, kā arī ētikas normām. Vienlaikus Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tiesnesis kā jebkurš cilvēks ir apveltīts ar emocijām, un katrs tiesnesis tiesas sēdī vada citādāk. Arī katram procesa dalībniekam var būt savs uzskats par to, kāda ir piemērota uzvedība un izteiksmes veids tiesas procesa laikā. Tādēļ ne katra tiesneša balss toņa izmaiņa ir vērtējama kā necieņa pret procesa dalībnieku, personiskās attieksmes izrādīšana vai iespējama neobjektivitāte.

Konkrētajā gadījumā, kaut arī tiesnese tiesas sēdē reizēm paaugstina balss toni, Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, viņa nav pārsniegusi ētiski pieļaujamo robežu. Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka frāzi, ar kuru tiesnese apšaubā dokumenta, kuru procesa dalībnieks vēlas pievienot lietas materiāliem, lietderību, tiesnese paudusi emocionālā veidā. Tomēr, ņemot vērā tiesas sēdes kontekstu, to, ka tiesnese faktiski visu tiesas sēdes laiku skaidroja procesa dalībniekam šā procesa mērķus un tiesas kompetenci, šādam izteikumam, Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, nevajadzēja radīt procesa dalībniekam iespaidu par necieņu pret viņu vai tiesneša neobjektivitāti.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija atzīst:

Tiesneses rīcībā un uzvedībā netiek konstatēts ētikas normu pārkāpums.

Par tiesneša atstatišanos no lietas izskatīšanas

Lietas sarežģītība un sabiedrības pastiprināta uzmanība konkrētai lietai nav objektīvs atstatišanās pamats. Tiesnesis nedrīkst ietekmēties no sabiedrības protestiem un bailēm no kritikas – tā tiek apliecināta tiesneša neatkarība no jebkādas ietekmes.

Nepamatota atstatišanās nav koleģiāla pret citiem tiesnešiem.

〔 66 〕

Tiesnešu ētikas komisijas

ATZINUMS

Rīgā

2020. gada 14. februārī

[1] Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras Personu un valsts tiesību aizsardzības departamenta lūgumu izvērtēt tiesneša sprieduma un lēmuma lietā (turpmāk civillieta A) iepretim lēmumam lietā (turpmāk civillieta B) atbilstību Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanonam. Lūgts izvērtēt tiesneša necienīgu rīcību vai tiesnešu ētikas kodeksa normu rupju pārkāpumu un nepieciešamības gadījumā lemt par disciplinārlietas ierosināšanu.

[2] Iesniegumā norādīts, ka Ģenerālprokuratūras Personu un valsts tiesību aizsardzības departaments iesniedza tiesā prasības pieteikumu par darījuma atzīšanu par spēkā neesošu, ierosināta civillieta B.

Tiesnesis nolēmis atstatīt sevi no minētās lietas izskatīšanas saskaņā ar Civilprocesa likuma 19. panta pirmās daļas 4. punktu, kas noteic, ka tiesnesis nav tiesīgs piedalīties lietas izskatīšanā, ja viņš ir personīgi tieši vai netieši ieinteresēts lietas iznākumā vai ir citi apstākļi, kas rada pamatotas šaubas par viņa objektivitāti. Lēmumā tiesnesis atsaucies uz Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanonu (tiesnesis darbojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei) un norādījis, ka ir personiski pazīstams ar atbildētāju K. K., viņu starpā pastāv draudzīgas un neformālas attiecības ārpus darba, kas gan citiem lietas dalībniekiem, gan neatkarīgam novērotājam no malas var radīt pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti.

Tajā pašā laikā, izskatot civillietu A, tiesnesis nolēmis apmierināt pieteikumu un izbeidzis K. K. saistību dzēšanas procedūru, atbrīvojot viņu no visām atlikušajām saistībām, un izbeidzis maksātnespējas procesu. Šajā pašā lietā ar spriedumu tiesnesis nospriedis apmierināt K. K. pieteikumu un pasludinājis viņa maksātnespējas procesu.

Šis maksātnespējas process (civillietā A) bijis par iemeslu tiesas lēmumam civillietā B, ar kuru apmierināts K. K. lūgums par atbrīvošanu no valsts nodevas samaksas par apelācijas sūdzību.

Tādējādi draudzīgas un neformālas ārpusdarba attiecības ar K. K. tiesnesim liegušas izskatīt civillietu B, taču nav liegušas pasludināt spriedumu civillietā A iepriekš, kā arī pieņemt lēmumu šajā lietā pēc tam.

[3] Rakstveida paskaidrojumā Tiesnešu ētikas komisijai tiesnesis norādījis, ka uzskata, ka katram tiesnesim jebkuru lietu jāspēj izskatīt objektīvi. Viņaprāt, jautājums par to, vai tiesnesis ir tiesīgs izskatīt lietu, lemjams katrā gadījumā atsevišķi, jo apstākļi laika gaitā var mainīties. Konkrētajā gadījumā nav bijis pamata pārņemt viņam nekonsekvenci lēmumos.

Nešauboties par savu objektivitāti, izskatījis K. K. maksātnespējas lietu – civillietu A, kurā neviens nolēmums nav atcelts, kas liecina par to, ka tie visi bijuši pamatoti un likumīgi.

Tāpat viņam nav bijis šaubu par savu objektivitāti civillietā B prasībā pret K. K. par darījuma atzīšanu par spēkā neesošu, taču, saņemot lietu, konstatējis, ka pastāv analogiski un identiski apstākļi, kuros divi viņa kolēģi atstājušies no šīs lietas izskatīšanas: viens kolēģis bijis personiski pazīstams ar prasību cēlušo prokuroru, ar kuru viņam bijušas darījuma attiecības, bet otrs kolēģis, tāpat kā viņš, bijis personiski pazīstams ar atbildētāju K. K., ar kuru pastāv draudzīgas un neformālas attiecības ārpus darba.

Uzskata, ka norādītajos apstākļos, kad pastāvējuši analogiski un identiski iemesli, kuru dēļ divi citi tiesneši sevi atstājuši no lietas izskatīšanas, nav varējis rīkoties savādāk, kā vien arī atstāties. Šāds lēmums liecina par konsekvenci tiesnešu lēmumos konkrētajā lietā, nesaskata ētikas pārkāpumu savā rīcībā.

[4] Tiesnešu ētikas komisijas sēdē tiesnesis paskaidroja, ka šobrīd savu lēmumu par atstatīšanos no civillietas B izskatīšanas vērtē kā kļūdainu un pārsteidzīgu, to pieņēmis, ietekmējoties no divu kolēģu lēmumiem par atstatīšanos.

Faktiski viņa attiecības ar K. K. nav vērtējamas kā draudzīgas, pazīst viņu personīgi kā juristu un kā pušu pārstāvi civillietās; abi dzīvo vienā apdzīvotā vietā, ir satikušies publiskās vietās, sveicinājušies, taču tuvāku draudzīgu un neformālu attiecību abiem nav un nekad nav bijis.

Atzina, ka, iespējams, lēmuma pieņemšanu par atstatīšanos no lietas izskatīšanas veicinājusi konkrētās civillietas sarežģītība un paaugstināta sabiedrības interese, līdz ar to apzināta vai neapzināta nevēlēšanās to skatīt. Pārdomājot notikušo, sapratis, ka lēmuma pieņemšanai par atstatīšanos konkrētajā gadījumā nav bijis objektīva pamata.

[5] Saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 4. punktu Tiesnešu ētikas komisija nolēma pēc savas iniciatīvas apspriest iespējamo tiesneša ētikas normu pārkāpumu.

Konkrētajā gadījumā komisija izvērtēja, vai tiesneša darbībās ir konstatējams ētikas normu pārkāpums, un, ja ir konstatējams, vai pārkāpums ir rupjš, vai ir jāerosina disciplinārlieta.

[6] Iepazīstoties ar tiesneša rakstveida paskaidrojumu un uzklusot viņa paskaidrojumu komisijas sēdē, Tiesnešu ētikas komisija secina, ka tiesnesis sniedzis pretrunīgus paskaidrojumus: sākotnēji norādījis, ka viņam bijušas draudzīgas un neformālas ārpusdarba attiecības ar *K. K.*, bet pēc tam – ka tādu attiecību nav un nekad nav bijis. Tiesnesis nespēja izskaidrot pretrunu rašanās iemeslus.

Tiesnešu ētikas komisijai nav citu pierādījumu par tiesneša un procesa dalībnieka attiecību raksturu, kā vien paša tiesneša paskaidrojumi. Tāpat Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā nav instrumentu, lai noskaidrotu objektīvo patiesību par tiesneša un *K. K.* īstenajām attiecībām, tostarp iegūstot vēl kādus pierādījumus. Savukārt, novērtējot tiesneša paskaidrojumus, Tiesnešu ētikas komisija vispirms ņem vērā, ka tikai pašam tiesnesim ir vislabāk zināms, kādas attiecības pastāvējušas starp tiesnesi un procesa dalībnieku. Turklāt, novērtējot faktu, ka tiesnesis divas reizes ir uzskatījis par iespējamu pieņemt nolēmumus lietā, kuras dalībnieks ir *K. K.*, tajā pašā laikā starp šiem diviem notikumiem pieņemot lēmumu par atstatīšanos no lietas izskatīšanas citā lietā, tādējādi nekonekvenci apstiprinot tieši civillietā B, Tiesnešu ētikas komisija par ticamāku atzīst tiesneša paskaidrojumu, kurā viņš noliedz draudzīgās attiecības ar *K. K.* Tiesnešu ētikas komisija arī saredz izskaidrojumu tam, kāpēc tiesnesis ir sniedzis dažādus paskaidrojumus. Proti, tiesnesis pats atzina, ka apzināti vai neapzināti nav vēlējies skatīt civillietu B tās sarežģītības un pastiprinātās sabiedrības intereses dēļ. Līdz ar to Tiesnešu ētikas komisijai ir pamats uzskatīt, ka tiesnesis, apzinoties savu kļūdu tieši nolēmuma civillietā B pieņemšanā, ar saviem sākotnējiem paskaidrojumiem ir mēģinājis šo kļūdu slēpt.

Ievērojot minēto, Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tai ir pamats novērtēt tiesneša rīcības, atstatoties no civillietas B, atbilstību ētikas normām.

[7] Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 1. kanonā noteikts, ka tiesnesis tur cieņā savu amatu, tiesu varas neatkarību un tiesas godīgumu. 1. kanona 2. punkts noteic, ka tiesneša rīcībai ir jāsakāp ar Satversmi un likumu un jābūt godprātīgai.

Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanonā atzīts, ka tiesnesis izvairās no necienīgas rīcības, kā arī no šķietamas šādas rīcības izraisīšanas. 2. kanona 1., 2. un 3. punkts noteic, ka tiesnesis ciena un ievēro likumu, apzinīgi un nosvērti pilda savus darba pienākumus, kā arī darbojas tā, lai veicinātu

sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei. Savukārt kodeksa 3. kanons paredz, ka tiesnesis pilda tiesu varas uzliktos pienākumus objektīvi un taisnīgi. 3. kanona 3. punkts noteic, ka tiesnesis, izlemjot lietas, nedrīkst ietekmēties no atsevišķu cilvēku interesēm, sabiedrības protestiem, bailēm no kritikas.

Tiesnešu uzvedības Bangaloras 1. vērtības principu – neatkarība – noteic, ka tiesnešu neatkarība ir priekšnoteikums tiesiskumam un viena no taisnīgas tiesas pamatgarantijām. Tādēļ tiesnesim ir jāargā tiesu varas neatkarība gan tās individuālajā, gan institucionālajā aspektā un pašam jābūt šādas neatkarības piemēram. Principa 1.4. punkts noteic, ka, veicot tiesneša pienākumus, tiesnesis ir neatkarīgs no saviem kolēģiem tiesnešiem attiecībā uz lēmumiem, kurus tiesnesim ir pienākums pieņemt neatkarīgi.

Tiesnešu uzvedības Bangaloras 2. vērtības principam – objektivitātei – ir svarīga nozīme tiesneša amata pienākumu pienācīgai veikšanai. Tā attiecas ne vien uz pašiem lēmumiem, bet arī uz procesu, ar kuru tiek pieņemti lēmumi. 2.2. punktā noteikts, ka tiesnesis nodrošina, ka viņa rīcība – gan tiesā, gan ārpus tiesas – veicina un nostiprina sabiedrības, juristu un tiesvedības dalībnieku uzticēšanos tiesneša un tiesu sistēmas objektivitātei, principa 2.3. punktā noteikts, ka, ciktāl iespējams, tiesnesis rīkojas tā, lai pēc iespējas samazinātu gadījumus, kad viņš būtu jāatstādina no noteiktu lietu izskatīšanas vai izlemšanas.

[8] Kā tas izriet no konstatētajiem apstākļiem, tiesnesis ir atstatījies no civillietas B izskatīšanas nepamatoti, kā atstatīšanās pamatu norādot tādus apstākļus, kuri patiesībā nepastāv, tādējādi nepamatoti izvairoties no savu tiešo pienākumu pildīšanas. Šāda rīcība ir vērtējama kā tiesneša necienīga un ir pretēja ētikas normu principiem, kas no tiesneša prasa godprātību, cieņu pret likumu un saviem pienākumiem. Arī apzinātais vai neapzinātais (kā to norāda tiesnesis) patiesais iemesls, kāpēc tiesnesis ir atstatījies no lietas izskatīšanas, ir pretējs ētikas normām. Proti, tas, ka lieta ir sarežģīta vai ka tai varētu tikt pievērsta pastiprināta sabiedrības uzmanība, nedrīkst kalpot par pamatu tam, lai tiesnesis neīstenotu sev ar likumu uzdoto galveno uzdevumu – tiesas spriešanu. Kā tas izriet no Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa, tiesnesis, izlemjot lietas, nedrīkst ietekmēties no sabiedrības protestiem un bailēm no kritikas, šādi citastarp arī apliecinot savu neatkarību no jebkādas ietekmes. Arī tas, ka tiesnesis, pieņemot lēmumu civillietā B, kas tam bija jāpieņem pilnīgi neatkarīgi, ir ietekmējies no divu citu tiesnešu rīcības, ir tiešā pretrunā tiesneša neatkarības principam, kuru skaidro iepriekš citētais Bangaloras principu 1.4. punkts.

Turklāt Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka tiesnesis izturējies nekoleģiāli attiecībā pret citiem tiesnešiem, bez objektīva pamata atstatoties no civillietas izskatīšanas, un atzīst, ka arī šāda rīcība ir vērtējama kā tiesneša necienīga.

Tāpat arī Tiesnešu ētikas komisija uzskata par nepieciešamu atzīmēt, ka tiesneša pretrunīgās darbības un diametrāli pretējie lēmumi abās civillietās neveicina sabiedrības uzticību tiesas godīgumam. Tiesnesim, apsverot iespēju atstāties no civillietas B, bija jāpatur prātā arī tas, kādu priekšstatu radīs apstākļi, ka tiek pieņemts iepriekšējam lēmumam pretējs lēmums. Tas pats attiecināms uz pēdējiem nolēmumiem civillietā A, kad tiesnesis uzskatīja par iespējamu turpināt šīs lietas izskatīšanu.

Ētikas normām pretēja ir arī tiesneša rīcība, sniedzot pretrunīgus paskaidrojumus par šiem apstākļiem, kas rada priekšstatu par mēģinājumu slēpt kļūdu vai izvairīties no kādām sekām. Šāda rīcība neveicina sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei.

[9] Neatkarīga un objektīva tiesa ir tiesiskas valsts būtisks elements, tiesu vara sekmīgi var darboties tikai tad, ja tā bauda sabiedrības uzticību, un uzticēšanos tiesu varai ietekmē katra tiesneša rīcība.

Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka konkrētajā situācijā tiesneša rīcībā, nepamatoti atstāties no lietas izskatīšanas un sniedzot pretrunīgus paskaidrojumus par savas rīcības iemesliem, ir konstatējams Tiesnešu ētikas kodeksa 1. kanona 2. punkta, 2. kanona 1., 2. un 3. punkta un 3. kanona 3. punkta pārkāpums. Tiesnesis nav bijis godprātīgs un apzinīgs pret sev likumā noteikto pienākumu izpildi, tiesnesis šādi ir izrādījis arī nekoleģiālu attieksmi pret citiem tiesnešiem, kā arī apliecinājis, ka tiesnesis nav bijis neatkarīgs un objektīvs, tāpat arī par negodprātīgu un tiesneša necienīgu ir atzīstama rīcība, sniedzot pretrunīgus paskaidrojumus. Šīs rīcības kopums neveicina sabiedrības uzticēšanos tiesu varai kopumā.

Tiesnesis varēja un viņam vajadzēja apzināties savas rīcības sekas, pieņemot nepamatotu procesuālu lēmumu un maldinot par savas rīcības patiesajiem iemesliem, tādā veidā radot negatīvu priekšstatu par tiesas objektivitāti un tiesu varu kopumā, līdz ar to tiesneša ētikas normu pārkāpums ir rupjš, kas ir pamats disciplinārlietas ierosināšanai.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija atzīst:

1. Tiesneša rīcībā ir konstatējams Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 1. kanona 2. punkta, 2. kanona 1., 2. un 3. punkta, 3. kanona 3. punkta pārkāpums.
2. Tiesneša ētikas normu pārkāpums ir rupjš, kas ir pamats disciplinārlietas ierosināšanai.

Par tiesneša komunikāciju ar kolēģi no darba brīvajā laikā

Nav noliedzama vai ierobežojama sava viedokļa un kritikas paušana – tas ir vārda brīvības jautājums, taču saziņas formai jāatbilst uzvedības normām, vienlaikus respektējot katra kolēģa privātās dzīves telpu. Nav pieļaujama komunikācija, kuru kolēģis var uztvert kā emocionālu šantāžu un psiholoģisku vardarbību.

Ņemot vērā kolēģu savstarpējo attiecību raksturu, katram tiesnesim pašam jāizvērtē, kādas ir pieļaujamās robežas komunikācijā ar kolēģiem, tostarp ārpus darba laika un vietas, saziņas veidam un formai jābūt pieņemamai abām pusēm. Taču arī draudzīgās attiecībās jāievēro augstas uzvedības kultūras normas.

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

〔 68 〕

Rīgā

2020. gada 20. martā

[1] Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi tiesas priekšsēdētājas lūgumu izvērtēt tiesneša rīcību un tās atbilstību Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa normām, tiesnesim no darba brīvajā laikā veicot komunikāciju, kas ietver emocionālo šantāžu un psiholoģisko vardarbību.

[2] Tiesas priekšsēdētāja iesniegumā norāda, ka atpūtas dienā vakara stundās savā mobilā tālruņa saziņas vietnē *WhatsApp* saņēma no tiesneša sūtījumus, kuros ietverti nepamatoti minējumi par tiesas priekšsēdētājas rīcību. Šāda tiesneša rīcība notiek atkārtoti. Pagājušā gada pavasarī tiesnesis sūtīja sūtījumus gan *WhatsApp*, gan darba e-pastā (ne tikai brīvdienās, bet arī nakts stundās). Sūtījumi tika sūtīti gan tiesas priekšsēdētājai uz privāto mobilā tālruņa numuru, gan arī citiem kolēģiem. Sūtījumi saturēja ne tikai psiholoģiskās vardarbības pazīmes, kā šajā reizē, bet arī klajus draudus un lietojot nievājošus izteiksmes līdzekļus. Ar tiesnesi iepriekš veiktas pārrunas, kuru rezultātā radies priekšstats, ka tiesnesis ir izvērtējis savas rīcības sekas un izdarījis pamatotus secinājumus par to, kas ir pieļaujams, bet kas nav pieļaujams personai, kura ir uzņēmusies pienākumu – pildīt tiesneša amatu.

[3] Tiesnesis Tiesnešu ētikas komisijai sniedza rakstveida paskaidrojumu, kurā norāda, ka sarunās ar kolēģiem vienmēr centies paust savu viedokli un piedalīties koleģiālās diskusijās par dažādiem ar tiesas darbu saistītiem problēmjautājumiem. Diskusijas un saziņa ar citiem kolēģiem elektroniskā formā notiek pietiekami bieži, tai skaitā arī *WhatsApp* lietotnē, jo vienā tiesas kolektīvā starp tiesnešiem veidojas savstarpēja komunikācija arī ārpus darba. Tiesnesis norāda, ka darba e-pasta adresē viņš, tāpat kā citi tiesas tiesneši,

ārpus darba laika vai brīvdienās bieži ir saņēmis sūtījumus no tiesas priekšsēdētājas, piemēram, par tiesnešu sapulču darba kārtības jautājumiem vai veiktajiem monitoringiem, kā arī tiesnešiem sarakstoties savstarpējā sarakstē par kādu aktuālu tiesību vai procesuālu jautājumu, un viņam pret to nekad nekādi iebildumi nav bijuši. Tiesnesis secina, ka viņa izvēle komunicēt ar tiesas priekšsēdētāju informācijas saziņas lietotnē *WhatsApp* ir bijusi nepareiza, jo viņš netika ņēmis vērā, ka tiesas priekšsēdētājai šāda operatīva saziņa *WhatsApp* lietotnē ārpus darba laika var būt nepieņemama un traucējoša, tādēļ pieņēmis lēmumu turpmāk atturēties no šādas rīcības, lai tas netiktu uztverts negatīvi vai aizspriedumaini.

[4] Tiesas priekšsēdētāja un tiesnesis piedalījās Tiesnešu ētikas komisijas sēdē. Tiesas priekšsēdētāja paskaidroja, ka saziņa elektroniskajā vidē tiek izmantota ikdienas darbā un ārpus darba laika tā ir pilnībā pieļaujama, turklāt katram tiesnesim ir tiesības uz savu viedokli, bet uzsvēra, ka tas jāpauž īstajā laikā un vietā. Tiesneša komunikācijas veids bija aizskarošs. Par šāda veida komunikāciju ar tiesnesi ir bijusi nopietna saruna, bet secinājumi nav izdarīti.

Tiesnesis apstiprināja iepriekš sniegtos rakstveida paskaidrojumus. Papildus paskaidroja, ka aktīvi izmanto lietotni *WhatsApp*, izteicis tikai savu subjektīvo viedokli, iespējams viegli ironisku, bet viņš respektē tiesas priekšsēdētājas viedokli un apņemas turpmāk atteikties no šāda veida komunikācijas.

[5] Izvērtējot Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā esošos materiālus un tiesneša paskaidrojumus, Tiesnešu ētikas komisija konstatē tiesneša rīcībā ētikas normu pārkāpumu.

[6] Tiesas priekšsēdētājas iesniegumā nav atsauces uz Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa konkrētu normu pārkāpumu, atstājot to Tiesnešu ētikas komisijas izvērtēšanai.

[6.1] Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 1. kanona 3. un 4. punkts noteic, ka tiesnesim jāpiedalās augstu uzvedības kultūras normu noteikšanā, piemērošanā un saglabāšanā, kā arī personiski jāievēro augstas uzvedības kultūras normas.

[6.2] Vienlaikus jāņem vērā Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanona 6. punkts, kas noteic, ka aizliegums neatbilstoši uzvesties, kā arī izraisīt neatbilstošu uzvedību attiecas gan uz tiesneša profesionālo darbību, gan arī uz personisko dzīvi.

[6.3] Vērtējums par to, vai tiesneša komunikācija ar kolēģi atbilst uzvedības normām, ko no tiesneša prasa viņa amats, citstarp ir atkarīgs no šī tiesneša un viņa kolēģa savstarpējo attiecību rakstura. Kā zināms, katrā darba kolektīvā starp kolēģiem var pastāvēt dažādas savstarpējās attiecības, tās var būt gan draudzīgas, kas pieļauj neformālāku komunikāciju starp kolēģiem, gan arī atturīgas un formālas. Ņemot vērā šo savstarpējo attiecību raksturu,

katram tiesnesim pašam jāizvērtē, kādas ir pieļaujamās robežas komunikācijā ar kolēģiem, tostarp ārpus darba laika un vietas. No tā arī izriet saziņas veids un forma, kurai jābūt pieņemamai abām pusēm. Precīza robeža starp vienkāršotāku vai formālāku komunikāciju nav novelkama. Taču minētais nenozīmē, ka arī draudzīgās attiecībās nebūtu ievērojamas augstas uzvedības kultūras normas.

[6.4] Vērtējot konkrēto situāciju, Tiesnešu ētikas komisija ņem vērā tikai to informāciju, ko komisijai sniegusi tiesas priekšsēdētāja un tiesnesis.

No sniegtajiem paskaidrojumiem un dokumentiem izriet, ka tiesneša komunikācijas veids ar tiesas priekšsēdētāju jau iepriekš nav bijis veiksmīgs un uz to tiesnesim ir norādīts. Līdz ar to Tiesnešu ētikas komisija secina, ka tiesnesim ir zināms savstarpējo attiecību raksturs ar tiesas priekšsēdētāju un tas, kāda komunikācija ir pieļaujama šo attiecību ietvarā, lai tā netiktu pārprasta vai uztverta tā, kā to nav vēlējis tiesnesis. Tomēr tas nav atturējis tiesnesi atkārtoti veikt elektroniskus sūtījumus. Šis gadījums liecina, ka tiesnesis nav sapratis, ka šāda veida saziņa brīvdienas vēlā vakara stundā tiesas priekšsēdētājam nav pieņemama. Turklāt no tiesneša ziņojumiem redzams, ka tie satur emocionālus un noniecinošus kritizējošus izteicienus, kurus nevar vērtēt kā racionālu un pieklājīgā veidā izklāstītu viedokli par kādu jautājumu.

Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka nav noliedzama vai ierobežojama sava viedokļa un kritikas paušana, tas ir vārda brīvības jautājums. Tajā pašā laikā saziņas formai jāatbilst uzvedības normām, vienlaikus respektējot katra kolēģa privātās dzīves telpu. Nav pieļaujama komunikācija, kuru kolēģis var uztvert jau kā emocionālu šantāžu un psiholoģisku vardarbību. Situācijā, kad, sūtot paziņojumu, netiek uzturēts konstruktīvs dialogs, šāda veida saziņa kļūst destruktīva un var radīt nevajadzīgu spriedzi savstarpējās attiecībās, kā arī privātās dzīves traucējumu.

Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tiesnesis ir nepareizi novērtējis savu attiecību raksturu un konkrētajā gadījumā viņa rīcība neatbilst tiesnesim izvīrītājam augstas uzvedības prasībām. Vienlaikus Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka konstatētais tiesneša ētikas normu pārkāpums pēc savas būtības nav rupjš, un līdz ar to disciplinārlietas ierosināšanai nav pamata. Šai sakarā Tiesnešu ētikas komisija ņem arī vērā, ka tiesnesis ir atzinis savu kļūdu un apņēmis atteikties no turpmākas šāda veida komunikācijas.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija atzīst:

Tiesneša rīcība neatbilst Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 1. kanona 3. un 4. punkta un 2. kanona 6. punkta prasībām.

Par tiesneša tiesas sēdes vadības stilu un uzvedības standartiem komunikācijā ar procesā iesaistītām personām

Vadot tiesas sēdi, tiesnesim jādarbojas likumā noteikto tiesību un pienākumu robežās, visas situācijas tiesas zālē risinot ar likumā paredzēto procesuālo līdzekļu palīdzību. Saruna ar procesa dalībniekiem var būt atvērta, vērsta uz lietā būtisko apstākļu noskaidrošanu, taču tā nedrīkst būt vaļīga, nolaižoties līdz sadzīviskam līmenim.

(69)

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

Rīgā

2020. gada 8. maijā

[1] Tiesnešu ētikas komisija ir saņēmusi tiesas priekšsēdētāja pieprasījumu sniegt atzinumu par tiesneses iespējamiem ētikas normu pārkāpumiem tiesas sēdē kur tika skatīts jautājums par B.D. nosacītu pirmstermiņa atbrīvošanu no pamatsoda izciešanas.

Pieprasījumā ir norādīts, ka tiesneses tiesas sēdes vadības stils, izturēšanās pret notiesāto un uzdotie jautājumi, visticamāk, neatbilst tiesnešu ētikas normām. Rakstveida paskaidrojumos tiesas priekšsēdētājam tiesnese ir norādījusi, ka viņas uzdotie jautājumi nav bijuši aizskaroši, kas tiesas priekšsēdētājam licis secināt, ka tiesnese savā rīcībā ētikas normu pārkāpumus nesaskata. Tiesas priekšsēdētājs norāda uz to, ka arī iepriekš ar tiesnesi ir apspriesti jautājumi par tiesas sēdes vadības stilu un nepieciešamību precīzāk pieturēties pie formālā procesa regulējuma.

Vienlaikus Tiesnešu ētikas komisija ir saņēmusi arī Tieslietu ministrijas pārsūtītu B.D. iesniegumu par tiesneses iespējamiem ētikas normu pārkāpumiem jau minētajā tiesas sēdē. Tieslietu ministrija, iepazīstoties ar B.D. iesniegumu un noklausoties attiecīgās tiesas sēdes ierakstu, no tiesneses izteikumiem secinājusi, ka tiesneses uzvedībā un rīcībā tiesas sēdē pirmšķietami ir konstatējams tiesnešu ētikas normu pārkāpums. Savukārt B.D. iesniegumā norāda, ka tiesnese ir pieļāvusi cilvēktiesību un ētikas normu pārkāpumus un tiesneses rīcība liecinājusi par viņas neobjektivitāti.

[2] Tiesnese rakstveida paskaidrojumos tiesas priekšsēdētājam norādījusi uz apstākļiem, kas izskaidro, kāpēc vēlējusies lietu izskatīt pēc iespējas ātrāk, proti, bija paredzēta nākamā tiesas sēde, kurā bija plānota videokonference ar tiesu, kur atradās tulks. Tiesnese arī skaidrojusi lietas procesuālos aspektus. Tāpat tiesnese paskaidrojusi, ka notiesātais sodu izcieš par sevišķi smagu

noziedzīgu nodarījumu, tāpēc tiesai bija jānoskaidro, kur un no kā viņš domā dzīvot, strādāt, kā spēš pildīt probācijas dienesta norādījumus, vai spēš normāli dzīvot ar sievieti, kurai ir mazgadīga meita, ar tik cietsirdīgu attieksmi, kāda viņam ir pret sievietēm. Tiesnese paskaidrojumā norādījusi, ka neuzskata, ka viņas jautājumi bija aizskaroši, taču aizskaroša ir apsaukāšanās un ņirgāšanās par tiesnesi notiesātā sūdzībā, kas tikai apstiprinot tiesneses lēmuma pareizību un atklājot viņa patieso attieksmi pret sievietēm. Tiesnese atzīmējusi, ka ar apgabaltiesas lēmumu procesuaļu pārkāpumu dēļ tika atcelts tiesneses pieņemtais lēmums. Tiesnese norādījusi, ka turpmāk, neskatoties uz steigu, ievēros kriminālprocesu.

Rakstveida paskaidrojumā Tiesnešu ētikas komisijai tiesnese papildus paskaidrojusi, ka tiesa, noskaidrojot jautājuma izlemšanai būtiskos aspektus, tostarp, vai notiesātais spēš atturēties no alkohola lietošanas, un uzdodot attiecīgus jautājumus, nav vēlējusies nevienu ne aizskart, ne pazemot. Tiesnese pieļauj, ka atsevišķus jautājumus būtu varējusi formulēt citādāk vai neuzdot vispār. Tiesnese norāda, ka, iespējams, zinot visus lietas apstākļus, nav spējusi izturēties neitrāli un neizrādīt savu attieksmi pret notiesāto.

Tiesnešu ētikas komisijas sēdē tiesnese papildus paskaidroja, ka bija iepazinusies ar visiem notiesātā lietas materiāliem (spriedumiem, probācijas dienesta un cietuma atzinumiem, kolēģu nolēmumiem par notiesātā nosacītu pirmstermiņa atbrīvošanu no pamatsoda izciešanas, ko notiesātais lūdzis jau sesto reizi). Tiesnese, zinot, kāds noziegums un kādos apstākļos ir izdarīts, kā arī ņemot vērā to, ka sievietei, pie kuras notiesātais paredzējis apmesties, ir mazgadīga meita, tāpat arī ievērojot to, ka sieviete, pie kuras viņš grasās dzīvot, ir uzradusies pēkšņi un ir notikusi viena īslaicīga tikšanās, nav novaldījusies un atzīst, ka viņai nevajadzēja uzdot tādus jautājumus. Tiesnese norāda arī uz stresu, ko rada videokonferences, kuras nereti pārtrūkst, un steiga, kādā lieta bija jāizskata, taču atzīst, ka tas nav attaisnojums. Pieļauj, ka ētikas normu pārkāpums izpaudās apstākļi, ka viņa nav spējusi novaldīties un neizrādīt attieksmi.

[3] Saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 1. punktu Tiesnešu ētikas komisija pēc tās personas pieprasījuma, kurai ir tiesības ierosināt disciplinārlietu, sniedz atzinumus par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem.

Līdz ar to komisija izvērtē, vai tiesneses rīcībā ir konstatējams ētikas normu pārkāpums.

[4] Latvijas tiesnešu ētikas kodekss (turpmāk – kodekss) skaidro tiesnešu uzvedības standartus, veicot savus pienākumus, akcentējot arī to, kālab ir būtiski tos ievērot.

Tā, kodeksa 2. kanona 3. punkts paredz, ka tiesnesis darbojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei. Savukārt kodeksa 3. kanons noteic, ka tiesnesis pilda tiesu varas uzliktos pienākumus objektīvi un taisnīgi. Saskaņā ar šī kanona 5. punktu tiesnesim jābūt iecietīgam, cieņas pilnam un laipnam pret procesa dalībniekiem, 7. punktā noteikts, ka tiesnesis savus uzdevumus pilda bez aizspriedumiem, savukārt 8. punktā norādīts, ka tiesnesis izvairās no vārdiem un runas, žestiem vai citas darbības, ko varētu uzņemt kā neobjektivitāti vai aizspriedumu izpausmi.

Arī Tiesnešu uzvedības Bangaloras principi reglamentē tiesnešu uzvedību kontekstā ar tām vērtībām, kuras Bangaloras principi pārstāv. Tā, saistībā ar tiesnešu neatkarību Bangaloras principu 1.1. punkts paredz, ka tiesnesis savas tiesneša funkcijas veic neatkarīgi, patstāvīgi izvērtējot konkrētos faktus un saskaņā ar dziļu tiesību izpratni, būdams brīvs no jebkādas ārējas ietekmes, pamudinājumiem, spiediena, draudiem vai iejaukšanās, ko tieši vai netieši varētu radīt kādas aprindas vai iemesls. Lai nodrošinātu tiesas objektivitāti, tiesnesis savus pienākumus pilda bez īpašas labvēlības vai aizspriedumiem (2.1. punkts), kā arī nodrošina, ka viņa rīcība – gan tiesā, gan ārpus tiesas – veicina un nostiprina sabiedrības, juristu un tiesvedības dalībnieku uzticēšanos tiesneša un tiesu sistēmas objektivitātei (2.2. punkts). Tiesvedības laikā vai gadījumā, ja šāda tiesvedība būtu paredzama, tiesnesis nedrīkst apzināti izteikt nekādus komentārus, par kuriem varētu pamatoti uzskatīt, ka tie var ietekmēt šādas tiesvedības rezultātu vai nepārprotami kaitēt procesa taisnīgumam (2.4. punkts).

No minētā Tiesnešu ētikas komisija secina, ka tiesneša uzvedības tiesas procesa laikā standartī nav pašmērķīgi, proti, tie kalpo ne tikai tam, lai apliecinātu tiesu varas autoritāti, bet arī lai radītu pārliecību, ka tiesa ir profesionāla, neatkarīga un objektīva un ka tiesas procesa laikā ir iespējams panākt taisnīgu tiesu. Tādējādi tiesneša uzvedībai tiesas procesa laikā ir ļoti liela nozīme, tiesnesim ir rūpīgi jāseko līdzi savam izteiksmes veidam, izteikumiem, rīcībai un uzvedībai, kas var būt pirmais vēstnesis (vai vismaz radīt tādu priekšstatu), ka tiesnesis ir aizspriedumains un līdz ar to neobjektīvs.

[5] Noklausoties tiesas sēdes audioprotokolu, Tiesnešu ētikas komisija gūst pārliecību, ka tiesnese ir pārkāpusi minētos tiesnešu uzvedības standartus.

Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka gan tiesneses izteikumi, gan izteiksmes veids, balss tonis un intonācija rada iespaidu par to, ka tiesnese ir bijusi aizspriedumaina un, kā atzīst arī pati tiesnese, ka viņai ir izveidojusies noteikta attieksme pret notiesāto. Tā, jau pašā tiesas sēdes sākumā tiesnese uzdod jautājumu: "Nu, un kur tad strādāsiet brīvībā?", tādējādi kopā ar attiecīgu intonāciju radot iespaidu par to, ka tiesa jau no paša sākuma ieņēmusi noteiktu pozīciju, kas pauž neticību notiesātajam un nievājošu attieksmi pret notiesātā centieniem argumentēt savu spēju dzīvot brīvībā. Minētais attiecas arī uz

citiem tiesas sēdes gaitā uzdotajiem jautājumiem vai tiesneses secinājumiem, proti, to izteiksmes veids un intonācija pauž šaubas par to, ka notiesātajam varētu izdoties veiksmīgi atgriezties brīvībā, kā arī pārmetumu, ka notiesātais ir lūdzis pirmstermiņa atbrīvošanu. Tiesnese vairākkārtīgi izteikusi arī komentārus un viedokļus, kas tiešā veidā apliecina viņas nostāju attiecībā pret notiesāto. Tā, piemēram, tiesnese norāda: "No tiem [no notiesātā iesniegumiem] es saprotu, ka jūs esat nolēmis uzsēsties tai sievietei kaklā [...] un dzīvot no viņas ienākumiem", vai arī: "Tikko būs pirmā glāzīte rīklē, tā būs cirvis rokā!", savukārt, reaģējot uz notiesātā skaidrojumu, ka viņi visu darīs kopā, tiesnese norāda: "Kopīgi jau var arī to glāzīti cilāt", bet attiecībā uz to, ka notiesātais ieslodzījumā ir parādījis savu nostāju attiecībā pret alkoholu, tiesnese norāda: "Šeit jūs varat parādīt tāpēc, ka jums neviens neielej", u. c.

Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka šādi izteikumi un to izteiksmes veids ne tikai rada iespaidu, ka tiesa nav neitrāla, bet arī ir aizskarošs, pat ja tiesnesei nav bijis nolūks kādu aizskart. Šāds tiesas sēdes vadības stils var radīt šaubas arī par tiesas profesionalitāti. Tiesnešu ētikas komisija neizslēdz, ka saruna ar procesa dalībniekiem varētu būt pietiekami atvērta un tāda, kas ir vērsta uz lietā būtisko apstākļu noskaidrošanu, taču tā nedrīkst būt vaļīga, nolaižoties līdz sadzīviskam līmenim. Kā to Tiesnešu ētikas komisija ir atzīmējusi jau iepriekš, vadot tiesas sēdi, tiesnesim jādarbojas likumā noteikto tiesību un pienākumu robežās, noskaidrojot lietā nozīmīgos faktus un apstākļus, uzdodot jautājumus par tiem, un visas situācijas tiesas zālē risinot ar likumā paredzēto procesuālo līdzekļu palīdzību. Pieteikuma juridiskais vērtējums tiesnesim jāsniedz nolēmumā, izvērtējot pušu paskaidrojumus, iesniegtos pierādījumus un pieteikuma pamatotību, nevis ar sadzīvisku komentāru palīdzību tiesas zālē (sk. *Tiesnešu ētikas komisijas 2018. gada 13. jūlija atzinuma 9. punktu*).

Tiesnese ir norādījusi uz apstākļiem, kas ietekmējuši viņas rīcību, proti, uz stresu, ko radījusi videokonference un steiga, kā arī uz informāciju, kas iegūta par notiesāto. Tiesnešu ētikas komisija nenoliedz, ka cilvēciski gan vieni, gan otri apstākļi var ietekmēt tiesnesi. Tiesnešu ētikas komisija arī pieļauj, ka tiesneses lielā pieredze, ņemot vērā arī iegūto informāciju par notiesāto, likusi modelēt iespējamās notiesātā dzīves scenārijus nākotnē, un, domājot par sievietes un viņas bērna labklājību, tas varēja emocionāli ietekmēt tiesnesi. Taču, kā jau minēts un kā to atzīst pati tiesnese, tas nav attaisnojums neatbilstošai rīcībai tiesas sēdē, tiesai savs viedoklis ir jānoformulē juridisku apsvērumu veidā savā nolēmumā.

Ievērojot minēto, Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tiesnese tiesas sēdē nav ievērojusi kodeksa 2. kanona 3. punktu, 3. kanonu un tā 5., 7. un 8. punktu, kā arī nav ņēmusi vērā Tiesnešu ētikas komisijas jau iepriekšējos atzinumos un skaidrojumos norādīto, tai skaitā to, ka pēc jebkuras tiesneša rīcības sabiedrība vērtē arī viņa spējas izskatīt tiesu lietas taisnīgi, neatkarīgi un objektīvi. Turklāt katra tiesneša uzvedība atstāj iespaidu uz sabiedrības

viedokli par tiesu varu (sk. *Tiesnešu ētikas komisijas 2015. gada 16. oktobra skaidrojuma 3. punktu*) un sekmē vai grauj tiesu varas autoritāti. Šādā situācijā persona uzlūko konkrēto tiesnesi kā visu tiesu varu pārstāvošu un asociē pret sevi vērsto rīcību ar tiesu varas attieksmi kopumā. Tādējādi katra tiesneša rīcība ietekmē tiesu varas autoritāti (sk. *Tiesnešu ētikas komisijas 2018. gada 13. jūlija atzinuma 9. punktu*).

Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka konkrētās lietas apstākļu kontekstā pārkāpums nav atzīstams par rupju. Proti, lietas apstākļi bija tādi, kas varēja radīt tiesnesei emocionālu pārdzīvojumu un, lai arī no profesionālā viedokļa tas nav attaisnojams, cilvēciski ir saprotams. Citādi būtu tad, ja šāda rīcība ne ar ko nebūtu izskaidrojama. Turklāt Tiesnešu ētikas komisija ņem vērā, ka tiesnese ir pārvērtējusi savu rīcību un atzinusi, ka nav rīkojusies pareizi. Tādējādi mērķis apzināties tiesnešu uzvedības standartus un to būtību, kā arī nepieciešamību tos ievērot, ir panākts.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija atzīst:

Tiesneses rīcībā ir konstatējams Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanona 3. punkta, 3. kanona un tā 5., 7. un 8. punkta pārkāpums.

Par tiesneša izturēšanos tiesas sēdē

Tiesas sēdes vadīšanas stils un komunikācija ar pusēm katram tiesnesim var būt atšķirīga. Tomēr tiesneša izteikumiem, uzdotajiem jautājumiem un sarunai tiesas sēdes laikā ar pusēm ir jābūt cieņpilnai, virzītai uz būtisko lietas apstākļu noskaidrošanu, kas tiesnesim ir nepieciešams nolēmuma taisīšanai.

Tiesnesim jāatturas no kritikas izteikšanas kādai no strīdus pusēm, no personiskā viedokļa izteikšanas par lietas dalībnieka rīcību. Veids, kādā tiesnesis sarunājas ar lietas dalībniekiem, tiesneša lietotie izteicieni un salīdzinājumi nedrīkst radīt iespaidu par tiesneša aizspriedumainu attieksmi pret vienu no pusēm.

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

(70)

Rīgā

2020. gada 7. augustā

Tiesnešu ētikas komisija ir saņēmusi Tieslietu ministrijas lūgumu izvērtēt tiesneša rīcību tiesas sēdē.

[1] Tieslietu ministrija norāda, ka tieslietu ministrs ir saņēmis B.M. sūdzību par tiesneša rīcību tiesas sēdē civillietā, kurā B.M. ir prasītāja.

[1.1] B.M. ministrijai norāda, ka tiesnesis sēdē ir pārkāpis tiesnešu ētikas normas.

Tiesas sēdē puses pieteica lūgumu atlikt lietas izskatīšanu, lai noslēgtu izlīgumu. Taču tad tiesnesis sāka uzdot prasītājai dažādus jautājumus, radot iespaidu, ka atbildētāja atrodas īpašā stāvoklī attiecībā pret prasītāju. Turklāt tiesnesis tiesas sēdē atbildētājas pārstāvei norādīja, kādi pierādījumi viņai ir jāiesniedz un kādas darbības ir jāveic. Tiesnesis norādīja atbildētājas pārstāvei arī uz divām citām lietām, kurās B.M. bija piedalījies kā pārstāve, nosaucot šo lietu datumus un laikus. Tiesnesis šīs lietas bija paņēmis līdzī uz tiesas sēdi. Tiesas sēdē tiesnesis norādīja, ka viņam ir informācija par atbildētājas valdes locekli, kas B.M. radīja pārliecību, ka atbildētāja atrodas īpašā situācijā. Tiesnesis adresējis B.M. frāzi, ka viņa esot "unikāla".

B.M. ieskatā tiesneša attieksme un darbības viņai radījušas negatīvu priekšstatu par tiesu varu kopumā un tiesas objektivitāti konkrētajā lietā.

[1.2] Tieslietu ministrija savā vēstulē Tiesnešu ētikas komisijai ir norādījusi, ka tiesas sēdē tiesneša rīcība un uzvedība ir vērtējama kā iespējams tiesneša ētikas normu pārkāpums, jo tiesneša uzdotie jautājumi un secinājumi var radīt iespaidu par to, ka tiesa ir ieņēmusi noteiktu pozīciju un atbildētāja konkrētajā lietā atrodas īpašā stāvoklī.

Ministrija norāda, ka tiesas sēdes ierakstā ir dzirdams, ka tiesnesis tiesas sēdē norādīja uz divām viņam zināmām civillietām, kurās kā pārstāve piedalījies B.M. un tas noticis darba attiecību un darba laikā, lai gan daļība tiesas procesos nav bijusi saistīta ar darba pienākumu izpildi. Vienlaikus ar šo konstatējumu tiesnesis vērsās pie atbildētājas pārstāves, uzdodot jautājumu: "Un, neskatoties uz to visu, Jūs esat gatavi maksāt kompensāciju?". Uzdodot jautājumus gan prasītājai, gan atbildētājas pārstāvei par kārtību, kādā bija jāziņo darba devējam par prombūtni, tiesnesis norāda: "Es arī nedzīvoju vakuumā un man ir tāda šāda informācija par [...] un es zinu, ka tur ir ļoti strikta vadītāja. Es neticu, man ļoti grūti noticēt, kā man raksturojuši [...] vadītāju, ka viņa tolerētu naudas pelnīšanu darba laikā citā vietā, citā pilsētā." Tiesas sēdes laikā tiesnesis norāda atbildētājas pārstāvei uz nepieciešamību izsaukt liecinieci, uzdodot jautājumu atbildētājas pārstāvei: "Nevēlaties pieteikt valdes locekli kā liecinieci šajā lietā? Jo, ja prasītāja norāda to, ka atprasīšanās notika tieši no [...] kundzes, [...] tad to varēs tikai apstiprināt [...] kundze un neviens cits."

Tiesneša rīcība tiesas sēdes laikā Tieslietu ministrijas ieskatā rada šaubas par tiesas objektivitāti un negatīvu priekšstatu par tiesu varu kopumā. Tieslietu ministrija lūdz izvērtēt B.M. iesniegumu par tiesneša iespējamo neētisko rīcību, kā arī nepieciešamības gadījumā lemt jautājumu par disciplinārlietas ierosināšanu.

[2] Tiesnesis, piedaloties Tiesnešu ētikas komisijas sēdē, paskaidroja, ka konkrētā civillietā joprojām nav izskatīta un prasītājai, pastāvot viņas šaubām par tiesneša objektivitāti, bija tiesības pieteikt noraidījumu tiesnesim. Prasītāja to nav veikusi arī nākamajā tiesas sēdē, kas notika jūlijā, bet ar sūdzību vērsusies pie tieslietu ministra.

Tiesnesis paskaidroja, ka tiesas sēdē centās nodrošināt efektīvu un objektīvu tiesas procesu, noskaidrojot patiesību un nenododot to.

Tiesnesis norāda, ka konkrētajā civillietā ir strīds, kas izriet no darba tiesiskajām attiecībām, un likums ir noteicis šai lietu kategorijai īsu termiņu lietas izskatīšanas pēc būtības uzsākšanai. Līdz ar to lietā nav iespējams rīkot sagatavošanās tiesas sēdi, lai noskaidrotu būtiskus apstākļus – prasījuma pamatu, prasības robežas. Tāpēc tiesnesis šos jautājumus ir skaidrojis tiesas sēdē, kurā lietu uzsāka skatīt pēc būtības, izvaicājot un diskutējot ar lietas dalībniekiem par lietas apstākļiem. Tiesas sēdē atbilstoši likumam tiesnesis pusēm norādīja uz pierādījumu trūkumu lietā.

Tiesnesis uzskata, ka prasītājai ir jāieskatās patiesībai acīs. Tiesnesis uzskata, ka tiesnesim nav jābūt "klusējošai halucinācijai" sēdes laikā. Konkrētajā tiesas sēdē tiesnesis pauda emocijas, nenostājoties neviena pusē, turklāt neizrādot noteiktu attieksmi kādam no lietas dalībniekiem. Tiesnesis paskaidroja, ka B.M. ir bijusi lietas dalībniiece arī citās viņa lietās, un tiesnesis

atzīst, ka tiesas sēdē "tas ir pārbaudījums tiesnesim". Vienlaikus tiesnesis uzsvēra, ka viņam nav izveidojusies īpaša attieksme pret prasītāju B.M.

Tiesnesis atzina, ka nosaucis prasītāju par unikālu, tomēr šis vārds netika lietots negatīvā nozīmē. Tiesnesis ar to vēlējies pateikt, ka prasītāja ir drosmīga.

Attiecībā uz tiesneša tiesas sēdē atbildētājai sniegto informāciju par diviem citiem tiesas procesiem, kuros ir piedalījusies prasītāja un kas netika norādīti iepriekš pušu sniegtajos paskaidrojumos, tiesnesis paskaidroja, ka tiesai ir jānodibina patiesība, tāpēc, ja kādi apstākļi ir zināmi pašam tiesnesim, tie viņam jādara zināmi arī pusēm.

Tiesnesis puda pārliecību, ka tiesnesim lieta jāiztiesā audzinošā garā, ir tiesnesim procesa vadīšanā iestrādājusies kārtība, kas pastāvēja agrāk un bija nostiprināta likumā.

[3] Saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 1. punktu Tiesnešu ētikas komisija pēc tās personas pieprasījuma, kurai ir tiesības ierosināt disciplinārlietu, sniedz atzinumu par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem.

Līdz ar to komisija izvērtē, vai tiesneša rīcībā ir konstatējams ētikas normu pārkāpums.

[4] Tiesneša uzvedības tiesas zālē un attieksmes pret procesa dalībniekiem standarti izriet no vairākām Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa (turpmāk – kodekss) normām.

Saskaņā ar kodeksa 1. kanona 2. punktu tiesneša rīcībai ir jāaskan ar Satversmi un Likumu un jābūt godprātīgai.

Kodeksa 2. kanona 3. punkts noteic, ka tiesnesis darbojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei.

Atbilstoši kodeksa 3. kanona 8. punktam tiesnesis izvairās no vārdiem un runas, žestiem vai citas darbības, ko varētu uzņemt kā neobjektivitāti vai aizspriedumu izpausmi, un 16. punktam – tiesnesis izvairās no prioritāšu izrādīšanas tiesas procesā.

Apkopojot norādīto, secināms, ka tiesneša ētikas standarts prasa no tiesneša tādu rīcību tiesas zālē, kas lietas dalībniekam rada pašāvērtību tiesas godīgumam, objektivitātei un neitralitātei attiecībā pret lietas dalībniekiem.

[5] Tiesnešu ētikas komisija, noklausoties tiesas sēdes audio ierakstu un izvērtējot to kopsakarā ar B.M. sūdzībā norādīto, secina, ka tiesneša uzvedība un izturēšanās pret procesa dalībniekiem tiesas sēdē neatbilda iepriekš citētajām kodeksa normām.

Kā tas dzirdams tiesas sēdes ierakstā, tiesnesis, izjautājot lietas dalībniekus, pauž arī savu viedokli par strīdus apstākļiem, piemēram, komentējot atbildētājas valdes locekles vadības stilu, kā arī izsaka savu vērtējumu un pieņēmumus.

Turklāt tiesnesis, iztaujājot prasītāju par lietas apstākļiem, izteic personīgu vērtējumu prasītājas rīcībai, nosaucot viņu par "unikālu". Tiesnesis tiesas sēdes laikā izsaka komentārus, pieņēmumus un izdara secinājumus par lietas apstākļiem. Tiesnesis tiesas sēdē autoritatīvā balsis tonī norāda prasītājam, ka viņai kā darbiniecei ir ne vien tiesības, bet arī pienākumi, detalizēti uzskaitot tos.

Ierakstā dzirdams arī tas, ka tiesnesis informē lietas dalībniekus, ka viņam ir zināmas arī citas lietas, kurās prasītāja ir piedalījies kā pārstāve, nosaucot sēžu laikus. Tiesnesis ētikas komisijas sēdē noliedza B.M. sūdzībā norādīto, ka šīs lietas bija paņēmis līdzī uz tiesas sēdi.

Attiecībā uz Tieslietu ministrijas vēstulē norādīto, ka tiesnesis sēdē atbildētājas pārstāvei norāda uz valdes locekles kā liecinieces izsaukšanas nepieciešamību, Tiesnešu ētikas komisija ierakstā nesaklausa Tieslietu ministrijas vēstulē norādīto, jo no ieraksta dzirdams, ka ierosinājums izsaukt uz tiesas sēdi liecināt valdes locekli sākotnēji izteica atbildētājas pārstāve, nevis tiesnesis.

[6] Tiesneša uzvedībai attiecībā pret visiem procesa dalībniekiem jābūt tādai, lai saprātīga, bez aizspriedumiem un informēta sabiedrības locekļa vērtējumā tā nevarētu likt apšaubīt tiesneša godprātību un objektivitāti (*skat. Tiesnešu ētikas komisijas 2019. gada 13. decembra atzinuma 6.3. punktu*).

Jau iepriekš Tiesnešu ētikas komisija ir norādījusi, ka tiesneša saruna tiesas sēdes laikā ar procesa dalībniekiem var būt atvērta un tāda, kas vērsta uz lietā būtisko apstākļu noskaidrošanu (*skat. Tiesnešu ētikas komisijas 2018. gada 13. jūlija atzinuma 9. punktu*). Vienlaikus tiesnesim ir nepieciešams saglabāt neitralitāti, lai tiesneša izteikumi tiesas sēdē kādai no pusēm nevarētu radīt iespaidu par tiesneša neobjektivitāti, nostājoties kādā no strīdus pusēm.

Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tiesas sēdes vadīšanas stils un komunikācija ar pusēm katram tiesnesim var būt atšķirīga. Tomēr tiesneša izteikumiem, uzdotajiem jautājumiem un sarunai tiesas sēdes laikā ar pusēm ir jābūt virzītai uz būtisko lietas apstākļu noskaidrošanu, kas tiesnesim ir nepieciešams nolēmuma taisīšanai. Arī vedinot puses samierināties, tiesnesim vajadzētu atturēties no tādas kritikas izteikšanas kādai no strīdus pusēm, kura tai var radīt šaubas par tiesneša neitralitāti. Tiesnešu ētikas normas nepieļauj situāciju, ka tiesnesis tiesas sēdē izsaka personisku viedokli par lietas dalībnieka rīcību.

Tiesnešu ētikas komisija iepriekš ir skaidrojusi, ka taisnīgs tiesas process nozīmē cieņpilnu attieksmi pret personu, kura atrodas tiesas zālē. Profesionāls tiesnesis ne tikai pārzina piemērojamās tiesību normas, bet arī nodrošina, ka cilvēks tiesā nejūtas pazemots. Ja cilvēkam tomēr šādas sajūtas rodas, tas neizbēgami viņā rada secinājumu par neobjektīvu un netaisnīgu tiesu, kā arī tiesu, kura ļaunprātīgi izmanto tai piemītošo varu (*skat. Tiesnešu ētikas komisijas 2016. gada 26. februāra skaidrojuma 3. punktu*).

Noklausoties tiesas sēdes ierakstu, secināms, ka tiesnesis, vadot tiesas sēdi, attiecībā pret prasītāju nav rīkojies atbilstoši tiesnešu ētikas normas prasībām un tās ir pārkāpis. Veids, kādā tiesnesis lietā sarunājās ar lietas dalībniekiem, tiesneša lietotie izteicieni un salīdzinājumi rada iespaidu par tiesneša aizspriedumainu attieksmi pret vienu no strīda pusēm. Šāda aizspriedumaina attieksme var radīt aizdomas par tiesneša neobjektivitāti, veicot tiesu varas uzliktos pienākumus.

Turklāt ir būtiski atcerēties, ka tiesnesim ar likumu noteiktā kompetence, īstenojot tiesu varu, nekādā veidā nepieļauj raudzīties uz lietas dalībniekiem no varas pozīcijām (*salīdz. skat. Tiesnešu ētikas komisijas 2016. gada 26. februāra skaidrojuma 2. punktu*), ar to saprotot arī to, ka nav atbalstāma tiesneša veikta lietas dalībnieka "audzināšana".

Tiesnešu ētikas komisija vairākkārt ir atzinusi, ka prasības pieteikuma juridiskais vērtējums tiesnesim ir jāsniedz nolēmumā, izvērtējot pušu paskaidrojumus, iesniegtos pierādījumus un pieteikuma pamatoību (*piemēram, skat. Tiesnešu ētikas komisijas 2018. gada 13. jūlija atzinuma 9. punktu*).

Citiem vārdiem sakot, tiesneša dialogs ar pusēm, sniedzot atbildes uz pušu argumentiem, tiesneša redzējums par lietas apstākļiem, secinājumi par tiem un juridiskais novērtējums tiek atspoguļots tiesas nolēmumā. Ārpus tiesas nolēmuma tas var radīt šaubas par tiesneša neitralitāti.

Nevar nepiekrīst tiesneša apgalvojumam par tiesneša aktīvo lomu patiesības noskaidrošanā lietā. Tiesnesim nav aizliegts izteikt viedokli arī par lietā piemērojamām tiesību normām un faktiem (*skat. Tiesnešu ētikas komisijas 2017. gada 28. februāra atzinuma 8. punktu*). Vienlaikus tiesneša teiktajam ir jābūt tik neitrālam, lai lietas dalībniekiem nerastos šaubas, ka kāda no strīdus pusēm atrodas prioritārākā situācijā vai arī tiesa ir izdarījusi secinājumus par lietas apstākļiem, nemaz neuzklausot puses.

Par tiesneša neitrālu attieksmi pret lietas dalībniekiem neliecina viņa iesaistīšanās pierādījumu vākšanā, norādot kādai no pusēm uz tādiem apstākļiem, kas tiesnesim tapuši zināmi ārpus skatāmās lietas.

Nenoliedzami likuma "Par tiesu varu" 17. panta pirmajā daļā ir nostiprināts tiesas pienākums, izskatot jebkuru lietu, noskaidrot objektīvo patiesību. Tomēr šis virsuzdevums nav veicams, apejot citus lietas izskatīšanas pamatprincipus kā, piemēram, sacīkstes principu, kas darbojas civilprocesā. Līdz ar to konkrētajos apstākļos secināms, ka tiesnesis ir pārkāpis tiesneša ētikas normu, kas liedz tiesnesim veikt tādas darbības, kas varētu liecināt, ka kāda no strīda pusēm atrodas prioritārākā stāvoklī.

[7] Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tiesnesis tiesas sēdē nav ievērojis kodeksa 1. kanona 2. punktu, 2. kanona 3. punktu, 3. kanona 8. un 16. punktu, kā arī nav ņēmis vērā Tiesnešu ētikas komisijas iepriekšējos atzinumus un

skaidrojumos norādīto, tai skaitā to, ka pēc jebkuras tiesneša rīcības sabiedrība vērtē arī viņa spējas izskatīt lietu taisnīgi, neatkarīgi un objektīvi (*skat. Tiesnešu ētikas komisijas 2015. gada 16. oktobra skaidrojuma 3. punktu*).

Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka konkrētās lietas apstākļu kontekstā tiesneša ētikas normu pārkāpums nav atzīstams par rupju, līdz ar to disciplinārlietas ierosināšanai nav pamata.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija atzīst:

Tiesneša rīcībā ir konstatējams Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 1. kanona 2. punkta, 2. kanona 3. punkta, 3. kanona 8. un 16. punkta pārkāpums.

Par tiesneša izturēšanos tiesas sēdē

Tiesneša uzvedības standarti kalpo tam, lai nodrošinātu tiesības uz taisnīgu tiesu. Taisnīgs tiesas process nozīmē cieņpilnu attieksmi pret personu, kura atrodas tiesas zālē. Katra tiesneša uzvedība atstāj iespaidu uz sabiedrības viedokli par tiesu varu un sekmē vai grauj tiesu varas autoritāti.

Aizrādījumu izteikšana pieklājīgā, savaldīgā un korektā formā atbilst tiesneša uzvedības standartiem tiesas procesa laikā.

Tiesnesis nedrīkst radīt priekšstatu, ka ir aizspriedumains un līdz ar to neobjektīvs. Tiesneša sarunai ar pusēm jābūt virzītai uz būtisko lietas apstākļu noskaidrošanu. Tiesnesim jābūt noturīgam pret jebkādam procesā iesaistīto personu provokācijām, uz tām jāreaģē cieņpilni un profesionāli, atturoties no kritikas, kas var radīt šaubas par tiesneša neitralitāti. Tiesnesim jāatturas paust personisko viedokli un komentēt procesa dalībnieku izskatu vai uzvedību.

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

(72)

Rīgā

2020. gada 13. novembrī

[1] Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi tiesas priekšsēdētājas iesniegumu sakarā ar zvērinātas advokātes sūdzību par tiesnesi, kurā lūgts izvērtēt tiesneses iespējamo neētisko rīcību tiesas sēdē lietas izskatīšanā un nepieciešamības gadījumā lemt par disciplinārlietas ierosināšanu.

Tiesas priekšsēdētājas iesniegumā norādīts, ka tiesneses lietvedībā atrodas lieta par bāriņtiesas lēmuma atcelšanu. Lietā tiek vērtēts jautājums par četru nepilngadīgu bērnu, no kuriem divi ir ar īpašām vajadzībām, izņemšanu no pieteicēju audžuģimenes iespējamas vardarbības pret bērniem dēļ.

Tiesas priekšsēdētāja lūgusi sniegt atzinumu, vai tiesneses rīcība tiesas sēdes laikā atbilst tiesnešu ētikas normām. Norādījusi, ka pārbaudes ietvaros noklausījusies tiesas sēžu audioprotokolus, un lūgusi izvērtēt iespējamās tiesneša ētikas normu pārkāpumus šādos tiesneses izteicienos:

- 1) tiesnese aicinājusi pieteicēju pārstāvi netaisīt tirgu, kā arī mainīt profesiju, jo pārstāvei patīk vadīt procesu;
- 2) tiesnese jautājusi pieteicējiem, kā viņi tik cienījamā vecumā spēj tikt galā ar četriem bērniem, no kuriem divi ir ar īpašām vajadzībām;
- 3) tiesnese jautājusi lieciniecei par viņas un pieteicēju līdzīgo "karjeru", norādījusi uz pieteicēju un liecinieces labajām un sirsnīgajām attiecībām;

- 4) tiesnese tiesas sēdes laikā paudusi izbrīnu par to, cik "ziedoša" ir pieteicēja, lai gan ir audzinājusi bērnus ar īpašām vajadzībām;
- 5) tiesnese interesējusies, kādēļ pieteicēji nelūdz izsaukt citu liecinieci, un pārjautājusi, vai konkrētās liecinieces izsaukšana nav pieteicēju interesēs;
- 6) tiesnese vairākkārt iebildusi pret pieteicēju pārstāves jautājumiem, aicinājusi to uzdot jautājumus, neveidojot tos apgalvojuma formā.

[2] Zvērināta advokāte sūdzībā norādījusi, ka lietā, kura ierosināta pēc viņas klientu pieteikuma par administratīvā akta atcelšanu, tiesas sēdēs tiesneses rīcība un izteikumi liecinājuši par būtiskiem pārkāpumiem, kas faktiski balansējuši starp likuma ievērošanas pienākumu, cilvēktiesību pārkāpšanu, iespējamu pieteicēju un liecinieku iespaidošanu.

Tiesneses vadītais tiesas process nav bijis vienlīdzīgs – bāriņtiesa, trešās personas un Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas pārstāve neslēpti baudījušas pilnīgu tiesas labvēlību.

Tiesnese nav ievērojusi procesuālo kārtību, pirms Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas atzinuma noklausīšanās neveicot pierādījumu pārbaudi. Tiesnese nav pārtraukusi iestādes pārstāves personisku viedokļu paušanu, nav reaģējusi uz iestādes pārstāves nepatiesi sniegtajām ziņām, taču pārtraukusi sūdzības iesniedzējas aktīvo savu klientu interešu pārstāvību, izsakot brīdinājumus, dīvainas replikas, aizrādot, noņemot jautājumus, tādējādi iespaidojot sūdzības iesniedzējas klientus nolūkā panākt viņu atteikšanos no pieteikuma.

Tiesnese tiesas sēdē atļāvusies paust savu personisko viedokli, paužot izbrīnu par to, cik pieteicēja izskatās "ziedoša", lai gan audzinājusi bērnus ar īpašām vajadzībām, audžuģimenes darbu nosaukusi par "karjeru".

Klientiem īpaši sāpīga un aizskarosa bijusi reliģiskās tēmas aizskaršana, kuru aizsākusi Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas pārstāve un tiesnese atļāvusies paust netiešu diskrimināciju arī šajā jautājumā.

Tiesnese izrādījusi aizspriedumainību, paužot nostāju, ka nespēj saprast, kā pieteicēji, kas ir tik cienījamā vecumā, spēj audzināt bērnus ar īpašām vajadzībām, sevi apkopt, sakopt un vēl būt pozitīvi.

Tiesnese izrādījusi neobjektivitāti šajā lietā, uzskatot, ka bāriņtiesai ir vairāk tiesību, nekā vienkāršam cilvēkam. Tiesnese bijusi aizspriedumaina, neobjektīva un balansējusi uz diskriminācijas robežas (tajā skaitā reliģisko jautājumu aspektā).

[3] Tiesnešu ētikas komisijas sēdē piedalījās lūguma iesniedzēja tiesas priekšsēdētāja un tiesnese.

Tiesas priekšsēdētāja norādīja, ka Tiesnešu ētikas komisijas kompetencē ir izvērtēt, vai tiesnesei konkrētajā gadījumā ir izdevies izvairīties no vārdiem

un runas, ko varētu uztvert kā neobjektivitāti vai aizspriedumainību, un vai tādējādi nav pārkāpti Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksa 3. kanona noteikumi. Uzskata, ka tiesnesei nav izdevies saglabāt tik nepieciešamo cieņpilno neitralitāti pret procesa dalībniekiem.

Tiesnese komisijas sēdē izrādīja neizpratni par izteiktajiem pārmetumiem. Konkrētajā lietā notikušas vairākas ilgstošas tiesas sēdes. Uzskata, ka tiesas priekšsēdētajas iesniegumā un advokātes sūdzībā norādītie tiesneses izteikumi ir izrauti no konteksta un tāpēc tiek novērtēti nepareizi.

Advokāte tiesas sēdēs uzvedusies ārpus jebkuras kritikas – izturējusies naidīgi pret tiem procesa dalībniekiem, kas viņai nav bijuši pa prātam, runājusi uzbrūkošā tonī, vaibstījusi, provocējusi procesa dalībniekus, līdz ar to tiesas zālē bijis jūtams saspīlējums, pie kā tiesnese neesot vainojama.

Tiesnese atzina, ka uzdevusi pieteicējai arī personiskus jautājumus, jo saskatījusi viņas liecinātajā pretrunas tam, ko redzējusi tiesas zālē, taču uzskata, ka rīkojusies profesionāli, jo tiesai nav jāspriež tiesa ar "aizsietām acīm". Tiesneses teiktais par pieteicējas "ziedošo" izskatu bijis domāts kā kompliments.

Tiesnese izteica nožēlu, ka vispār vadījusi šo procesu, un uzskata, ka tiesas sēdēs centusies noskaidrot objektīvo patiesību, bet nav kliegusi un nav teikusi neko tādu, ko varētu uztvert kā aizskarošu, pazemojošu vai neobjektīvu. Tiesnese atzina, ka tikusi izprovocēta, un neuzskata, ka viņas darbībās un runā būtu konstatējams ētikas normu pārkāpums.

[4] Tiesnešu ētikas komisija norāda, ka tās kompetencē neietilpst vērtēt tiesneša darbību pamatofību no Administratīvā procesa likuma normu piemērošanas aspekta, lemjot procesuālos jautājumus konkrētajā lietā. Iebildumus par tiesību normu piemērošanas pareizību procesa dalībnieks var izteikt, pārsūdzot nolēmumu apelācijas vai kasācijas kārtībā. Tiesnešu ētikas komisijas kompetencē ir vērtēt tiesneša rīcības atbilstību tiesnešu ētikas normu prasībām.

[5] Saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 1. punktu Tiesnešu ētikas komisija pēc tās personas pieprasījuma, kurai ir tiesības ierosināt disciplinārlietu, sniedz atzinumus par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem.

Līdz ar to komisija izvērtē, vai tiesneses darbībās ir konstatējams ētikas normu pārkāpums.

[6] Izvērtējusi Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā esošos materiālus un tiesneses sniegtos paskaidrojumus, komisija atzīst, ka tiesneses rīcībā ir konstatējams rupjš ētikas normu pārkāpums.

[7] Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksā tiesneša attieksme pret saviem pienākumiem, pret jebkuru personu tiesas zālē ir uzsvērtā kā liela vērtība, vairākkārt aplūkojot tiesneša darbību no dažādiem aspektiem.

Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksa 1. kanons noteic, ka tiesnesis tur cieņā savu amatu, tiesu varas neatkarību un tiesas godīgumu, tajā skaitā paredzot, ka tiesnesim jāpiedalās augstu uzvedības kultūras normu noteikšanā, piemērošanā un saglabāšanā, tiesnesim personiski jāievēro augstas uzvedības kultūras normas, lai apstiprinātu tiesu varas neatkarību un godīgumu.

Savukārt 2. kanona 3. punkts paredz, ka tiesnesis izvairās no necienīgas rīcības, kā arī no šķietamas šādas rīcības izraisīšanas. Kodeksa 3. kanons, kas noteic ētikas standartus tiešo pienākumu pildīšanā, paredz, ka tiesnesis pilda tiesu varas uzliktos pienākumus objektīvi un taisnīgi. Tas cita starpā nozīmē, ka tiesnesim jābūt iecietīgam, cieņas pilnam un laipnam pret procesa dalībniekiem, pieprasot līdzīgu attieksmi arī no prāvniekiem, tiesas personāla un citiem cilvēkiem, kas pakļauti tiesneša vadībai un kontrolei (5. punkts); ka tiesnesis savus uzdevumus pilda ar atbildības sajūtu un bez aizspriedumiem (7. punkts); ka tiesnesis izvairās no vārdiem un runas, žestiem vai citās darbības, ko varētu uzņemt kā neobjektivitāti vai aizspriedumu izpausmi (8. punkts).

Kā jau vairākkārt norādīts Tiesnešu ētikas komisijas atzinumos, no norādītā secināms, ka tiesneša uzvedības tiesas procesa laikā standarti nav pašmērķīgi, – tie kalpo ne tikai tam, lai apliecinātu tiesu varas autoritāti, bet arī lai radītu pārlicību, ka tiesa ir profesionāla, neatkarīga un objektīva un ka tiesas procesa laikā ir iespējams panākt taisnīgu tiesu. Tādējādi tiesneša uzvedībai tiesas procesa laikā ir ļoti liela nozīme, tiesnesim ir rūpīgi jāseko līdzi savam izteiksmes veidam, izteikumiem, rīcībai un uzvedībai, kas var būt pirmais vēstnesis (vai vismaz radīt tādu priekšstatu), ka tiesnesis ir aizspriedumains un līdz ar to neobjektīvs (skat., piemēram, *Tiesnešu ētikas komisijas 2020. gada 8. maija atzinumu*).

Arī ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomes pieņemtie Tiesnešu uzvedības Bangaloras principi reglamentē tiesnešu uzvedību kontekstā ar tām vērtībām, kuras Bangaloras principi pārstāv.

Tiesnešu uzvedības Bangaloras principos noteikts, ka tiesisko pienākumu pienācīgā pildīšanā ir svarīga objektivitāte, kas attiecas ne tikai uz pašu tiesas spriedumu, bet arī uz procesu, kurā spriedums pieņemts. Atbilstoši šo principu 2.1. punktā norādītajam tiesnesim jāpilda savī tiesiskie pienākumi bez aizspriedumiem, neizrādot ne pret vienu savu labvēlību vai nelabvēlību; 2.2. punktā atzīts, ka tiesnesim jānodrošina, ka viņa rīcība – gan tiesā, gan ārpus tiesas – veicina un nostiprina sabiedrības, juristu un tiesvedības dalībnieku uzticēšanos tiesneša un tiesu sistēmas objektivitātei. 2.4. punktā noteikts, ka tiesvedības laikā tiesnesis nedrīkst apzināti izteikt nekādus komentārus, par kuriem varētu pamatoti uzskatīt, ka tie var ietekmēt šādas tiesvedības rezultātu vai nepārprotami kaitēt procesa taisnīgumam. Savukārt 6.6. punktā noteikts,

ka tiesnesim ir jāsiglabā kārtība un pieklājīga uzvedība visās tiesas sēdēs un pašam jābūt pacietīgam, cienīgam un taktiskam attiecībās ar prāvas dalībniekiem.

[8] Tiesnešu ētikas komisija, klausoties tiesas sēžu audioprotokolus, konstatēja, ka tiesneses tiesas sēdes vadīšanas forma kopumā ir pieņemama – tiesnese runā un jautājumus uzdod mierīgā, vienmērīgā balsī, kas pats par sevi nav aizskarošs.

Tomēr tiesas sēdes vadīšanas saturs dažviet neatbilst Tiesnešu ētikas kodeksa normām. Tiesneses uzvedība un izturēšanās tiesas sēdē neliecina par pieklājīgu un cienīgu izturēšanos, kā arī neveicina lietas dalībnieku uzticēšanos tiesai. Tiesnese nav ievērojusi ētikas normas tiesas sēdē, nav ņēmusi vērā Tiesnešu ētikas komisijas jau iepriekšējos atzinumos tiesnesei norādīto, ka tiesnesim jābūt laipnam un cieņas pilnam gan pret lietas dalībniekiem, gan pret kolēģiem un tādām tiesnesim jābūt saskarsmē ar jebkuru cilvēku (*Tiesnešu ētikas komisijas 2010. gada 13. novembra un 2012. gada 20. janvāra atzinumi par tiesnesi*).

Tiesas sēdes ierakstā dzirdams, ka tiesnese tiesas sēdes gaitā vairākkārt paudusi savu personisko viedokli, piemēram, savu monologu iesākot ar vārdiem "Es šobrīd nerunāšu kā tiesnese, bet kā mamma, kā sieviete", un pēc tam turpinot: "Man personiski liekas, ja ģimenē ir bērni ar īpašām vajadzībām, tas ir nenormāls slogs, mamma ir izmocīta, izmisuša, bet Jūs esat ziedoša, burvīga sieviete gados, neiet kopā tā bilde, tas ir nenormāls psiholoģisks, fizisks darbs, kā to vispār var izdarīt? Tas ir nereāli, tas nav iespējams. Savās vai bērnu interesēs to darāt? Es savā pieredzē neesmu redzējusi, ka to var izdarīt, tas ir nereāli izdarīt, pa kuru laiku?".

Tiesas sēdes audioprotokolā dzirdams arī, ka tiesnese norāda 62 gadus vecajai pieteicējai: "lielos gados esat, bet braucat uz operu, teātriem, par sevi parūpējaties, kā Jums tas izdodas? Neesat reproduktīvā vecumā [...], esat tādā vecumā, kad enerģijas līmenis nav vairs tik spēcīgs", "četri bērni, divi ar īpašām vajadzībām, tas ir ārkārtīgs izaicinājums, [...] kā tikāt galā, padalieties ar šiem noslēpumiem", "esat tik ļoti bērniem pieķērusies, tas ir atkarības jautājums, vai nestādieties priekšā savu dzīvi bez viņiem?".

Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka šādi tiesneses izteicieni ir viņas subjektīvs viedoklis, kas lieki pausts tiesas procesā un neveicina lietas apstākļu noskaidrošanu. Šādi izteicieni ir netaktiski un cieņu aizskaroši, tie nav atbilstoši tiesnešu ētikas normu prasībām, līdz ar to tiesnese nav spējusi saglabāt cieņpilnu neitralitāti pašas vadītajā tiesas procesā un tādējādi ir pārkāpusi ētikas normas. Lai arī tiesnese teikto par pieteicējas ziedošo izskatu skaidro kā komplimentu pieteicējai, noklausoties audioierakstu un vērtējot šos izteicienus kopējā kontekstā, šādam skaidrojumam komisija nevar piekrist. Veids, kādā tiesnese, vadot tiesas procesu, sarunājas ar lietas dalībniekiem, tiesneses ironija un arogance, lietotie izteicieni, personiskās piezīmes un

salīdzinājumi rada iespaidu par tiesneses aizspriedumainu attieksmi pret lietas dalībnieku. Tādējādi no tiesas sēdes ierakstā saklausāmās attieksmes rodas nešaubīgs priekšstats par to, ka tiesnese patiesībā netic tam, ka pieteicējas dzīvesveids ir savienojams ar rūpēm par vairākiem bērniem, tostarp bērniem ar īpašām vajadzībām. Tas norāda uz tiesneses stereotipiem, ko viņa atklāti un uzskatāmi pauž tiesas sēdē. Savukārt šāda aizspriedumainība var radīt aizdomas par tiesneša neobjektivitāti, veicot tiesu varas uzliktos pienākumus.

[9] Tiesneša uzvedībai attiecībā pret visiem procesa dalībniekiem jābūt tādai, lai saprātīga, bez aizspriedumiem un informēta sabiedrības locekļa vērtējumā tā nevarētu likt apšaubīt tiesneša godprātību un objektivitāti (skat. *Tiesnešu ētikas komisijas 2019. gada 13. decembra atzinuma 6.3. punktu*).

Tiesnešu ētikas komisija ir atzinusi, ka tiesas sēdes vadīšanas stils un komunikācija ar pusēm katram tiesnesim var būt atšķirīga. Tomēr tiesneša izteikumiem, uzdotajiem jautājumiem un sarunai tiesas sēdes laikā ar pusēm ir jābūt virzītai uz būtisko lietas apstākļu noskaidrošanu, kas tiesnesim ir nepieciešams nolēmuma taisīšanai. Tiesnesim vajadzētu atturēties no tādas kritikas izteikšanas kādai no strīdus pusēm, kura tai var radīt šaubas par tiesneša neitralitāti. Tiesnešu ētikas normas nepieļauj situāciju, ka tiesnesis tiesas sēdē izsaka personisku viedokli par lietas dalībnieka rīcību (skat. *Tiesnešu ētikas komisijas 2020. gada 7. augusta atzinuma 6. punktu*).

Tiesnešu ētikas komisija iepriekš ir arī skaidrojusi, ka taisnīgs tiesas process nozīmē cieņpilnu attieksmi pret personu, kura atrodas tiesas zālē. Profesionāls tiesnesis ne tikai pārziņa piemērojamās tiesību normas, bet arī nodrošina, ka cilvēks tiesā nejūtas pazemots. Ja cilvēkam tomēr šādas sajūtas rodas, tas neizbēgami viņā rada secinājumu par neobjektīvu un netaisnīgu tiesu, kā arī tiesu, kura ļaunprātīgi izmanto tai piemītošo varu. Tiesnesim ar likumu noteiktā kompetence, īstenojot tiesu varu, nekādā veidā nepieļauj raudzīties uz lietas dalībniekiem no varas pozīcijām (skat. *Tiesnešu ētikas komisijas 2016. gada 26. februāra skaidrojuma 2. un 3. punktu*).

Katra tiesneša uzvedība atstāj iespaidu uz sabiedrības viedokli par tiesu varu un sekmē vai grauj tiesu varas autoritāti. Šādā situācijā persona uzlūko konkrēto tiesnesi kā visu tiesu varu pārstāvošu un asociē pret sevi vērsto rīcību ar tiesu varas attieksmi kopumā, tādējādi katra tiesneša rīcība ietekmē tiesu varas autoritāti.

[10] Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka iepriekš norādītie tiesneses izteicieni, kā arī tiesneses tiesas sēdes vadības stils kopumā liecina par tiesneses emocionālās inteliģences trūkumu, aizspriedumainu un nevienlīdzīgu attieksmi pret procesa dalībniekiem, kas nav pieļaujams. Izskatot lietu saistībā ar bērniem ar īpašām vajadzībām, tiesnese pauž stereotipisku attieksmi, ka cilvēkiem, audzinot šādus bērnus, jābūt pārgurušiem un dzīves nomocītiem. Par to lieciniece bija spiesta aizrādīt, ka tas gluži neatbilst patiesībai, un ieteikt tiesnesei iepazīties

ar šādiem cilvēkiem. Tiesnese demonstrēja aizspriedumainu attieksmi arī pret pieteicējas vecumu. No audioprotokolā dzirdamā ir sajūtams tiesas sēdē klātesošo personu mulsums par tiesneses izteikumiem lietas iztiesāšanas laikā.

Tā rezultātā procesa dalībniekiem ne tikai ir pamats justies, iespējams, personīgi aizskartiem, aizvainotiem vai nonievātiem, bet tiem varētu rasties arī iespaids, ka tiesneses izteiktie komentāri var ietekmēt tiesvedības rezultātu, tādējādi var rasties šaubas par tiesas objektivitāti un taisnīgumu, kā arī ar to tiek radīts kaitējums tiesu varas reputācijai kopumā.

[11] Attiecībā par tiesneses norādīto, ka viņas rīcība jāvērtē kopsakarā ar lietas dalībnieku attieksmi un uzvedību, Tiesnešu ētikas komisija norāda, ka tiesneses aizrādījumu izteikšana pieklājīgā, savaldīgā un korektā formā atbilst tiesneša, kas vada tiesas sēdi, uzvedības standartam tiesas procesa laikā un nav uzskatāma par ētikas normu pārkāpumu, bet veids, kādā tiesnese izvēlējusies to darīt, balss intonācija kopsakarā ar lietotajiem izteicieniem, kā, piemēram, "jums jāmaina profesija, jo jums patīk vadīt procesu", neliecina par augstas uzvedības kultūras normu ievērošanu, kā rezultātā nav bijis iespējams nodrošināt kārtību un pieklājīgu uzvedību visas tiesas sēdes laikā un pašai būt pacietīgai, cieņas pilnai attiecībās ar procesa dalībniekiem.

Tiesnešu ētikas komisija nepiekrīt, ka šādu tiesneses uzvedību varētu būt izprovocējusi advokāte. Tiesnesim ar ievērojamu darba pieredzi, kāda ir tiesnesei, ir jābūt noturīgam pret jebkādam procesā iesaistīto personu provokācijām un uz tām jāreaģē cieņpilni un profesionāli.

Vienlaikus atzīstams, ka tiesneses aizrādījumi advokātei, aicinot uzdot jautājumus, neveidojot tos apgalvojuma formā, vai atgādinājumi, ka tiesas procesu vada tiesa, nevis pieteicēja pārstāve, vērtējami kā atbilstoši situācijai.

[12] Kā nevēlēšanos saskatīt un novērtēt savu lomu notikušajā komisija vērtē tiesneses apgalvojumus par to, ka vienmēr, kad tuvojas viņas profesionālās darbības novērtēšana, tiesas priekšsēdētāja izmanto jebkuru izdevību, lai sūdzības par viņu nonāktu Tiesnešu ētikas komisijā. Komisija šādam viedoklim nevar piekrist, jo neredz tam pamatu. Kā izriet no iepriekšējiem Tiesnešu ētikas komisijas atzinumiem par tiesneses rīcību, kā arī apstākļiem šajā gadījumā, tiesneses uzvedība tiek analizēta sakarā ar saņemtajām sūdzībām par viņu, turklāt visas sūdzības ir faktiski par to pašu jautājumu – neprasmī cieņpilni izturēties pret citiem cilvēkiem: kolēģiem, procesa dalībniekiem. Arī Tiesnešu kvalifikācijas kolēģija pēdējā tiesneses novērtējumā konstatēja profesionālās darbības aspektus, kas tiesnesei jāpildveido savā turpmākajā darbībā, tostarp attiecībā uz cieņpilnu un koleģiālu attiecību veidošanu, kritikas uzklaušanās un racionālu argumentu paušanu diskusijas laikā, kā arī tiesas procesu vadīšanas prasmi.

[13] Novērtējot visus apstākļus to kopumā un uzklaudot tiesnesi par notikušo, atzīstams, ka tiesnese nav pilnībā izpratusi Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksa normu, kā arī tiesnešu uzvedības Bangaloras principu saturu un jēgu. Par to liecina viņas nevēlēšanās analizēt un pārvērtēt savas darbības, savu izpratni par ētikas normām vispār.

Tiesnešu ētikas komisija, it īpaši pēc uzklaudīšanas komisijas sēdē, secina, ka tiesnese nav gatava izvērtēt savas rīcības atbilstību Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksa normām, kas kontekstā ar to, ka viņas darbības Tiesnešu ētikas komisijā tikušas vērtētas vairākkārt, liecina par viņas nevēlēšanos ieklausīties, analizēt un pārvērtēt savu attieksmi pret objektīvu kritiku un pašas profesionālo darbību. Ir vērojama fundamentāla nesapratne par šī atzinuma 7. punktā norādītajiem profesionālās ētikas standartiem.

[14] Novērtējot tiesneses uzvedību konkrētās lietas iztiesāšanā tiesas sēdēs, Tiesnešu ētikas komisija secina, ka lieki komentāri, izmantojot personiskajā dzīvē gūto pieredzi, novērojumus un subjektīvas atziņas, neatbilst tiem profesionālajiem standartiem, kas tiesnesim noteikti Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksā, lai nodrošinātu efektīvu lietas iztiesāšanu un augstu uzvedības kultūras normu ievērošanu, kā arī varēja radīt šaubas par tiesas objektivitāti un autoritāti.

Vadot tiesas sēdi, tiesnesim jādarbojas likumā noteikto tiesību un pienākumu robežās, noskaidrojot lietā nozīmīgus faktus un apstākļus, uzdodot jautājumus par tiem un visas situācijas tiesas zālē risinot likumā paredzētajā kārtībā, nevis paužot tiesneša personisko viedokli un neadekvāti komentējot procesa dalībnieku izskatu vai uzvedību, kam izskatāmajā lietā nav būtiskas nozīmes. Tiesnešu ētikas komisija neizslēdz iespēju, ka tiesnesis, balstoties uz savu personisko pieredzi, vērs uzmanību uz lietā būtiskiem apstākļiem, tiesnesim arī principā nav liegts tiesas zālē veidot sarunu ar procesa dalībniekiem, kas formas un satura ziņā ir korekta un attiecināma uz izskatāmo lietu, tomēr konkrētajā gadījumā tiesnese šo robežu ir pārkāpusi.

[15] Novērtējot norādītos apstākļus to kopumā, kā arī tiesneses attieksmi pret tiem, Tiesnešu ētikas komisija atzīst tiesneses pieļauto Tiesnešu ētikas kodeksa normu pārkāpumu kopumā par rupju, kas ir pamats disciplinārlietas ierosināšanai.

Pamatā komisijas secinājumam, ka tiesneses izdarītais pārkāpums ir rupjš, ir tiesneses netaktiskā attieksme un necienīgais izteiksmes veids, kas procesa dalībniekiem varēja radīt pazemojuma sajūtu un priekšstatu par netaisnīgu tiesvedības rezultātu, tādējādi kopumā kaitējot procesa taisnīgumam.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija atzīst:

1. Tiesneses rīcībā ir konstatējams Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksa 1. kanona 3. un 4. punkta, 2. kanona 3. punkta, 3. kanona 5., 7. un 8. punkta pārkāpums.
2. Tiesneses ētikas normu pārkāpums ir rupjš, kas ir pamats disciplinārlietas ierosināšanai.

Tiesneša izdarīts administratīvais pārkāpums kā pamats tiesneša ētikas pārkāpuma konstatēšanai

Tiesnesim jāpieņem tādi uzvedības ierobežojumi, kas parastam pilsonim var šķist apgrūtināši, turklāt tas jādara pēc brīvas gribas. Vēl jo vairāk apstākļos, kad valstī izsludināta ārkārtējā situācija un tā ir ļoti smaga, tiesnesim īpaši jāapzinās, kādu signālu sabiedrībai viņš var dot un dod ar savu rīcību, pārkāpjot noteiktos ierobežojumus.

Tiesnesis var kļūdīties, bet nevar sava pārkāpuma attaisnošanai izmantot situāciju, kad viņš pats personīgi nav darījis visu iespējamo un nav pārliecinājies par to, ka viņa rīcība nebūs pretrunā likumā noteiktajam, apzinoties, kāda rīcība no viņa konkrētajā situācijā ir sagaidāma.

(73)

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

Rīga

2021. gada 2. februārī

[1] Iepazīstoties ar plašsaziņas līdzekļos izskanējušo informāciju par tiesneses 2020. gada 31. decembrī izdarīto administratīvo pārkāpumu, Tiesnešu ētikas komisija saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 4. punktu pēc savas iniciatīvas nolēma komisijas sēdē apspriest tiesneses iespējamo ētikas normu pārkāpumu.

[2] Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi arī priekšsēdētājas lūgumu izvērtēt, vai tiesneses darbībās, 2020. gada 31. decembrī izdarot administratīvo pārkāpumu, konstatējams Tiesnešu ētikas kodeksa normu rupjš pārkāpums.

[3] Tiesas priekšsēdētāja norādījusi, ka Latvijas Televīzijas 2021. gada 11. janvāra raidījumā "Aizliegtais paņēmiens" izskanējusi informācija, ka tiesnese 2020. gada 31. decembrī viesu namā Siguldas novadā pulcējusies privātā pasākumā kopā ar vēl 10 personām, kuras nav vienas mājsaimniecības locekļi, tādējādi pārkāpjot ārkārtējās situācijas laikā noteikto aizliegumu.

[4] Ar Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes 2021. gada 1. janvāra lēmumu tiesnese saukta pie administratīvās atbildības pēc likuma "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 21. panta. Tiesnese par Ministru kabineta 2020. gada 6. novembra rīkojuma Nr. 655 "Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" 5.4. apakšpunkta, ar kuru aizliegti privāti pasākumi un privāta pulcēšanās, izņemot pasākumus vienas mājsaimniecības ietvaros, pārkāpšanu sodīta ar naudas sodu.

[5] Tiesnese tiesas priekšsēdētājam un Tiesnešu ētikas komisijai par plašsaziņas līdzekļos izskanējušo informāciju rakstveidā norādījusi šādus apsvērumus.

[5.1] Tiesneses draugi no draudzes ansambļa uzaicinājuši doties uz Siguldu, nakšņot viesu namā un jauno gadu iesākt ar pastaigām pa Siguldas dabas takām. Pati tiesnese iepriekš ir bijusi konkrētajā viesu namā un zinājusi, ka tur ir liela teritorija ar vairākām atsevišķām mājiņām. Mājiņas rezervāciju savai ģimenei pati nav veikusi, jo paļāvusies, ka cilvēks, kurš pieteicis viesu namu, būs rezervējis katrai mājsaimniecībai savu namiņu. Zinājusi, ka uz Siguldu bez viņas un vīra dosies vēl trīs ģimenes (mājsaimniecības).

Tiesnese ar vīru viesu namā ieradies īsi pirms plkst. 22. Ieejot ēkā, ievērojuši drošības pasākumus, vēlējušies noskaidrot, kur varēs nakšņot. Pēc pāris minūtēm ieradušies policijas darbinieki, norādījuši visiem klātesošajiem sapulcēties mājas pirmajā stāvā, aizpildīt pašapliecinājuma veidlapas un pēc tam atstāt viesu namu. Tad arī uzzinājusi, ka mājā bez viņas un vīra atradušies vēl deviņi cilvēki – divi pirmā stāva istabā un septiņi otrā stāva istabās, un ka rezervēta ir tikai šī viena viesu nama ēka, taču katrai ģimenei (mājsaimniecībai) arī šajā ēkā būtu bijis iespējams nakšņot atsevišķā istabā.

[5.2] Tiesnerei nav bijis nodoma pārkāpt pulcēšanās aizliegumu, plānojusi ar vīru nakšņot atsevišķā namiņā un nākamajā dienā pastaigāties pa dabas takām. Tomēr, pārdomājot savu rīcību, tiesnese secinājusi, ka viņai bija jāparedz, ka, ierodoties viesu namā, satiks pārējos draugus un bija jāpārliecinās, ka viņas ģimenei ir rezervēta atsevišķa mājiņa. Tiesnese nožēlo izdarīto un atvainojas par savu rīcību un tās radītajām sekām, kas skar arī visus tiesnešus.

[6] Tiesnešu ētikas komisijas sēdē piedalījās lūguma iesniedzēja tiesas priekšsēdētāja un tiesnese.

[7] Tiesnese papildus paskaidroja, ka nebija plānojusi ar pārējiem pulcēties vienā telpā un svinēt Jauno gadu. Skaidroja, ka valdība lēmumu par komandantstundu pieņēmusi tikai 29. decembrī un publiskojuši 30. decembrī, bet ideja par došanos uz Siguldu bija radusies jau agrāk, arī viesu nams rezervēts iepriekš. Bijis paredzēts doties pastaigās pa dabas takām jau 31. decembra vakarā, bet pēc komandantstundas izsludināšanas valstī sapratusi, ka tas nav iespējams. Jaunos ierobežojumus ar draugiem nav pārrunājusi. Komandantstundu tobrīd sapratusi kā aizliegumu atrasties uz ielas, taču domājusi, ka privātajā teritorijā, kāda ir arī viesu nams, ārā drīkstēs iziet arī pēc plkst. 22.

Tiesnese nožēlo izdarīto, atzīst ētikas normu pārkāpumu, ir visu pārdomājusi, izanalizējusi un centīsies tādā situācijā vairs nenokļūt. Arī šobrīd ievēro visus ierobežojumus, neapmeklē draugus un radniekus, tomēr apmeklē draudzes dievkalpojumus, kur drošības pasākumi tiek ievēroti un noteiktie ierobežojumi netiek pārkāpti.

[8] Tiesas priekšsēdētāja komisijas sēdē norādīja, ka tiesnese ir ļoti atbildīga un godprātīga, tādēļ viņas izdarītais pārkāpums bijis pārsteigums. Atzina, ka tiesnesim kā amatpersonai īpaši jāizvērtē visas savas darbības.

[9] Saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 4. punktu Tiesnešu ētikas komisija apspriež ētikas normu pārkāpumus un atbilstoši šīs normas 1. punktam pēc tās personas pieprasījuma, kurai ir tiesības ierosināt disciplinārlietu, sniedz atzinumus par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem. Tādēļ komisija vērtē, vai tiesneses darbībās ir konstatējams ētikas normu pārkāpums un, ja ir konstatējams, vai pārkāpums ir rupjš un vai ir ierosināma disciplinārlieta.

[10] Izvērtējusi Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā esošos materiālus un tiesneses paskaidrojumus, komisija atzīst, ka tiesneses rīcībā ir konstatējams rupjš ētikas normu pārkāpums.

[11] Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa (turpmāk – kodekss) 1. kanona 2. punkts noteic, ka tiesneša rīcībai jāsakān ar Latvijas Republikas Satversmi un likumu un jābūt godprātīgai.

Atbilstoši tā paša kanona 4. punktam tiesnesim personiski jāievēro augstas uzvedības kultūras normas, lai apstiprinātu tiesu varas neatkarību un godīgumu.

Arī kodeksa 2. kanona 1. punkts nosaka tiesneša pienākumu cienīt un ievērot likumu. Saskaņā ar kodeksa 2. kanona 4. punktu tiesnesim jābūt gatavam vienmēr atrasties sabiedrības uzmanības centrā, bet kanona 6. punktā noteikts aizliegums neatbilstoši uzvesties, kā arī izraisīt neatbilstošu uzvedību gan tiesneša profesionālajā darbībā, gan personiskajā dzīvē.

Atbilstoši kodeksa 4. kanona 1. punktam tiesnesis veic ārpusstiesas darbību tā, lai neradītu pamatu šaubām par tiesneša spēju veikt tiesneša pienākumus objektīvi, neapkaunotu tiesas institūtu un netraucētu tiesneša pienākumu pareizu pildīšanu.

Arī ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomes Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 4.2. punktā norādīts, ka tiesnesis ir pakļauts pastāvīgai sabiedrības uzmanībai, tādēļ viņam jāizturas tā, lai nedarītu kaunu tiesneša amatam.

[12] Nav šaubu, ka, pārkāpjot valstī noteiktos ierobežojumus piedalīties privātos pasākumos un privāti pulcēties vairāk kā vienas mājsaimniecības ietvaros, tiesnese nav ievērojusi likumu, – to atzīst arī pati tiesnese. Tomēr ne katrs likuma pārkāpums pats par sevi ir rupjš tiesneša ētikas normu pārkāpums. Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā ir jāvērtē administratīvā pārkāpuma smagums, izdarīšanas apstākļi, proti, ka konkrētajā gadījumā tiesneses personiskās intereses

ir pretnostatītas valstī noteiktajiem ierobežojumiem, kuru mērķis ir mazināt visas sabiedrības veselības apdraudējumu sakarā ar infekcijas izplatību.

Administratīvā pārkāpuma smagumu, raksturu un citus apstākļus ir izvērtējusi Valsts policija, piemērojot tiesnesei naudas sodu 100 naudas soda vienību apmērā, kas atbilst 500 *euro*.

Privāto pasākumu un pulcēšanās aizliegums tika noteikts ar konkrētu mērķi – mazināt Covid-19 vīrusa izraisītās slimības nekontrolētas izplatības risku un šī aizlieguma pārkāpums smagās epidemioloģiskās situācijas laikā var skart būtiskas sabiedrības intereses. Ņemot vērā arī piemērotā naudas soda apmēru, Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā tiesneses izdarīto pārkāpumu nav pamata uzskatīt par maznozīmīgu.

[13] No tiesnešu ētikas normām un uzvedības principiem izriet, ka tiesnešu ētiskās uzvedības standartiem ir izvirzītas augstākas prasības, nekā citiem sabiedrības locekļiem (skat. *Tiesnešu ētikas komisijas 2008. gada 1. augusta atzinumu*).

Tiesnešu ētikas komisija jau iepriekš atzinusi, ka personai, uzņemoties tiesneša pienākumus, ir jāsaprot, ka tās rīcībai arī tajos gadījumos, kas nav saistīti ar tiesas spriešanu, nav vienīgi personisks raksturs. Ikviens tiesneša rīcība sabiedrībai parāda tiesu varas kopumā izpratni par tiesībām un morālām vērtībām (skat. *Tiesnešu ētikas komisijas 2015. gada 4. septembra atzinumu*).

Arī Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu komentāru 103. un 108. punkts skaidro nepieciešamību tiesnesim ievērot augstus uzvedības standartus arī privātajā dzīvē. Publiski spriedumā nosodot to, ko pats dara privāti, tiesnesis var zaudēt sabiedrības uzticību, kas nenovērsami ietekmē arī sabiedrības uzticību tiesu varai kopumā. Ja tiesnesis pārkāpj tiesību normas, viņš diskreditē tiesneša amatu, veicina necieņu pret tiesībām un grauj sabiedrības uzticību tiesu varai (*Commentary on the Bangalore Principles of Judicial Conduct, pieejams: www.un.org/ruleoflaw/blog/document/commentary-on-the-bangalore-principles-of-judicial-conduct*).

[14] Vērtējot tiesneses rīcību, Tiesnešu ētikas komisija secina, ka tiesnese zināja par epidemioloģisko situāciju valstī un noteiktajiem ierobežojumiem, arī pulcēšanās ierobežojumiem, tomēr pat pēc paziņojuma par komandantstundas ieviešanu neuzskatīja par nepieciešamu ar pārējiem draugiem pārrunāt, vai un kā viesu namā tiks ievēroti valstī noteiktie ierobežojumi.

Tiesneses aizbildinājums, ka komandantstunda un grozījumi attiecībā uz ierobežojumiem tika izsludināti tikai 29. decembrī un viņai nav bijis laika visu izvērtēt un saprast, vērtējams kā neatbilstošs tiesnesim kā nobriedušai personībai. Turklāt straujās Covid-19 infekcijas izplatīšanās dēļ valstī noteiktais ierobežojums par pulcēšanās nepieļaujamību vairāku māsasaimniecību ietvaros jau bija zināms pirms 29. decembra. Sabiedrība nepārtraukti tiek informēta par valdības apstiprināto ierobežojumu saturu. Šādos apstākļos tiesneses skaidrojums par to,

kā tobrīd izpratusi komandantstundas ieviešanu un tā noteikšanas sekas, un apstākļu nenoskaidrošana par pulcēšanās ierobežojumu īstenošanas iespēju vietā, uz kuriem tiesnese devās ar savu dzīvesbiedru, nevar būt attaisnojums viņas rīcībai, bet drīzāk liecina par ierobežojumu ignorēšanu un bezatbildīgu rīcību.

[15] Tiesnesim jāpieņem tādi uzvedības ierobežojumi, kas parastam pilsonim var šķist apgrūtināši, turklāt tas jādara pēc brīvas gribas. Vēl jo vairāk apstākļos, kad valstī izsludināta ārkārtējā situācija un tā ir ļoti smaga, tiesnesim īpaši jāapzinās, kādu signālu sabiedrībai viņš var dot un dod ar savu rīcību, pārkāpjot noteiktos ierobežojumus. Katra tiesneša rīcība un uzvedība arī ārpus tiesas atstāj iespaidu uz sabiedrības viedokli par tiesu un rada vispārēju priekšstatu par tiesu varu kopumā.

Tiesnesim jārēķinās ar atrašanos sabiedrības uzmanības centrā un jāapzinās, ka tiesneša izdarīti pārkāpumi neapšaubāmi piesaista plašāku sabiedrības uzmanību.

[16] Tiesnešu ētikas komisija, izvērtējot tiesneses rīcību izdarītā administratīvā pārkāpuma sakarā, secina, ka tiesnese rīkojusies bezatbildīgi, nenovērtējot savas uzvedības sekas.

Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā konkrētajā gadījumā tiesneses rīcība neatbilst tiesnesim izvirzītajām uzvedības prasībām un mazina sabiedrības uzticēšanos tiesu varai kopumā. Šo secinājumu pastiprina apstākļi, ka pārkāpumu tiesnese izdarījusi laikā, kad valstī noteiktie ierobežojumi un to nepieciešamība infekcijas izplatības ierobežošanai sabiedrībā jau tā tiek uztverti sakāpināti un neviennozīmīgi.

Tiesnesis var kļūdīties, bet nevar sava pārkāpuma attaisnošanai izmantot situāciju, kad viņš pats personīgi nav darījis visu iespējamo un nav pārliecinājies par to, ka viņa rīcība nebūs pretrunā likumā noteiktajam, apzinoties, kāda rīcība no viņa konkrētajā situācijā ir sagaidāma.

Tiesnešu ētikas komisija konstatē, ka tiesneses izdarītais administratīvais pārkāpums ir atstājis negatīvu iespaidu uz sabiedrības attieksmi pret visiem tiesnešiem kopumā, līdz ar to atzīst tiesneses pieļauto ētikas normu pārkāpumu par rupju, kas ir pamats disciplinārlietas ierosināšanai.

Nēmot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija a t z ī s t:

1. Tiesneses rīcībā ir konstatējams Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 1. kanona 2. un 4. punkta, 2. kanona 1., 4. un 6. punkta un 4. kanona 1. punkta pārkāpums.
2. Tiesneses ētikas normu pārkāpums ir rupjš, kas ir pamats disciplinārlietas ierosināšanai.

Par tiesneša komunikāciju sociālajos tīklos un privātajā sarakstē

Tiesneša amats prasa, lai tiesnesis arī ārpus darba laika neaizmirstu par savu statusu un nedarītu neko, kas varētu mazināt cieņu pret tiesu vai liktu apšaubīt tiesneša spēju neatkarīgi un objektīvi pildīt tiesneša pienākumus.

Tiesnesim jāparedz, ka mūsdienu tehnoloģijas rada plašas informācijas izplatīšanas iespējas, informācijas tālāknodošanu privātā un publiskā telpā, kam nevar izsekot un ko nevar ietekmēt.

Tiesneša komunikācijai ar personām sociālajos tīklos un privātajā sarakstē gan pēc satura, gan formas jābūt cieņpilnai neatkarīgi no tā, kā tiesnesis reģistrējies sociālajos tīklos. Citu personu aizvainojoša publiska apspriešana ir tiesneša necienīga rīcība.

Tiesnešu ētikas komisijas
ATZINUMS

(74)

2021. gada 19. martā

Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi K.L. un M.N. sūdzību par tiesneses komunikāciju sociālajos tīklos un privāto saraksti. Analogiskas sūdzības saņēmuši arī Augstākās tiesas priekšsēdētājs, tieslietu ministrs un tiesas priekšsēdētājs, kuri tās pārsūtījuši Tiesnešu ētikas komisijai. Sūdzībā norādīts, ka tiesnese, komunicējot sociālajā tīklā *Facebook*, ilgstošā laika posmā (kopš 2017. gada) publiski veikusi ierakstus un izplatījusi trešajām personām nepatiesu informāciju par sūdzības iesniedzējiem.

Tieslietu ministrija norādījusi, ka Tiesnešu ētikas kodeksā tiesnesim ir noteikts aizliegums neatbilstoši uzvesties. Šis aizliegums attiecas gan uz tiesneša profesionālo darbību, gan arī uz personisko dzīvi. Tiesnesim jāorganizē savas ārpus tiesas darbības tādā veidā, lai nenonāktu pretrunā ar tiesneša pienākumiem, tostarp, lai neapkaunotu tiesas institūtu.

Tiesas priekšsēdētāja pienākuma izpildītājs iesniegumā lūdzis izvērtēt tiesneses iespējamu neētisku rīcību saistībā ar sūdzībā norādīto.

[1] K.L. sūdzībā norādījusi, ka viņas un tiesneses komunikācija vienmēr bijusi sarežģīta, bet 2017. gada sākumā stipri pasliktinājusies. Sociālajos tīklos tiesnese sūdzības iesniedzējai rakstījusi nievājošus komentārus. Sūtītas vēstules trešajām personām, kurās svešiem cilvēkiem sniegta negatīva un neslavu ceļoša informācija. Personīgi tikušas sūtītas pazemojošas un cieņu aizskarošas īsziņas, tajās rakstīti izdomāti pārmetumi.

Personas, kas saņēmušas minētās vēstules, informējušas sūdzības iesniedzēju par tām un šo saraksti pārsūtījušas citiem, kā arī publicējušas sociālajā tīklā *Facebook*.

Tiesnese nekorekti izteikusies sociālā tīkla *Facebook* grupā, kuras izveidotāja ir sūdzības iesniedzēja, tādēļ pieņemts lēmums uz laiku liegt viņai komentēšanas tiesības, bet vēlāk pieņemts lēmums par viņas izslēgšanu no grupas. Saziņa turpināta privātā *WhatsApp* un īsziņu sarakstē.

Sūdzības iesniedzēja norāda, ka tiesneša pienākums ir rādīt piemēru sabiedrībai, un rīcība, kas aizskar cieņu un ceļ neslavu svešam cilvēkam, nav savienojama ar tiesneša amatu.

[2] M.N. sūdzībā norādījis, ka viņš darba elektroniskajā pastā saņēmis tiesneses vēstuli, kurā pausta nepatiesa un apmelojoša informācija par viņa sievu. Lai gan vēstulē nav minēti personiski aizvainojumi, sūdzības iesniedzējs nevēlas, ka viņam tiek sūtītas šāda rakstura vēstules. Komunikācija no tiesneses puses nav pārtraukta arī pēc mobilā tālruņa numura bloķēšanas. Tiek turpināta nepatiesas, apmelojošas, sagrozītas, cieņu aizskarošas un neslavu ceļošas informācijas izplatīšana, kā arī tiesnese iejaucas ģimenes dzīvē.

[3] Tiesnese par sūdzībā minēto Tiesnešu ētikas komisijai norādījusi šādus apsvērumus.

Tiesnese reģistrējusies sociālajos tīklos *draugiem.lv* un *Facebook* ar pirmslaulības uzvārdu, lai izvairītos no kontaktiem ar personām, kuras ir nevēlamas vai saistītas ar darba pienākumu pildīšanu. Tāpat pievienotās fotogrāfijas izvēlētas tādas, lai tiesnese nebūtu atpazīstama. Personiskās attiecības izveidojušās pirms 20 gadiem, kad K.L. sākusī strādāt sava un tiesneses vīra kopīgajā darba vietā.

Rožu audzēšanai veltītā *Facebook* grupā izvērtās diskusija, kur viena no dalībniecēm pauda agresīvu attieksmi pret citiem grupas dalībniekiem, tāpēc tiesnese šīs grupas dalībniecei *Facebook* īsziņā nosūtīja vēstuli, kas nebija rupja vai aizskaroša. Vēstulē trešajai personai nerakstīja melīgu informāciju.

Sūdzības iesniedzējas izveidotajā *Facebook* grupā tika pamanīta dalībnieku ierakstu un komentāru dzēšana, pēc kuras starp dalībniekiem sākās diskusijas un tiesnese tika izslēgta no grupas. Šādas rīcības iemesla skaidrošanai tika izmantota mobilā tālruņa īsziņu sarakste.

Sarakstē ar citu trešo personu tikušas apspriestas K.L. un tiesneses savstarpējās attiecības. Vēstulē rakstītais atbilda patiesībai, jo K.L. nav draugu, ar kuriem viņa varētu komunicēt, ir psihiska rakstura problēmas, apsēstība un nomelnošanas tiesksmes.

Tiesnese atzina, ka nav drīkstējusi rakstīt šādu vēstuli trešajai personai, un apzinās, ka viņas uzvedība nav bijusi tiesneša cienīga. Vēstuli nav bijis paredzēts publiskot vai nodot citām personām.

M.N. adresētajā vēstulē norādītais atbilst patiesībai un tajā nav personisku apvainojumu. Elektroniskajā sarakstē nosūtītās vēstules saturs attiecas uz viņa meitu no pirmās laulības, un viņš pats bija lūdzis šādu informāciju nosūtīt.

[4] Tiesnese piedalījās Tiesnešu ētikas komisijas sēdē un papildus paskaidroja, ka sociālajos tīklos nekad nav izteikusi rupjus vai aizvainojošus komentārus par K.L. Abu privātā sarakste vienmēr notikusi ar šādu saturu un šādā tonī.

Vēstules forma trešajai personai nebija pareiza, tomēr patiesībai neatbilst tas, ka vēstule tikusi publiskota. Uzskata, ka, iesaistoties privātā diskusijā par sabiedrībai nozīmīgiem jautājumiem, tiesnesim, tāpat kā jebkurai privātpersonai, ir vārda brīvība un tiesības izteikties. Tikai tiesneses un K.L. vīru kopīgo darba attiecību dēļ uzturējusi komunikāciju ar sūdzības iesniedzēju. Uzskata, ka komunikācijas veids nav bijis tiesneša cienīgs, bet tiesnese tikai atbildējusi sūdzības iesniedzējai tādā pašā stilā, kā komunicējusi K.L. Tiesnese nožēloja, ka izveidojusies šāda situācija un lūdza saprast sūdzības iemeslus.

[5] Saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 1. punktu Tiesnešu ētikas komisija pēc tās personas pieprasījuma, kurai ir tiesības ierosināt disciplinārlietu, sniedz atzinumus par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem.

Līdz ar to komisija izvērtē, vai tiesneses darbībā ir konstatējams ētikas normu pārkāpums.

[6] Izvērtējot Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā esošos materiālus un tiesneses paskaidrojumus, komisija konstatē tiesneses rīcībā ētikas normu pārkāpumu.

[7] Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa (spēkā līdz 2021. gada 2. februārim) 2. kanona 1. punktā teikts, ka tiesnesis ciena un ievēro likumu.

Kodeksa 2. kanona 3. punkts paredz, ka tiesnesis darbojās tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei, bet 2. kanona 6. punkts paredz, ka tiesnesim aizliegums neatbilstoši uzvesties, kā arī izraisīt neatbilstošu uzvedību attiecas gan uz tiesneša profesionālo darbību, gan uz personisko dzīvi.

Savukārt Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksa 4. kanona 1. punkts paredz, ka tiesnesis veic ārpus tiesas darbību tā, lai neradītu pamatu šaubām par tiesneša spēju veikt tiesneša pienākumus objektīvi, neapkaunotu tiesas institūtu un netraucētu tiesnešu pienākumu pareizu pildīšanu.

Arī ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomes pieņemtie Tiesnešu uzvedības Bangaloras principi reglamentē tiesnešu uzvedību kontekstā ar tām vērtībām, kuras Bangaloras principi pārstāv.

Tiesnešu uzvedības Bangaloras principos noteikts, ka ir svarīgi, lai tiesneši gan individuāli, gan kolektīvi respektētu un cienītu tiesneša amatu kā sabiedrības uzticēšanās izpausmi un censtos pastiprināt un saglabāt paļaušanos uz tiesu sistēmu. Atbilstoši šo principu 2.2. punktā norādītajam tiesnesis nodrošina, ka viņa rīcība – gan tiesā, gan ārpus tiesas – veicina un nostiprina sabiedrības, juristu un tiesvedības dalībnieku uzticēšanos tiesneša un tiesu sistēmas objektivitātei; 3.1. punktā atzīts, ka tiesnesis nodrošina, lai viņa rīcību sabiedrība vērtētu kā nevainojamu; 4.6. punktā noteikts, ka tiesnesim tāpat kā visiem citiem pilsoņiem ir tiesības uz vārda, uzskatu, asociācijas un biedrošanās brīvību, taču, īstenojot šādas tiesības, tiesnesim vienmēr jārikojas tā, lai neapkaunotu tiesneša amatu un aizsargātu tiesu varas objektivitāti un neatkarību.

[8] Tiesnešu ētikas komisija, vērtējot tiesneses rīcību, konstatē, ka tiesnese sociālajos tīklos un attiecībās ar trešajām personām publiski atklājusi savas un sūdzību iesniedzēju ilgstošas privātas nesaskaņas. Komunikācijas veids, intensitāte un personu loks liecina par tiesneses nodomu diskreditēt K.L.

[8.1.] Tiesneses komunikācija ar trešajām personām bijusi publiska. Nav apstiprinājies tiesneses apgalvotais, ka trešajai personai nosūtītā vēstule nav bijusi izplatīta *Facebook* grupā, kurā apvienojušies rožu audzēšanas interesenti, vai citām personām. Sūdzības iesniedzējas rīcībā ir tiesneses sarakste ar trešajām personām, un šīs trešās personas apgalvojušas, ka vēstules tiks nodotas citām personām.

Jebkurai personai jāņem vērā, ka mūsdienu tehnoloģiju radītās plašās informācijas izplatīšanas iespējas neizslēdz informācijas tālāknodošanu privātā vai publiskā telpā, kam informācijas ievietotājs nevar izsekot un ko nevar ietekmēt.

Tiesnesei, sagatavojot vēstuli un ievietojot to sociālajā tīklā, bija jāparedz, ka vēstule var būt pieejama interneta vidē un ar to var būt iespējams iepazīties nenosakāmam cilvēku skaitam.

[8.2] Tiesnese nav ņēmusi vērā, ka jebkuras vēstules saturam ir jābūt cieņpilnam, pieklājīgam, kulturālam un ar neitrālu attieksmi pret tās saņēmēju.

Tiesnešu ētikas komisija uzsver, ka tiesneša amats prasa, lai personas vienmēr atceras savu statusu, arī ārpus darba laika, un tiesnesis nedrīkst darīt neko, kas mazinātu cieņu par tiesu vai liktu apšaubīt tiesneša spēju neatkarīgi un objektīvi pildīt savus tiesneša pienākumus. (sk. *Tiesnešu ētikas komisijas 2010. gada 8. oktobra atzinuma 5. punktu*).

Tiesnese komunikācijā ar trešajām personām un privātajā sarakstē raksturojusi K.L. personiskās īpašības, viņas attiecības ar citām personām, stāstījusi par K.L. un viņas laulātā savstarpējām attiecībām, ģimenes locekļu veselības stāvokli un materiālo nodrošinājumu.

Tiesnešu ētikas komisija uzmanību pievērš gan nepieņemamajam saturam, gan formai, kādā tiesnese izteikusies. Tiesneses komunikācija, neievērojot aprakstot sūdzības iesniedzējas rakstura īpašības, ģimenes un bērnu dzīvi un paužot sensitīvu informāciju sarakstē ar trešajām personām, nav bijusi tāda, kā tiesnesim pieklātos.

Tiesnešu ētikas komisija konstatē, ka tiesnese trešajai personai raksturojusi citas personas un viņu privāto dzīvi necienīgā un aizvainojošā formā. Tiesnese pārkāpusi šauro robežu starp komunikāciju un aizvainojošu publisku personas apspriešanu, kas nav tiesneša cienīga rīcība.

[8.3.] No tiesneses paskaidrotā izriet, ka tiesnese ilgstoši atradusies saspringtās privātās attiecībās ar K.L., kuras vīrs ir tiesneses vīra darba kolēģis. Tas bijis par iemeslu komunikācijas uzturēšanai privātā *WhatsApp* un īsziņu sarakstē, kā arī *Facebook* grupā.

Tiesnešu ētikas komisija atgādina, ka uzskatu paušanai arī tiesneša privātās attiecībās ir jābūt cieņpilnai. Tiesneša uzvedība privātās attiecībās nedrīkst būt tāda, kas mazinātu cieņu pret tiesu vai liktu apšaubīt tiesneša spēju neatkarīgi un objektīvi pildīt savus tiesneša pienākumus. Tiesneša un personas savstarpējo attiecību raksturs nosaka komunikācijā pieļaujamās robežas.

Jau savstarpējā privātajā sarakstē ar sūdzības iesniedzēju tiesnesei ticis norādīts uz viņas kā tiesneses necienīgu rīcību un neatbilstību tiesneša amatam. Tiesnešu ētikas komisija sarunā ar tiesnesi norādīja, ka turpmāk viņai jāpārdomā komunikācijas veids vai arī tā būtu jāpārtrauc.

Nav nozīmes tam, kādā veidā un cik cieņpilnā formā saziņu ar tiesnesi uzturēja sarakstes partnere – tas neattaisno tiesneses rīcību. Tiesneša amatam izvirzītās augstās uzvedības prasības paredz tiesnesim izvērtēt komunikācijas mērķi un lietderību šādas saziņas turpināšanai. Komisijas ieskatā tiesnesei nebija objektīva pamata šādas komunikācijas uzturēšanai un turpināšanai. Tiesnese privātās attiecībās un saziņā ar trešajām personām publiski rīkojusies veidā, ko var nosaukt par "*netīrās veļas mazgāšanu*". Ņemot vērā tiesneša statusu, tostarp to, ka tiesu varas autoritāti ietekmē arī tiesneša rīcība ārpus tiešo amata pienākumu pildīšanas, tiesneses rīcība konkrētajā gadījumā veido priekšstatu par tiesu kopumā un sniedz informāciju par tiesnesi kā personību, viņas prasmēm un īpašībām, kas saprātīgam vērotājam no malas varētu ļaut apšaubīt tiesneses atbilstību amatam.

[8.4.] Nav pamatots tiesneses arguments, ka komunikācijai sociālajos tīklos *draugiem.lv* un *Facebook* izvēlējusies pirmslaulības uzvārdu un

fotogrāfijas, kurās nav atpazīstama, tādējādi vēloties izvairīties no kontaktiem ar personām, kuras tiesnesei nav vēlamas vai saistītas ar darba pienākumu pildīšanu.

Tiesnesim, esot sociālajā tīklā ar neidentificējošiem datiem, ir jāievēro visas tās pašas tiesneša uzvedības normas, kas tiesnesim, kurš nav reģistrējies sociālajā tīklā, vai kurš ir reģistrējies ar savu patieso identitāti. Pirmslaulības uzvārda vai pseidonīma lietošana nevar attaisnot neētisku rīcību sociālajos tīklos, turklāt pseidonīma lietošana negarantē, ka īstais vārds vai tiesneša statuss netaps zināms.

No tiesnešu ētikas normām un uzvedības principiem izriet, ka tiesnešu ētiskās uzvedības standartiem ir izvirzītas augstākas prasības, nekā citiem sabiedrības locekļiem. Turklāt atsevišķas tiesnešu ētikas normas paredz ierobežojumus arī tiesneša ārpusstiesas darbībā. Tajā pašā laikā atzīts, ka tiesnešu pilnīga izolācija no sabiedrības nav nedz iespējama, nedz vēlama. Tiesnesis tāpat kā jebkurš cits pilsonis var baudīt Latvijas Republikas Satversmē garantētās cilvēka pamattiesības, tajā skaitā vārda, ticības, privātās dzīves neaizskaramības, sapulcēšanās brīvību. (sk. *Tiesnešu ētikas komisijas 2008. gada 1. augusta atzinumu*).

Sociālie tīkli ir interneta resursos pieejamas vietnes, kur, reģistrējoties un izveidojot savu profilu, iespējams sazināties ar citiem sabiedrības locekļiem dažādos veidos, piemēram, sūtot vēstules, apmainoties ar informāciju, fotogrāfijām, veidojot blogus, interešu grupas. Tiesneša dalība sociālajā tīklā pati par sevi nav aizliegta. Tiesnešu ētikas komisija iepriekš atzinusi, ka, komunicējot sociālajā tīklā, ētika ir jāievēro tāpat kā jebkurā citā tiesneša darbības jomā un katram pašam ir jāizvērtē, vai attiecīgais komunikācijas veids, it īpaši draudzības apstiprināšana, netraucē tiesneša pamatpienākumu veikšanai, kas ir primāra (sk. *Tiesnešu ētikas komisijas 2010. gada 8. oktobra atzinuma 5. punktu*).

Kā norādīts iepriekš, tiesnesim kā sociālo tīklu lietotājam ir jāapzinās un jāpieņem, ka viņa sociālajos tīklos norādītie dati būs pieejami publiski un neierobežotam cilvēku skaitam. Tāpēc tiesnesim kā sociālo tīklu lietotājam ir jāapzinās savas publicitātes nozīmīgums un vērtējums, ko viņam var sniegt jebkurš sabiedrības loceklis.

Tiesneša komunikācijai sociālajos tīklos ir cita nozīme salīdzinājumā ar pārējiem sabiedrības locekļiem. To nevar aplūkot atrauti no tiesneša ieņemamā amata un tiesnesim izvirzītajiem augstajiem ētikas uzvedības standartiem. Tiesnesim nav liegts paust viedokli par sabiedrībai nozīmīgiem jautājumiem, tomēr vienlaikus jāapzinās, ka komunikācijai sociālajā tīklā jābūt tādai, kas atbilst tiesneša cienīgai uzvedībai, atbildībai un neitralitātei. Tāpat tiesnesim ir pienākums izvērtēt saziņas un viedokļa paušanu sociālajā tīklā nepieciešamību un ņemt vērā, ka tiesneša teiktajam tiks piešķirta lielāka nozīme salīdzinājumā ar personu, kura šādu amatu neieņem.

[9] Novērtējot apstākļus kopumā un uz klausot tiesnesi, Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tiesnese līdz komisijas sēdei nebija izpratusi savas rīcības neatbilstību Tiesnešu ētikas kodeksa normām un arī tiesnešu uzvedības Bangaloras principu saturam un jēgai. Par to liecina tiesneses apjomīgais paskaidrojums, kurā negācijas privātajās attiecībās faktiski tika pārnestas uz Tiesnešu ētikas komisiju, kuras kompetencē nav izvērtēt šāda strīda rašanās iemeslus, noskaidrot vainīgo un sniegt strīda risinājumu.

Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tiesnese komunikācijā sociālajos tīklos un privātajā sarakstē nav ievērojusi Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa (redakcijā līdz 2021. gada 2. februārim) 2. kanona 1., 3., 6. punkta un 4. kanona 1. punkta noteikumus.

Tiesnešu ētikas komisija konstatē, ka tiesneses komunikācija privātajā sarakstē un sociālajos tīklos nav bijusi ētiska un tāda, kādai tai bija jābūt no personas puses, kas ieņem tiesneša amatu. Vienlaikus Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka konkrētās lietas apstākļu kontekstā pārkāpums nav atzīstams par rupju, līdz ar to disciplinārlietas ierosināšanai nav pamata. Šajā sakarā Tiesnešu ētikas komisija ņem vērā arī, ka tiesnese komisijas sēdē puda nožēlu un atzina, ka viņas uzvedība nav bijusi tiesneša cienīga, kas ļauj domāt, ka turpmāk tiesnese pārdomās un mainīs savu komunikācijas veidu un stilu sociālajos tīklos un arī privātajā sarakstē.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija atzīst:

Tiesneses rīcībā ir konstatējams Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanona 1., 3., 6. punkta un 4. kanona 1. punkta pārkāpums.

Par Tiesnešu ētikas komisijas kompetenci vērtēt tiesneša amata kandidātu un tiesneša iespējamam reputācijas riskiem

Tiesnešu ētikas komisija nav kompetenta pēc būtības pārbaudīt iespējamus profesionālos pārkāpumus, kurus tiesneša amata kandidāts varētu būt pieļāvis pirms stāšanās tiesneša amatā. Tomēr Tiesnešu ētikas komisijas kompetencē ietilpst izvērtēt iespējamus reputācijas riskus tiesneša amata atbilstībai.

Viens no priekšnosacījumiem sabiedrības cieņas un uzticības iegūšanai ir tiesneša rīcības atbilstība likuma, ētikas un morāles normām. Reputācijas izvērtēšanā svarīgi ir fakti, kas varētu likt šaubīties par personas uzticamību, godprātību un spēju neatkarīgi pieņemt lēmumus. Ziņas par faktiem ir nošķiramas no viedokļa. Tikai fakti ir pakļaujami pārbaudei, pretēji izskanējušam viedoklim.

Vispusīgi nepārbaudītas informācijas un tendencioza viedokļa publiska paušana var radīt nepamatotas šaubas par tiesneša godprātību, kas savukārt var ietekmēt sabiedrības uzticēšanos tiesu varai kopumā.

(75)

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

Rīgā

2021. gada 6. maijā

[1] Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi Augstākās tiesas priekšsēdētāja vēstuli, kurā lūgts izvērtēt tiesneses /pers. A/ iespējamus reputācijas riskus, vai tie nav šķērslis tiesneša amata ieņemšanai saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 51. pantu. Vēstules pielikumā pievienoti tiesneses /pers. A/ paskaidrojumi, dokumenti par maksātnespējas procesu, Maksātnespējas kontroles dienesta un Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienesta (pašlaik – Finanšu izlūkošanas dienests) dokumenti.

[2] Vēstulē norādīts, ka ar Saeimas 2021. gada 8. marta lēmumu /pers. A/ iecelta tiesneses amatā. Pirms pieteikšanās dalībai konkursā uz vakantajām tiesnešu amata vietām /pers. A/ bija sertificēta maksātnespējas procesa administratore.

Pēc Saeimas lēmuma par /pers. A/ iecelšanu tiesneses amatā TV3 raidījumā "Nekā personīga" 2021. gada 14. un 28. marta sižetos par iespējamu pievienotās vērtības nodokļa izkrāpšanu un noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju izskanēja informācija par maksātnespējas administratores /pers. A/ iespējamu iesaistīšanos prettiesiskās darbībās, līdzdarbojoties noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanā SIA "/Nosaukums A/" maksātnespējas procesā. Informāciju par šādu iesaisti sniedzis SIA "/Nosaukums A/" valdes loceklis /pers. B/. Tāpat

/pers. A/, saņemot /pers. B/ vēstules, kurās viņš atzīst noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, par to nav ziņojusi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienestam (turpmāk – Finanšu izlūkošanas dienests). Tiesneša amata kandidātu atlases komisijas rīcībā šādas informācijas nebija, ne vērtējot tiesneša amata kandidātes /pers. A/ reputācijas atbilstību likuma "Par tiesu varu" 51. panta prasībām, ne arī brīdī, kad komisija pieņēma lēmumu par /pers. A/ virzīšanu iecelšanai tiesneša amatā.

[3] No vēstulei pievienotajiem dokumentiem redzams, ka pēc Augstākās tiesas lūguma par plašsaziņas līdzekļos izskanējušo informāciju par tiesneses iespējamo iesaistīšanos pievienotās vērtības nodokļa krāpšanas shēmās, pildot SIA "/Nosaukums A/" (turpmāk arī – Parādnieks) maksātnespējas procesa administratores pienākumus, Maksātnespējas kontroles dienests (līdz 2018. gada 1. jūlijam – Maksātnespējas administrācija) ir sniedzis informāciju par SIA "/Nosaukums A/" maksātnespējas procesa norisi un šā maksātnespējas procesa administratora amata kandidāta izvēli un ieteikšanu. No sniegtās informācijas izriet, ka par SIA "/Nosaukums A/" administratora amata kandidāta ieteikšanas procesu nav konstatētas atkāpes vai netipiskas darbības no normatīvajos aktos noteiktās procedūras. Ar tiesas 2017. gada 6. februāra nolēmumu par SIA "/Nosaukums A/" maksātnespējas procesa administratori iecelta /pers. A/, nekonstatējot ierobežojumus administratora amata pienākumu pildīšanai. Maksātnespējas kontroles dienestā no kreditoriem 2017. un 2018. gadā saņemtas vairākas sūdzības par maksātnespējas procesa administratores /pers. A/ rīcību. Sūdzības noraidītas kā nepamatotas, nekonstatējot administratores rīcībā pārkāpumus, jo viņas darbības veiktas, ievērojot Maksātnespējas likuma prasības. Savukārt par argumentu, ka /pers. A/ nav sniegusi ziņas tiesībsargājošām iestādēm par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem, Maksātnespējas kontroles dienests norādījis, ka Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likumā (turpmāk – Legalizācijas novēršanas likums) administratori kā likuma subjekti ir iekļauti tikai kopš 2020. gada 1. janvāra.

Papildus Maksātnespējas kontroles dienests norādījis, ka ar tiesas 2021. gada 8. marta nolēmumu /pers. A/ ir atcelta no Parādnieka maksātnespējas procesa administratora pienākumu pildīšanas, dienesta rīcībā nav saņemtas ziņas no tiesībsargājošām iestādēm, ka pret /pers. A/ būtu uzsākti kriminālprocesi vai kādā no kriminālprocesiem viņai būtu piemērots procesā iesaistītas personas statuss, taču ir saņemta informācija, ka ar Valsts Policijas 2019. gada 29. marta lēmumu SIA "/Nosaukums A/" kontā esošie līdzekļi ir atzīti par noziedzīgi iegūtiem un ierosināts tiesai tos novirzīt cietušajām personām, kuras ar administratores lēmumiem atzītas par Parādnieka kreditoriem. Tāpat Valsts policija informējusi, ka ir pieņemts lēmums par kriminālprocesa par /pers. B/ prettiesisko rīcību nodošanu kriminālvajāšanas uzsākšanai.

Finanšu izlūkošanas dienesta 2017. gada 26. aprīļa ziņojumā Valsts policijai norādītas iespējami notikušas noziedzīgas vai aizdomīgas darbības, veidojot tā dēvēto "PVN karuseļu shēmu" ar finanšu līdzekļiem SIA "/Nosaukums A/" un saistīto uzņēmumu kontos, minētas iesaistītās personas, kas ar nodomu iniciējušas SIA "/Nosaukums A/" maksātnespējas procesu, iespējams, iesaistot tajās maksātnespējas administratori /pers. A/. No ziņojuma izriet, ka tiesa īsā laika periodā – 6 dienas pēc dokumentu saņemšanas –, pasludinājusi nolēmumu par SIA "/Nosaukums A/" maksātnespēju un /pers. A/ iecelšanu par maksātnespējas administratori. Ziņojumā rekomendēts Valsts policijai pārbaudīt un izvērtēt versiju par pievienotās vērtības nodokļa krāpšanas shēmu un tajā iespējami iesaistītajām ziņojumā pieminētajām personām.

[4] Paskaidrojumā tiesnese sniegusi informāciju par savu darbību administratores amatā SIA "/Nosaukums A/" maksātnespējas procesā, no kuras izriet, ka pirms iecelšanas par SIA "/Nosaukums A/" administratori viņa nav bijusi un nevarēja būt iesaistīta SIA "/Nosaukums A/" darījumos, jo viņai nav bijuši zināmi nedz SIA "/Nosaukums A/", nedz tās darījumu partneri, kā arī viņa nav bijusi pazīstama ar uzņēmumu amatpersonām un pārstāvjiem. Maksātnespējas laikā ar šīm personām bijuši lietišķi kontakti, kas nepieciešami maksātnespējas procesā. Visus lēmumus maksātnespējas procesā pieņēmusi atbilstoši normatīvajam regulējumam Maksātnespējas likumā, iepriekš pārbaudot kreditoru pieprasījumu pamatotību pēc viņas rīcībā esošajiem dokumentiem un informācijas, kas ir publiski pieejama un saņemta no iestādēm, ieskaitot kredītiestāžu kontu pārskatus. Daļa no pieņemtajiem lēmumiem, ar kuriem uzņēmumi netika iekļauti kreditoru sarakstā, tikuši pārsūdzēti tiesā, bet uzņēmumu sūdzības ar tiesas lēmumu noraidītas kā nepamatotas. /pers. A/ ieskatā viņas darbības, apstrīdot /pers. B/ noslēgtos darījumus ar daļu no uzņēmumiem, ir vērtējamas tieši kā pretdarbošanās viņa mēģinājumam izkrāpt no SIA "/Nosaukums A/" naudas līdzekļus.

Visa maksātnespējas procesa laikā ne tiesa, ne Maksātnespējas kontroles dienests nav konstatējuši nevienu pārkāpumu /pers. A/ darbībās.

Turklāt /pers. A/ norādījusi, ka SIA "/Nosaukums A/" pārstāvis /pers. B/ ir izvairījies no SIA "/Nosaukums A/" dokumentu nodošanas, kā arī sniedzis nepatiesu informāciju par šī uzņēmuma saimniecisko darbību. Saņemot /pers. A/ sastādīto SIA "/Nosaukums A/" kreditoru prasījumu reģistru, kurā bija iekļauti ar /pers. B/ saistītie uzņēmumi – UAB "/Nosaukums B/" un UAB "/Nosaukums C/" –, /pers. B/ administratorei rakstījis vēstules par savu iesaisti pretlikumīgajos darījumos ar naudas līdzekļiem, kurās ar provokatīvu saturu sniedzis arī apzināti nepatiesu informāciju par /pers. A/ iesaistīšanos noziedzīgos nodarījumos. Uz vēstulēm administratore sniegusi atbildes /pers. B/, par tām informējusi Maksātnespējas administrāciju. Uz /pers. A/ iesnieguma pamata saistībā ar /pers. B/ vēstulēs norādīto nepatieso informāciju policijā pret /pers. B/ uzsāks

Ietverot likumā "Par tiesu varu" obligātu prasību pēc tiesneša nevainojamas reputācijas, likumdevējs nav sniedzis šī jēdziena definīciju. Šāda definīcija nav sniegta arī Tiesnešu ētikas kodeksā. Atklāt jēdziena "nevainojama reputācija" nozīmi palīdz tā terminoloģiskā analīze, kas rodama Latviešu konversācijas vārdnīcā un Latviešu literārās valodas vārdnīcā.

Latviešu konversācijas vārdnīcā vārds "reputācija" skaidrots kā "gods, cieņa, sabiedrības domas par kādu personu, laba vai ļauna slava par kādas personas personiskām vai aroda īpašībām" (*Švābe A., Būmanis A., Dišlers K. (red.) Latviešu konversācijas vārdnīca. Rīga: Antēra, 2004, 35510*). Latviešu literārās valodas vārdnīcā norādīts, ka reputācija ir vispārējs sabiedrības uzskats par kādu cilvēku, tā īpašībām un darbības nozīmīgumu (*Latviešu literārās valodas vārdnīca. Pieejams: <http://tezaurs.lv/#/sv/reputacija>*). Savukārt īpašības vārds "nevainojams" raksturo personu vai lietu, kurai nepiemīt nekādi trūkumi, nekādas nosodāmas, nevēlamas rakstura, personas īpašības (*Latviešu literārās valodas vārdnīca. Pieejams: <http://tezaurs.lv/#/sv/nevainojams>*).

No minētā izriet, ka viens no nevainojamas reputācijas būtiskākajiem aspektiem ir sabiedrības cieņas un uzticības baudīšana. Savukārt viens no priekšnosacījumiem sabiedrības cieņas un uzticības iegūšanai ir tiesneša rīcības atbilstība likuma, ētikas un morāles normām.

Tādējādi secināms, ka nevainojama reputācija ir saistāma arī ar ētikas principiem, kas definēti Tiesnešu ētikas kodeksā. Tiesnešu ētikas kodeksa 1. kanonā nostiprināts neatkarības princips un tā 1.5. punktā noteikts, ka tiesnesis ar savu stāju apliecina un veicina augstus tiesnešu ētikas standartus, lai stiprinātu sabiedrības uzticēšanos tiesu varai. 2. kanonā nostiprināts godprātības un cieņas princips.

Saistībā ar Tiesnešu ētikas kodeksā nostiprinātajiem principiem Tiesnešu ētikas komisija vērtēs /pers. A/ atbilstību tiesneša amatam. No šāda aspekta vērtējams jautājums, vai informācija, kas izskanējusi plašsaziņas līdzekļos un pieejama Tiesnešu ētikas komisijai iesniegtajos materiālos par /pers. A/ iespējamiem pārkāpumiem, ieņemot maksātnespējas administratores amatu, būtu atzīstama par pietiekošu, lai konstatētu viņas rīcības neatbilstību likumā noteiktajam augstajam standartam – nevainojamai reputācijai.

[8] No tiesneses /pers. A/ paskaidrojumiem un Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā esošajiem dokumentiem (maksātnespējas lietas dokumentiem, tiesas nolēmumiem, Maksātnespējas kontroles dienesta vēstulēm) izriet, ka SIA "/Nosaukums A/" maksātnespējas administratore /pers. A/ Parādnieka maksātnespējas procesā iecelta atbilstoši Civilprocesa likuma 363.¹⁰ pantā noteiktajai kārtībai, nekonstatējot ierobežojumus, netipiskas darbības vai atkāpes no normatīvajos aktos noteiktās procedūras. Maksātnespējas kontroles dienestā saņemtās sūdzības par /pers. A/ rīcību maksātnespējas procesā ar lēmumiem ir noraidītas kā nepamatotas, lēmumi stājušies spēkā. Tiesā izskatītās

kreditoru sūdzības par maksātnespējas administratores lēmumiem, nekonstatējot pārkāpumus administratores rīcībā, arī noraidītas kā nepamatotas, un pilnībā noraidītas kreditoru (UAB "/Nosaukums B/", UAB "/Nosaukums C/" un SIA "/Nosaukums D/") prasības pret maksātnespējīgo SIA "/Nosaukums A/" par kreditoru prasījuma atzīšanu. Tādējādi secināms, ka administratore rīkojusies saskaņā ar Maksātnespējas likuma normām.

Savukārt Finanšu izlūkošanas dienesta 2017. gada 26. aprīļa ziņojumā norādītas tā rīcībā esošas ziņas un versijas par iespējami notikušu pievienotās vērtības nodokļa krāpšanas shēmu un tajā iesaistītajām personām ar lūgumu Valsts policijai pārbaudīt, izskatīt un noskaidrot ziņojumā norādīto informāciju. Ņemot vērā Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā esošo informāciju no tiesu nolēmumiem par atsevišķu uzņēmumu darījumiem un norēķiniem ar SIA "/Nosaukums A/", secināms, ka Finanšu izlūkošanas dienesta rīcībā informācija nav bijusi pilnīga. Turklāt no Tiesnešu ētikas komisijai iesniegtajiem dokumentiem neizriet, ka /pers. A/ kādā kriminālprocesā būtu noteikts kriminālprocesā iesaistītas personas statuss.

TV3 raidījumā "Nekā personīga" 2021. gada 14. un 28. martā pausts viedoklis par nesen tiesneša amatā ieceltās /pers. A/ apzinātu piedalīšanos pievienotās vērtības nodokļa shēmās SIA "/Nosaukums A/" maksātnespējas procesā un par "shēmotājiem" izdevīgu lēmumu pieņemšanu, kreditoru sarakstā iekļaujot vairākus fiktīvus uzņēmumus. Raidījumu gaitā šādu faktu apstiprinājums balstīts uz SIA "/Nosaukums A/" pārstāvja /pers. B/ sniegto interviju par pievienotās vērtības nodokļa krāpšanas shēmām un viņa saistību tajās, kā arī Finanšu izlūkošanas dienesta ziņojumā atklātajām aizdomām par amatā ieceltās tiesneses saistību ar pievienotās vērtības nodokļa krāpniekiem.

Tiesnešu ētikas komisija konstatē, ka šāds raidījumu vadītāju paustais viedoklis neapstiprinās ar tiesas nolēmumiem un iepriekš atzinumā analizēto Finanšu izlūkošanas dienesta ziņojuma saturu. No /pers. B/ sniegtās informācijas raidījumā arī neizriet ziņas par /pers. A/ iespējamu saistību ar notikušo krāpniecības shēmu. Savukārt raidījumu vadītāju apgalvojums par /pers. A/ pienākumu 2017. gadā informēt tiesībsargājošās iestādes par noziedzīgu nodarījumu nav pamatots, jo maksātnespējas administratori kā tiesību subjekti ar pienākumu sniegt šādu informāciju Legalizācijas novēršanas likuma iekļauti tikai no 2020. gada 1. janvāra.

Vienlaikus Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka arī, pirms likumā tika noteikts attiecīgs juridisks pienākums, maksātnespējas administratoriem bija morāls pienākums informēt tiesībsargājošās iestādes par personu prettiesisku rīcību, ja tam bija pietiekams pamats. Tomēr, apsverot komisijas rīcībā esošo informāciju, komisija piekrist /pers. A/, ka konkrētajā gadījumā viņas rīcībā nebija pietiekamu faktu, par kuriem kā iespējami kriminālprocesā pārbaudāmiem viņa

varētu ziņot tiesībsargājošām iestādēm. Konkrētajos apstākļos bija pamatoti /pers. B/ norādīt, lai viņš personīgi vērsās tajās ar attiecīgiem iesniegumiem.

[9] Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka reputācijas izvērtēšanā svarīgi ir fakti, kas varētu likt šaubīties par personas uzticamību, godprātību un spēju neatkarīgi pieņemt lēmumus, tādēļ ir nepieciešams nošķirt ziņas par faktiem no viedokļa, jo fakti ir pakļaujami pārbaudei, pretēji izskanējušam viedoklim.

Latvijas Universitātes profesore, filozofe Skaidrīte Lasmane ir uzsvērusi: "Cilvēka publisko identitāti var apdraudēt dažādi skandāli, kurus reizēm var radīt arī mākslīgi, tāpēc vienmēr ir ļoti uzmanīgi jāizdara vērtējums un to nedrīkstētu balstīt tikai uz baumām." (Eksperti: Reputācija nav juridiski pierādāma lieta. Pieejams: <http://www.diena.lv/latvija/politika/eksperti-reputacija-nav-juridiski-pieradama-lieta-13996882>).

Vienlaikus Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka raidījumu vadītāju publiski paustais viedoklis par nesen amatā iecelto tiesnesi /pers. A/ nav bijis korekts un ir pretrunā ar biedrības "Latvijas Mediju ētikas padome" Ētikas kodeksā (turpmāk – Mediju Ētikas kodekss) nostiprinātajām vērtībām un principiem.

Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā raidījuma vadītāju rīcība bijusi pretrunā ar Mediju Ētikas kodeksa 4.1. punktā noteikto godprātības principu, saskaņā ar kuru nav pieļaujama un ir novēršama nepatiesas, sagrozītas vai maldinošā formā pasniegtas informācijas, pārspīlējuma, stereotipizācijas publiskošana un centieni tīši un aizklāti ietekmēt auditoriju; 4.4. punktā noteikto, ka, izplatot informāciju, ir skaidri jānošķir fakti no žurnālistu viedokļiem vai interpretācijas, un 4.6.1. punktā paredzēto, ka plašsaziņas mediji izvairās no nepārbaudītas informācijas publicēšanas.

Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka vispusīgi nepārbaudītas informācijas un tendencioza viedokļa publiska paušana var radīt nepamatotas šaubas par amatā ieceltās tiesneses godprātību, kas savukārt var ietekmēt sabiedrības uzticēšanos tiesu varai kopumā.

[10] Ievērojot iepriekš analizētos argumentus, apsvērumus un secinājumus, Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka publiski izskanējušās ziņas un Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā esošie dokumenti nedod pamatu konstatēt faktus par tiesneses /pers. A/ reputācijas riskiem, kas varētu liegt viņai ieņemt tiesneša amatu.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija atzīst:

Tiesneses /pers. A/ rīcībā, pildot maksātnespējas administratora amata pienākumus pirms stāšanās tiesneses amatā, netiek konstatēti reputācijas riski, kas varētu liegt viņai ieņemt tiesneša amatu.

Par tiesneša komunikāciju sociālajos tīklos

Neatkarīga un objektīva tiesa ir tiesiskas valsts būtisks elements. Tiesu vara sekmīgi var darboties tikai tad, ja tā bauda sabiedrības uzticību, un sekmīgas tiesu darbības pamatā cita starpā ir arī attiecības, kas balstītas uz cieņu starp tiesu varu un izpildvaru.

Uzticēšanos tiesu varai ietekmē katra tiesneša rīcība.

Tiesnesim kā jebkuram sabiedrības loceklim ir tiesības uz vārda brīvību. Tomēr tiesnesim jāpatur prātā tiesneša ētiskajai uzvedībai izvirzītās augstākās prasības un amatam piemītošie ierobežojumi paust savus uzskatus gadījumos, kad varētu tikt mazināta tiesu varas autoritāte. Kritikai jābūt konstruktīvai un cieņpilnai, bez visatļautības un nepārbaudītiem apgalvojumiem.

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

76

Rīgā

2021. gada 14. maijā

[1] Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi Tieslietu ministra iesniegumu ar lūgumu izvērtēt tiesneses komentārus sociālajā tīklā *Facebook* un nepieciešamības gadījumā lemt jautājumu par disciplinārlietas ierosināšanu. Iesniegumam pievienoti komentāri *Facebook*.

[2] Iesniegumā norādīts, ka tiesnese kā sociālā tīkla *Facebook* lietotāja 2021. gada 29. martā plkst. 12.46 publicējusi attēlus, kuros redzams Latvijas brīvības cīnītāja Gunāra Astras topošā pieminekļa izstrādes process pie tiesas ēkas. Publicētos attēlus papildina teksts: "Lūdzu izteikt savu viedokli! Vai atbalstāt šāda pieminekļa izveidi /tiesas/ vēsturiskās ēkas priekšā?" Ieraksts sociālajā tīklā ir publisks. Tā komentāru sadaļā tiesnese publicējusi komentārus: "Gunāram Astram, kurš to ir godam nopelnījis! Bet, vai šādi, varbūt vislabākais piemineklis būtu kādu brīdi atturēties no valsts naudas izzagšanas dažādiem "gurķis" + "nazis" – "salāti" projektiem"; "Diemžēl ministrijas plānota realitāte, "Ļeņina bikses" Nr. 2"; "Es domāju, ka piemineklis nav domāts neviena piemiņai, bet spalvu spodrināšanai un naudas "apgūšanai". Vēlēšanas tuvojas, partijas kases jāpilda un visvisādi jāiznesās potenciālo vēlētāju priekšā. Bet tās ir manas, nespeciālista, domas".

[3] Papildus Tieslietu ministrija iesniegusi tiesnešu un tiesas darbinieku viedokļu apkopojumu par Gunāra Astra pieminekļa, ko iecerēts izveidot pie tiesas ēkas, koncepciju. Apkopojumā redzams arī tiesneses viedoklis, kurā tiesnese norādījusi: "Nav šaubu, ka Astra ir pelnījis piemiņas vietu, bet apspriežamais jautājums nav par to. Centrā jau pietiek ar "Ļeņina biksēm", vai

tiešām obligāti nepieciešams arī izcili neglīts kapa krusts? Pat, ja budžets ir liels un "pieminekļa" idejas autori cer "bagātināties" ieceres realizācijas rezultātā, Rīgas centrs ne pie kā nav vainīgs un nebūtu jāsoda".

[4] Tiesnese Tiesnešu ētikas komisijai rakstiski paskaidrojusi, ka pie sociālajā tīklā *Facebook* publicētā neko piebilst nevar, tur viss ir pateikts un atbilst viņas pārlicēbai, ka tādas lietas nedrīkst kārtot slepeni.

[5] Saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 1. punktu Tiesnešu ētikas komisija pēc tās personas pieprasījuma, kurai ir tiesības ierosināt disciplinārlietu, sniedz atzinumus par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem. Līdz ar to komisija izvērtēja, vai tiesneses darbībās ir konstatējams ētikas normu pārkāpums.

[6] Tiesnešu ētikas kodeksā nostiprināts gan tiesnešu neatkarības un objektivitātes princips, gan godprātības un cieņas princips. Tiesnešu uzvedībai visā savā darbībā jābūt tādai, lai stiprinātu tiesu varas autoritāti un vairotu sabiedrības uzticēšanos tiesu varai. Tiesnesim ar savu stāju jāapliecina un jāveicina augsti tiesnešu ētikas standarti ne tikai tiesas spriešanas laikā, bet arī veicot ārpusstiesas darbību.

[6.1] Tiesnešu ētikas kodeksa 1. kanona 5. punktā noteikts, ka tiesnesis ar savu stāju apliecina un veicina augstus tiesnešu ētikas standartus, lai stiprinātu sabiedrības uzticēšanos tiesu varai.

[6.2] Tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanona 1. punktā noteikts, ka tiesnesis ciena un ievēro likumu, godprātīgi un ar cieņu attiecas pret savu amatu, amata pienākumiem, procesa dalībniekiem, kolēģiem un sabiedrību kopumā; 2. kanona 2. punktā noteikts, ka tiesnesis, gan veicot amata pienākumus, gan darbojoties ārpus tiem, rīkojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticēšanos tiesu varai. Savukārt 2. kanona 3. punktā noteikts, ka tiesnesis nodrošina, lai viņa rīcība saprātīga, informēta un no aizspriedumiem brīva vērotāja ieskatā ir saprotama.

[6.3] Tiesnešu ētikas kodeksa 3. kanona 2. punktā atzīts, ka tiesnesis izvairās no vārdiem un runas, žestiem vai citas darbības, kuru varētu uztvert kā neobjektivitāti vai aizspriedumu izpausmi, bet 3. kanona 3. punktā – ka tiesnesis nav nošķirts no sabiedrības, kurā viņš dzīvo. Tiesnesis veic ārpusstiesas darbību tā, lai neradītu pamatu šaubām par tiesneša spēju objektīvi veikt tiesneša pienākumus.

[6.4] Tiesnešu ētikas kodeksa 5. kanona 1. punktā noteikts, ka tiesnesis ir pakļauts pastāvīgai sabiedrības uzmanībai, tādēļ viņam jāpieņem tādi uzvedības ierobežojumi, kas jebkurai citai personai varētu šķist apgrūtinoši. Aizliegums neatbilstoši uzvesties attiecas gan uz tiesneša profesionālo darbību, gan uz privāto dzīvi.

[6.5] Arī ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomes pieņemto – Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 2.2. punkts noteic tiesneša pienākumu

nodrošināt, ka viņa rīcība – gan tiesā, gan ārpus tiesas – veicina un nostiprina sabiedrības, juristu un tiesvedības dalībnieku uzticēšanos tiesneša un tiesu sistēmas objektivitātei; 3.1. punkts noteic: tiesnesis nodrošina, lai viņa rīcību sabiedrība vērtētu kā nevainojamu; 4.6. punkts noteic: tiesnesim tāpat kā visiem citiem pilsoņiem ir tiesības uz vārda, uzskatu, asociācijas un biedrošanās brīvību, taču, īstenojot šādas tiesības, tiesnesim vienmēr jārīkojas tā, lai neapkaunotu tiesneša amatu un aizsargātu tiesu varas objektivitāti un neatkarību.

[7] Tiesnešu ētikas komisija, vērtējot tiesneses rīcību, konstatēja, ka tiesnese, paužot savus uzskatus par topošo pieminekli, sociālajā tīklā *Facebook* publiski izteikusi aizskarošus komentārus, tādējādi pārkāpjot ētikas normas.

[8] Tiesnesim kā jebkuram sabiedrības loceklim ir tiesības uz vārda brīvību, kas ietver tiesības uz saviem uzskatiem, tiesības iegūt un izplatīt informāciju, tiesības uz sava atšķirīga viedokļa paušanu publiski, kritizējot kādu objektu, ideju, tēlu. Viedokļi sabiedrībā var atšķirties, tomēr kritikai jābūt konstruktīvai un cieņpilnai, bez visatļautības, nepārbaudītiem apgalvojumiem par kādas politiskās partijas finanšu lietām. Turklāt jebkuram tiesnesim jāpatur prātā tiesneša amatam piemītošie ierobežojumi paust savus uzskatus gadījumos, kad varētu tikt mazināta tiesu varas autoritāte.

[9] Konkrētajā gadījumā Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka tiesneses komentāri neatbilst cieņpilnai un neitrālai attieksmei. No tiesneses izteicieniem secināms, ka viņa izteikusi viedokli nevis par topošā pieminekļa formu un atrašanās vietu, bet paudusi savus uzskatus par pieminekļa veidošanas nolūkiem. Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā viedoklis izteikts aizskarošā veidā, jo tajā paustas aizdomas par pieminekļa veidošanas un uzstādīšanas iniciatoru savtīgiem nolūkiem, un secināma tiesneses attieksme pret politisko partiju, kas ierosinājusi/atbalstījusi šāda pieminekļa izveidi, par ko liecina komentāri: "Vēlēšanas tuvojas, partijas kases jāpilda un visvisādi *jāiznesās* potenciālo vēlētāju priekšā".

[10] No tiesnešu ētikas normām un uzvedības principiem izriet, ka tiesnešu ētiskajai uzvedībai ir izvirzītas augstākas prasības, nekā citiem sabiedrības locekļiem. Jāatceras, ka sabiedrība arī pēc viena konkrēta tiesneša rīcības vērtē tiesu varu kopumā.

Tiesnesei, ņemot vērā amatam izvirzītās augstās ētikas prasības, bija jāparedz sekas, kādas varētu radīt viņas publiski izteiktie, bet neargumentētie komentāri, minot izteicienus: "valsts naudas izzagšana", "naudas apgūšana", "partijas kases pildīšana".

Neatkarīga un objektīva tiesa ir tiesiskas valsts būtisks elements. Tiesu vara sekmīgi var darboties tikai tad, ja tā bauda sabiedrības uzticību, un sekmīgas tiesu darbības pamatā cita starpā ir arī attiecības, kas balstītas uz cieņu starp tiesu varu un izpildvaru. Uzticēšanos tiesu varai ietekmē katra

tiesneša rīcība. Komentējot brīvības cīnītāja Gunāra Astras topošā pieminekļa izstrādes procesu pie tiesas ēkas, tiesnese ļauj nojaust, ka viņai ir zināmi fakti par valsts naudas izzagšanu. Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā tiesneses rīcība, nevēršoties ar šo informāciju kompetentās tiesību aizsardzības iestādēs, bet izsakot vispārīgas frāzes, neveicina sabiedrības uzticēšanos tiesu varai. Tiesneses neargumentētie izteicieni vērtējami kā aizskaroši un ir pārsniegta robeža starp viedokļa paušanu un aizvainojošu publisku komentāru izteikšanu, kas nav tiesneša cienīga rīcība.

Tiesnese nav ņēmusi vērā, ka jebkuriem komentāriem jābūt cienpilniem, ar neitrālu attieksmi pret jebkuru personu, arī politisko partiju, ka jāizvairās no vārdiem un runas, ko varētu uztvert kā aizspriedumu izpausmi. Turklāt tiesnese rakstiski paskaidrojusi, ka pie publicētā neko piebilst nevar, tur viss ir pateikts un atbilst viņas pārliecībai un ka tādas lietas nedrīkst kārtot slepeni. No paskaidrojumiem secināms, ka tiesnese nav izpratusi savas rīcības iespējamās sekas, un viņas publiskie komentāri var ietekmēt tiesu varas prestižu.

[11] Tiesnešu ētikas komisija atzina, ka tiesnese ir pārkāpusi Tiesnešu ētikas kodeksa 1. kanona 5. punktu, 2. kanona 1. punktu, 2. punktu un 3. punktu, 3. kanona 2. punktu un 3. punktu, 5. kanona 1. punktu.

[12] Ētikas komisija atzina, ka tiesneses ētikas normu pārkāpums nav vērtējams kā rupjš.

Tiesnese ir iesaistījies topošā pieminekļa publiskā apspriešanā sociālajā tīklā *Facebook* pēc tam, kad iekšējā sarakstē mēģināts noskaidrot visu tiesnešu un darbinieku viedokli par pieminekļa koncepciju. Tiesnese izteikusi savu viedokli, ka nevajadzētu valsts naudas līdzekļus tērēt šādam projektam, bet darījusi to aizskarošā veidā.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija a t z ī s t:

Tiesneses rīcībā ir konstatējams Tiesnešu ētikas kodeksa 1. kanona 5. punkta, 2. kanona 1. punkta, 2. punkta un 3. punkta, 3. kanona 2. punkta un 3. punkta, 5. kanona 1. punkta pārkāpums.

Par tiesneša nesadarbošanos ar Tiesnešu ētikas komisiju

Jebkura pārkāpuma izskatīšanā Tiesnešu ētikas komisija, nosūtot lūgumu sniegt informāciju un aicinot uz Tiesnešu ētikas komisijas sēdi, sagaida cieņpilnu, atbildīgu tiesneša rīcību, sadarbību ar komisiju, koleģiālu sarunu, izskaidrojot konkrētos faktus un argumentējot savas rīcības pamatotību, jo komisijas rīcībā nav citu instrumentu, lai noskaidrotu objektīvo patiesību par tiesneša un lietas dalībnieka attiecībām, to raksturu, kā vien paša tiesneša paskaidrojumi.

Tiesneša pienākums ir darīt visu iespējamo, lai kļiedētu šaubas par savu godīgumu un objektivitāti – tiesnesim aktīvi jāsadarbojas ar komisiju, jāsniedz pilnvērtīgs izskaidrojums par faktiem, kas norāda uz iespējamu ētikas normu pārkāpumu un visa būtiskā informācija, lai komisija varētu pārbaudīt notikušā apstākļus un sniegt par tiem savu vērtējumu, tādējādi pildot savu likumā noteikto funkciju.

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

(77)

Rīgā

2021. gada 26. novembrī

[1] Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi iesniegumu izvērtēt tiesneša rīcības atbilstību Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 1. kanona 2. punktam, 2. kanona 1., 2., 3. punktam un 3. kanona 3. punktam (*Latvijas tiesnešu ētikas kodekss redakcijā līdz 2021. gada 1. februārim*).

[2] Iesniegumā norādīts, ka tiesneša rīcība, lemjot par sevis atstatīšanu no lietas izskatīšanas, vairākās civillietās bijusi nekoncekventa.

Civillietā /civillieta A/ tiesnesis atstatījis sevi no lietas izskatīšanas sakarā ar draudzīgām attiecībām ar puses pārstāvi /pers. A/, bet civillietā /civillieta B/ ar atbildētāju /pers. A/ pasludinājis spriedumu.

2010. gada 9. decembrī tiesnesis atstatījis sevi no /pers. B/ maksātspējas lietas izskatīšanas, jo iebildumus pret maksātspēju iesniedzis bankas pārstāvis /pers. C/, kurš bija kolēģes tiesneses dēls.

Civillietā /civillieta C/ tiesnesis neesot atstatījis sevi no lietas izskatīšanas, kaut gan puses pārstāvis bijis zvērināts advokāts /pers. D/, ar kuru viņi agrāk bijuši ne tikai darba kolēģi, bet arī vienas politiskās organizācijas biedri.

Civillietā /civillieta D/ tiesnesis atstatījis sevi no lietas izskatīšanas sakarā ar prasītāja /pers. E/ iebildumiem par tiesneša objektivitāti, jo tiesnesis neuzklausīja viņa pieteiktos lūgumus, novilcina lietas izskatīšanu. Turklāt, lēmumā tiesnesis atspoguļojis atbildētāju viedokli, ka par tiesneša atstatīšanos

jālemj pašai tiesai, kas ir pretrunā tiesas sēdes audioierakstā fiksētajiem atbildētāju iebildumiem pret tiesneša atstatīšanos.

[3] Iesniedzējs atsaucas uz Tiesnešu disciplinārkolēģijas 2020. gada 20. marta lēmumu, Tiesnešu ētikas komisijas 2020. gada 14. februāra atzinumu par tās pašas tiesas tiesneša pieļautajiem Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 1. kanona 2. punkta, 2. kanona 1., 2., 3. punkta un 3. kanona 3. punkta pārkāpumiem, atstatoties no lietas izskatīšanas ar puses pārstāvi /pers. A/ tajā pašā lietā, kurā kā pirmais esot atstatījies tiesnesis.

[4] Rakstveida paskaidrojumā 2021. gada 10. septembrī Tiesnešu ētikas komisijai tiesnesis vienīgi norādīja, ka visās lietās esot ievērojis Civilprocesa likuma prasības un neesot pieļāvis Tiesnešu ētikas kodeksa normu un Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu pārkāpumus. Iesniedzējs rakstot atkārtotas sūdzības sakarā ar 2015. gadā pieņemto viņam nelabvēlīgo spriedumu vai spriedumu viņa laulības šķiršanas lietā. Nav saprotams, kādas iesniedzēja tiesiskās intereses aizskartas šajās lietās, tiesnesis neatrod kopsakarības starp viņa un kolēģa darbībām.

2021. gada 8. oktobra iesniegumā Tiesnešu ētikas komisijai tiesnesis lūdza iesniegumu izskatīt bez viņa klātbūtnes sakarā ar plānoto ārstniecības kursu. Tiesnesis papildināja paskaidrojumu, norādot, ka 2013. gada lietā /civillieta B/ prasībā pret /pers. A/ vēl neesot bijis pamata sevi atstatīt, jo nav pastāvējuši tie apstākļi, uz kuriem norādīts 2018. gada 26. marta lēmumā lietā /civillieta A/. Piecu gadu laikā ar /pers. A/ kļuvuši personiski pazīstami, izveidojušās draudzīgas, neformālas attiecības ārpus darba.

Pēc Tiesnešu ētikas komisijas atkārtota uzaicinājuma piedalīties komisijas sēdē 2021. gada 13. novembra iesniegumā tiesnesis norādīja, ka 2021. gada 10. septembrī esot sniedzis paskaidrojumu, kuru papildinājis 2021. gada 8. oktobrī, un saskaņā ar Tiesnešu ētikas komisijas Reglamenta 33. punktu atkārtoti lūdza iesniegumu izskatīt bez viņa klātbūtnes. Savā rīcībā tiesnešu ētikas normu pārkāpumus nesaskata. Esot rīkojies atbilstoši Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu 2.5. punktam, kas paredz, ka tiesnesim ir jāatsakās no piedalīšanās jebkurā tiesas prāvā, kurā tiesnesis nespēj pieņemt objektīvu spriedumu. Tiesnešu ētikas komisijas priekšsēdētāja, uzaicinot tiesnesi piedalīties komisijas sēdē, neesot norādījusi, kāpēc nevarot izskatīt iespējamo pārkāpumu bez viņa klātbūtnes un par kādiem iesniegumā minētajiem apstākļiem viņš neesot iesniedzis paskaidrojumu.

[5] Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka tiesneša sniegtās ziņas par iesniegumā minētajiem apstākļiem ir nepietiekamas, lai objektīvi izvērtētu iesniegumā minēto par iespējamu tiesneša pieļautu ētikas normu pārkāpumu. Tiesnesis nesadarbojas ar komisiju, neierodas uz komisijas sēdēm un nesniedz paskaidrojumus pēc būtības.

Tiesnešu ētikas komisija jau iepriekš konstatējusi, ka komisijas rīcībā nav citu instrumentu, lai noskaidrotu objektīvo patiesību par tiesneša un lietas dalībnieka attiecībām, to raksturu, tostarp iegūstot vēl kādus pierādījumus, kā vien paša tiesneša paskaidrojumi (*Tiesnešu ētikas komisijas 2020. gada 14. februāra atzinuma 6. punkts*).

Nemot vērā minēto, tas ir pamats saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 4. punktu komisijai pēc savas iniciatīvas apspriest un vērtēt tiesneša rīcības atbilstību ētikas normām, nesadarbojoties ar Tiesnešu ētikas komisiju.

[6] Izvērtējusi Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā esošos materiālus un tiesneša rakstveida paskaidrojumus, komisija atzīst, ka tiesneša rīcībā ir konstatējams rupjš ētikas normu pārkāpums.

[7] Tiesnešu ētikas kodeksa preambulā ir uzsvērts, ka tiesnesim ir jābūt neatkarīgam un objektīvam, ar augstu profesionālo kompetenci, morālo autoritāti, godprātīgam un ar nevainojamu reputāciju. Augstu ētikas standartu veicināšana un uzturēšana ir katra tiesneša atbildības jautājums.

Tiesnešu ētikas kodeksa 1. kanona 1. punktā noteikts, ka tiesnesis tur cieņā savu amatu un tiesu varas neatkarību. Kodeksa 2. kanonā kā tiesnešu ētikas standarts ir noteikts godprātības un cieņas princips. Tiesneša godprātība un cieņpilna attieksme stiprina un vairo sabiedrības uzticēšanos tiesu varai. Tiesnesis ciena un ievēro likumu, godprātīgi un ar cieņu attiecas pret savu amatu, amata pienākumiem, procesa dalībniekiem, kolēģiem un sabiedrību kopumā (1. punkts). Tiesnesim, gan veicot amata pienākumus, gan darbojoties ārpus tiem, jārīkojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticēšanos tiesu varai (2. punkts).

Godprātības un cieņpilnas attieksmes princips nostiprināts arī ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomes apstiprinātajos Bangaloras tiesnešu ētikas principos. Tiesnesim jānodrošina, ka viņa rīcība veicina un nostiprina sabiedrības, juristu un tiesvedības dalībnieku uzticēšanos tiesneša un tiesu sistēmas objektivitātei, lai viņa rīcību sabiedrība vērtētu kā nevainojamu (2.2., 3.1. punkts). Tiesneša rīcībai un uzvedībai jāattaisno cilvēku uzticēšanās tiesnešu godprātībai, taisnīgums ne vien faktiski jānodrošina, bet arī jārada sabiedrībā pārliecība, ka tas ir nodrošināts (3.2. punkts).

Tiesnešu ētikas komisija jau iepriekš skaidrojusi, ka cilvēki, kas tiesiskā un demokrātiskā valstī, kāda ir arī Latvijas Republika, īsteno tiesas spriešanu, ir ne tikai labi izglītoti tiesību zinātnēs, bet ir arī personas ar augstu personības, tostarp ētikas, standartu. Šī atziņa sasaucas arī ar tiesisko regulējumu, proti, likuma "Par tiesu varu" 51. panta pirmās daļas 4. punktu, kurā kā viena no tiesneša kandidātam izvirzītajām prasībām minēta nevainojama reputācija. Minētā prasība nozīmē arī nevainojamu reputāciju jautājumā par izpratni attiecībā uz tiesu varas nozīmi un tiesnesi tiesas spriešanas īstenošanā.

Tiesneši ir personas, kas gan labi pārzina citu personu tiesības un pienākumus, gan arī apzinās un pilda savējos. Bet galvenokārt tās ir personas, kuras ciena sevi un citus, kuras pilda savus profesionālos pienākumus, esot iekšēji neatkarīgi, brīvi un vienlaikus atbildīgi.

Tiesnešu ētikas komisija akcentējusi, ka, patiesi saprotot un labi apzinoties savas profesijas jēgu, tās nozīmīgumu tiesiskas, demokrātiskas valsts darbībā, nevajadzētu izveidoties situācijai, kurā tiesneši neapzinās tiesnešu pašpārvaldes nozīmīgumu un līdz ar to savu dalību tajā. Ja tas tomēr tā ir, tad rodas jautājums par patiesas izpratnes trūkumu par tiesneša amatam nepieciešamajām prasmēm un īpašībām (*2020. gada 20. novembra skaidrojuma 4., 5. punkts*).

Tas citstarp nozīmē arī to, ka tiesnesim jābūt izpratnei par Tiesnešu ētikas komisijas pamatmērķi sniegt atzinumus par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem, kā arī skaidrot tiesnešu ētikas normas (Likuma "Par tiesu varu" 91.¹ pants) un šīs komisijas nozīmīgo lomu uzticēšanās tiesu varai kopumā nodrošināšanā. Tādā veidā tiek stiprināta tiesiska un demokrātiska valsts.

[8] Tiesnešu ētikas komisija atzīmē, ka komisijas darbība nav vērsta uz to, lai pēc savas iniciatīvas izskatītu jebkuru personas iesniegumu, bet, saskatot iespējamā tiesnešu ētikas normu pārkāpuma pazīmes, komisijas pienākums ir to izvērtēt.

Jebkura pārkāpuma izskatīšanā Tiesnešu ētikas komisija, nosūtot lūgumu sniegt informāciju un aicinot uz Tiesnešu ētikas komisijas sēdi, sagaida cieņpilnu, atbildīgu tiesneša rīcību, sadarbību ar komisiju, koleģiālu sarunu, izskaidrojot konkrētos faktus un argumentējot savas rīcības pamatotību.

Tādējādi tiesneša pienākums ir darīt visu iespējamo, lai kļiedētu šaubas par konkrētā tiesneša godīgumu un objektivitāti. Proti, ja ir norādīti konkrēti fakti, kas par to rada šaubas, tad tiesnesim aktīvi jāsadarbojas ar komisiju, jāsniedz pilnvērtīgs izskaidrojums par faktiem, kas norāda uz iespējamu ētikas normu pārkāpumu un visa būtiskā informācija, lai komisija varētu pārbaudīt notikušā apstākļus un sniegt par tiem savu vērtējumu.

[9] Tiesnešu ētikas komisija vērs uzmanību, ka tiesnesis ir ne tikai augsti kvalificēts jurists, tiesnesim jāapzinās sava atbildība sabiedrības priekšā un jāapzinās, ka ir paraugs sabiedrībai. Tas citstarp ietver spēju izvērtēt savu pieņemto lēmumu un rīcības sekas.

Tālāb tiesnesim bija jāapzinās pienākums sniegt skaidrojumu par visiem iesniegumā norādītajiem konkrētajiem gadījumiem, kuros, iesniedzēja ieskatā, tiesnesis vai nu nepamatoti atstatījies no lietas izskatīšanas vai, tieši pretēji, pastāvot šaubām par tiesneša objektivitāti, izskatījis lietu, lai Tiesnešu ētikas komisija varētu tos izvērtēt.

[10] Tiesnesis nesniedza pilnvērtīgus paskaidrojumus par vienu no atstatīšanās no lietas izskatīšanas situācijām, par trīs gadījumiem nesniedza nekādu informāciju.

[11] Tiesnešu ētikas komisija tiesneša attieksmē saskata izvairīšanos no iesniegumā norādīto faktu izskaidrošanas par tiesneša atstatīšanās vai neatstatīšanās gadījumiem, kā sekas konkrētajā gadījumā ir Tiesnešu ētikas komisijas nespēja pildīt likumā noteikto funkciju, proti, izvērtēt, vai tiesnesis ir pieļāvis ētikas normu pārkāpumus.

Tiesneša rīcība, nesniedzot izsmelošu informāciju un skaidrojumu un pēc atkārtota aicinājuma neierodoties uz sēdi, kas notika tiešsaistē, komisijas ieskatā liecina, ka tiesnesis nevēlējās sadarboties ar Tiesnešu ētikas komisiju un nedarīja visu iespējamo, lai kļiedētu šaubas par savu objektivitāti konkrētu lietu izskatīšanā. Tiesneša rīcība neatbilst tiesnesim noteiktajiem ētikas standartiem veicināt sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei.

Tiesneša atsaukšanās uz Tiesnešu ētikas komisijas reglamenta 33. punktu (paredz lietas izskatīšanu bez tiesneša klātbūtnes) un atruna, ka Tiesnešu ētikas komisijas priekšsēdētāja nav norādījusi, kāpēc nevar izskatīt viņa iespējamo pārkāpumu bez viņa klātbūtnes un par kādiem iesniegumā minētajiem apstākļiem viņš nav iesniedzis paskaidrojumu, Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā ir nekoleģiāla, negodprātīga un necienīga rīcība. Tā liecina, ka tiesnesis neizprot tiesneša amatam nepieciešamās personiskās īpašības un prasmes, tai skaitā spēju uzņemties atbildību, apzināties savas rīcības ietekmi uz tiesu varas autoritāti kopumā.

Tiesnešu ētikas komisija uzskata par nepieņemamu situāciju, ka tiesnesis, pienācīgi nesadarbojoties ar Tiesnešu ētikas komisiju un nesniedzot informāciju un savu skaidrojumu, var izvairīties no jebkādas atbildības.

[12] Neatkarīgas un objektīvas tiesas ir tiesiskas valsts būtisks elements un tiesu vara var efektīvi darboties tikai tad, ja tā bauda sabiedrības uzticību. Savukārt uzticēšanos tiesu varai ietekmē katra individuāla tiesneša rīcība. Līdz ar to tiesneša amats uzliek īpašus pienākumus. Lai nodrošinātu sabiedrības uzticēšanos tiesām, ir nepieciešams izvirzīt augstākas prasības tiesnešu uzvedībai un rīcībai, tostarp augstākas prasības tiesneša rīcībai situācijās, kad konkrēti fakti ir radījuši šaubas par tiesneša godīgumu un objektivitāti.

[13] Novērtējot visus apstākļus to kopumā, Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka konkrētajā situācijā tiesneša rīcībā, nesadarbojoties ar Tiesnešu ētikas komisiju, nesniedzot paskaidrojumus par savu rīcību pēc būtības, bet aprobežojoties ar formālām atbildēm, ir konstatējams Tiesnešu ētikas kodeksa 1. kanona 1. punkta, 2. kanona 1., 2. un 3. punkta pārkāpums. Tiesnesis nav bijis godprātīgs un cieņpilns pret sevi un citiem, nav kļiedējis šaubas par tiesneša

objektivitāti. Šāda rīcība neveicina sabiedrības uzticēšanos tiesu varai kopumā, tādēļ pārkāpums atzīstams par rupju, un tas ir pamats disciplinārlietas ierosināšanai.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija a t z ī s t:

1. Tiesneša rīcībā ir konstatējams Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 1. kanona 1. punkta, 2. kanona 1., 2. un 3. punkta pārkāpums.
2. Tiesneša ētikas normu pārkāpums ir rupjš, kas ir pamats disciplinārlietas ierosināšanai.

Par tiesneša cieņpilnu attieksmi komunikācijā ar procesā iesaistītām personām un atturēšanos nolēmumos paust personisku viedokli par šo personu veselības stāvokli un profesionālajām kvalitātēm, radot tām diskriminācijas sajūtu

Tiesības uz taisnīgu tiesu ietver arī tiesneša pienākumu pret lietas dalībniekiem izturēties cieņpilni un nodrošināt cieņpilnas attiecības starp lietas dalībniekiem. Cieņpilna attieksme nozīmē arī empātiju un cilvēku objektīvu vajadzību apzināšanu un respektēšanu, tiesnesim piemērojot procesuālās tiesību normas un nosakot lietas dalībniekiem saistošus pienākumus tiesas procesa nodrošināšanā.

Tiesai ir pienākums saprotami un ar pienācīgu izpratni izvērtēt lūgumus par efektīvāku procesa organizēšanu (tostarp dalību tiesas sēdē ar videokonferences starpniecību no cita tiesu nama) un sniegt tam izsvērtu skaidrojumu. Komunikācijai jābūt tādai, lai personām būtu skaidrs tiesas pieņemtā lēmuma un rīcības pamatojums, – šādā veidā tiek veicināta sabiedrības uzticēšanās tiesu varai.

Tiesnešu ētikas komisijas
ATZINUMS

(78)

2021. gada 26. novembrī

[1] Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi tiesas priekšsēdētājas iesniegumu sakarā ar sūdzību par tiesnesi, kurā lūgts izvērtēt tiesneses iespējamo neētisko rīcību lietas izskatīšanā.

[2] Tiesas priekšsēdētājas iesniegumā norādīts, ka tiesnese ignorējusi vairākkārtējus pieteicēja, zvērinātas advokātes un liecinieču lūgumus lietas izskatīšanu organizēt videokonferences režīmā ar citas tiesas starpniecību. Lūgumi pamatoti ar *Covid-19* apstākļiem un liecinieču ievērojamo vecumu, kālab lielā attāluma un veselības stāvokļa dēļ ir apgrūtināti no /pilsēta A/ ierasties tiesu namā, un lūgts lietu izskatīt, pieteicējam, zvērinātai advokātei un lieciniecēm piedaloties tiesas sēdē no /tiesu nams/. Tiesas priekšsēdētājas ieskatā, lai arī tiesnese paskaidrojumā argumentējusi, kādēļ vecums un *Covid-19* nav atzīti par objektīviem iemesliem, no lietas materiāliem neizriet, ka pieteicējs par šiem argumentiem būtu informēts. Tā kā pieteicējs un liecinieces uz tiesas sēdi nav ieradušies, viņiem uzlikta piespiedu nauda. Piespiedu nauda uzlikta arī zvērinātai advokātei. Tiesas priekšsēdētāja vērš uzmanību, ka jau pieteikumā bijusi vispārīga informācija par to, ka liecinieces uz tiesas sēdi /pilsēta B/ ierasties nevarēs, tomēr pirmā norāde, ka lūgumi tiesas sēdē izmantot

videokonferenci ir noraidīti pierādījumu trūkuma dēļ, izriet tikai no tiesas lēmumiem, kas pieņemti pēc tiesas sēdēm, kurās videokonference lūgta, lēmumiem, ar kuriem nolemts neatbrīvot liecinieces no piespiedu naudas samaksas, brīdī, kad pieteicējs tiesnesei jau bija pieteicis noraidījumu un ar sūdzību par tiesneses rīcību vērsies pie tiesas priekšsēdētājas.

Nemot vērā minēto, tiesas priekšsēdētāja lūdz sniegt atzinumu, vai tiesneses rīcība norādītajos apstākļos, izlemjot pieteicēja, zvērinātas advokātes un liecinieču lūgumus, no komunikācijas aspekta ir atbildusi tiesnešu ētikas normām.

Tiesas priekšsēdētāja arī lūdz skaidrot, vai ir ētiska tiesneses rīcība, aicinot zvērinātu advokāti izvērtēt, vai viņa sava vecuma un veselības stāvokļa dēļ ir fiziski spējīga piedalīties tiesas sēdē, un vai tad, ja lietā ir lūgta videokonference, ir ētiski norādīt, ka uzņemšanās sniegt juridisko palīdzību, ja advokātam sava vecuma vai veselības stāvokļa dēļ nav fizisko spēju piedalīties tiesas sēdē bez videokonferences, ir advokāta ētikas pārkāpums. Tiesas priekšsēdētāja atsaucas uz tiesneses lēmumā, ar kuru zvērinātai advokātei uzlikta piespiedu nauda, norādīto, ka zvērinātam advokātam, uzņemoties sniegt personai juridisku palīdzību un pārstāvēt tās intereses, ir jāapsver savas spējas pienācīgi veikt profesionālo pienākumu, un ka šis nosacījums attiecināms arī uz zvērināta advokāta fizisko spēju sava vecuma un veselības dēļ piedalīties tiesas sēdē. Ja zvērinātam advokātam šādu spēju nav, tad uzņemšanās sniegt juridisko palīdzību ir advokātu ētikas pārkāpums.

[3] Pieteicējs sūdzībā norāda, ka viņš un liecinieces jūtas diskriminēti, jo tiem uzlikta piespiedu nauda tādēļ, ka viņi vecuma un veselības stāvokļa dēļ nevar ierasties uz tiesas sēdēm /pilsēta B/ tiesu namā. Pieteicējs arī skaidro, ka jau pieteikumā bija lūdzis lietu izskatīt ar videokonferences starpniecību /tiesu namā/.

Zvērināta advokāte sūdzībā norāda, ka tiesneses attieksme pret pieteicēju un lieciniecēm, spītīgi atsakoties noteikt tiesas sēdi videokonferences režīmā, nav cilvēciska. Tā kā lietā iesaistītās personas ir riska grupā, viņām nav vēlama braukšana sabiedriskā transportā un publisku vietu apmeklēšana. Zvērinātai advokātei arī nav saprotams, kādi pierādījumi lūguma pamatošanai tiesnesei būtu jāiesniedz, ja liecinieču vecums (teju 80 gadi) ir objektīvi redzams un pamato iemeslu nespējai no /pilsēta A/ ierasties tiesā /pilsēta B/. Zvērināta advokāte arī vērs uzmanību, ka tiesnese par viņu esot nīrgājusies, jo, atsaucoties uz Zvērinātu advokātu ētikas kodeksa normām, ciniski likusi izvērtēt spējas pienācīgi veikt profesionālo pienākumu savu fizisko spēju, vecuma un veselības stāvokļa dēļ piedalīties tiesas sēdē. Šāda tiesneses attieksme un norāde par to, ka uzņemšanās sniegt juridisko palīdzību ir advokāta ētikas pārkāpums, ja zvērinātam advokātam šādu spēju nav, zvērinātu advokāti ir personiski aizskāris.

[4] Tiesnese rakstveida paskaidrojumos komisijai norāda, ka sūdzību iesniegšanas iemesls ir pieteicēja un viņa pārstāves neapmierinātība ar pieteiktā lūguma – izskatīt lietu videokonferences režīmā – noraidīšanu. Lai arī likums neparedz šādu lūgumu izlemt ar motivētu lēmumu, iemeslus lūguma neapmierināšanai tiesnese norādījusi gan lietas materiālos esošajos procesuālajos lēmumos, gan paskaidrojumā tiesas priekšsēdētājam.

Tiesnese skaidro, ka vēl pirms lietas ierosināšanas, kā arī visā tiesvedības laikā līdz pat sūdzību iesniegšanai tiesas priekšsēdētājam aktīva komunikācija ar pieteicēju, personu, kura rīkojās pieteicēja vārdā, nenosaucot savu vārdu, un zvērinātu advokāti notika arī telefoniski. Par to minēts gan sūdzībās, gan lietā iesniegtajos iesniegumos un lūgumos, kā arī pieminēts tiesas sēdes protokolā. Vismaz četrās telefona sarunās gan pieteicējam, gan zvērinātai advokātei vairākkārtīgi skaidrots, ka tiesas sēdes netiks organizētas videokonferences režīmā, jo šādā tiesas sēžu formātā nav iespējams objektīvi pārbaudīt pierādījumus. Līdz ar to nav pamata uzskatīt, ka pieteiktais lūgums ignorēts un nav paziņots par tā izlemšanu.

Tiesnese uzskata, ka zvērināta advokāte nerīkojas ētiski, jebkādiem negodprātīgiem un agresīviem līdzekļiem cenšoties panākt lūgumu apmierināšanu. No lietā saņemto procesuālo dokumentu formas un juridiski nekorektās, tiesu aizskarošās valodas satura ir acīmredzami izsecināms, ka visus pieteicēja, zvērinātas advokātes un liecinieču parakstītos dokumentus ir sagatavojusi zvērināta advokāte. Būtībā zvērinātas advokātes mērķis, iesniedzot sūdzības, tiesneses ieskatā, ir panākt, ka lietu izskata cits tiesnesis.

[5] Tiesnešu ētikas komisija vērs uzmanību, ka tās kompetencē neietilpst vērtēt tiesneša darbību pamatotību no procesuālo normu piemērošanas aspekta. Tiesnešu ētikas komisija vērtē tiesneša rīcības atbilstību tiesnešu ētikas normām.

[6] Saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 1. punktu Tiesnešu ētikas komisija pēc tās personas pieprasījuma, kurai ir tiesības ierosināt disciplinārlietu, sniedz atzinumus par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem.

Līdz ar to komisija izvērtē, vai tiesneses darbībā ir konstatējams ētikas normu pārkāpums.

[7] Izvērtējusi Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā esošos materiālus un tiesneses sniegtos paskaidrojumus, komisija atzīst, ka tiesneses rīcībā ir konstatējams ētikas normu pārkāpums.

[8] Tiesnešu ētikas kodeksa preambulā ir uzsvērts, ka cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas, un ikviens var aizstāvēt savas tiesības, kā arī likumiskās intereses taisnīgā tiesā. Tiesnešiem ir centrālā loma taisnīgas tiesas un tiesiskuma nodrošināšanā.

Taisnīga tiesa un tiesisks process ir tiesas procesa virsmērķis, un tas vairo uzticēšanos tiesu varai. Atbildība par to ir tiesnesim, kurš izskata konkrēto tiesību strīdu. Tieši tiesneša godprātība un cieņpilna attieksme stiprina tiesiskumu un vairo sabiedrības uzticēšanos tiesu varai. Kodeksa 2. kanonā ir atklāts godprātības un cieņas principa tvērums. Tiesnesis ciena un ievēro likumu, godprātīgi un ar cieņu attiecas pret savu amatu, amata pienākumiem, procesa dalībniekiem, kolēģiem un sabiedrību kopumā (1. punkts). Tiesnesim, gan veicot amata pienākumus, gan darbojoties ārpus tiem, jārīkojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticēšanos tiesu varai (2. punkts) un jānodrošina, lai viņa rīcība saprātīga, informēta un no aizspriedumiem brīva vērotāja ieskatā ir saprotama (3. punkts). Tiesnesis, iztiesājot lietu, darbojas pacietīgi, nosvērti un nesteidzīgi, tomēr efektīvi un uzņēmīgi (6. punkts).

Tiesības uz taisnīgu tiesu ietver tiesības arī uz tiesas objektivitāti. Tas attiecas ne vien uz pašiem nolēmumiem, bet arī uz nolēmumu pieņemšanas procesu. Objektivitātes princips savukārt atklāts 3. kanonā. Tiesnesim pienākumi jāpilda objektīvi, neitrāli un bez aizspriedumiem (1. punkts), jāizvairās no vārdiem un runas, žestiem vai citas darbības, kuru varētu uztvert kā neobjektivitāti vai aizspriedumu izpausmi (2. punkts).

Tiesības uz taisnīgu tiesu ietver arī kompetentu tiesu varu. Tiesas efektīvas darbības pamatā ir tiesneša profesionālās prasmes un zināšanas. Kompetences principa vārdiskais atspoguļojums atrodams 4. kanonā. Tiesnesim jābūt pacietīgam, cieņpilnam un pieklājīgam pret procesa dalībniekiem un citiem, ar kuriem tiesnesis saskaras, veicot savus amata pienākumus (4. punkts), savus amata pienākumus veicot rūpīgi, ar dziļu izpratni par tiesībām un lietas faktiskajiem apstākļiem (3. punkts). Nolūkā nodrošināt efektīvu tiesas procesu un taisnīgu tiesu, tiesnesim ir pienākums darīt visu iespējamo, lai tostarp attīstītu personīgās spējas, kas nepieciešamas tiesneša pienākumu pienācīgai veikšanai (2. punkts).

Līdzīgi godprātības, cieņpilnas attieksmes, objektivitātes un kompetences principi atklāti arī ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomes apstiprinātajos Bangaloras tiesnešu ētikas principos (2.1., 2.2., 2.4., 3.2., 6.6. punkts). Tiesisko pienākumu pienācīgā pildīšanā ir svarīga objektivitāte, kas attiecas ne tikai uz pašu tiesas spriedumu, bet arī uz procesu, kurā spriedums pieņemts. Tiesnesim jāpilda tiesiskie pienākumi bez aizspriedumiem, neizrādot ne pret vienu savu labvēlību vai nelabvēlību (2.1. punkts) un jānodrošina, ka viņa rīcība veicina un nostiprina sabiedrības, juristu un tiesvedības dalībnieku uzticēšanos tiesneša un tiesu sistēmas objektivitātei (2.2. punkts). Tiesvedības laikā tiesnesis nedrīkst apzināti izteikt nekādus komentārus, par kuriem varētu pamatotī uzskatīt, ka tie var ietekmēt šādas tiesvedības rezultātu vai nepārprotami kaitēt procesa taisnīgumam (2.4. punkts). Tiesneša rīcībai un uzvedībai jāattaisno cilvēku uzticēšanās tiesnešu godprātībai. Taisnīgums ne vien faktiski jānodrošina, bet arī jārada sabiedrībā pārliecība, ka tas ir nodrošināts (3.2. punkts) Savukārt

6.6. punktā noteikts, ka tiesnesim ir jāsaglabā kārtība un pieklājīga uzvedība visās tiesas sēdēs un pašam jābūt pacietīgam, cienīgam un taktiskam attiecībās ar prāvas dalībniekiem.

Tiesnešu ētikas komisija vairākkārt ir uzsvērusi, ka tiesneša uzvedības standarti nav pašmērķīgi. Tie kalpo ne tikai tam, lai apliecinātu tiesu varas autoritāti, bet arī lai radītu pārlicību, ka tiesa ir profesionāla, neatkarīga un objektīva un ka tiesas procesa laikā ir iespējams panākt taisnīgu tiesu. Tādējādi tiesneša uzvedībai tiesas procesa laikā ir ļoti liela nozīme. Tiesnešu ētikas komisija iepriekš ir arī skaidrojusi, ka katra tiesneša uzvedība atstāj iespaidu uz sabiedrības viedokli par tiesu varu un sekmē vai grauj tiesu varas autoritāti. Šādā situācijā persona uzlūko konkrēto tiesnesi kā visu tiesu varu pārstāvošu un asociē pret sevi vērsto rīcību ar tiesu varas attieksmi kopumā, tādējādi katra tiesneša rīcība ietekmē tiesu varas autoritāti (sal. *Tiesnešu ētikas komisijas 2020. gada 13. novembra atzinuma 7., 9. punkts*). Profesionāls tiesnesis ne tikai pārzina piemērojamās tiesību normas, bet arī nodrošina, ka cilvēks tiesā nejutās pazemots. Ja cilvēkam tomēr šādas sajūtas rodas, tas neizbēgami viņā rada secinājumu par neobjektīvu un netaisnīgu tiesu, kā arī tiesu, kura ļaunprātīgi izmanto tai piemītošo varu (*Tiesnešu ētikas komisijas 2020. gada 7. augusta atzinuma 6. punkts*).

Turklāt tiesas procesa objektivitāte un cieņpilna attieksme pret lietas dalībniekiem nodrošināma ne tikai klātienē tiesas sēdē, bet arī pastarpināti – izlemjot lietas dalībnieku lūgumus un komunicējot par tiem.

[9] Tiesības uz taisnīgu tiesu ietver virkni procesuālo garantiju. Procesuālajās normās ir noteikta lietas izskatīšanas kārtība, process, lietas dalībnieku tiesības un pienākumi. Savukārt tiesneša pienākums ir nodrošināt šīs procesuālās garantijas, tostarp tiesības uz mutvārdu procesu, ja konkrētās lietas kategorijai tādas ir paredzētas. Mutvārdu procesa uzdevums ir nodrošināt iespēju tieši un nepastarpināti izklāstīt būtiskos faktiskos un tiesiskos apstākļus, iesniegt un pārbaudīt pierādījumus, noskaidrot neskaidros jautājumus un sniegt pretargumentus u. tml. Tiesneša uzdevums ir nodrošināt procesuālo līdztiesību, vienlīdzīgas iespējas lietas dalībniekiem īstenot savas procesuālās tiesības un sekot tam, lai lietas dalībnieki godprātīgi pildītu savus pienākumus. Savukārt tiesas sēde ir tikai instruments šo lietas dalībnieku tiesību īstenošanai. Tādējādi, lai arī tiesneša atbildība ir virzīt tiesas procesu un panākt lietas izskatīšanu saprātīgā termiņā, neļaujot negodprātīgiem procesa dalībniekiem vilcināt procesu, tiesnesim ir jāatceras, ka jebkurš procesuālais instruments nav pašmērķīgs, bet vērsts uz taisnīga tiesas procesa un taisnīga sprieduma nodrošināšanu. Tiktāl jautājums par to, kā virzīt procesu tiesas sēdē, ir detalizēti noregulēts procesuālajās tiesību normās.

Taču tiesības uz taisnīgu tiesu ietver arī cilvēka cieņas principu, tas citstarp nozīmē tiesneša pienākumu pret lietas dalībniekiem izturēties cieņpilni un

nodrošināt arī cieņpilnas attiecības starp lietas dalībniekiem. Šādi tiesnesim jāraugās arī uz procesuālajiem lūgumiem, nošķirot tādus lūgumus, kas objektīvi kavē lietas izskatīšanu, no tādiem, kas vērsti uz lietas dalībnieku interešu respektēšanu un aizsardzību. Tas ietilpst iepriekš aplūkotajā tiesneša pienākumā iztiesāt lietu pacietīgi un nosvērti, vienlaikus efektīvi. Citiem vārdiem, efektīva tiesas procesa vadīšana nozīmē arī saprātīgi izsvērt procesa dalībnieku lūgumus. Tādējādi jautājums par to, vai lūgums nodrošināt iespēju lietas dalībniekiem piedalīties tiesas sēdē ar videokonferences starpniecību citā tiesā, nav tikai procesuāls, tam ir arī ētiska dimensija.

Konkrētā gadījuma apstākļi parāda tiesneses nespēju cieņpilni izvērtēt procesa dalībnieku lūgumu, kas pamatots ar cienījamā vecuma dēļ objektīvi radītiem šķēršļiem ierasties tiesu namā citā pilsētā, vienlaikus lūguma iesniedzējiem piedāvājot saprātīgu alternatīvu – ierasties paskaidrojumu un liecību sniegšanai tiesā, kas atrodas mītnes pilsētā. Tiesnese par prioritāti izvirzījusi savas kā tiesneses ērtības, neapsverot jau minētos mērķus – nodrošināt taisnīgu un cieņpilnu tiesas procesu.

Tiesnešu ētikas komisija atgādina jau iepriekš pausto, ka tiesnesim ar likumu noteiktā kompetence, īstenojot tiesu varu, nekādā veidā nepieļauj raudzīties uz lietas dalībniekiem no varas pozīcijām (*Tiesnešu ētikas komisijas 2016. gada 26. februāra skaidrojuma 2. un 3. punkts, 2020. gada 13. novembra atzinuma 9. punkts*).

Konkrētajā gadījumā Tiesnešu ētikas komisija tiesneses attieksmē saskata tiesneša varas apziņas izpausmi, nevis objektīvu nepieciešamību nodrošināt efektīvu procesu, jo arī tiesneses paskaidrojumos nav norādīts uz tādiem apstākļiem, kuru dēļ lietas izskatīšana objektīvi nebūtu iespējama, pieteicējam, viņa pārstāvei un nopratināmajām lieciniecēm atrodoties citā tiesu namā, kur iespējams pienācīgi nodrošināt gan viņu identitātes pārbaudi, gan citas procesuālās prasības nolūkā neietekmēt liecinieku liecības u. tml. Tādējādi konkrētajā situācijā tiesnese ir rīkojusies, kā viņai ērtāk, paužot savu varas attieksmi un pilnībā ignorējot lūgumos konsekventi norādītos apstākļus, kuru dēļ pieteicēja un liecinieču ierašanās tiesā bija objektīvi apgrūtināta. Šajā aspektā jāpiekrīt zvērinātas advokātes sūdzībā tiesas priekšsēdētājam norādītajam, ka no tiesneses lēmumiem par piespiedu naudu, kuros secināts, ka trūkst pierādījumu lūgumā izteiktajam apgalvojumam par objektīvu nespēju ierasties tiesā /pilsēta B/, nav saprotams, kādus vēl citus pierādījumus varētu iesniegt, ņemot vērā liecinieču cienījamo vecumu un saprātīgi iespējamo nespēju ierasties tiesā citā pilsētā. Atgādināms, ka tiesnesis nedrīkst būt atrauts no realitātes, ignorējot reālās pārvietošanās iespējas un ar to saistītās grūtības, ar ko jo īpaši nākas saskarties vecāka gadagājuma cilvēkiem.

Pārprasta varas izpausme ir saskatāma arī tiesneses komunikācijā ar lūguma iesniedzējiem par tiesas pieņemto lēmumu. Nav šaubu, ka lietas

dalībnieku un uz tiesu izsaukto personu (liecinieku, ekspertu) pienākums ir ierasties tiesas sēdē pēc tiesas aicinājuma. Taču arī tiesai ir pienākums saprotami un ar pienācīgu izpratni izvērtēt lūgumus par efektīvāku procesa organizēšanu (tostarp dalību tiesas sēdē ar videokonferences starpniecību no cita tiesu nama) un sniegt tam izsvērtu skaidrojumu. Šajā aspektā komisija pievienojas tiesas priekšsēdētājas iesniegumā norādītajam, ka komunikācijai jābūt tādai, lai personām būtu skaidrs tiesas pieņemtā lēmuma un rīcības pamatojums. Šādā veidā, kā minēts, tiek veicināta sabiedrības uzticēšanās tiesu varai. Komisija nevar pievienoties tiesneses viedoklim, ka par efektīvu veidu, kādā paust tiesas viedokli par noraidīto lūgumu, būtu uzskatāma tiesas pavēste par nākamo tiesas sēdi bez papildu skaidrojuma, kā tas minēts tiesneses lēmumā, ar kuru atteikts pieņemt pieteikto noraidījumu. Proti, šajā tiesneses lēmumā norādīts, ka tas, ka lūgums nav apmierināts, esot izsecināms no tiesas pavēstēm. Tā kā lietas dalībnieku un liecinieču neierašanās uz tiesas sēdi var rezultēties tiem saistošos lēmumos par piespiedu naudas uzlikšanu, kā tas notika arī izskatāmajā gadījumā, būtu tikai cieņpilni un adekvāti tiesnesim izvēlēties tādu saziņas veidu, kas izslēgtu saprātīgas šaubas par to, ka lūgums ir izvērtēts un noraidīts. Turklāt, lai arī paskaidrojumos tiesnese skaidro, ka četrās sarunās pa tālruni lūguma iesniedzēji informēti par tiesas pieņemto lēmumu nenoteikt lietas izskatīšanu videokonferences režīmā, pat ja šāda saziņa ir notikusi, acīmredzami šis izvēlētais komunikācijas veids nav bijis efektīvs. Tiesnešu ētikas komisija gan šajā ziņā atzīmē, ka tiesas priekšsēdētājas iesniegumam pievienoto lietas materiālu uzziņas lapā nav ierakstu par saziņu ar lūgumu iesniedzējiem pa tālruni, lietas materiālos nav arī telefonogrammu, kas to apstiprinātu.

[10] Tiesnešu ētikas komisija jau iepriekš ir vērsusi tiesneses uzmanību, ka viņas izteicieni liecina par tiesneses emocionālās inteligences trūkumu, aizspriedumainu un nevienlīdzīgu attieksmi pret procesa dalībniekiem, kas nav pieļaujams (*Tiesnešu ētikas komisijas 2020. gada 13. novembra atzinuma 10. punkts*).

Šajā lietā tiesas priekšsēdētājas iesniegumā norādītie apstākļi atkārtoti norāda uz tiesneses aizspriedumiem un nespēju nodrošināt cieņpilnu saskarsmi ar lietas dalībniekiem. Tiesnese lēmumā par piespiedu naudu advokātei nav spējusi atturēties no personiska viedokļa izteikšanas. Lēmumam par piespiedu naudu jābūt balstītam objektīvos faktos par personas pieļautu nepamatotu tiesas sēdes kavēšanu un tiesas procesa vilcināšanu, nevis tiesneša pieņēmumos un aizspriedumos par to, vai persona ir spējīga pildīt zvērināta advokāta pienākumus un piedalīties tiesas sēdē savu fizisko spēju, vecuma un veselības stāvokļa dēļ. Aizskaroša ir arī tiesneses norāde par advokātu ētikas pārkāpumu, uzņemoties sniegt juridisko palīdzību, ja zvērinātam advokātam šādu spēju nav.

[11] Novērtējot visus apstākļus to kopumā, atzīstams, ka tiesnese nav ievērojusi ētikas normas tiesas procesa vadīšanā un saziņā ar lietas dalībniekiem, turklāt ir ignorējusi Tiesnešu ētikas komisijas jau iepriekš atzinumos tiesnesei norādīto, ka tiesnesim jābūt cieņas pilnam saskarsmē ar jebkuru cilvēku, tostarp lietas dalībniekiem (*Tiesnešu ētikas komisijas 2010. gada 13. novembra, 2012. gada 20. janvāra, 2020. gada 13. novembra atzinumi par tiesnesi*). Cieņpilna attieksme nozīmē arī empātiju un cilvēku objektīvu vajadzību apzināšanu un respektēšanu, tiesnesim piemērojot procesuālās tiesību normas un nosakot lietas dalībniekiem saistošus pienākumus tiesas procesa nodrošināšanā.

Tiesnese vēl joprojām nav pilnībā izpratusi Tiesnešu ētikas kodeksa normu, kā arī tiesnešu uzvedības Bangaloras principu saturu un jēgu. Tiesnese nav spējīga kritiski vērtēt savu personīgo īpašību atbilstību tiesnesim izvirzāmajām prasēm. Kā minēts, tiesnesim ir jādara viss iespējamais, lai saglabātu un attīstītu savas zināšanas, prasmes un personīgās spējas, kas nepieciešamas tiesneša pienākumu pienācīgai veikšanai. Tas *expressis verbis* noteikts Tiesnešu ētikas kodeksa 4. kanona 2. punktā un ietver tiesneša pienākumu analizēt un pārvērtēt savas darbības, savu izpratni par tiesneša pienākumiem un arī to, kā pilnveidot un attīstīt savas personīgās kompetences, kas ietilpst kopējā tiesneša prasmju lokā.

Taču, kā redzams, tiesnese nav gatava analizēt savu profesionālo darbību, saskatīt tās vājās puses un pilnveidot savas personīgās kompetences (emocionālo inteligenci, empātiju, cieņpilnu attieksmi), kā arī pārvērtēt savu priekšstatu par tiesneša pienākumiem. Vēl joprojām ir vērojama fundamentāla neizpratne par šā atzinuma 8. punktā un jau iepriekš vairākkārt uzsvērtajiem profesionālās ētikas standartiem.

[12] Novērtējot norādītos apstākļus to kopumā, kā arī tiesneses attieksmi pret tiem, Tiesnešu ētikas komisija konkrēto tiesneses pieļauto Tiesnešu ētikas kodeksa normu pārkāpumu neatzīst par rupju. Vienlaikus komisija vērs tiesneses uzmanību uz to, ka atkārtoti ētikas normu pārkāpumi var rezultēties arī rupja ētikas pārkāpuma konstatēšanā, neatkarīgi no konkrētā gadījuma individuālajiem apstākļiem. Šajā ziņā komisija uzsver, ka būtiski uz tiesneša rīcību raudzīties ne tikai no viena individuālā gadījuma aspektiem, bet aplūkot tiesneša rīcību un attieksmi pret ētikas normām vispār. Kā iepriekš skaidrots, katra individuālā tiesneša rīcība atspoguļo tiesu varu kopumā. Sistemātiska ētikas normu pārkāpšana, radot pazemojuma un necienīgas attieksmes sajūtu lietas dalībniekiem, neatkarīgi no tā, cik profesionāls un saturiski pareizs ir procesa rezultāts, met ēnu pār visu tiesu varu. Līdz ar to tādas negatīvas personības iezīmes, kas traucē tiesneša pienākumu pildīšanai, un nevēlēšanās apzināt un pilnveidot savas personīgās spējas var būt pamats nākamajā ētikas pārkāpuma konstatēšanas reizē ne tikai nosūtīt tiesnesi ārpuskārtas vērtēšanai Tiesnešu kvalifikācijas kolēģijā attiecībā uz atbilstību tiesnesim izvirzītajām

personiskajām kompetencēm, bet arī – vērtējumam par rupju ētikas pārkāpumu, kas būtu pamats disciplinārlietas ierosināšanai.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija a t z ī s t:

Tiesneses rīcībā ir konstatējams Tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanona 1., 2., 3. un 6. punkta, 3. kanona 1. un 2. punkta, 4. kanona 2. un 3. punkta pārkāpums.

Par tiesnešu atteikšanos uzrādīt vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu

Tiesneša neatkarība nav pašmērķīga. Katra individuāla tiesneša uzdevums ir aizsargāt tiesiskas valsts pamatvērtības, nodrošināt taisnīgumu un cilvēktiesību ievērošanu.

Iespējami noteikti individuāli apstākļi, kad personiskais veselības un dzīvības apdraudējums potenciāli var būt tik liels, ka indivīda veselības aizsardzībai ir piešķirama lielāka prioritāte iepretim sabiedrības kopējām interesēm. Taču, kamēr ar spēkā stājušos tiesas spriedumu tiesnešiem noteiktais ierobežojums nav atzīts par nepamatotu, atteikšanās pildīt saistošu pienākumu atzīstama par tiesneša necienīgu. Tiesnesis, kas nepilda pienākumu, kas vērsti uz kopējo sabiedrības interešu nodrošināšanu un valsts funkciju izpildes nepārtrauktību, ar kuru tiek aizsargātas citu cilvēku tiesības uz dzīvību un veselību, apdraud sabiedrības uzticēšanos tiesu varai un valstij kopumā.

Ja tiesnesis tiesneša neatkarības garantiju uztver kā tiesību nepildīt ar rīkojumu noteikto pienākumu, ir pamats šaubām par nevainojamu reputāciju.

(79)

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

2022. gada 14. janvārī

[1] Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi Tiesnešu disciplinārkolēģijas lēmumus, kuros lūgts sniegt atzinumu par to, vai tiesnešu atteikšanās uzrādīt vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu ir vērtējama kā necienīga rīcība un vai minētais rada pamatu uzskatīt, ka tiesnešiem nav nevainojamas reputācijas.

[2] Tiesnesis /pers. A/ paskaidrojums Tiesnešu ētikas komisijai savu rīcību nevērtē kā necienīgu vai reputāciju ietekmējošu. Uzskata, ka tiesneša pienākumus var turpināt pildīt attālināti. Tiesnesis vērsies Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par Ministru kabineta 2021. gada 9. oktobra rīkojuma Nr. 720 "Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" (turpmāk – rīkojums) 5.3. apakšpunkta atcelšanu. Lietā turpinās tiesvedība.

Tiesnese /pers. B/ paskaidrojums Tiesnešu ētikas komisijai savu rīcību nevērtē kā necienīgu. Tiesneses ieskatā rīkojuma 5.3. apakšpunkta prasības nesamērīgi un nepamatoti ierobežo Latvijas Republikas Satversmē (turpmāk – Satversme) nostiprinātās cilvēka pamattiesības. Tiesnese kopā ar citiem tiesnešiem vērsusies Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par rīkojuma 5.3. apakšpunkta atcelšanu.

Tiesnese /pers. C/ paskaidrojumos Tiesnešu ētikas komisijai atsaucas uz personiskiem ar veselību saistītiem iemesliem, kas lieguši izpildīt rīkojuma 5.3. apakšpunkta prasības. Primāra ir indivīda brīvas gribas izpausme un izvēle jautājumā par vakcinēšanos. Rīkojuma 5.3. apakšpunkta prasība nav samērīga. Tiesnesis, aizstāvot savas aizskartās tiesības tiesā, vienlaikus arī veicina sabiedrības tiesisko paļāvību un uzticēšanos tiesu varai kopumā.

[3] Likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 1. punkts paredz, ka Tiesnešu ētikas komisija pēc Tiesnešu disciplinārkolēģijas pieprasījuma sniedz atzinumu par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem.

Tiesnešu ētikas komisija sniedz atzinumu: vai par tiesneša necienīgu atzīstama rīcība, atsakoties uzrādīt vakcinācijas vai pārsliemošanas sertifikātu.

[4] Vērtējot to, vai atteikumā izpildīt Ministru kabineta rīkojuma prasību var būt saskatāma tiesneša necienīga rīcība, atzīmējams, ka rīkojums pieņemts ārkārtējās situācijas apstākļos, kas nešaubīgi ietekmē valsti kopumā un arī katra indivīda dzīvi. Tieši tālab konstitucionālie orgāni ir vienojušies, ka visiem valsts konstitucionālajiem orgāniem, visām valsts institūcijām, iestādēm un amatpersonām jāīsteno savas kompetences un jāveic darbs tā, lai šī kopējā valstiskā mērķa ietvaros to funkcijas pēc iespējas tiktu veiktas un uzdevumi pildīti (sk. *2020. gada 23. marta Valsts konstitucionālo orgānu darbības pamatprincipu ārkārtējā situācijā 2. punktu*). Tātad rīkojuma 5.3. apakšpunktā noteiktā prasība attiecas uz visiem konstitucionālajiem orgāniem, tostarp tiesnešiem. Rīkojuma preambulā atklāts tā mērķis – apturēt straujo Covid-19 infekcijas izplatību un veselības nozares pārslodzi un mazināt novēršamo mirstību, vienlaikus nodrošinot svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību. Saskaņā ar minēto mērķi ir noskaidrojams rīkojuma 5.3. apakšpunkta saturs. Rīkojuma 5.3. apakšpunkts paredz pienākumu tajā noteiktajā termiņā vakcinēties un iegūt vakcinācijas sertifikātu. Tas, no vienas puses, ir priekšnoteikums turpmāko darba pienākumu pildīšanai, no otras puses, – ir saskatāms tā pamatmērķis nodrošināt valsts funkcijas veikšanas nepārtrauktību, novērst saslimstības apdraudējumu (tiesas darbiniekiem, lietas dalībniekiem un sabiedrībai kopumā) un mazināt kopējo saslimstības izplatīšanos. Tādējādi arī 5.3. apakšpunktā noteiktā pienākuma pamats ir vērsts uz rīkojuma leģitīmā mērķa sasniegšanu. Rīkojums ir spēkā esošs, un, kamēr ar spēkā stājušos tiesas spriedumu tā 5.3. apakšpunktā noteiktā prasība attiecībā uz konkrēto indivīdu nav atzīta par prettiesisku, tas tā adresātiem ir saistošs. Tas, ka par rīkojuma 5.3. apakšpunkta tiesiskumu norit tiesvedība, nemaina tā saistošo dabu.

[5] Viens no Satversmes pamatprincipiem ir tiesiskums. Tiesnešu ētikas kodeksa preambulā uzsvērts, ka centrālā loma tiesiskuma nodrošināšanā ir tiesnesim. Tiesnesis pieder pie konstitucionālā orgāna – tiesu varas, kas nodrošina ikviena indivīda tiesības uz taisnīgu tiesu. Satversmes 83. pants noteic, ka tiesneši ir neatkarīgi un vienīgi likumam padoti. Tiesneša neatkarība

nav pašmērķīga. Katra individuāla tiesneša uzdevums ir aizsargāt tiesiskas valsts pamatvērtības, nodrošināt taisnīgumu un cilvēktiesību ievērošanu. Tālab tiesneša neatkarība kā demokrātiskas tiesiskas valsts pamatprincips ir priekšnoteikums tiesiskumam un viena no taisnīgas tiesas pamatgarantijām.

[6] Tiesnešu ētikas kodeksā kā pirmais kanons minēts, ka tiesnesis tur cieņā savu amatu un tiesu varas neatkarību. Lai tiesnesis pilnvērtīgi īstenotu tiesas spriešanu, tiesnesim ir jābūt ne tikai neatkarīgam, bet arī objektīvam, ar augstu profesionālo kompetenci, morālo autoritāti, godprātīgam un ar nevainojamu reputāciju. Augstu tiesnešu ētikas standartu veicināšana un uzturēšana ir katra tiesneša atbildības jautājums. Tas likumsakarīgi izriet no tā, ka tiesneša godprātība un cieņpilna attieksme stiprina un vairo sabiedrības uzticēšanos tiesu varai.

Kanonā minētais sasaucas arī ar tiesisko regulējumu, proti, likuma "Par tiesu varu" 51. panta pirmās daļas 4. punktu, kurā kā viena no tiesneša kandidātam izvirzītajām prasībām minēta nevainojama reputācija. Minētā prasība nozīmē arī nevainojamu reputāciju jautājumā par izpratni attiecībā uz tiesu varas nozīmi un tiesnesi tiesas spriešanas īstenošanā. Tiesneši ir personas, kas gan labi pārzina citu personu tiesības un pienākumus, gan arī apzinās un pilda savējos. Bet galvenokārt tās ir personas, kuras ciena sevi un citus, kuras pilda savus profesionālos pienākumus, esot iekšēji neatkarīgi, brīvi un vienlaikus atbildīgi (sal. *Tiesnešu ētikas komisijas 2020. gada 20. novembra skaidrojuma 4. punkts*).

[7] Viens no nevainojamas reputācijas būtiskākajiem aspektiem ir sabiedrības cieņas un uzticības baudīšana. Savukārt viens no priekšnosacījumiem sabiedrības cieņas un uzticības iegūšanai ir tiesneša rīcības atbilstība likuma, ētikas un morāles normām (*Tiesnešu ētikas komisijas 2021. gada 6. maija atzinuma 7. punkts*).

Ar minēto komisija vēlas akcentēt, ka sabiedrības uzticēšanās tiesai ir ciešā saistībā ar paša tiesneša rīcību un uzvedību sabiedrībā. Tiesnesis, kas ciena un ievēro likumu, godprātīgi un ar cieņu attiecas pret savu amatu, amata pienākumiem, procesa dalībniekiem, kolēģiem un sabiedrību kopumā (Tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanona 1. punktā), nostiprina pārliecību, ka likumā noteiktās kārtības ievērošana atbilst sabiedrības un katra atsevišķa tās locekļa interesēm. Demokrātiskā sabiedrībā sabiedrības uzticēšanās tiesu varai kopumā un katram tiesnesim atsevišķi ir ļoti svarīga. Savukārt bez sabiedrības uzticēšanās nav iespējama sekmīga tiesu varas funkcionēšana. Arī katra individuāla tiesneša uzvedībai jābūt tādai, lai stiprinātu tiesu varas autoritāti. Turklāt tiesnesim ir jārēķinās ar pastāvīgu sabiedrības uzmanību un jāpieņem tādi uzvedības ierobežojumi, kas jebkurai citai personai varētu šķist apgrūtināši (Tiesnešu ētikas kodeksa 5. kanona 1. punkts).

Ievērojot to, ka tiesnesis ir apveltīts ar plašām pilnvarām un likumā noteiktām neatkarības un imunitātes garantijām, viņa uzvedībai jābūt tādai, lai neapdraudētu tiesu varas leģitimitāti un sabiedrības uzticēšanos tiesām (sal. *Tiesnešu ētikas komisijas 2021. gada 6. maija atzinuma 7. punkts*). Katra individuāla tiesneša autoritātes apdraudējums met ēnu pār visu tiesu varu. Savukārt tiesu varas autoritāte ir kopējā sabiedrības interese.

[8] Tiesnesim nolūkā nodrošināt valsts funkcijas īstenošanu var tikt noteikti tiesību ierobežojumi un uzlikti arī īpaši pienākumi, kas vērsti uz to, lai tiesu vara varētu sekmīgi pildīt savus pienākumus un baudītu sabiedrības uzticēšanos. Tiesnesim ir jāapzinās savas profesijas jēga un nozīme valsts dienesta funkciju izpildē, kas prasa respektēt arī citu valsts varas atzaru kompetenci, pieņemtos lēmumus un sekmēt savstarpējo cieņu valsts un visas sabiedrības interesēs. Tiesneša godprātīga attieksme pret tam uzliktajiem pienākumiem arī parāda tiesneša un tiesu varas kopumā izpratni par sabiedrības un valsts pastāvēšanai būtiskām vērtībām. Konkrētajā situācijā tās ir rūpes par sabiedrības kopējo veselību, solidaritāti pret citiem varas atzariem, dažādām sabiedrības grupām un jo īpaši mediķiem un personām, kuras ir pakļautas veselības apdraudējumam. Tā ir atteikšanās no savām individuālajām brīvībām sabiedrības interesēs un nolūkā nodrošināt valsts funkciju izpildes nepārtrauktību. Tie ir fundamentāli jautājumi, kuriem būtu jābūt pašsaprotamiem.

[9] Tiesnešu ētikas komisija neapšaubā, ka iespējami noteikti individuāli apstākļi, kad personiskais veselības un dzīvības apdraudējums potenciāli var būt tik liels, ka indivīda veselības aizsardzībai ir piešķirama lielāka prioritāte iepretim sabiedrības kopējām interesēm. Likumdevējs paredzējis alternatīvu – iespēju atlikt vakcināciju, turklāt minētie un vēl citi individuālie aspekti tiek ņemti vērā, izskatot katras personas (tostarp tiesnešu, kas vērsušies tiesā) pieteikumus par rīkojuma 5.3. apakšpunkta atcelšanu. Taču, kā minēts, kamēr ar spēkā stājušos tiesas spriedumu tiesnešiem noteiktais ierobežojums nav atzīts par nepamatotu, atteikšanās pildīt saistošu pienākumu atzīstama par tiesneša necienīgu. Tiesnesis, kas nepilda pienākumu, kas vērsts uz kopējo sabiedrības interešu nodrošināšanu un valsts funkciju izpildes nepārtrauktību, ar kuru tiek aizsargātas citu cilvēku tiesības uz dzīvību un veselību, apdraud sabiedrības uzticēšanos tiesu varai un valstij kopumā.

Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka šāda tiesneša rīcība, kas ir pretēja sabiedrības interesēm, vērtējama kā necienīga. Turklāt, ja tiesnesis tiesneša neatkarības garantiju uztver kā tiesību nepildīt ar rīkojumu noteikto pienākumu, ir pamats šaubām par nevainojamu reputāciju.

[10] Vienlaikus atgādināms, ka tiesnešu neatkarība ir saistīta ar vairākām būtiskām garantijām, tostarp tiesneša amatā atrašanās garantijām, ko nodrošina skaidri likumā noteikti tiesneša pilnvaru apturēšanas un izbeigšanas nosacījumi,

kā arī amata saglabāšanas garantijas (*Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Trešais izdevums ar Daiņa Ivāna priekšvārdu. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2021, 567. lpp.*).

Vērtējums par to, vai tiesneša necienīga rīcība konkrētajos apstākļos var būt pamats tiesneša atcelšanai no amata, ir tiesnešu disciplinārkolēģijas ziņā.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija a t z ī s t:

Tiesnešu rīcība vērtējama kā tiesneša necienīga, un šis pārkāpums var radīt pamatu uzskatam, ka tiesnešiem nav nevainojamas reputācijas.

Par tiesneša atstatīšanos

Pamats tiesneša pienākumam atstatīties no lietas izskatīšanas ir objektīvi pamatoti apstākļi, kas ļauj izdarīt secinājumu, ka pastāv risks attiecībā uz tiesneša neitralitāti konkrētajā lietā.

Tiesneša objektivitāte nav diferencējama pēc izskatāmā jautājuma, bet gan pēc apstākļiem, kas rada šaubas par tiesneša spēju būt objektīvam konkrētajā lietā. Tiesnesis nedrīkst ikvienā sarežģītā lietā vai situācijā meklēt šķietamus iemeslus iespējamai neobjektivitātei, lai atstatītos no lietas izskatīšanas.

Tiesnešu ētikas komisijas

ATZINUMS

(80)

2022. gada 18. februārī

[1] Tiesnešu ētikas komisija ir saņēmusi iesniegumu, kurā lūgts izvērtēt tiesneša rīcības atbilstību Tiesnešu ētikas kodeksam, pieņemot lēmumu par atstatīšanos vairākās civillietās. Iesniegumā vērsta uzmanība, ka civillietā A tiesnesis sevi atstatījis no lietas izskatīšanas, kā iemeslu norādot, ka ir pazīstams ar lietas dalībnieku J.B. Savukārt šis apstāklis neesot bijis šķērslis tiesnesim izskatīt civillietu B, kurā lietas dalībnieks bija J.B.

Iesniegumā minēts arī gadījums, kad tiesnesis atstatījis sevi no civillietas C izskatīšanas, kā iemeslu norādot, ka vienu no šajā lietā iesniegtajiem dokumentiem parakstījis tiesneša kolēģes, citas tiesneses dēļ. Šis apstāklis tiesneša ieskatā esot varējis radīt pamatotas šaubas par viņa objektivitāti lietā C. Vienlaikus iesniegumā norādīts, ka tiesnesis izskatījis civillietu D, kurā prasītāju pārstāvējis tiesneša bijušais kolēģis un politiskās organizācijas biedrs, un šis apstāklis lietā neesot bijis pamats tiesnesim sevi no lietas izskatīšanas atstatīt.

Iesniegumā minēta arī civillietā E. Tiesnesis no šīs lietas sevi atstatījis, jo prasītājs esot apšaubījis tiesneša objektivitāti. Tiesas sēdē atbildētāji iebilduši par tiesneša atstatīšanos no konkrētās lietas. Tomēr tiesnesis lēmumā norādījis, ka atbildētāji jautājumu par tiesneša atstatīšanos no konkrētās lietas ir atstājuši izlemt pašam tiesnesim.

[2] Tiesnešu ētikas komisija saņēmusi arī tiesas priekšsēdētājas lūgumu sniegt atzinumu, vai tiesneša rīcībā ir konstatējams Tiesnešu ētikas kodeksa normu pārkāpums, kas būtu pamats tiesneša saukšanai pie disciplinārās atbildības.

Tiesas priekšsēdētāja norāda, ka tiesnesis sevi atstatījis no civillietas F izskatīšanas, jo atbildētājs lietā J.C. bijis pirmsdiploma praksē tiesā un tiesnesis

vadījis viņa praksi. Tiesnesis lēmumā par sevis atstatīšanu no civillietas F norādījis, ka līdz augstskolas pabeigšanai J.C. vairākkārt apmeklējis tiesnesi, lai saņemtu ieteikumus diplomdarba rakstīšanai. Starp J.C. un tiesnesi izveidojušās neformālas attiecības arī ārpus tiesas. Tiesas priekšsēdētāja norāda, ka paša tiesneša norādītie iemesli viņam neesot bijis šķērslis izskatīt civillietu G, kurā arī J.C. bija lietas dalībnieks.

[3] Tiesnesis rakstveida paskaidrojumos Tiesnešu ētikas komisijai norāda, ka 2013. gadā, kad tiesneša tiesvedībā nonāca civillietā B, tiesnesim nebija pamata sevi atstatīt, jo nepastāvēja tādi apstākļi, kas bija pamatā lēmumam 2018. gadā, atstatoties no civillietas A izskatīšanas. Draudzīgas un neformālas attiecības starp tiesnesi un lietas dalībnieku J.B. izveidojās piecu gadu laikā.

Tiesnešu ētikas komisijas sēdē tiesnesis paskaidroja, ka, saņemot savā lietvedībā civillietu B, tiesnesis nav bijis pazīstams ar J.B., draudzīgās attiecības izveidojušās vēlāk – ik gadu kopā ar J.B. dodoties apmeklēt sporta pasākumus.

Līdzīga situācija bijusi arī civillietās F un G, kurās atbildētājs bija J.C. Ierosinot lietu G, tiesnesis nav bijis pazīstams ar J.C., un tas nav bijis šķērslis konkrētās lietas izskatīšanai pēc būtības vēlāk. Savukārt 2021. gadā, pirms civillietas F ierosināšanas, tiesnesis bija saticis J.C. un viņa dzīvesbiedri, tiesnesis sasveicinājies ar J.C. Šis apstāklis J.C. sievai – prasītājai civillietā F – varējis radīt šaubas par tiesneša objektivitāti konkrētajā lietā. Papildus tiesnesis paskaidroja, ka vērā ir ņemams arī tāds arguments, ka civillietas F un G ir dažādu kategoriju lietas.

Tiesnesis noraida iesniegumā norādītos pārkāpumus, ka nepamatoti atstatījies lietā C un nav atstatījies lietā D. Tiesnesis ir ievērojis likumā noteiktās prasības abās lietās un nav pieļāvis pārkāpumu.

Civillietā E tiesnesis nav nepamatoti atstatījies, jo prasītājs šajā lietā apšaubīja tiesneša objektivitāti, un tas tiesneša ieskatā pats par sevi jau ir apstāklis, lai atstatītos no lietas izskatīšanas.

Tiesnesis pieļauj, ka kādā no Tiesnešu ētikas komisijai neminētām civillietām tiesnesis varētu būt kļūdaini atstatījies no lietas izskatīšanas, tomēr šis apstāklis būtu vērtējams kopsakarā ar viņa prasmi pareizi piemērot tiesību normas, nevis kā ētikas pārkāpums.

[4] Saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 1. punktu Tiesnešu ētikas komisija pēc tās personas pieprasījuma, kurai ir tiesības ierosināt disciplinārlietu, sniedz atzinumu par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem. Atbilstoši šā panta 4. punktam arī pēc savas iniciatīvas Tiesnešu ētikas komisija var apspriest iespējamo tiesneša ētikas normu pārkāpumu.

Ievērojot norādīto, Tiesnešu ētikas komisija sniedz atzinumu, vai tiesneša rīcībā, pieņemot lēmumus par sevis atstatīšanu iesniegumā un tiesas priekšsēdētājas lūgumā norādītajos gadījumos, ir konstatējams tiesnešu ētikas normu pārkāpums.

[5] Tiesnešu ētikas komisija, novērtējusi tās rīcībā esošos materiālus un tiesneša sniegtos paskaidrojumus, atzīst, ka tiesneša rīcība, izlemjot jautājumu par sevis atstatīšanu, ir bijusi pretēja tiesnešu ētikas normām.

[6] Tieši tiesnesim ir centrālā loma taisnīgas tiesas un tiesiskuma nodrošināšanā. Tāpēc tiesnesim ir jābūt neatkarīgam un objektīvam, ar augstu profesionālo kompetenci, morālo autoritāti, godprātīgam un ar nevainojamu reputāciju. Tās kā galvenās vērtības ir apzinājuši, pieņēmuši un apņēmušies uzturēt Latvijas tiesneši, apstiprinot Tiesnešu ētikas kodeksu. Šīs vērtības ir ietvertas arī tiesu varas simbolā – tiesneša zvērestā.

Ikvienai tiesneša rīcībai ir jāaskan ar Satversmi un likumu un jābūt godprātīgai. Tiesnesim ir jāizvairās no necienīgas rīcības, kā arī no šķietamas šādas rīcības izraisīšanas. Tiesnesis ciena un ievēro likumu, apziņīgi un nosvērti pilda savus darba pienākumus, kā arī darbojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei. Tiesnesis tiesu varas uzliktos pienākumus pilda objektīvi un taisnīgi, izlemjot lietas, tiesnesis nedrīkst ietekmēties no atsevišķu cilvēku interesēm, sabiedrības protestiem, bailēm no kritikas (*Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa redakcijā līdz 2021. gada 2. februārim 2. kanona 1., 2. un 3. punkts, 3. kanona 3. punkts*).

Tiesnešu ētikas kodeksa (*redakcijā no 2021. gada 2. februāra*) 2. kanonā ir nostiprinātas tādas tiesnešu pamatvērtības kā godprātība un cieņa. Saskaņā ar 2. kanona 2.1. apakšpunktu tiesnesis ciena un ievēro likumu, godprātīgi un ar cieņu attiecas pret savu amatu, amata pienākumiem, procesa dalībniekiem, kolēģiem un sabiedrību kopumā. Tiesnesis, gan veicot amata pienākumus, gan darbojoties ārpus tiem, rīkojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticēšanos tiesu varai (2. kanona 2.2. apakšpunkts).

Līdzīgi objektivitātes un godprātības principi atklāti arī ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomes apstiprinātajos Bangaloras tiesnešu ētikas principos. Tiesnesis nodrošina, ka viņa rīcība – gan tiesā, gan ārpus tiesas – veicina un nostiprina sabiedrības, juristu un tiesvedības dalībnieku uzticēšanos tiesneša un tiesu sistēmas objektivitātei. Ciktāl iespējams, tiesnesis rīkojas tā, lai pēc iespējas samazinātu gadījumus, kad viņš būtu jāatstādina no noteiktu lietu izskatīšanas un izlemšanas (2. principa piemērošanas 2.2., 2.3. punkts). Godprātībai ir svarīga nozīme tiesneša amata pienākumu pienācīgai veikšanai. Tiesneša rīcībai un uzvedībai jāattaisno cilvēku uzticēšanās tiesnešu godprātībai (3. principa piemērošanas 3.2. punkts).

[7] Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmais teikums ikvienam garantē savas tiesības un likumiskās intereses aizstāvēt taisnīgā tiesā. Taisnīga tiesa nav iespējama bez objektivitātes garantijas, kuru nodrošina tiesnesis.

No tiesību uz taisnīgu tiesu nodrošināšanas izrietošais tiesneša pienākums noteikts likuma "Par tiesu varu" 14. pantā. Tas paredz, ka tiesnesis nevar piedalīties lietas izskatīšanā, ja viņš personiski tieši vai netieši ir ieinteresēts lietas iznākumā vai ja ir citi apstākļi, kas rada šaubas par viņa objektivitāti, kā arī likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" paredzētajos gadījumos. Šādos gadījumos tiesnesim sevi jāatstata. Ja tiesnesis nav sevi atstājis, personas, kas piedalās lietā, var pieteikt noraidījumu tiesnesim.

Tātad, lai nodrošinātu tiesas objektivitāti, tiesnesim ir jāizvērtē, vai pastāv apstākļi, kuru dēļ viņa tiesvedībā esošas lietas tiesvedības procesa objektivitāte varētu tikt apšaubīta. Turklāt tiesvedības process aptver ne tikai lietas izskatīšanu pēc būtības, bet arī tiesvedības procesā veicamās darbības (*Satversmes tiesas 2020. gada 16. jūlija sprieduma lietā Nr. 2019-23-01 10. punkts*).

Tiesnešu ētikas komisija, atsaucoties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas atziņām, ir skaidrojusi, ka tiesas objektivitāti var analizēt no diviem aspektiem, proti, subjektīvā un objektīvā kritērija. Subjektīvais kritērijs ir tiesneša personīgā pārliecība attiecībā uz konkrēto lietu, savukārt objektīvais kritērijs prasa novērtēt, vai ir pietiekamas garantijas, ka ir izslēgtas jebkādas šaubas par tiesneša objektivitāti (*Tiesnešu ētikas komisijas 2008. gada 1. augusta skaidrojums*).

Tiesneša personiskā objektivitāte ir jāpieņem, kamēr nav pierādījumu par pretējo. Attiecībā uz objektīvā kritērija pārbaudi ir nepieciešams konstatēt, vai pastāv fakti, kas var radīt šaubas par tiesneša objektivitāti, kurš izlemj lietu. Tas nozīmē, vai konkrētajā lietā ir leģitīms iemesls bažām, ka tiesai trūkst objektivitātes. Turklāt personas viedoklis, kura ir izteikusi bažas, ir svarīgs, bet ne izšķirošs. Izšķirošais ir tas, vai šīs bažas var uzskatīt par objektīvi pamatotām (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009. gada 22. decembra sprieduma lietā Parlov-Tkalčic pret Horvātiju, iesnieguma Nr. 24810/06, 79., 80. punkts*).

Tātad pamats tiesneša pienākumam atstatīties no lietas izskatīšanas ir objektīvi pamatoti apstākļi, kas ļauj izdarīt secinājumu, ka pastāv risks attiecībā uz tiesneša neitralitāti konkrētajā lietā.

Tiesnešu ētikas komisija vairākkārt uzsvērusi, ka, novērtējot šos apstākļus, ir nepieciešams uz tiem raudzīties kā neatkarīgam novērotājam, kas vienlaikus ir informēts un saprātīgs sabiedrības loceklis (*Tiesnešu ētikas komisijas 2008. gada 1. augusta skaidrojums, 2009. gada 12. jūnija skaidrojums, 2018. gada 28. septembra atzinuma 8. punkts*). Tiesnesim, izlemjot jautājumu par sevis atstatīšanu, paškontroles jautājumi objektīvā kritērija novērtēšanai ir sniegti vairākos Tiesnešu ētikas komisija skaidrojumos (*skat., piemēram, Tiesnešu ētikas komisijas 2008. gada 1. augusta, 2009. gada 12. jūnija skaidrojumu*).

[8] Tiesnešu ētikas komisija secina, ka, izlemjot jautājumu par sevis atstatīšanu, civillietā A un B, tiesnesis ir rīkojies pretrunīgi. Civillietā A savstarpējās attiecības ar lietas dalībnieku J.B. tiesnesim bija šķērslis lietas izskatīšanai, savukārt tādos pašos apstākļos civillietā B tiesnesis nesaskatīja objektīvas šaubas savai neitralitātei tiesas procesā.

Kā norādīts iepriekš, tiesas objektivitāte ir nodrošināma visa procesa laikā un nav svarīgi, kurā brīdī radās apstākļi, kas būtu pietiekams pamats tiesneša objektivitātes apšaubīšanai. Konstatējams, ka tiesneša norādītais laiks – draudzīgu attiecību izveidošanās ar lietas dalībnieku J.B. piecu gadu laikā pēc civillietas B ierosināšanas –, kas bija atstatīšanās pamats civillietā A, pastāvēja arī laikā, kad tiesnesis izskatīja civillietu B.

Šādu diametrāli pretēju tiesneša rīcību un nekonsekvenci Tiesnešu ētikas komisija konstatē arī tiesas priekšsēdētājas norādītajās civillietās F un G, kurās dalībnieks bija J.C. Ja civillietā F tiesneša atstatīšanās pamatā bija personiska pazīšanās ar lietas dalībnieku J.C., kas pēc tiesneša norādītā sākusies 2017. gadā, tad civillietā G izskatīta pēc būtības 2018. gadā, un šajā lietā savstarpējās attiecības ar lietas dalībnieku J.C. tiesnesim nebija šķērslis lietas izskatīšanai.

Tiesnešu ētikas komisija vērs uzmanību, ka tiesneša arguments par abu civillietu piederību dažādu kategoriju lietām norāda uz tiesneša nepareizu atstatīšanās institūta izpratni. Tiesas objektivitāte ir nodrošināma ikvienā lietu kategorijā. Ja tiesneša un lietas dalībnieka savstarpējās attiecības ir šķērslis tiesneša objektivitātei vienas kategorijas lietu izskatīšanā, tas ir šķērslis arī citu kategoriju lietu izskatīšanai ar to pašu lietas dalībnieku. Tiesneša objektivitāte nav diferencējama pēc izskatāmā jautājuma, bet gan pēc apstākļiem, kas rada šaubas par tiesneša spēju būt objektīvam konkrētajā lietā.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa vairākkārt uzsvērusi tiesas lomu demokrātiskā sabiedrībā sabiedrības uzticības tiesai veicināšanai, norādot, ka taisnīgums ir ne tikai jāīsteno, bet arī jāredz, ka tas tiek darīts (*sprieduma lietā Parlov-Tkalčić pret Horvātiju 79., 82. punkts*). Tiesnešu ētikas komisija uzskata, ka šāda tiesneša pretrunīga rīcība, vienos un tajos pašos faktiskajos apstākļos pieņemot atšķirīgus lēmumus par sevis atstatīšanu, neveicina sabiedrības uzticību tiesai un tās objektivitātei.

[9] Tiesnešu ētikas komisija secina, ka tiesneša lēmums atstatīt sevi no lietas izskatīšanas civillietā C un E nav bijis pamatots ar apstākļiem, kas radītu pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti šajos tiesas procesos.

Komisija norāda, ka tiesnesis nedrīkst ikvienā sarežģītā lietā vai situācijā meklēt šķietamus iemeslus iespējamai neobjektivitātei, lai atstatītos no lietas izskatīšanas.

Tiesneša personiskā objektivitāte tiek prezumēta, ievērojot tās likumā nostiprinātās augstās prasības, kas attiecināmas uz personu, kas ieņem tiesneša amatu. Likums ir noteicis, ka tiesneša amata pretendents ir nepieciešama ne vien atbilstoša izglītība un darba pieredze, bet arī nevainojama reputācija. Turklāt tiesnesim ir jāpiemīt tādām profesionālajām kompetencēm kā spējai būt objektīvam, spējai distancēties, būt aturīgam (izdarīt objektīvus secinājumus), spējai apzināties un pārbaudīt savu aizspriedumu iespējamību; spējai izvairīties no ietekmes un ietekmes iespējām. (*skat. Tieslietu padomes 2021. gada 22. oktobra lēmuma Nr. 70 "Par Rajona (pilsētas) tiesas un apgabaltiesas tiesneša amata kandidātu atlases kārtību" 1. pielikuma 1.2. punktu*). Tās ir profesionālās kvalitātes, kas tiek prasītas no ikviena tiesneša un ļauj sabiedrībai pašauties, ka taisnīgas tiesas process tiek īstenots ikvienā lietā.

Tiesnešu ētikas komisija norāda, ka tikai objektīvi pamatotas šaubas par tiesas neitralitāti ir pamats, lai tiesnesis atstatītos no lietas izskatīšanas. Pretējā gadījumā šis tiesību instruments netiek izmantots atbilstoši tā mērķim – taisnīgas tiesas nodrošināšanai. Tiesneša atstatīšanās no lietas izskatīšanas nedrīkst radīt priekšstatu, ka tiesnesis nevēlas skatīt konkrēto lietu. Tiesneša lēmums ir jāpamato ar argumentiem par tiem apstākļiem, kas norāda uz tiesneša atstatīšanās subjektīvā un objektīvā kritērija esību.

Komisija atzīst, ka, atstatoties no lietu izskatīšanas bez objektīva pamata, tiesnesis ir rīkojies nekoleģiāli pret citiem tiesnešiem un šāda rīcība ir vērtējama kā tiesneša necienīga.

[10] Neatkarīga un objektīva tiesa ir tiesiskas valsts būtisks elements, tiesu vara sekmīgi var darboties tikai tad, ja tā bauda sabiedrības uzticību, un uzticēšanās tiesu varai ietekmē katra tiesneša rīcība (*Tiesnešu ētikas komisijas 2020. gada 14. februāra atzinuma 9. punkts*).

Tiesnesis nav bijis godprātīgs un nav apzinīgi pildījis likumā noteiktos pienākumus. Tiesnesis ne vien negodprātīgi izmantojis atstatīšanās institūtu, bet šādā veidā izrādījis arī nekoleģiālu attieksmi pret citiem tiesnešiem. Tiesneša rīcība neveicina sabiedrības uzticēšanos tiesu varai kopumā un tiesas godīgumam.

Tiesnesis varēja un viņam vajadzēja apzināties savas rīcības sekas un to ietekmi uz sabiedrības priekšstatu par taisnīgu tiesu. Tādējādi tiesneša ētikas normu pārkāpums vērtējams kā rupjš, un tas ir pamats disciplinārlietas ierosināšanai.

Ņemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija atzīst:

1. Tiesneša rīcībā ir konstatējams Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa (*redakcijā līdz 2021. gada 2. februārim*) 2. kanona 1., 2. un 3. punkta, 3. kanona 3. punkta un Tiesnešu ētikas kodeksa (*redakcijā no 2021. gada 2. februāra*) 2. kanona 2.1. un 2.2. apakšpunkta pārkāpums.
2. Tiesneša ētikas normu pārkāpums ir rupjš, kas ir pamats disciplinārlietas ierosināšanai.

Par tiesneša rīcību, vēršoties Valsts policijā un nepieņemot noraidījumu un/vai neatstatot sevi no civillietas izskatīšanas brīdī, kad tiesnesis vērsās policijā

Tiesnesim, lemjot par atstatīšanos no lietas izskatīšanas vai noraidījuma pieņemšanu, jāapsver gan tiesas objektivitātes subjektīvais, gan objektīvais aspekts. Apsverot tiesas objektivitātes objektīvo aspektu, tiesnesim jānorāda apstākļi, kas kļiedē informēta un saprātīga vērotāja bažas par tiesneša spējām būt neitrālam un objektīvi izskatīt tādu lietu, par kuras dalībnieka rīcību, kas vērsta uz tiesas ietekmēšanu, tiesnesis ir vērsies tiesībsargājošās iestādēs.

Tiesnesim ikvienā gadījumā rūpīgi jāapsver, vai lietas dalībnieka rīcība, kas to vai citu iemeslu dēļ vērsta uz procesa dezorganizāciju, ir iemesls tiesnesim vērsties policijā ar iesniegumu par tiesas ietekmēšanu, vai tomēr šāda situācija nav risināma un lietas dalībnieka rīcība nav ietekmējama ar likumos paredzētajiem procesuālajiem piespiedu līdzekļiem.

Tiesnesim arī uz lietas dalībnieka provokācijām un manipulācijām jāreaģē profesionāli, ievērojot augstas uzvedības un ētikas normas.

〔 82 〕

Tiesnešu ētikas komisijas ATZINUMS

Rīgā

2023. gada 16. jūnijā

[1] Tiesnešu ētikas komisija ir saņēmusi Augstākās tiesas priekšsēdētāja vēstuli ar lūgumu sniegt atzinumu:

1) vai tiesneša rīcība, vēršoties Valsts policijā un nepieņemot noraidījumu un/vai neatstatot sevi no civillietas izskatīšanas brīdī, kad tiesnesis vērsās policijā, rada Tiesnešu ētikas kodeksa normu pārkāpumu;

2) vai tiesneša rīcība/uzvedība tiesvedības ietvaros un tiesas sēžu laikā atbilst tiesnešu ētikas normām.

Vēstulē norādīts, ka tiesnesis ar iesniegumu vērsās policijas iecirknī, lūdzot izvērtēt tiesneša tiesvedībā esošās civillietas atbildētāja darbības, lai izlemtu jautājumu par kriminālprocesa uzsākšanu, jo tiesneša ieskatā atbildētāja darbības atbilst Krimināllikuma 295. pantā norādītajam noziedzīgā nodarījuma sastāvam par tiesneša ietekmēšanu nolūkā likt šķēršļus likumīgai lietas izskatīšanai un panākt nelikumīga sprieduma vai lēmuma pasludināšanu. Atbildētājs, norādot uz šo apstākli, tiesnesim pieteica noraidījumu. Tiesnesis noraidījumu nepieņēma un turpināja lietas izskatīšanu līdz brīdim, kad atstatījās no lietas izskatīšanas sakarā ar atbildētāja celto prasību pret tiesnesi. Tāpat

vēstulē norādīts, ka tiesnesim, vadot tiesas sēdes, ir raksturīga sava viedokļa paušana, ne visai taktisku un sarkastisku piezīmju izteikšana, situācijas vai lietas dalībnieku teiktā komentēšana, lietas dalībnieku sistemātiska pārtraukšana, pārlieku izteikta emocionalitāte un nesavaldība, kā arī jūtama atšķirīga attieksme pret lietas dalībniekiem. Attieksmē, balss intonācijā un kontekstā, kādā tiesnesis izsakās, ir jaušama ironija, neiecietība un aizkaitinājums. Atsevišķos brīžos neiecietība un aizkaitinājums izpaužas arī balss pacelšanās. Objektivitātes trūkums novērojams arī sarakstē ar atbildētāju un pieņemtajos nolēmumos, kur tiesnesis norādījis uz atbildētāja radīto tiesas darba apgrūtināšanu un kavēšanu, nepamatotu dokumentu iesniegšanu, kā arī to, ka par vairākām atbildētāja institucionālajām sūdzībām tiesu sistēmā tiesnesim regulāri jāraksta paskaidrojumi.

Ievērojot minēto, kā arī pamatojoties uz Tiesnešu ētikas kodeksa 3. kanona 5. un 6. punktu un Bangaloras tiesnešu ētikas principu 2.5. un 3.2. punktu, vēstulē norādīts, ka, raugoties kopsakarā uz noraidījuma nepieņemšanu pēc tiesneša iesnieguma policijai, kā arī uz tiesneša attieksmi pret lietas dalībnieku tiesas turpmāko sēžu laikā, tiesnesis ir radījis situāciju, kurā saprātīgs vērotājs no malas var apšaubīt tiesneša objektivitāti.

[2] Tiesnesis rakstveida paskaidrojumā komisijai norādījis, ka lietas izskatīšana notikusi attālināti, tāpēc tiesas sēžu audioieraksti nesniedz pilnīgu un objektīvu priekšstatu par komunikāciju. Tiesnesim ar balsi jānodrošina gan telpas piepildījums, gan dzirdamība attālināti pieslēgtajiem lietas dalībniekiem caur viņu ierīcēm. Tāpēc šajās tiesas sēdēs tiesnesis centies runāt skaļāk nekā klātienē tiesas sēdē. Tiesneša ieskatā jāņem vērā arī tas, ka konkrētais strīds civillietā pamatā izriet no ģimenes tiesiskajām attiecībām, tāpēc nevarēja aprobežoties tikai ar formāliem jautājumiem un bija jāizvēlas tiešāka diskusijas forma. Ņemot vērā konkrētās lietas apstākļus, tiesnesis tiesas sēdē darbojies efektīvi un uzņēmīgi, lai nodrošinātu patiesības noskaidrošanu, lietas savlaicīgu izskatīšanu un lai novērstu tiesību negodprātīgu izmantošanu.

Tiesnesis nevar piekrist Augstākās tiesas priekšsēdētāja vēstulē norādītajam par tiesnesim raksturīgās viedokļa paušanas negatīvo iezīmi. Tiesnesis piekrīt, ka vispārīgi nav atbalstāma viedokļa paušana par izskatāmo strīdu, tomēr tiesnesim ir jābūt skaidrai nostājai un viedoklim par procesuāliem jautājumiem, tostarp par tiesību godprātīgu izmantošanu, procesuālo pienākumu pildīšanu, argumentu un pierādījumu atbilstību un pietiekamību – tieši uz to pamatā bijuši vērsti tiesneša izteikumi. Vēstulē norādītajiem izvilkumiem no tiesas sēžu audioieraksta dažos gadījumos arī pietrūkst pilnīga teksta atspoguļojuma un pamatojuma.

Sakarā ar tiesneša neatstatīšanos vai noraidījuma nepieņemšanu tiesnesis norādījis, ka saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 369. pantu un likuma "Par policiju" 9. pantu jebkurai personai, arī amatpersonai, ir tiesības sniegt ziņas,

kuras norāda uz iespējama noziedzīga nodarījuma izdarīšanu. Savukārt no likuma "Par tiesu varu" 11. panta pirmās daļas un 13. panta pirmās daļas, kā arī no Tiesnešu ētikas kodeksa izriet tiesneša pienākums ziņot gan par noziedzīgām darbībām vispār, gan jo īpaši par tiesas ietekmēšanu.

Atbildētājs civillietā, neskatoties uz tiesas skaidrojumiem un brīdinājumiem, turpinājis ietekmēt tiesu. Tiesnesis, secinot, ka šādas atbildētāja darbības atbilst Krimināllikuma 295. pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma pazīmēm, par to informējis Valsts policiju, tādējādi gan izmantojot savas likumā noteiktās tiesības, gan izpildot pienākumu ziņot par iespējamu noziedzīgu nodarījumu. Ja tiesnesis uzreiz atstātītos no lietas izskatīšanas, tas neatbilstu tiesību normām, kas vērstas uz tiesvedības aizsardzību, tostarp uz procesa dalībnieku interešu aizsardzību, jo šādā gadījumā lietas izskatīšana būtu jāsāk no jauna. Turklāt lietas dalībnieks, kas tiesības izmanto ļaunprātīgi, šādā gadījumā parasti panāk sev vēlamo rezultātu, proti, šķēršļu likvidēšanu savai pozīcijai, kura parasti saistīta ar nepatiku pret konkrētu tiesnesi. Jāņem vērā, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma normām tiesa var pieņemt blakus lēmumu, ja konstatē tiesību normu pārkāpumu, tātad arī šī tiesību norma dod tiesnesim tiesības un uzliek pienākumu reaģēt uz pārkāpumu. Arī izskatāmajā lietā tiesnesis ir pieņēmis blakus lēmumu. Iepriekš nav bijušas diskusijas, ka gadījumos, kad tiesnesis pieņem blakus lēmumu, viņam ir jāatstatās no konkrētās lietas izskatīšanas. Ņemot vērā minēto, tiesnesis uzskata, ka atstātīšanās sakarā ar vēršanos policijā par procesa dalībnieka rīcību būtu nesamērīga.

[3] Tiesnešu ētikas komisijas sēdē tiesnesis uzturēja paskaidrojumos norādītos argumentus. Papildus pauda viedokli, ka, raugoties uz konkrēto situāciju no šodienas skatupunkta, tiesnesis, iespējams, būtu rīkojies citādāk.

[4] Saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 1. punktu Tiesnešu ētikas komisija pēc tās personas pieprasījuma, kurai ir tiesības ierosināt disciplinārlietu, sniedz atzinumu par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem.

I Par tiesneša atstātīšanos no lietas izskatīšanas (noraidījuma pieņemšanu)

[5] Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmais teikums noteic, ka ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā.

Tiesības uz taisnīgu tiesu ietver arī tiesības uz tiesas objektivitāti. Tiesneša objektivitāte ir obligāts nosacījums tiesneša pienākumu pienācīgai izpildei, jo tiesas objektivitāte ir viens no elementiem, kas demokrātiskā un tiesiskā valstī veicina un nodrošina sabiedrības uzticību tiesai.

Tiesneša objektivitātes princips ir atklāts vairākās tiesību normās. Tā saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 14. panta pirmo daļu tiesnesis nevar

pedalīties lietas izskatīšanā, ja viņš personiski tieši vai netieši ir ieinteresēts lietas iznākumā vai ja ir citi apstākļi, kas rada šaubas par viņa objektivitāti, kā arī likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" paredzētajos gadījumos. Līdzīgi noteic arī Civilprocesa likuma 19. panta pirmās daļas 4. punkta norma.

Objektivitātes princips ir atklāts arī Tiesnešu ētikas kodeksa 3. kanonā. Tas noteic, ka tiesnesis atsakās no līdzdalības ikvienā tiesvedībā, kurā viņš attiecīgo jautājumu nespēj izlemt objektīvi vai kurā par viņu varētu rasties tāds priekšstats (5. punkts). Arī ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomes apstiprinātajos Bangaloras tiesnešu ētikas principi paredz, ka tiesnesim jāatsakās no līdzdalības ikvienā tiesvedībā, kurā viņš attiecīgo jautājumu nespēj izlemt objektīvi vai kurā par viņu varētu rasties tāds priekšstats (2.5. punkts).

[6] Tiesnešu ētikas komisija jau iepriekš skaidrojusi, ka atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību tiesas atzītajam tiesas objektivitāti var analizēt no diviem aspektiem, proti, pēc subjektīvā kritērija – tiesneša personiskā pārlicība attiecībā uz konkrēto lietu, un pēc objektīvā kritērija – vai ir pietiekamas garantijas, ka ir izslēgtas jebkādas leģitīmas šaubas par tiesneša objektivitāti (piemēram, 2008. gada 1. augusta skaidrojums).

Tiesnesis Tiesnešu ētikas komisijas sēdē skaidroja, ka pēc iesnieguma iesniegšanas policijā apsvēris jautājumu par atstatīšanos no konkrētās lietas izskatīšanas. Tiesnesis konsultējies ar kolēģiem, taču līdzīgus gadījumus tiesu praksē nav konstatējis. Tiesnesis izmantojis savas tiesības un izpildījis savu pienākumu ziņot par personas darbībām, kas vērstas uz tiesas ietekmēšanu, taču vienlaikus, izskatot civillietu, tiesnesis spējis norobežoties no sava iesnieguma policijai. Līdz ar to iesnieguma iesniegšana policijā nav ietekmējusi tiesneša spējas objektīvi izskatīt konkrēto civillietu.

Tātad no tiesneša paskaidrojumiem izriet, ka viņš ir apsvēris un iekšēji nav apšaubījis savu spēju objektīvi izskatīt konkrēto lietu.

Tiesneša personiskā objektivitāte var tikt prezumēta, kamēr nav pierādījumu par pretējo (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1989. gada 24. maija sprieduma lietā Hauschildt pret Dāniju (iesnieguma Nr. 10486/83) 47 §*). Tiesnešu ētikas komisijai nav pamata apšaubīt tiesneša subjektīvo pārlicību, ka tiesnesis konkrēto lietu spēja izskatīt objektīvi un taisnīgi.

Taču, kā tika minēts jau iepriekš, tiesas objektivitāti raksturo ne vien subjektīvais, bet arī objektīvais kritērijs. Attiecībā uz objektīvā kritērija pārbaudi nepieciešams konstatēt, vai pastāv fakti un apstākļi, kas var radīt šaubas par tiesneša objektivitāti konkrētajā lietā, jeb vai konkrētajā lietā ir leģitīms iemesls bažām, ka tiesai trūkst objektivitātes. Arī Satversmes tiesa ir skaidrojusi, ka tiesas objektivitātes nodrošināšanai tiesnesim ir jāizvērtē, vai pastāv apstākļi, kuru dēļ viņa tiesvedībā esošas lietas tiesvedības procesa objektivitāte varētu tikt apšaubīta. Turklāt tiesvedības process aptver ne tikai

lietas izskatīšanu pēc būtības, bet arī tiesvedības procesā veicamās darbības (*Satversmes tiesas 2020. gada 16. jūlija sprieduma lietā Nr. 2019-23-01 10. punkts*). Tāpat arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir uzsvērusi, ka tiesām jābūt objektīvām gan subjektīvā, gan objektīvā aspektā. Objektīva tiesa nozīmē, ka nepastāv aizdomas vai šaubas, kuras var pārbaudīt dažādos veidos. Eiropas Cilvēktiesību tiesa nošķir subjektīvo tiesneša ieinteresētību vai pārliecību konkrētajā lietā no objektīvā aspekta, kurā pārbauda, vai tiek nodrošinātas likumīgas garantijas objektivitātes trūkuma izslēgšanai (piemēram, *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1982. gada 1. oktobra sprieduma lietā "Piersack pret Beļģiju" (iesnieguma Nr. 8692/79) 30 §, 2003. gada 16. decembra sprieduma lietā "Grieves pret Apvienoto karalisti" [GC] (iesnieguma Nr. 57067/00) 69 §*). Attiecībā uz tiesas sastāvu objektīvā aspekta kontekstā ir jāpārbauda, vai atsevišķi no individuālās rīcības pastāv pārbaudāmi fakti, kas varētu radīt šaubas par tiesas sastāva objektivitāti (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1998. gada 28. oktobra sprieduma lietā "Castillo Algar pret Spāniju" (iesnieguma Nr. 28194/95) 45 §*).

Savukārt Tiesnešu ētikas komisija ir skaidrojusi, ka, vērtējot atstatīt vai neatstatīt sevi no lietas izskatīšanas (pieņemt noraidījumu), tiesnesim būtiski ir apsvērt, kā konkrētos apstākļus vērtētu informēts un saprātīgs sabiedrības loceklis (piemēram, *2008. gada 1. augusta skaidrojums, 2009. gada 12. jūnija skaidrojums, 2010. gada 29. oktobra skaidrojuma 2. punkts, 2018. gada 28. septembra atzinuma 8. punkts*). Turklāt, lai konstatētu, vai informētam un saprātīgam vērotājam no malas konkrētajos apstākļos var rasties šaubas par tiesneša objektivitāti un vai neatstatīšanās no lietas izskatīšanas (noraidījuma nepieņemšana) var tikt vērtēta kā profesionālās ētikas pārkāpums, ir jāapsver visi apstākļi, kas ir ietekmējuši vai varētu ietekmēt neatkarīgā novērotāja viedokli par tiesneša objektivitāti (*2020. gada 20. marta skaidrojuma 3. punkts*).

Tādējādi, ja arī tiesnesis personiski ir pārliecināts par savām spējām konkrēto lietu izskatīt objektīvi, tiesnesim ikvienā gadījumā ir pienākums apsvērt, vai pastāv tādi objektīvi pamatoti apstākļi, kas informētam un saprātīgam novērotājam no malas varētu radīt šaubas par tiesneša neitralitāti un objektivitāti, izskatot konkrēto lietu. Citiem vārdiem sakot, tiesnesim, lemjot par atstatīšanos no lietas izskatīšanas (noraidījuma pieņemšanu), ir jāapsver gan tiesas objektivitātes subjektīvais, gan objektīvais aspekts. Šāda tiesneša rīcība ir neatņemams elements, lai veicinātu un nodrošinātu sabiedrības uzticēšanos tiesām.

[7] Tiesnesis iesniegumu policijai pamatojis ar likuma "Par tiesu varu" 11. panta otro daļu, kas noteic, ka nav pieļaujama nekāda tiesas spriešanas ierobežošana, iespaidošana, ietekmēšana, tieši vai netieši draudi, citāda prettiesiska iejaukšanās tiesas spriešanā neatkarīgi no tā, kādā nolūkā un ar kādu iegānu tas tiktu darīts. Tāpat tiesnesis atsaucies uz Krimināllikuma

295. pantu, kas paredz atbildību par tiesneša jebkādu ietekmēšanu nolūkā likt šķēršļus likumīgai lietas iztiesāšanai vai panākt nelikumīga sprieduma vai lēmuma pieņemšanu un pasludināšanu. Iesniegumā norādīts, ka tiesneša tiesvedībā esošās civillietas atbildētājs kopš viņam nelabvēlīgā nolēmuma pieņemšanas tiesas sastāvam pastiprināti iesniedzis procesuālus dokumentus, tajos izrādot neapmierinātību ar tiesas nolēmumiem. Atbildētājs regulāri iesniedzis arī tādus dokumentus, kas nav attiecināmi uz izskatāmās lietas būtību un neatbilst tiesas kompetencei izskatīt celto prasību. Arī atbildētāja komunikācija ar tiesas sastāva darbiniekiem nav atbildusi godprātīgai rīcībai un norādījusi uz vēlmi ietekmēt tiesas rīcību un lēmumus. Atbildētājs regulāri tiesas sastāva darbiniekus telefoniski informējis par savu neapmierinātību ar tiesas rīcību. Nesaņemot labvēlīgas atbildes un lēmumus, atbildētājs sniedzis sūdzības Tieslietu ministrijai.

Līdz ar to tiesnesis iesniegumā policijai secinājis, ka norādīto apstākļu kopums liecina par pārdomātu un plānotu atbildētāja rīcību tiesneša ietekmēšanai.

Arī Tiesnešu ētikas komisijas sēdē tiesnesis vairākkārt norādīja, ka atbildētājs sistemātiski pirms katras tiesas sēdes iesniedzis virkni procesuālu dokumentu, par kuru virzību tiesnesim nācies lemt. Tiesnesis uzskata, ka atbildētājs šādi rīkojies, lai ietekmētu tiesnesi un lai panāktu prettiesiska tiesas lēmuma pieņemšanu.

Ņemot vērā minētos apstākļus, Tiesnešu ētikas komisija secina: lai arī tiesnesis norādīja, ka viņš vērsies policijā, lai aizsargātu "jurisdikcijas intereses", un ka tiesnesis spēj nodalīt sevi no "jurisdikcijas", tomēr no tiesneša iesnieguma policijai un no paskaidrojumiem ir acīmredzami, ka tiesnesis atbildētāja rīcību un izturēšanos uztvēra kā tādu, kas tiek vērsta pret pašu tiesnesi ar mērķi panākt, lai tiesnesis maina savu rīcību, viedokli un lēmumus, kuru pieņemšanu civillietā atbildētājs vēlējas panākt. Par to citstarp liecina arī tiesneša norādītais, ka viņš savā ilgstošajā tiesneša pieredzē pirmo reizi saskāries ar šādu lietas dalībnieka pretdarbību un manipulāciju, lai panāktu sev vēlāmā lēmuma pieņemšanu. Tiesnesis Tiesnešu ētikas komisijas sēdē nevarēja izskaidrot, kā nonācis pie secinājuma, kurā brīdī sakarā ar atbildētāja rīcību jāvēršas Valsts policijā. Taču no tiesneša paskaidrojumiem izriet tiesneša uzskats, ka atbildētāja rīcības rezultātā situācija bijusi eskalējusies tiktāl, ka tiesnesim bijis jāvēršas ar iesniegumu policijā, lai citstarp nodrošinātu netraucētu lietas turpmāku izskatīšanu. No tiesneša paskaidrojumiem kopumā arī izriet, ka tiesnesis atbildētāja rīcību, sistemātiski iesniedzot virkni dokumentu un tādējādi liekot lemt par to virzību, uztvēris kā apgrūtinājumu. Par to liecina arī tiesneša sarakste ar atbildētāju, kur tiesnesis, atbildot uz atbildētāja iesniegumiem, skaidro, ka atbildētājs apgrūtina un kavē tiesas darbu, nepamatoti iesniedzot dažādus dokumentus, un ka tiesnesim sakarā ar atbildētāja sūdzībām vairākkārt jāraksta paskaidrojumi.

Tiesnešu ētika komisija papildus ņem vērā arī tiesneša norādīto, ka sakarā ar viņa iesniegumu policijai notiek apstākļu pārbaude un tiesnesis policijai ir sniedzis paskaidrojumus.

Šādu apstākļu kopumā Tiesnešu ētikas komisija atzīst: ja arī tiesnesis apgalvo, ka subjektīvi var nodalīt savā tiesvedībā esošās lietas izskatīšanu no savas rīcības, vērstoties tiesībsargājošās iestādēs sakarā ar šīs lietas dalībnieka rīcību, kas vērsta uz tiesas ietekmēšanu, un norāda, ka ir pārliecināts par savām spējām konkrēto lietu šādos apstākļos izskatīt objektīvi, tad informēts un saprātīgs sabiedrības loceklis minēto tiesneša vērtētos tiesībsargājošās iestādēs var vērtēt kā tādu, kas ietekmē tiesneša objektivitāti konkrētās lietas izskatīšanā. Tāpēc tiesnesim, apsverot tiesas objektivitātes objektīvo kritēriju, ir jānorāda apstākļi, kas kļūdē informēta un saprātīga vērotāja bažas par tiesneša spējām būt neitrālam un objektīvi izskatīt tādu lietu, par kuras dalībnieka rīcību tiesnesis ir vērsies tiesībsargājošās iestādēs.

[8] No tiesneša lēmuma, ar kuru nolemts nepieņemt tiesnesim pieteikto noraidījumu, kā arī no tiesneša Tiesnešu ētikas komisijā sniegtajiem paskaidrojumiem izriet, ka tiesnesis pēc vērtēšanas Valsts policijā, kā arī lemjot par pieteikto noraidījumu, apstākļus, kas raksturo tiesas objektivitātes objektīvo aspektu, nav apsvēris un, nepieņemot pieteikto noraidījumu, balstījies tikai uz subjektīvo kritēriju. Secīgi tiesnesis, nepieņemot noraidījumu, nav arī norādījis tādus apstākļus, kas informētam un saprātīgam novērotājam no malas novērstu bažas par tiesneša neitralitāti un objektivitāti konkrētajā lietā. Šāda tiesneša rīcība neatbilst Tiesnešu ētikas kodeksa 3. kanona 5. punktam.

Turklāt tiesnesis, apsverot tiesas objektivitātes objektīvo aspektu un konstatējot, ka tiesu praksē un Tiesnešu ētikas komisijā nav risināts jautājums par tiesneša atstatīšanos no lietas izskatīšanas, ja tiesnesis ir vērsies policijā sakarā ar šīs lietas dalībnieka rīcību, nebija kavēts lūgt Tiesnešu ētikas komisijai sniegt skaidrojumu par minēto jautājumu.

[9] Tiesnesis puda viedokli, ka gadījumā, ja tiesnesim sakarā ar vērtēšanu policijā par lietas dalībnieka rīcību, ietekmējot tiesu, būtu jāatstatās no konkrētās lietas izskatīšanas (jāpieņem noraidījums), tad tiesnesim no lietas izskatīšanas būtu jāatstatās arī tajos gadījumos, kad tiesnesis pieņem blakus lēmumu.

Tiesnešu ētikas komisija šādam viedoklim nepiekrīt.

Civilprocesa likuma 232. pantā paredzētais blakus lēmuma institūts (ja, izskatot lietu, konstatēti apstākļi, kas liecina par iespējamu likuma pārkāpumu, tiesa ir tiesīga pieņemt blakus lēmumu, ko nosūta attiecīgajai iestādei) piešķir tiesai tiesības ietekmēt un atrisināt tādus notikumus, kas tai kļuvuši zināmi, skatot konkrēto lietu, un kas tiesas ieskatā norāda uz iespējamu likuma pārkāpumu. Citiem vārdiem sakot, blakus lēmumu tiesa pieņem, lai atrisinātu

situāciju, kurā ir noticis iespējams tiesību normu pārkāpums, vai arī, lai novērstu turpmākus tiesību normu pārkāpumus. Ja atzītu, ka līdz ar šādas tiesas prerogatīvas rezultātā pieņemtu blakus lēmumu tiesnesim būtu jāatstatās no konkrētās lietas izskatīšanas, blakus lēmuma institūts kļūtu bezjēdzīgs un nepiemērojams, tas pēc būtības neatbilst likumdevēja mērķim, ar kādu tika ieviests šis tiesību institūts. Turklāt parasti blakus lēmums tiek pieņemts reizē arī galīgo nolēmumu.

[10] Tiesnesis Tiesnešu ētikas komisijā arī norādīja, ka tiesneša (tiesas) vērsanos tiesībsargājošās iestādēs sakarā ar tiesas ietekmēšanu negodprātīgi prāvnieki var izmantot, lai panāktu tiesneša nomaiņu konkrētā lietā.

Vispārīgi Tiesnešu ētikas komisija šādam viedoklim piekrīt un papildus uzskata, ka arī tiesneši vērsanos policijā sakarā ar lietas dalībnieku rīcību nepamatoti varētu izmantot kā instrumentu, lai atstatītos no konkrētas lietas izskatīšanas. Lai izvairītos no šādiem gadījumiem un nodrošinātu tiesneša pienākumu godprātīgu izpildi, Tiesnešu ētikas komisija ieteic ikvienā gadījumā rūpīgi apsvērt, vai lietas dalībnieka rīcība, kas to vai citu iemeslu dēļ vērsta uz tiesvedības procesa dezorganizāciju, ir iemesls tiesnesim vērsties policijā ar iesniegumu par tiesas ietekmēšanu, vai tomēr šāda situācija nav risināma un lietas dalībnieka rīcība nav ietekmējama ar likumos paredzētajiem procesuālajiem piespiedu līdzekļiem. Šādu alternatīvu apsvēršana arī nodrošinās Tiesnešu ētikas kodeksa 3. kanona 6. punktā un Bangaloras tiesnešu ētikas principu 2.3. punktā noteikto, ka tiesnesis rīkojas tā, lai pēc iespējas samazinātu gadījumu skaitu, kad viņam būtu jāatstatās vai viņš būtu jāatstādina no lietu izskatīšanas.

[11] Apkopojot minēto, Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka tiesnesis izskatāmās lietas apstākļos ir pārkāpis Tiesnešu ētika kodeksa 3. kanona 5. punktu.

Vienlaikus Tiesnešu ētikas komisija tiesneša pieļauto pārkāpumu neatzīst par rupju, tāpēc disciplinārlietas ierosināšanai nav pamata. Šāds secinājums pamatojams ar to, ka tiesnesis apsvēra tiesas objektivitātes subjektīvo kritēriju un Tiesnešu ētikas komisijas rīcībā nav citu ziņu, kas liktu apšaubīt tiesneša personisko pārliecību konkrēto lietu izskatīt objektīvi. Nekonstatējot subjektīvā kritērija esību, tiesnesis ņēma vērā arī konkrētās tiesvedības ilgumu un atbildētāja rīcības motīvus, dezorganizējot tiesvedības procesu, kā arī apsvēra koleģialitātes principa ievērošanu. Tāpat Tiesnešu ētikas komisija ņem vērā, ka tiesnesis komisijas sēdē analizēja savu rīcību un tās atbilstību Tiesnešu ētikas kodeksa normām, reflektēja uz izveidojušos situāciju, kā rezultātā norādīja, ka šobrīd identiskā situācijā, iespējams, būtu rīkojies citādāk.

II Par tiesneša komunikāciju ar lietas dalībniekiem

[12] Tiesneša komunikācijas ar lietas dalībniekiem standarti izriet no vairākām Tiesnešu ētikas kodeksa normām.

Tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanons noteic, ka tiesnesis ciena un ievēro likumu, godprātīgi un ar cieņu attiecas pret savu amatu, amata pienākumiem, procesa dalībniekiem, kolēģiem un sabiedrību kopumā (1. punkts). Tiesnesis, iztiesājot lietu, darbojas pacietīgi, nosvērti un nesteidzīgi, tomēr efektīvi un uzņēmīgi (6. punkts). Savukārt kodeksa 4. kanons noteic, ka tiesnesis nodrošina kārtību tiesas sēdes laikā, ir pacietīgs, cieņas pilns un pieklājīgs pret procesa dalībniekiem un citiem, ar kuriem tiesnesis saskaras, veicot savus amata pienākumus (4. punkts). Līdzīgi arī Bangaloras tiesnešu ētikas principi noteic, ka tiesnesis nodrošina kārtību un pieklājību visā tiesas sēdes laikā un ir pacietīgs, cienīgs un pieklājīgs attiecībā pret lietas dalībniekiem (6.6. punkts).

Minēto normu ievērošanai ir svarīga nozīme, jo demokrātiskā un tiesiskā valstī cilvēka cieņa ir viena no augstākajām vērtībām. Latvijas Republikas Satversmes ievadā tā ir minēta kā viena no Latvijas valsts pamatvērtībām. Iepriekš jau minēts, ka Latvijas Republikas Satversmes 92. pantā ir nostiprinātas indivīda tiesības uz taisnīgu tiesu. Taisnīga tiesa un tiesas process nozīmē arī cieņpilnu attieksmi pret personu, kura atrodas tiesas zālē.

[13] Noklausoties tiesas sēžu audioierakstus, Tiesnešu ētikas komisija piekrīt Augstākās tiesas priekšsēdētāja vēstulē norādītajam, ka tiesnesis, iztaujājot lietas dalībniekus, mēdz izteikt savu viedokli par lietas dalībnieku argumentiem un apsvērumiem, lietas apstākļiem un pierādījumiem. Reizēm tiesnesis pārtrauc lietas dalībniekus, neļaujot viņiem pabeigt sakāmo, un komentē lietas dalībnieku teikto. Tāpat Tiesnešu ētikas komisija var piekrist, ka atsevišķos brīžos tiesnesis runā sakāpinātā balss tonī un ir emocionāls. Vienlaikus Tiesnešu ētikas komisija nekonstatē tiesneša kliegšanu uz lietas dalībniekiem, netaktisku, sarkastisku un ironisku piezīmju izteikšanu lietas dalībniekiem vai atšķirīgu attieksmi pret lietas dalībniekiem. Šāds priekšstats var rasties, noklausoties atsevišķus tiesas sēžu audioierakstu fragmentus. Taču, noklausoties visu tiesas sēdes ierakstu, konstatējams, ka tiesneša izteiktās piezīmes un komentāri ir tiesneša un lietas dalībnieka dialoga sastāvdaļa, tiesnesim reaģējot uz lietas dalībnieka rīcību un izteikumiem.

Tiesnešu ētikas komisija piekrīt arī Augstākās tiesas priekšsēdētāja vēstulē minētajam, ka sarakstē ar lietas dalībnieku tiesnesis norāda uz šā lietas dalībnieka rīcību, apgrūtinot un kavējot tiesas darbu, iesniedzot nepamatotus dokumentus un liekot tiesnesim rakstīt paskaidrojumus sakarā ar lietas dalībnieka iesniegtajām sūdzībām.

Tomēr, ņemot vērā Augstākās tiesas priekšsēdētāja vēstulē norādīto tiesas sēžu kontekstu, Tiesnešu ētikas komisija atzīst: lai arī tiesnesis tiesas

sēdēs reizēm paaugstina balss toni, izsaka nevajadzīgus komentārus, liekas piezīmes, pieņēmumus un subjektīvo viedokli, tiesnesis izskatāmajā gadījumā nav pārsniedzis ētiski pieļaujamo robežu.

Arī citos gadījumos Tiesnešu ētikas komisija ir atzinusi, ka tiesnesis kā jebkurš cilvēks ir apveltīts ar emocijām un tāpēc ne katra tiesneša balss toņa izmaiņa un komentāru izteikšana ir vērtējama kā necieņa pret lietas dalībnieku un personiskās attieksmes izrādīšana (piemēram, *Tiesnešu ētikas komisijas 2019. gada 13. decembra atzinuma 6.3. punkts*). Tāpat Tiesnešu ētikas komisija atzīst, ka, lai arī tiesnesis sarakstē ar lietas dalībnieku nevajadzīgi norādījis, ka lietas dalībnieka rīcība apgrūtina tiesu, arī tas izskatāmās lietas apstākļos nav pārsniedzis ētiski pieļaujamo robežu. Tiesnešu ētikas komisija arī ņem vērā tiesneša komisijas sēdē teikto, ka šobrīd tiesnesis, iespējams, būtu rīkojies citādi.

Līdz ar to Tiesnešu ētikas komisija izskatāmajā gadījumā tiesneša rīcībā tiesas sēdēs un tiesvedības ietvaros nekonstatē ētikas normu pārkāpumu.

Tomēr komisija vērš tiesneša uzmanību uz nepieciešamību apsvērt personiskās rakstura īpašības, kas izpaužas tiesas lietu skatīšanā, un, iespējams, mainīt savu tiesas sēdes vadīšanas stilu, lai nodrošinātu uzvedības un ētikas normu ievērošanu augstā līmenī. Turklāt, ievērojot tiesneša ilgstošo pieredzi, kuras laikā neapšaubāmi būtu jābūt apgūtām visām tiesneša amatam izvirzītajām augstajām prasmēm un iemaņām, tiesnesim, īstenojot tiesu varu, arī uz lietas dalībnieka provokācijām un manipulācijām būtu jāreaģē profesionāli, ievērojot augstas uzvedības un ētikas normas. Tiesnešu ētikas komisija arī atgādina, ka prasības pieteikuma juridiskais vērtējums tiesnesim jāsniedz nevis tiesas sēdēs izteiktos komentāros, bet gan nolēmumā, izvērtējot pušu paskaidrojumus, iesniegtos pierādījumus un pieteikuma pamatojību (piemēram, *Tiesnešu ētikas komisijas 2018. gada 13. jūlija atzinuma 9. punkts*). Tāpat Tiesnešu ētikas komisija iesaka tiesnesim pārskatīt veidu, kādā tiesnesis rakstveidā komunicē ar lietas dalībniekiem, apsverot, vai atbildes vēstulēs (lēmumos) ir nepieciešams komentēt lietas dalībnieka uzvedību un rīcību.

[14] Papildus Tiesnešu ētikas komisija, ņemot vērā tiesneša paskaidrojumus par komunikāciju ar lietas dalībniekiem, atzīst par nepieciešamu norādīt turpmāk minēto.

Tiesnesis Tiesnešu ētikas komisijas sēdē pēc būtības neiebilda, ka tiesas sēdēs ir pārtraucis lietas dalībniekus un ir komentējis viņu teikto. Vienlaikus tiesnesis skaidroja šādas rīcības motīvus. Proti, tiesnesis norādīja, ka tiesnesim tiesas sēdē nav pieļaujami paust savu viedokli par izskatāmo lietu un tās iznākumu, taču tiesnesim ir jābūt viedoklim par lietas dalībnieku pieteiktajiem procesuālajiem lūgumiem, lai noteiktu to attiecināmību uz konkrēto lietu un lai secinātu, vai šie lūgumi ir apmierināmi vai noraidāmi. Tiesneša ieskatā,

izlemjot lietas dalībnieku pieteiktos lūgumus, tiesnesim nav liegts izteikt savu viedokli par tiem.

Vispārīgi Tiesnešu ētikas komisija tam piekrīt, jo tiesnesim, izskatot ikvienu lietu, ir pienākums noskaidrot objektīvo patiesību, kā to paredz likuma "Par tiesu varu" 17. panta pirmā daļa. Neatkarīgi no Civilprocesa likuma 10. pantā noteiktā sacīkstes principa tiesnesim lietas izskatīšanā ir aktīva loma, tāpēc tiesnesis, izskatot lietu, var vērst lietas dalībnieku uzmanību uz lietas būtiskajiem apstākļiem. Tas aptver arī jautājumu uzdošanu lietas dalībniekiem. Tiesnešu ētikas komisija piekrīt tiesnesim, ka atsevišķu kategoriju lietās, piemēram, lietās, kurās tiek risināts no ģimenes tiesiskajām attiecībām izrietošs strīds, tiesnesim objektīvās patiesības noskaidrošanai var nākties uzdot personiskākus un tiešākus jautājumus, kas lietas dalībniekiem var būt neērti. Tāpat Tiesnešu ētikas komisija neizslēdz, ka tiesnesis, skaidrojot objektīvo patiesību un vērsot lietas dalībnieku uzmanību uz lietas būtiskajiem apstākļiem, noteiktos apstākļos, kad tas nepieciešams un iederas konkrētā situācijā, var balstīties arī uz savu personīgo pieredzi. Tiesnesim arī principā nav liegts tiesas zālē veidot sarunu ar lietas dalībniekiem, un šī saruna var būt atvērta un vēsta uz lietas būtisko apstākļu noskaidrošanu. To Tiesnešu ētikas komisija ir norādījusi jau iepriekš (piemēram, 2020. gada 13. novembra atzinuma 14. punkts).

Vienlaikus jāatgādina, ka, lai arī katram tiesnesim ir savs tiesas sēdes vadīšanas stils un komunikācija ar lietas dalībniekiem var būt atšķirīga, ikvienam tiesnesim, veidojot sarunu ar lietas dalībniekiem, ir jānodrošina, ka šī saruna formas un satura ziņā ir korekta, tāpēc tiesnesim rūpīgi jāseko savam izteiksmes veidam, izteikumam saturam, rīcībai un uzvedībai (piemēram, *Tiesnešu ētikas komisijas 2020. gada 13. novembra atzinuma 9., 14. punkts, 2020. gada 8. maija atzinuma 4. punkts*). Tiesnešu ētikas komisija vērs uzmanību, ka šādi tiesnesim jārikojas, izlemjot arī lietas dalībnieku procesuālos lūgumus. Turklāt minētie uzvedības standarti tiesnesim jāievēro ne tikai tiesas sēdē, bet arī pastarpināti – rakstveidā atbildot uz lietas dalībnieku iesniegumiem.

[15] Tāpat Tiesnešu ētikas komisija piekrīt tiesneša komisijas sēdē norādītajam, ka tiesnesim ir jāreaģē uz lietas dalībnieka rīcību, ja tā apzināti vēsta uz lietas izskatīšanas novilcināšanu. Tiesnešu ētikas komisija norāda, ka tiesneša uzdevums ir sekot tam, lai lietas dalībnieki godprātīgi izmanto savas tiesības un pilda savus pienākumus, tāpēc tiesneša atbildība ir virzīt tiesas procesu un panākt lietas izskatīšanu saprātīgā termiņā, neļaujot negodprātīgiem lietas dalībniekiem vilcināt procesu. Vienlaikus Tiesnešu ētikas komisija atgādina, ka šai reakcijai ir jāatbilst procesuālajiem noteikumiem un ētikas normām (*Tiesnešu ētikas komisijas 2019. gada 13. decembra atzinuma 6.3. punkts*).

Tiesnesis Tiesnešu ētikas komisijas sēdē norādīja, ka viņa rīcība, reaģējot uz lietas dalībnieka uzvedību un izteikumiem, ir devusi rezultātu, piemēram, lietas dalībnieks pēc tiesneša uzdotajiem precizējošajiem jautājumiem

un to sakarā izteiktajiem komentāriem ir atsaucis nepamatotus lūgumus. Tiesnesis uz to raugās kā uz lietas efektīvu izskatīšanu.

Kā jau minēts, Tiesnešu ētikas kodeksā patiešām ir paredzēts, ka tiesnesim lietas izskatīšanā jādarbojas ne vien pacietīgi, nosvērti un nesteidzīgi, bet arī efektīvi un uzņēmīgi. Vienlaikus Tiesnešu ētikas komisija atgādina, ka tiesību normās ir paredzēti dažādi procesuālie instrumenti, lai risinātu situācijas, kad lietas dalībnieks negodprātīgi izmanto savas tiesības, tostarp tiesības iesniegt papildu pierādījumus, paskaidrojumus u. tml.

Nemot vērā minēto, Tiesnešu ētikas komisija atzīst:

1. Tiesneša rīcībā izskatāmajā gadījumā, vēršoties Valsts policijā sakarā ar tiesneša tiesvedībā esošās civillietas dalībnieka rīcību par tiesas ietekmēšanu un nepieņemot noraidījumu un/vai neatstatot sevi no lietas izskatīšanas brīdī, kad tiesnesis vērsās policijā, ir konstatējams Tiesnešu ētikas kodeksa 3. kanona 5. punkta pārkāpums.
2. Disciplinārlietas ierosināšanai nav pamata, jo konstatētais ētikas normas pārkāpums nav rupjš.
3. Tiesneša rīcībā un uzvedībā tiesvedības ietvaros un tiesas sēžu laikā nav konstatējams ētikas normu pārkāpums.

RĀDĪTĀJI

Tiesnešu ētikas komisijas atziņu rādītājs*

(pēc Tiesnešu ētikas kodeksa normām)

PREAMBULA

Jebkura pārkāpuma izskatīšanā Tiesnešu ētikas komisija, nosūtot lūgumu sniegt informāciju un aicinot uz Tiesnešu ētikas komisijas sēdi, sagaida cieņpilnu, atbildīgu tiesneša rīcību, sadarbību ar komisiju, koleģiālu sarunu, izskaidrojot konkrētos faktus un argumentējot savas rīcības pamatošību, jo komisijas rīcībā nav citu instrumentu, lai noskaidrotu objektīvo patiesību par tiesneša un lietas dalībnieka attiecībām, to raksturu, kā vien paša tiesneša paskaidrojumi.

Tiesneša pienākums ir darīt visu iespējamo, lai kļiedētu šaubas par savu godīgumu un objektivitāti – tiesnesim aktīvi jāsadarbojas ar komisiju, jāsniedz pilnvērtīgs izskaidrojums par faktiem, kas norāda uz iespējamu ētikas normu pārkāpumu un visa būtiskā informācija, lai komisija varētu pārbaudīt notikušā apstākļus un sniegt par tiem savu vērtējumu, tādējādi pildot savu likumā noteikto funkciju.

26.11.2021. atzinums [77] – *TĒK preambula, 1.1., 2., 2.1., 2.2.; LTĒK 1.2., 2.1., 2.2., 2.3., 3.3.; BP 2., 2.2., 2.5., 3.1., 3.2.* 187

Tiesības uz taisnīgu tiesu ietver arī tiesneša pienākumu pret lietas dalībniekiem izturēties cieņpilni un nodrošināt cieņpilnas attiecības starp lietas dalībniekiem. Cieņpilna attieksme nozīmē arī empātiju un cilvēku objektīvu vajadzību apzināšanu un respektēšanu, tiesnesim piemērojot procesuālās tiesību normas un nosakot lietas dalībniekiem saistošus pienākumus tiesas procesa nodrošināšanā.

Tiesai ir pienākums saprotami un ar pienācīgu izpratni izvērtēt lūgumus par efektīvāku procesa organizēšanu (tostarp dalību tiesas sēdē ar videokonferences starpniecību no cita tiesu nama) un sniegt tam izsvērtu skaidrojumu. Komunikācijai jābūt tādai, lai personām būtu skaidrs tiesas pieņemtā lēmuma un rīcības pamatojums, – šādā veidā tiek veicināta sabiedrības uzticēšanās tiesu varai.

26.11.2021. atzinums [78] – *TĒK preambula, 2.1., 2.2., 2.3., 2.6., 3.1., 3.2., 4.2., 4.3.; BP 2.1., 2.2., 2.4., 3.2., 6.6.* 193

* Tēzes sakārtotas pēc Tiesnešu ētikas kodeksa kanoniem alfabēta secībā.
Aiz tēzes norādīts 2021. gada Tiesnešu ētikas kodeksa (TĒK) un 2012. gada Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksa (LTĒK) kanons un kanona punkts, kā arī Bangaloras tiesnešu ētikas princips (BP) un tā punkts, kas pamato attiecīgo tēzi.

Tiesneša neatkarība nav pašmērķīga. Katra individuāla tiesneša uzdevums ir aizsargāt tiesiskas valsts pamatvērtības, nodrošināt taisnīgumu un cilvēktiesību ievērošanu.

Iespējami noteikti individuāli apstākļi, kad personiskais veselības un dzīvības apdraudējums potenciāli var būt tik liels, ka indivīda veselības aizsardzībai ir piešķirama lielāka prioritāte iepretim sabiedrības kopējām interesēm. Taču, kamēr ar spēkā stājušos tiesas spriedumu tiesnešiem noteiktais ierobežojums nav atzīts par nepamatotu, atteikšanās pildīt saistošu pienākumu atzīstama par tiesneša necienīgu. Tiesnesis, kas nepilda pienākumu, kas vērsts uz kopējo sabiedrības interešu nodrošināšanu un valsts funkciju izpildes nepārtrauktību, ar kuru tiek aizsargātas citu cilvēku tiesības uz dzīvību un veselību, apdraud sabiedrības uzticēšanos tiesu varai un valstij kopumā.

Ja tiesnesis tiesneša neatkarības garantiju uztver kā tiesību nepildīt ar rīkojumu noteikto pienākumu, ir pamats šaubām par nevainojamu reputāciju.

14.01.2022. atzinums [79] – *TĒK preambula, 2.1., 5.1.*..... 202

Tiesnešu ētikas komisija nav kompetenta pēc būtības pārbaudīt iespējamus profesionālos pārkāpumus, kurus tiesneša amata kandidāts varētu būt pieļāvis pirms stāšanās tiesneša amatā. Tomēr Tiesnešu ētikas komisijas kompetencē ietilpst izvērtēt iespējamus reputācijas riskus tiesneša amata atbilstībai.

Viens no priekšnosacījumiem sabiedrības cieņas un uzticības iegūšanai ir tiesneša rīcības atbilstība likuma, ētikas un morāles normām. Reputācijas izvērtēšanā svarīgi ir fakti, kas varētu likt šaubīties par personas uzticamību, godprātību un spēju neatkarīgi pieņemt lēmumus. Ziņas par faktiem ir nošķiramas no viedokļa. Tikai fakti ir pakļaujami pārbaudei, pretēji izskanējušam viedoklim.

Vispusīgi nepārbaudītas informācijas un tendencioza viedokļa publiska paušana var radīt nepamatotas šaubas par tiesneša godprātību, kas savukārt var ietekmēt sabiedrības uzticēšanos tiesu varai kopumā.

06.05.2021. atzinums [75] – *TĒK preambula, 1., 1.5., 2.*..... 176

1. KANONS **Neatkarība**

Jebkura pārkāpuma izskatīšanā Tiesnešu ētikas komisija, nosūtot lūgumu sniegt informāciju un aicinot uz Tiesnešu ētikas komisijas sēdi, sagaida cieņpilnu, atbildīgu tiesneša rīcību, sadarbību ar komisiju, koleģiālu sarunu, izskaidrojot konkrētos faktus un argumentējot savas rīcības pamatotību, jo komisijas rīcībā nav citu instrumentu, lai noskaidrotu objektīvo patiesību par tiesneša un lietas dalībnieka attiecībām, to raksturu, kā vien paša tiesneša paskaidrojumi.

Tiesneša pienākums ir darīt visu iespējamo, lai kļiedētu šaubas par savu godīgumu un objektivitāti – tiesnesim aktīvi jāsadarbojas ar komisiju, jāsniedz pilnvērtīgs izskaidrojums par faktiem, kas norāda uz iespējamu ētikas normu pārkāpumu un visa būtiskā informācija, lai komisija varētu pārbaudīt notikušā apstākļus un sniegt par tiem savu vērtējumu, tādējādi pildot savu likumā noteikto funkciju.

26.11.2021. atzinums [77] – *TĒK preambula, 1.1., 2., 2.1., 2.2.; LTĒK 1.2., 2.1., 2.2., 2.3., 3.3.; BP 2., 2.2., 2.5., 3.1., 3.2.*..... 187

Lemjot par noraidījuma pieņemšanu vai atstatīšanos, tiesnesim ir pienākums saglabāt konsekvenci, proti, lemjot par apšaubīto objektivitāti, identiskus un salīdzināmus apstākļus izvērtēt vienveidīgi, izslēdzot šaubas par jebkādu tiešu vai netiešu ārēju ietekmi vai spiedienu uz tiesnesi, vai arī paša ieinteresētību neskatīt konkrētu lietu.

Nav pieļaujams, ka, vērtējot subjektīvo un objektīvo kritēriju, tiesnesis vienus un tos pašus faktus traktē atšķirīgi, nonākot pie diametrāli pretējiem secinājumiem par savu spēju neatkarīgi un objektīvi izskatīt lietu.

Tiesnesis nedrīkst bez objektīva pamata pret sevi vērsto kritiku vai viņa darbā atklātās kļūdas pozicionēt kā tādu reputācijas zaudēšanu, kas liedz viņam turpināt godprātīgi pildīt tiesneša pienākumus. Pat pienākums ievērot zināmu diskretumu un nespēja aizsargāties pret kritiku nedrīkst likt tiesnesim pašam apšaubīt savas spējas godprātīgi pildīt tiesneša darbu vai pieļaut radīt sabiedrībai priekšstatu, ka tiesnesis vairs nespēj objektīvi un taisnīgi spriest tiesu.

17.02.2023. skaidrojums [81] – *TĒK 1.2.; BP 2.5.*.....61

Lietas sarežģītība un sabiedrības pastiprināta uzmanība konkrētai lietai nav objektīvs atstatīšanās pamats. Tiesnesis nedrīkst ietekmēties no sabiedrības protestiem un bailēm no kritikas – tā tiek apliecināta tiesneša neatkarība no jebkādas ietekmes.

Nepamatota atstatīšanās nav koleģiāla pret citiem tiesnešiem.

14.02.2020. atzinums [66] – *LTĒK 1.2., 2.1., 2.2., 2.3., 3.3.; BP 1., 1.4., 2., 2.2., 2.3.*..... 136

Nav noliedzama vai ierobežojama sava viedokļa un kritikas paušana – tas ir vārda brīvības jautājums, taču saziņas formai jāatbilst uzvedības normām, vienlaikus respektējot katra kolēģa privātās dzīves telpu. Nav pieļaujama komunikācija, kuru kolēģis var uztvert kā emocionālu šantāžu un psiholoģisku vardarbību.

Ņemot vērā kolēģu savstarpējo attiecību raksturu, katram tiesnesim pašam jāizvērtē, kādas ir pieļaujamās robežas komunikācijā ar kolēģiem, tostarp ārpus darba laika un vietas, saziņas veidam un formai jābūt pieņemamai abām pusēm. Taču arī draudzīgās attiecībās jāievēro augstas uzvedības kultūras normas.

20.03.2020. atzinums [68] – *LTĒK 1.3., 1.4., 2.6.*..... 141

Neatkarīga un objektīva tiesa ir tiesiskas valsts būtisks elements. Tiesu vara sekmīgi var darboties tikai tad, ja tā bauda sabiedrības uzticību, un sekmīgas tiesu darbības pamatā cita starpā ir arī attiecības, kas balstītas uz cieņu starp tiesu varu un izpildvaru.

Uzticēšanos tiesu varai ietekmē katra tiesneša rīcība.

Tiesnesim kā jebkuram sabiedrības loceklim ir tiesības uz vārda brīvību. Tomēr tiesnesim jāpatur prātā tiesneša ētiskajai uzvedībai izvirzītās augstākās prasības un amatam piemītošie ierobežojumi paust savus uzskatus gadījumos, kad varētu tikt mazināta tiesu varas autoritāte. Kritikai jābūt konstruktīvai un cieņpilnai, bez visatļautības un nepārbaudītiem apgalvojumiem.

14.05.2021. atzinums [76] – *TĒK 1.5., 2.1., 2.2., 2.3., 3.2., 3.3., 5.1.; BP 2.2., 3.1., 4.6.*183

Pamats tiesneša pienākumam atstāties no lietas izskatīšanas ir objektīvi pamatoti apstākļi, kas ļauj izdarīt secinājumu, ka pastāv risks attiecībā uz tiesneša neitralitāti konkrētajā lietā.

Tiesneša objektivitāte nav diferencējama pēc izskatāmā jautājuma, bet gan pēc apstākļiem, kas rada šaubas par tiesneša spēju būt objektīvam konkrētajā lietā. Tiesnesis nedrīkst ikvienā sarežģītā lietā vai situācijā meklēt šķietamus iemeslus iespējamai neobjektivitātei, lai atstātos no lietas izskatīšanas.

18.02.2022. atzinums [80] – *TĒK 2.1., 2.2.; LTĒK 2.1., 2.2., 2.3., 3.3.; BP 2.2., 2.3. 3.2.* 207

Tiesas darba būtība ir pieprasīt tiesību normu ievērošanu no citām personām, tālab katram tiesnesim pašam ir jābūt piemēram pārējiem sabiedrības locekļiem tiesību normu ievērošanā.

Tiesnesis, kurš pilda likumu pēc saviem ieskatiem, proti, izvēlas norādīt vai nenorādīt uz administratīvo imunitāti, rada sabiedrībai priekšstatu par to, ka likumu var arī neievērot.

27.04.2018. skaidrojums [58] – *LTĒK 1.2., 2.1., 2.3.*38

Tiesnesim jāpieņem tādi uzvedības ierobežojumi, kas parastam pilsonim var šķist apgrūtinoši, turklāt tas jādara pēc brīvas gribas. Vēl jo vairāk apstākļos, kad valstī izsludināta ārkārtējā situācija un tā ir ļoti smaga, tiesnesim īpaši jāapzinās, kādu signālu sabiedrībai viņš var dot un dod ar savu rīcību, pārkāpjot noteiktos ierobežojumus.

Tiesnesis var kļūdīties, bet nevar sava pārkāpuma attaisnošanai izmantot situāciju, kad viņš pats personīgi nav darījis visu iespējamo un nav pārliecinājies par to, ka viņa rīcība nebūs pretrunā likumā noteiktajam, apzinoties, kāda rīcība no viņa konkrētajā situācijā ir sagaidāma.

02.02.2021. atzinums [73] – *LTĒK 1.2., 1.4., 2.1., 2.4., 2.6., 4.1.; BP 4.2.* 164

Tiesnesim nav jāslēpj savs amats, taču tiesnesis nedrīkst atsaukties uz savu amatu apstākļos, kuros jebkura persona ir tiesīga lūgt tiesībsargājošo iestāžu

aizsardzību vai palīdzību, jo tādā veidā var radīt nepareizu priekšstatu, ka tiesneša amats tiek izmantots nolūkā iegūt sev vai ģimenes locekļiem kādas citām personām nepieejamas priekšrocības.

Tiesnese nav izmantojusi tiesas institūta prestižu, lai apmierinātu savas vai ar viņu saistītu personu privātās intereses, kā arī nav veikusi darbības, kas apkauno tiesas institūtu. Tās nav saistītas ar tiesneša tiešo amata pienākumu pildīšanu, nav ietekmējušas konkrētu tiesas lietu izskatīšanu noteiktajās tiesas sēdēs.

12.01.2018. atzinums [51] – *LTĒK 1., 2.; BP 4.9.* 99

Tiesnesis nedrīkst diskusijā lietot *ad hominem* argumentus, jo tas neatbilst augstai diskusiju kultūrai.

12.01.2018. skaidrojums [50] – *LTĒK 1.4.* 20

Tiesneša amata kompetence nekādā veidā nepieļauj raudzīties uz lietas dalībniekiem no varas pozīcijām. Profesionāls tiesnesis ne tikai pārzina piemērojamās tiesību normas, bet arī nodrošina, ka cilvēks tiesā nejutās pazemots. Pēc tiesneša rīcības sabiedrība vērtē viņa spēju izskatīt lietu taisnīgi, neatkarīgi un objektīvi.

Tiesnesim ir jābūt nosvērtam un pacietīgam, iecietīgam, cieņpilnam un laipnam pret procesa dalībniekiem, jāizvairās no vārdiem, žestiem vai citas darbības, ko varētu uztvert kā neobjektivitāti vai aizspriedumu izpausmi. Nekādi apstākļi neattaisno tiesneša nepacietību, neiecietību, aizkaitinājumu un aizvainojošu uzvedību. Tiesnesim ir īpaši jāpiedomā, lai viņa personiskās rakstura īpašības neietekmētu lietas izskatīšanu.

16.02.2018. atzinums [54] – *LTĒK 1.3., 1.4., 2.2., 2.3., 3.5., 3.6., 3.7., 3.8.* 108

Tiesneša amats prasa, lai tiesnesis arī ārpus darba laika neaizmirstu par savu statusu un nedarītu neko, kas varētu mazināt cieņu pret tiesu vai liktu apšaubīt tiesneša spēju neatkarīgi un objektīvi pildīt tiesneša pienākumus.

Tiesnesim jāparedz, ka mūsdienu tehnoloģijas rada plašas informācijas izplatīšanas iespējas, informācijas tālāknodošanu privātā un publiskā telpā, kam nevar izsekot un ko nevar ietekmēt.

Tiesneša komunikācijai ar personām sociālajos tīklos un privātajā sarakstē gan pēc satura, gan formas jābūt cieņpilnai neatkarīgi no tā, kā tiesnesis reģistrējies sociālajos tīklos. Citu personu aizvainojoša publiska apspriešana ir tiesneša necienīga rīcība.

19.03.2021. atzinums [74] – *LTĒK 2.1., 2.3., 2.6., 4.1.; BP 2.2., 3.1., 4.6.* 169

Tiesneša dalība pašpārvaldē ir neatņemama tiesneša profesijas sastāvdaļa. Dalība pašpārvaldē nozīmē pārstāvēt citus tiesnešus jautājumos par tiesu sistēmas organizāciju un tiesu varas darbību.

Piedalīšanās pašpārvaldes vēlēšanās nozīmē iekšējās tiesu varas stiprināšanu un mērķu sasniegšanu nākotnē.

Iemesli, lai tiesnesis nepiedalītos pašpārvaldes vēlēšanās, var būt gan subjektīvi, gan objektīvi. Tiesnesim savs darbs jāplāno tā, lai pirms vēlēšanām iepazītos ar kandidātiem un nobalsotu.

Izvirzītā kandidāta atbilstības noteikšanai izstrādājama vienota procedūra, lai noskaidrotu kandidāta kompetenci, profesionālās un cilvēcīgās īpašības. Jāparedz iespēja uzdot kandidātiem jautājumus un iespēju balsojumā atturēties, vai arī balsot pret visiem kandidātiem.

20.11.2020. skaidrojums [71] – *LTĒK 1., 2.2.* 55

Tiesneša objektivitāte ir obligāts nosacījums tiesneša pienākumu pienācīgai izpildei.

Objektivitātes princips ir svarīgs elements, lai nodrošinātu uzticēšanos tiesai. Katram tiesnesim demokrātiskā sabiedrībā jārikojas tā, lai procesa dalībniekos radītu šo uzticēšanos tiesai. Tiesnesim, ļaujoties uz savu subjektīvo uzskatu par spēju izspriest lietu objektīvi, vienlaikus ir jāapsver arī tas, kā konkrētos apstākļus vērtētu neatkarīgs novērotājs, ņemot vērā visus būtiskos apsvērumus, kas varētu radīt šaubas par tiesneša objektivitāti.

Raugoties no neatkarīga novērotāja perspektīvas, apstākļi, ka sākotnēji lietu izskatījušais tiesnesis un tiesnese, kurai lieta jāskata atkārtoti, ir laulātie, var radīt šaubas par tiesas objektivitāti.

Profesionālās ētikas kontekstā nevar neņemt vērā, ka tiesneši, kuri savstarpēji ir laulātie, nav norobežoti ārpus tiesas spriešanas. Lietas dalībniekam subjektīvi var rasties sajūta vai iespaids par to, ka, esot laulāto attiecībās, tiesnešiem var izveidoties vienoti uzskati par lietu kārtību, lojalitāte attiecībā pret otra laulātā viedokli dažādos jautājumos un ka tiesību jautājumi, kaut arī vispārējā tvērumā un nesaistīti ar konkrētu lietu, var tikt pārrunāti ārpus tiesas un par tiem var būt izveidojies vienots viedoklis.

20.03.2020. skaidrojums [67] – *LTĒK 2.3., 2.8., 3.; BP 2.5.* 51

Tiesneša uzvedībai tiesas sēdē ir jābūt tādai, lai stiprinātu tiesu varas neatkarību un godīgumu.

Tiesnesim ir jābūt laipnam pret lietas dalībniekiem, iecietīgam un cieņpilnam, pieprasot līdzīgu attieksmi no prāvniekiem, tiesas personāla un citiem cilvēkiem.

Tiesneša komunikācija paaugstinātā tonī un kliegšana uz lietas dalībniekiem atzīstama par Tiesnešu ētikas kodeksa normu pārkāpumu.

16.02.2018. atzinums [53] – *LTĒK 1., 2.2., 2.3., 3.5.; BP 2.1., 6.6.* 104

Tiesnešu ētikas komisija nav kompetenta pēc būtības pārbaudīt iespējamus profesionālos pārkāpumus, kurus tiesneša amata kandidāts varētu būt pieļāvis pirms stāšanās tiesneša amatā. Tomēr Tiesnešu ētikas komisijas kompetencē ietilpst izvērtēt iespējamus reputācijas riskus tiesneša amata atbilstībai.

Viens no priekšnosacījumiem sabiedrības cieņas un uzticības iegūšanai ir tiesneša rīcības atbilstība likuma, ētikas un morāles normām. Reputācijas

izvērtēšanā svarīgi ir fakti, kas varētu likt šaubīties par personas uzticamību, godprātību un spēju neatkarīgi pieņemt lēmumus. Ziņas par faktiem ir nošķiramas no viedokļa. Tikai fakti ir pakļaujami pārbaudei, pretēji izskanējušam viedoklim.

Vispusīgi nepārbaudītas informācijas un tendencioza viedokļa publiska paušana var radīt nepamatotas šaubas par tiesneša godprātību, kas savukārt var ietekmēt sabiedrības uzticēšanos tiesu varai kopumā.

06.05.2021. atzinums [75] – *TĒK preambula, 1., 1.5., 2.*..... 176

Tiesnešu ētikas komisijas kompetencē neietilpst likuma "Par tiesu varu" normu piemērošanas skaidrojums par plānoto lietu izskatīšanu tiesas sēdē saistībā ar izskatāmo lietu prioritāti.

Risinot jautājumus par tiesas sēžu organizēšanu dažādās tiesās lietā, kurās piedalās vieni un tie paši lietas dalībnieki, sekmējama un atbalstāma tiesnešu koleģiāla savstarpēja komunikācija, nepieciešamības gadījumos iesaistot tiesas priekšsēdētāju.

Vēstules sūtīšana citam tiesnesim, uzdodot jautājumus par viņa rīcību, nosakot lietas iztiesāšanas laiku, kas sakrīt ar tiesneša noteikto, un šādas vēstules nosūtīšana arī lietās iesaistītajam aizstāvim, neatbilst tiesneša profesionālajai ētikai un tiesneša kompetencei.

17.01.2020. skaidrojums [65] – *LTEK 1.4., 3., 3.17.*..... 47

Vadot tiesas sēdi, tiesnesim jādarbojas likumā noteikto tiesību un pienākumu robežās, visas situācijas tiesas zālē risinot ar likumā paredzēto procesuālo līdzekļu palīdzību, nevis aizstājot tos ar komentāriem par tiesneša personisko viedokli un skaidrojumiem par lietas dalībnieku uzvedību.

Pieteikuma vai apsūdzības juridiskais vērtējums tiesnesim jāsniedz nolēmumā, izvērtējot pušu un procesa dalībnieku paskaidrojumus, kā arī pierādījumus, nevis ar sadzīvisku komentāru palīdzību tiesas zālē.

Tiesnesis nedrīkst aizbildināties ar laika trūkumu un nākamās tiesas sēdes kavēšanu, aizskarot lietas dalībnieku procesuālās tiesības.

13.07.2018. atzinums [59] – *LTEK 1.3., 1.4., 2.2., 2.3., 3.6., 3.8.; BP 2.1., 6.6.*..... 114

2. KANONS

Godprātība un cieņa

Jebkura pārkāpuma izskatīšanā Tiesnešu ētikas komisija, nosūtot lūgumu sniegt informāciju un aicinot uz Tiesnešu ētikas komisijas sēdi, sagaida cieņpilnu, atbildīgu tiesneša rīcību, sadarbību ar komisiju, koleģiālu sarunu, izskaidrojot konkrētos faktus un argumentējot savas rīcības pamatotību, jo komisijas rīcībā nav citu instrumentu, lai noskaidrotu objektīvo patiesību par tiesneša un lietas dalībnieka attiecībām, to raksturu, kā vien paša tiesneša paskaidrojumi.

Tiesneša pienākums ir darīt visu iespējamo, lai kļiedētu šaubas par savu godīgumu un objektivitāti – tiesnesim aktīvi jāsadarbojas ar komisiju, jāsniedz pilnvērtīgs izskaidrojums par faktiem, kas norāda uz iespējamu ētikas normu pārkāpumu un visa būtiskā informācija, lai komisija varētu pārbaudīt notikušā apstākļus un sniegt par tiem savu vērtējumu, tādējādi pildot savu likumā noteikto funkciju.

26.11.2021. atzinums [77] – *TĒK preambula, 1.1., 2., 2.1., 2.2.; LTĒK 1.2., 2.1., 2.2., 2.3., 3.3.; BP 2., 2.2., 2.5., 3.1., 3.2.*..... 187

Katram tiesnesim pašam ir jā rūpējas par to, lai, pildot tiesneša pienākumus, viņš gan ievērotu tiesību normas, gan arī savus pienākumus pildītu ar pienācīgu rūpību. Tiesnesim savs darbs ir jāorganizē efektīvi un tiesības lūgt lietu pārdali jāizmanto godprātīgi.

Tiesas priekšsēdētājam lietu sadalē un aprītē ir jānodrošina tāda kārtība, lai neviens tiesnesis netiktu lietu sadales vai aprītes kārtības dēļ nostādīts situācijā, kad viņam ir jāizvēlas, vai nu ievērot likumā noteiktos procesuālos termiņus, bet neizvērtēt visus būtiskos apstākļus rūpīgi, vai arī rūpīgi izvērtēt visus nolēmuma pieņemšanai būtiskos apstākļus, bet neievērot likumā noteikto procesuālo termiņu. Līdz ar to tiesas priekšsēdētājam ir rūpīgi jāseko lietu sadalei pirms tiesneša atvaļinājuma vai citas plānotas prombūtnes, lai nerastos situācija, kad tiesnesis var izpildīt tikai vienu no iepriekš minētajiem pienākumiem.

16.03.2018. skaidrojums [55] – *LTĒK 1.2., 2.1., 2.3., 3.6., 3.11.*.....25

Lai arī automašīna pieder tiesneses dzīvesbiedram, tas, ka vienu automašīnu izmanto gan tiesnese, gan advokātu biroja advokāti, kura vienīgais dibinātājs ir tiesneses dzīvesbiedrs, varētu būt problemātiski no tiesnešu ētikas viedokļa un varētu radīt šaubas par tiesneses objektivitāti tad, ja tiesnese izskatītu lietas, kurās dalībnieks vai tā pārstāvis būtu kāds minētā biroja advokāts.

09.06.2017. atzinums [49] – *LTĒK 2.3.; BP 3.1., 3.2., 4.5.*.....94

Lietas sarežģītība un sabiedrības pastiprināta uzmanība konkrētai lietai nav objektīvs atstatīšanās pamats. Tiesnesis nedrīkst ietekmēties no sabiedrības protestiem un bailēm no kritikas – tā tiek apliecināta tiesneša neatkarība no jebkādas ietekmes.

Nepamatota atstatīšanās nav koleģiāla pret citiem tiesnešiem.

14.02.2020. atzinums [66] – *LTĒK 1.2., 2.1., 2.2., 2.3., 3.3.; BP 1., 1.4., 2., 2.2., 2.3.*..... 136

Nav pieļaujamas *ex parte* sarunas par neizspriestas lietas apstākļiem ar vienu no lietas dalībniekiem ārpus tiesas zāles, saziņa ar vienu lietas dalībnieku tiesas zālē, liedzot otrai pusei dzirdēt sarunu un tajā piedalīties neatkarīgi no tā, kāds ir bijis sarunas mērķis, kā arī tāda tiesneša rīcība tiesas zālē, kas vienam lietas dalībniekam ļauj uzskatīt, ka tiesnesis ir personīgi pazīstams ar otra lietas dalībnieka aizstāvi.

11.10.2019. atzinums [63] – *LTĒK 2.3., 3.8., 3.9.; BP 2., 2.2.*..... 129

Neatkarīga un objektīva tiesa ir tiesiskas valsts būtisks elements. Tiesu vara sekmīgi var darboties tikai tad, ja tā bauda sabiedrības uzticību, un sekmīgas tiesu darbības pamatā cita starpā ir arī attiecības, kas balstītas uz cieņu starp tiesu varu un izpildvaru.

Uzticēšanos tiesu varai ietekmē katra tiesneša rīcība.

Tiesnesim kā jebkuram sabiedrības loceklim ir tiesības uz vārda brīvību. Tomēr tiesnesim jāpatur prātā tiesneša ētiskajai uzvedībai izvirzītās augstākās prasības un amatam piemītošie ierobežojumi paust savus uzskatus gadījumos, kad varētu tikt mazināta tiesu varas autoritāte. Kritikai jābūt konstruktīvai un cieņpilnai, bez visatļautības un nepārbaudītiem apgalvojumiem.

14.05.2021. atzinums [76] – *TĒK 1.5., 2.1., 2.2., 2.3., 3.2., 3.3., 5.1.; BP 2.2., 3.1., 4.6.*183

Pamats tiesneša pienākumam atstāties no lietas izskatīšanas ir objektīvi pamatoti apstākļi, kas ļauj izdarīt secinājumu, ka pastāv risks attiecībā uz tiesneša neitralitāti konkrētajā lietā.

Tiesneša objektivitāte nav diferencējama pēc izskatāmā jautājuma, bet gan pēc apstākļiem, kas rada šaubas par tiesneša spēju būt objektīvam konkrētajā lietā. Tiesnesis nedrīkst ikvienā sarežģītā lietā vai situācijā meklēt šķietamus iemeslus iespējamai neobjektivitātei, lai atstātos no lietas izskatīšanas.

18.02.2022. atzinums [80] – *TĒK 2.1., 2.2.; LTĒK 2.1., 2.2., 2.3., 3.3.; BP 2.2., 2.3. 3.2.* 207

Par tiesas iekšējiem dokumentiem uzskatāmi tiesneša iesniegumi, lūgumi, informācija tiesas priekšsēdētājam un citi dokumenti, kas saistīti ar tiesas darba organizēšanu.

Tiesas iekšējie dokumenti nav pievienojami lietas materiāliem, ja tie neattiecas uz konkrētas lietas apstākļiem.

Tiesneša un tiesas priekšsēdētāja savstarpējas sarakstes dokumentu ievietošana lietas materiālos, kas norāda uz tiesnešu savstarpējām attiecībām tiesā, var tikt uzskatīta par ētikas pārkāpumu.

27.01.2017. atzinums [44] – *LTĒK 2.3.* 69

Saīsinātā nolēmuma sagatavošanai apspriežu istabā velūtais neilgais laiks nevar būt pamats tiesai pārņemt, ka ir pārkāptas no Tiesnešu uzvedības Bangaloras principiem un Tiesnešu ētikas kodeksa izrietošās pamatvērtības – neatkarība, objektivitāte un godīgums. Laika sprīdis, kādā ir pieņemts nolēmums, pats par sevi nevar būt noteicošs apstāklis šaubām par tiesas objektivitāti, neatkarību un godīgumu. Ir atzīstams, ka tiesnesis, rūpīgi iepazīstoties ar visiem lietas materiāliem, ir pienācīgi sagatavojies lietas izskatīšanai tiesas sēdē. Par tiesneša objektivitāti liecina tas, kā viņš pirmsšķietamo priekšstatu, kas balstīts uz viņa rīcībā esošajiem lietas materiāliem, ir gatavs mainīt tiesas sēdē noskaidroto apstākļu un dzirdēto pamatoto argumentu dēļ.

No tiesnešu ētikas normu viedokļa apstākļi, ka tiesas darbinieks, pildot savus darba pienākumus, uzzina nolēmuma rezolutīvo daļu vēl pirms tās pasludināšanas, nevar radīt šaubas par tiesas objektivitāti vai neatkarību, ja vien nepastāv kādi īpaši apstākļi.

31.08.2018. skaidrojums [60] – *LTEK 2.2., 2.3., 3.8.; BP 1.1., 2.1., 3.1., 3.2., 6.*.....40

Tiesas darba būtība ir pieprasīt tiesību normu ievērošanu no citām personām, tālab katram tiesnesim pašam ir jābūt piemēram pārējiem sabiedrības locekļiem tiesību normu ievērošanā.

Tiesnesis, kurš pilda likumu pēc saviem ieskatiem, proti, izvēlas norādīt vai nenorādīt uz administratīvo imunitāti, rada sabiedrībai priekšstatu par to, ka likumu var arī neievērot.

27.04.2018. skaidrojums [58] – *LTEK 1.2., 2.1., 2.3.*38

Tiesas sēdes vadīšanas stils un komunikācija ar pusēm katram tiesnesim var būt atšķirīga. Tomēr tiesneša izteikumiem, uzdotajiem jautājumiem un sarunai tiesas sēdes laikā ar pusēm ir jābūt cieņpilnai, virzītai uz būtisko lietas apstākļu noskaidrošanu, kas tiesnesim ir nepieciešams nolēmuma taisīšanai.

Tiesnesim jāatturas no kritikas izteikšanas kādai no strīdus pusēm, no personiskā viedokļa izteikšanas par lietas dalībnieka rīcību. Veids, kādā tiesnesis sarunājas ar lietas dalībniekiem, tiesneša lietotie izteicieni un salīdzinājumi nedrīkst radīt iespaidu par tiesneša aizspriedumainu attieksmi pret vienu no pusēm.

07.08.2020. atzinums [70] – *LTEK 1.2., 2.3., 3.8., 3.16.*..... 149

Tiesības uz taisnīgu tiesu ietver arī tiesneša pienākumu pret lietas dalībniekiem izturēties cieņpilni un nodrošināt cieņpilnas attiecības starp lietas dalībniekiem. Cieņpilna attieksme nozīmē arī empātiju un cilvēku objektīvu vajadzību apzināšanu un respektēšanu, tiesnesim piemērojot procesuālās tiesību normas un nosakot lietas dalībniekiem saistošus pienākumus tiesas procesa nodrošināšanā.

Tiesai ir pienākums saprotami un ar pienācīgu izpratni izvērtēt lūgumus par efektīvāku procesa organizēšanu (tostarp dalību tiesas sēdē ar videokonferences starpniecību no cita tiesu nama) un sniegt tam izsvērtu skaidrojumu. Komunikācijai jābūt tādai, lai personām būtu skaidrs tiesas pieņemtā lēmuma un rīcības pamatojums, – šādā veidā tiek veicināta sabiedrības uzticēšanās tiesu varai.

26.11.2021. atzinums [78] – *TĒK preambula, 2.1., 2.2., 2.3., 2.6., 3.1., 3.2., 4.2., 4.3.; BP 2.1., 2.2., 2.4., 3.2., 6.6.* 193

Tiesnesim nav jāslēpj savs amats, taču tiesnesis nedrīkst atsaukties uz savu amatu apstākļos, kuros jebkura persona ir tiesīga lūgt tiesībsargājošo iestāžu aizsardzību vai palīdzību, jo tādā veidā var radīt nepareizu priekšstatu, ka tiesneša amats tiek izmantots nolūkā iegūt sev vai ģimenes locekļiem kādas citām personām nepieejamas priekšrocības.

Tiesnese nav izmantojusi tiesas institūta prestižu, lai apmierinātu savas vai ar viņu saistītu personu privātās intereses, kā arī nav veikusi darbības, kas apkauno tiesas institūtu. Tās nav saistītas ar tiesneša tiešo amata pienākumu pildīšanu, nav ietekmējušas konkrētu tiesas lietu izskatīšanu noteiktajās tiesas sēdēs.

12.01.2018. atzinums [51] – *LTĒK 1., 2.; BP 4.9* 99

Tiesnesim jāpieņem tādi uzvedības ierobežojumi, kas parastam pilsonim var šķist apgrūtināši, turklāt tas jā dara pēc brīvas gribas. Vēl jo vairāk apstākļos, kad valstī izsludināta ārkārtējā situācija un tā ir ļoti smaga, tiesnesim īpaši jāapzinās, kādu signālu sabiedrībai viņš var dot un dod ar savu rīcību, pārkāpjot noteiktos ierobežojumus.

Tiesnesis var kļūdīties, bet nevar sava pārkāpuma attaisnošanai izmantot situāciju, kad viņš pats personīgi nav darījis visu iespējamo un nav pārliecinājies par to, ka viņa rīcība nebūs pretrunā likumā noteiktajam, apzinoties, kāda rīcība no viņa konkrētajā situācijā ir sagaidāma.

02.02.2021. atzinums [73] – *LTĒK 1.2., 1.4., 2.1., 2.4., 2.6., 4.1.; BP 4.2* 164

Tiesnesim jāvērtē, vai nepastāv objektīvi novērtējami apstākļi, kas neatkarīgā vērotājā (lietas dalībniekā) var radīt šaubas par tiešā objekivitāti, kas ir pamats atstāties no lietas izskatīšanas.

Šaubu gadījumā, atstātīt vai neatstātīt sevi no lietas izskatīšanas, tiesnesim pastāv iespēja informēt procesa dalībniekus par konkrētiem apstākļiem, kas varētu apšaubīt tiesneša objekivitāti, lai procesa dalībnieki varētu lemt par noraidījuma pieteikšanu tiesnesim.

28.09.2018. atzinums [61] – *LTĒK 2.3., 3.18.; BP 2., 2.2., 2.3., 2.5., 2.5.3., 4.7* 120

Tiesnesim, lemjot par atstāties no lietas izskatīšanas vai noraidījuma pieņemšanu, jāapsver gan tiesas objekivitātes subjektīvais, gan objektitvais aspekts. Apsverot tiesas objekivitātes objektitvo aspektu, tiesnesim jānorāda apstākļi, kas klie dē informēta un saprātīga vērotāja bažas par tiesneša spējām būt neitrālam un objektitvi izskatīt tādu lietu, par kuras dalībnieka rīcību, kas vērsta uz tiesas ietekmēšanu, tiesnesis ir vērsies tiesībsargājošās iestādēs.

Tiesnesim ikvienā gadījumā rūpīgi jāapsver, vai lietas dalībnieka rīcība, kas to vai citu iemeslu dēļ vērsta uz procesa dezorganizāciju, ir iemesls tiesnesim vērsties policijā ar iesniegumu par tiesas ietekmēšanu, vai tomēr šāda situācija nav risināma un lietas dalībnieka rīcība nav ietekmējama ar likumos paredzētajiem procesuālajiem piespiedu līdzekļiem.

Tiesnesim arī uz lietas dalībnieka provokācijām un manipulācijām jāreaģē profesionāli, ievērojot augstas uzvedības un ētikas normas.

16.06.2023. atzinums [82] – *TĒK 2.1., 2.6., 3.5., 3.6., 4.4.; BP 2.3., 2.5., 3.2., 6.6* 214

Tiesneša amata kompetence nekādā veidā nepieļauj raudzīties uz lietas dalībniekiem no varas pozīcijām. Profesionāls tiesnesis ne tikai pārzina

piemērojamās tiesību normas, bet arī nodrošina, ka cilvēks tiesā nejūtas pazemots. Pēc tiesneša rīcības sabiedrība vērtē viņa spēju izskatīt lietu taisnīgi, neatkarīgi un objektīvi.

Tiesnesim ir jābūt nosvērtam un pacietīgam, iecietīgam, cieņpilnam un laipnam pret procesa dalībniekiem, jāizvairās no vārdiem, žestiem vai citas darbības, ko varētu uztvert kā neobjektivitāti vai aizspriedumu izpausmi. Nekādi apstākļi neattaisno tiesneša nepacietību, neiecietību, aizkaitinājumu un aizvainojošu uzvedību. Tiesnesim ir īpaši jāpieņem, lai viņa personiskās rakstura īpašības neietekmētu lietas izskatīšanu.

16.02.2018. atzinums [54] – *LTĒK 1.3., 1.4., 2.2., 2.3., 3.5., 3.6., 3.7., 3.8.* 108

Tiesneša amats prasa, lai tiesnesis arī ārpus darba laika neaizmirstu par savu statusu un nedarītu neko, kas varētu mazināt cieņu pret tiesu vai liktu apšaubīt tiesneša spēju neatkarīgi un objektīvi pildīt tiesneša pienākumus.

Tiesnesim jāparedz, ka mūsdienu tehnoloģijas rada plašas informācijas izplatīšanas iespējas, informācijas tālāknodošanu privātā un publiskā telpā, kam nevar izsekot un ko nevar ietekmēt.

Tiesneša komunikācijai ar personām sociālajos tīklos un privātajā sarakstē gan pēc satura, gan formas jābūt cieņpilnai neatkarīgi no tā, kā tiesnesis reģistrējies sociālajos tīklos. Citu personu aizvainojoša publiska apspriešana ir tiesneša necienīga rīcība.

19.03.2021. atzinums [74] – *LTĒK 2.1., 2.3., 2.6., 4.1.; BP 2.2., 3.1., 4.6.* 169

Tiesneša ārpustiesas darbībai ir jābūt tādai, lai nerastos šaubas par tiesneša spēju veikt tiesneša pienākumus.

Tiesnesis brīvajā laikā drīkst uzstāties ar referātiem, runām, rakstīt presei, lasīt lekcijas, mācīties un piedalīties citos ārpustiesas pasākumos.

Tiesneša tiešo pienākumu pildīšana ir primāra salīdzinājumā ar citām tiesneša nodarbēm.

Tiesneša dalība Augstskolas Tiesību zinātņu studiju programmu padomes darbā atbilst tiesu sistēmas interesēm, jo šādi celtos juristu kvalifikācija un tiktu nodrošināts kvalificēts juristu darbaspēks.

12.04.2019. skaidrojums [62] – *LTĒK 3.1., 4.1., 4.3., 4.4.; BP 4.11.1., 4.11.4.* 44

Tiesneša dalība pašpārvaldē ir neatņemama tiesneša profesijas sastāvdaļa. Dalība pašpārvaldē nozīmē pārstāvēt citus tiesnešus jautājumos par tiesu sistēmas organizāciju un tiesu varas darbību.

Piedalīšanās pašpārvaldes vēlēšanās nozīmē iekšējās tiesu varas stiprināšanu un mērķu sasniegšanu nākotnē.

Iemesli, lai tiesnesis nepiedalītos pašpārvaldes vēlēšanās, var būt gan subjektīvi, gan objektīvi. Tiesnesim savs darbs jāplāno tā, lai pirms vēlēšanām iepazītos ar kandidātiem un nobalsotu.

Izvirzītā kandidāta atbilstības noteikšanai izstrādājama vienota procedūra, lai noskaidrotu kandidāta kompetenci, profesionālās un cilvēcīgās īpašības. Jāparedz iespēja uzdot kandidātiem jautājumus un iespēju balsojumā atturēties, vai arī balsot pret visiem kandidātiem.

20.11.2020. skaidrojums [71] – *LTEK 1., 2.2.* 55

Tiesneša iecietīga attieksme pret tādu procesa dalībnieku, kurš traucē tiesas procesa efektīvu norisi, varētu tikt iztulkota kā neobjektivitātes izpausme, tiesnesim ir pienākums reaģēt uz šādu uzvedību. Tajā pašā laikā šai reakcijai jāatbilst procesuālajiem noteikumiem, kā arī ētikas normām.

Tiesnesis kā jebkurš cilvēks ir apveltīts ar emocijām, un katrs tiesnesis tiesas sēdī vada citādāk. Arī katram procesa dalībniekam var būt savs uzskats par to, kāda ir piemērota uzvedība un izteiksmes veids tiesas procesa laikā. Tādēļ ne katra tiesneša balss toņā izmaiņa ir vērtējama kā necieņa pret procesa dalībnieku, personiskās attieksmes izrādīšana vai iespējama neobjektivitāte.

13.12.2019. atzinums [64] – *LTEK 3.4., 3.5., 3.6.* 133

Tiesneša neatkarība nav pašmērķīga. Katra individuāla tiesneša uzdevums ir aizsargāt tiesiskas valsts pamatvērtības, nodrošināt taisnīgumu un cilvēktiesību ievērošanu.

Iespējami noteikti individuāli apstākļi, kad personiskais veselības un dzīvības apdraudējums potenciāli var būt tik liels, ka indivīda veselības aizsardzībai ir piešķirama lielāka prioritāte iepretim sabiedrības kopējām interesēm. Taču, kamēr ar spēkā stājušos tiesas spriedumu tiesnešiem noteiktais ierobežojums nav atzīts par nepamatotu, atteikšanās pildīt saistošu pienākumu atzīstama par tiesneša necienīgu. Tiesnesis, kas nepilda pienākumu, kas vērsts uz kopējo sabiedrības interešu nodrošināšanu un valsts funkciju izpildes nepārtrauktību, ar kuru tiek aizsargātas citu cilvēku tiesības uz dzīvību un veselību, apdraud sabiedrības uzticēšanos tiesu varai un valstij kopumā.

Ja tiesnesis tiesneša neatkarības garantiju uztver kā tiesību nepildīt ar rīkojumu noteikto pienākumu, ir pamats šaubām par nevainojamu reputāciju.

14.01.2022. atzinums [79] – *TĒK preambula, 2.1., 5.1.* 202

Tiesneša objektivitāte ir obligāts nosacījums tiesneša pienākumu pienācīgai izpildei.

Objektivitātes princips ir svarīgs elements, lai nodrošinātu uzticēšanos tiesai. Katram tiesnesim demokrātiskā sabiedrībā jārīkojas tā, lai procesa dalībniekos radītu šo uzticēšanos tiesai. Tiesnesim, paļaujoties uz savu subjektīvo uzskatu par spēju izspriest lietu objektīvi, vienlaikus ir jāapsver arī tas, kā konkrētos apstākļus vērtētu neatkarīgs novērotājs, ņemot vērā visus būtiskos apsvērumus, kas varētu radīt šaubas par tiesneša objektivitāti.

Raugoties no neatkarīga novērotāja perspektīvas, apstākļi, ka sākotnēji lietu izskatījušais tiesnesis un tiesnese, kurai lieta jāskata atkārtoti, ir laulātie, var radīt šaubas par tiesas objektivitāti.

Profesionālās ētikas kontekstā nevar neņemt vērā, ka tiesneši, kuri savstarpēji ir laulātie, nav norobežoti ārpus tiesas spriešanas. Lietas dalībniekam subjektīvi var rasties sajūta vai iespaids par to, ka, esot laulāto attiecībās, tiesnešiem var izveidoties vienoti uzskati par lietu kārtību, lojalitāte attiecībā pret otra laulātā viedokli dažādos jautājumos un ka tiesību jautājumi, kaut arī vispārējā tvērumā un nesaistīti ar konkrētu lietu, var tikt pārrunāti ārpus tiesas un par tiem var būt izveidojies vienots viedoklis.

20.03.2020. skaidrojums [67] – *LTĒK 2.3., 2.8., 3.; BP 2.5.*51

Tiesneša objektivitāte ir obligāts nosacījums tiesneša pienākumu pienācīgai izpildei. Tiesneša darbībai un uzvedībai ir jābūt tādai, lai informētam un saprātīgam vērotājam no malas nerastos šaubas par tiesneša objektivitāti.

Juridisko profesiju pārstāvju saskarsmei, ja tai nav personiska rakstura, pašai par sevi no saprātīga vērtētāja viedokļa nevajadzētu radīt šaubas par tiesneša objektivitāti. Tiesnesim ir pamats apsvērt jautājumu par sevis atstatīšanu, ja ar citu juridisko profesiju pārstāvi saista īpaši tuvas un personiskas draudzības attiecības.

07.04.2017. atzinums [48] – *LTĒK 2.3., 2.9.*78

Sk. arī. Komisijas locekļu atsevišķās domas – *LTĒK 2.3.; BP 2.2., 3.1., 3.2.*84

Tiesneša tālākizglītībai ir būtiska nozīme tiesas neatkarības, objektivitātes un kompetences nodrošināšanā, kā arī tiesneša pasargāšanā no nepieļaujāmām ietekmēm.

Dalība mācībās ir tiesneša pienākums. Tiesnesis patstāvīgi izvērtē tiesneša amatam nepieciešamās prasmes un zināšanas un izvēlas to pilnveidošanai un apgūšanai atbilstošas apmācības. Mācību procesam ir jāsekmē tiesneša pienākumu pienācīga veikšana. Tālākizglītošanās nedrīkst kavēt savu un kolēģu profesionālo pienākumu efektīvu izpildi.

Tiesnesim ir pienākums laikus informēt tiesas priekšsēdētāju par plānotajām mācībām. Arī tiesas priekšsēdētājam iebildumi pret dalību mācībās ir jāizsaka savlaicīgi un motivēti. Tiesas priekšsēdētājs tiesneša dalību mācībās var ierobežot tikai izņēmuma kārtā, konstatējot apdraudējumu tiesas darba īstenošanai.

Tiesas priekšsēdētāja pienākums ir izveidot sistēmu, kā noteikt tiesas sastāvu konkrētas lietas izskatīšanai un kā aizvietot tiesnesi, kurš objektīvu iemeslu dēļ nevar piedalīties konkrētas lietas izskatīšanā. Tiesas priekšsēdētājs ir atbildīgs par to, lai tiesnešu slodze nerefērējošā tiesneša pienākumu pildīšanā ir vienmērīga.

27.04.2018. skaidrojums [57] – *LTĒK 3.1., 3.2.; BP 6.3.*33

Tiesneša tiešo pienākumu pildīšana ir primāra, salīdzinājumā ar pārējām tiesneša veiktajām darbībām. Tiesnesim ir saistošs tiesas iestādē noteiktais darba laiks. Tiesas priekšsēdētājam ir tiesības prasīt, lai tiesnesis saskaņo savu prombūtni.

Tiesnesim ir tiesības apmeklēt mācības arī darba laikā, ja tiek nodrošināta profesionālo pienākumu efektīva izpilde, ja tas netraucē tiesas funkciju pienācīgu izpildi, ja mācību process vērsts uz zināšanu pilnveidošanu, prasmju un personīgo spēju nostiprināšanu, kas sekmē tiesneša pienākumu veikšanu.

16.03.2018. skaidrojums [56] – *LTEK 3.1., 4.1.; BP 3.1., 3.2., 4.11.4., 6.3., 6.5* 29

Tiesneša uzvedībai tiesas sēdē ir jābūt tādai, lai stiprinātu tiesu varas neatkarību un godīgumu.

Tiesnesim ir jābūt laipnam pret lietas dalībniekiem, iecietīgam un cieņpilnam, pieprasot līdzīgu attieksmi no prāvniekiem, tiesas personāla un citiem cilvēkiem.

Tiesneša komunikācija paaugstinātā tonī un kliegšana uz lietas dalībniekiem atzīstama par Tiesnešu ētikas kodeksa normu pārkāpumu.

16.02.2018. atzinums [53] – *LTEK 1., 2.2., 2.3., 3.5.; BP 2.1., 6.6* 104

Tiesneša uzvedības standarti kalpo tam, lai nodrošinātu tiesības uz taisnīgu tiesu. Taisnīgs tiesas process nozīmē cieņpilnu attieksmi pret personu, kura atrodas tiesas zālē. Katra tiesneša uzvedība atstāj iespaidu uz sabiedrības viedokli par tiesu varu un sekmē vai grauj tiesu varas autoritāti.

Aizrādījumu izteikšana pieklājīgā, savaldīgā un korektā formā atbilst tiesneša uzvedības standartiem tiesas procesa laikā.

Tiesnesis nedrīkst radīt priekšstatu, ka ir aizspriedumains un līdz ar to neobjektīvs. Tiesneša sarunai ar pusēm jābūt virzītai uz būtisko lietas apstākļu noskaidrošanu. Tiesnesim jābūt noturīgam pret jebkādam procesā iesaistīto personu provokācijām, uz tām jāreaģē cieņpilni un profesionāli, atturoties no kritikas, kas var radīt šaubas par tiesneša neitralitāti. Tiesnesim jāatturas paust personisko viedokli un komentēt procesa dalībnieku izskatu vai uzvedību.

13.11.2020. atzinums [72] – *LTEK 1.3., 1.4., 2.3., 3.5., 3.7., 3.8.; BP 2.1., 2.2., 2.4., 6.6* 155

Tiesnešu ētikas komisija nav kompetenta pēc būtības pārbaudīt iespējamus profesionālos pārkāpumus, kurus tiesneša amata kandidāts varētu būt pieļāvis pirms stāšanās tiesneša amatā. Tomēr Tiesnešu ētikas komisijas kompetencē ietilpst izvērtēt iespējamus reputācijas riskus tiesneša amata atbilstībai.

Viens no priekšnosacījumiem sabiedrības cieņas un uzticības iegūšanai ir tiesneša rīcības atbilstība likuma, ētikas un morāles normām. Reputācijas izvērtēšanā svarīgi ir fakti, kas varētu likt šaubīties par personas uzticamību, godprātību un spēju neatkarīgi pieņemt lēmumus. Ziņas par faktiem ir nošķiramas no viedokļa. Tikai fakti ir pakļaujami pārbaudei, pretēji izskanējušam viedoklim.

Vispusīgi nepārbaudītas informācijas un tendencioza viedokļa publiska paušana var radīt nepamatotas šaubas par tiesneša godprātību, kas savukārt var ietekmēt sabiedrības uzticēšanos tiesu varai kopumā.

06.05.2021. atzinums [75] – *TĒK preambula, 1., 1.5., 2.*..... 176

Tiesnešu ētikas komisijas kompetencē neietilpst likuma "Par tiesu varu" normu piemērošanas skaidrojums par plānoto lietu izskatīšanu tiesas sēdē saistībā ar izskatāmo lietu prioritāti.

Risinot jautājumus par tiesas sēžu organizēšanu dažādās tiesās lietā, kurās piedalās vieni un tie paši lietas dalībnieki, sekmējama un atbalstāma tiesnešu koleģiāla savstarpēja komunikācija, nepieciešamības gadījumos iesaistot tiesas priekšsēdētāju.

Vēstules sūtīšana citam tiesnesim, uzdodot jautājumus par viņa rīcību, nosakot lietas iztiesāšanas laiku, kas sakrīt ar tiesneša noteikto, un šādas vēstules nosūtīšana arī lietās iesaistītajam aizstāvim, neatbilst tiesneša profesionālajai ētikai un tiesneša kompetencei.

17.01.2020. skaidrojums [65] – *LTEK 1.4., 3., 3.17.*..... 47

Tiesnešu ētiskās uzvedības standartiem ir izvirzītas augstākas prasības, nekā citiem sabiedrības locekļiem, bet, tāpat kā visi pārējie pilsoņi, tiesnesis bauda Latvijas Republikas Satversmē garantētās pamattiesības, tostarp tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību.

Tiesnesim nav jāslēpj savs amats, bet tiesnesis nedrīkst atsaukties uz savu amatu, lūdzot tiesībsargājošo iestāžu aizsardzību vai palīdzību, risinot privātu sadzīvisku konfliktu. Tādā veidā tiesnesis var radīt nepareizu priekšstatu, ka tiesneša amats tiek izmantots nolūkā iegūt priekšrocības sev vai ģimenes locekļiem.

17.03.2017. atzinums [47] – *LTEK 2.8.; BP 3.1., 4.9.*..... 75

Vadot tiesas sēdi, tiesnesim jādarbojas likumā noteikto tiesību un pienākumu robežās, visas situācijas tiesas zālē risinot ar likumā paredzēto procesuālo līdzekļu palīdzību, nevis aizstājot tos ar komentāriem par tiesneša personisko viedokli un skaidrojumiem par lietas dalībnieku uzvedību.

Pieteikuma vai apsūdzības juridiskais vērtējums tiesnesim jāsniedz nolēmumā, izvērtējot pušu un procesa dalībnieku paskaidrojumus, kā arī pierādījumus, nevis ar sadzīvisku komentāru palīdzību tiesas zālē.

Tiesnesis nedrīkst aizbildināties ar laika trūkumu un nākamās tiesas sēdes kavēšanu, aizskarot lietas dalībnieku procesuālās tiesības.

13.07.2018. atzinums [59] – *LTEK 1.3., 1.4., 2.2., 2.3., 3.6., 3.8.; BP 2.1., 6.6.*..... 114

Vadot tiesas sēdi, tiesnesim jādarbojas likumā noteikto tiesību un pienākumu robežās, visas situācijas tiesas zālē risinot ar likumā paredzēto procesuālo līdzekļu palīdzību. Saruna ar procesa dalībniekiem var būt atvērta, vērsta uz

lietā būtisko apstākļu noskaidrošanu, taču tā nedrīkst būt vaļīga, nolaižoties līdz sadzīvīskam līmenim.

08.05.2020. atzinums [69] – *LTĒK 2.3., 3., 3.5., 3.7., 3.8.; BP 1.1., 2.1., 2.2., 2.4.* 144

3. KANONS Objektivitāte

Lemjot par noraidījuma pieņemšanu vai atstatīšanos, tiesnesim ir pienākums saglabāt konsekvenci, proti, lemjot par apšaubīto objektivitāti, identiskus un salīdzināmus apstākļus izvērtēt vienveidīgi, izslēdzot šaubas par jebkādu tiešu vai netiešu ārēju ietekmi vai spiedienu uz tiesnesi, vai arī paša ieinteresētību neskatīt konkrētu lietu.

Nav pieļaujams, ka, vērtējot subjektīvo un objektīvo kritēriju, tiesnesis vienus un tos pašus faktus traktē atšķirīgi, nonākot pie diametrāli pretējiem secinājumiem par savu spēju neatkarīgi un objektīvi izskatīt lietu.

Tiesnesis nedrīkst bez objektīva pamata pret sevi vērsto kritiku vai viņa darbā atklātās kļūdas pozicionēt kā tādu reputācijas zaudēšanu, kas liedz viņam turpināt godprātīgi pildīt tiesneša pienākumus. Pat pienākums ievērot zināmu diskretumu un nespēja aizsargāties pret kritiku nedrīkst likt tiesnesim pašam apšaubīt savas spējas godprātīgi pildīt tiesneša darbu vai pieļaut radīt sabiedrībai priekšstatu, ka tiesnesis vairs nespēj objektīvi un taisnīgi spriest tiesu.

17.02.2023. skaidrojums [81] – *TĒK 1.2.; BP 2.5.* 61

Lietas sarežģītība un sabiedrības pastiprināta uzmanība konkrētai lietai nav objektīvs atstatīšanās pamats. Tiesnesis nedrīkst ietekmēties no sabiedrības protestiem un bailēm no kritikas – tā tiek apliecināta tiesneša neatkarība no jebkādas ietekmes.

Nepamatota atstatīšanās nav koleģiāla pret citiem tiesnešiem.

14.02.2020. atzinums [66] – *LTĒK 1.2., 2.1., 2.2., 2.3., 3.3.; BP 1., 1.4., 2., 2.2., 2.3.* 136

Nav pieļaujamas *ex parte* sarunas par neizspriestas lietas apstākļiem ar vienu no lietas dalībniekiem ārpus tiesas zāles, saziņa ar vienu lietas dalībnieku tiesas zālē, liedzot otrai pusei dzirdēt sarunu un tajā piedalīties neatkarīgi no tā, kāds ir bijis sarunas mērķis, kā arī tāda tiesneša rīcība tiesas zālē, kas vienam lietas dalībniekam ļauj uzskatīt, ka tiesnesis ir personīgi pazīstams ar otra lietas dalībnieka aizstāvi.

11.10.2019. atzinums [63] – *LTĒK 2.3., 3.8., 3.9.; BP 2., 2.2.* 129

Neatkarīga un objektīva tiesa ir tiesiskas valsts būtisks elements. Tiesu vara sekmīgi var darboties tikai tad, ja tā bauda sabiedrības uzticību, un sekmīgas tiesu darbības pamatā cita starpā ir arī attiecības, kas balstītas uz cieņu starp tiesu varu un izpildvaru.

Uzticēšanos tiesu varai ietekmē katra tiesneša rīcība.

Tiesnesim kā jebkurai sabiedrības loceklim ir tiesības uz vārda brīvību. Tomēr tiesnesim jāpatur prātā tiesneša ētiskajai uzvedībai izvirzītās augstākās prasības un amatam piemītošie ierobežojumi paust savus uzskatus gadījumos, kad varētu tikt mazināta tiesu varas autoritāte. Kritikai jābūt konstruktīvai un cieņpilnai, bez visatļautības un nepārbaudītiem apgalvojumiem.

14.05.2021. atzinums [76] – *TĒK 1.5., 2.1., 2.2., 2.3., 3.2., 3.3., 5.1.; BP 2.2., 3.1., 4.6.* 183

Saīsinātā nolēmuma sagatavošanai apspriežu istabā veltītais neilgais laiks nevar būt pamats tiesai pārņemt, ka ir pārkāptas no Tiesnešu uzvedības Bangaloras principiem un Tiesnešu ētikas kodeksa izrietošās pamatvērtības – neatkarība, objektivitāte un godīgums. Laika sprādis, kādā ir pieņemts nolēmums, pats par sevi nevar būt noteicošs apstākļi šaubām par tiesas objektivitāti, neatkarību un godīgumu. Ir atzīstams, ka tiesnesis, rūpīgi iepazīstoties ar visiem lietas materiāliem, ir pienācīgi sagatavojies lietas izskatīšanai tiesas sēdē. Par tiesneša objektivitāti liecina tas, kā viņš pirmsšķietamo priekšstatu, kas balstīts uz viņa rīcībā esošajiem lietas materiāliem, ir gatavs mainīt tiesas sēdē noskaidroto apstākļu un dzirdēto pamatoto argumentu dēļ.

No tiesnešu ētikas normu viedokļa apstākļi, ka tiesas darbinieks, pildot savus darba pienākumus, uzzina nolēmuma rezolutīvo daļu vēl pirms tās pasludināšanas, nevar radīt šaubas par tiesas objektivitāti vai neatkarību, ja vien nepastāv kādi īpaši apstākļi.

31.08.2018. skaidrojums [60] – *LTĒK 2.2., 2.3., 3.8.; BP 1.1., 2.1., 3.1., 3.2., 6.*40

Tiesas sēdes vadīšanas stils un komunikācija ar pusēm katram tiesnesim var būt atšķirīga. Tomēr tiesneša izteikumiem, uzdotajiem jautājumiem un sarunai tiesas sēdes laikā ar pusēm ir jābūt cieņpilnai, virzītai uz būtisko lietas apstākļu noskaidrošanu, kas tiesnesim ir nepieciešams nolēmuma taisīšanai.

Tiesnesim jāatturas no kritikas izteikšanas kādai no strīdus pusēm, no personiskā viedokļa izteikšanas par lietas dalībnieka rīcību. Veids, kādā tiesnesis sarunājas ar lietas dalībniekiem, tiesneša lietotie izteicieni un salīdzinājumi nedrīkst radīt iespaidu par tiesneša aizspriedumainu attieksmi pret vienu no pusēm.

07.08.2020. atzinums [70] – *LTĒK 1.2., 2.3., 3.8., 3.16.* 149

Tiesības uz taisnīgu tiesu ietver arī tiesneša pienākumu pret lietas dalībniekiem izturēties cieņpilni un nodrošināt cieņpilnas attiecības starp lietas dalībniekiem. Cieņpilna attieksme nozīmē arī empātiju un cilvēku objektīvu vajadzību apzināšanu un respektēšanu, tiesnesim piemērojot procesuālās tiesību normas un nosakot lietas dalībniekiem saistošus pienākumus tiesas procesa nodrošināšanā.

Tiesai ir pienākums saprotami un ar pienācīgu izpratni izvērtēt lūgumus par efektīvāku procesa organizēšanu (tostarp dalību tiesas sēdē ar videokonferences starpniecību no cita tiesu nama) un sniegt tam izsvērtu skaidrojumu.

Komunikācijai jābūt tādai, lai personām būtu skaidrs tiesas pieņemtā lēmuma un rīcības pamatojums, – šādā veidā tiek veicināta sabiedrības uzticēšanās tiesu varai.

26.11.2021. atzinums [78] – *TĒK preambula, 2.1., 2.2., 2.3., 2.6., 3.1., 3.2., 4.2., 4.3.; BP 2.1., 2.2., 2.4., 3.2., 6.6.* 193

Tiesnesim ir saprātīgi jācenšas pārliecināt lietas dalībniekus par izlīguma nepieciešamību. Tiesnesim nav aizliegts izteikt viedokli par lietā piemērojamajām tiesību normām un faktiem. To, kādi izteikumi ir pieļaujami, noteic konkrētās lietas apstākļi. Tomēr tie nedrīkst radīt kādam no lietas dalībniekiem iespaidu, ka viņa argumenti netiek uzklausti un nevar ietekmēt lietas iznākumu.

Tiesnesim jāatturas no kategoriskā formā pausta viedokļa par lietas iznākumu.

28.02.2017. atzinums [45] – *LTĒK 3.8.; BP 2.* 71

Tiesnesim jāpieņem tādi uzvedības ierobežojumi, kas parastam pilsonim var šķist apgrūtinoši, turklāt tas jādara pēc brīvas gribas. Vēl jo vairāk apstākļos, kad valstī izsludināta ārkārtējā situācija un tā ir ļoti smaga, tiesnesim īpaši jāapzinās, kādu signālu sabiedrībai viņš var dot un dod ar savu rīcību, pārkāpjot noteiktos ierobežojumus.

Tiesnesis var kļūdīties, bet nevar sava pārkāpuma attaisnošanai izmantot situāciju, kad viņš pats personīgi nav darījis visu iespējamo un nav pārliecinājies par to, ka viņa rīcība nebūs pretrunā likumā noteiktajam, apzinoties, kāda rīcība no viņa konkrētajā situācijā ir sagaidāma.

02.02.2021. atzinums [73] – *LTĒK 1.2., 1.4., 2.1., 2.4., 2.6., 4.1.; BP 4.2.* 164

Tiesnesim jāvērtē, vai nepastāv objektīvi novērtējami apstākļi, kas neatkarīgā vērotājā (lietas dalībniekā) var radīt šaubas par tieša objektivitāti, kas ir pamats atstatīties no lietas izskatīšanas.

Šaubu gadījumā, atstatīt vai neatstatīt sevi no lietas izskatīšanas, tiesnesim pastāv iespēja informēt procesa dalībniekus par konkrētiem apstākļiem, kas varētu apšaubīt tiesneša objektivitāti, lai procesa dalībnieki varētu lemt par noraidījuma pieteikšanu tiesnesim.

28.09.2018. atzinums [61] – *LTĒK 2.3., 3.18.; BP 2., 2.2., 2.3., 2.5., 2.5.3., 4.7.* 120

Tiesnesim, lemjot par atstatīšanos no lietas izskatīšanas vai noraidījuma pieņemšanu, jāapsver gan tiesas objektivitātes subjektīvais, gan objektīvais aspekts. Apsverot tiesas objektivitātes objektīvo aspektu, tiesnesim jānorāda apstākļi, kas kļūdē informēta un saprātīga vērotāja bažas par tiesneša spējam būt neitrālam un objektīvi izskatīt tādu lietu, par kuras dalībnieka rīcību, kas vērsta uz tiesas ietekmēšanu, tiesnesis ir vērsies tiesībsargājošās iestādēs.

Tiesnesim ikvienā gadījumā rūpīgi jāapsver, vai lietas dalībnieka rīcība, kas to vai citu iemeslu dēļ vērsta uz procesa dezorganizāciju, ir iemesls tiesnesim vērsties policijā ar iesniegumu par tiesas ietekmēšanu, vai tomēr šāda situācija

nav risināma un lietas dalībnieka rīcība nav ietekmējama ar likumos paredzētajiem procesuālajiem piespiedu līdzekļiem.

Tiesnesim arī uz lietas dalībnieka provokācijām un manipulācijām jāreaģē profesionāli, ievērojot augstas uzvedības un ētikas normas.

16.06.2023. atzinums [82] – *TĒK 2.1., 2.6., 3.5., 3.6., 4.4.; BP 2.3., 2.5., 3.2., 6.6.* 214

Tiesneša amata kompetence nekādā veidā nepieļauj raudzīties uz lietas dalībniekiem no varas pozīcijām. Profesionāls tiesnesis ne tikai pārzina piemērojamās tiesību normas, bet arī nodrošina, ka cilvēks tiesā nejūtas pazemots. Pēc tiesneša rīcības sabiedrība vērtē viņa spēju izskatīt lietu taisnīgi, neatkarīgi un objektīvi.

Tiesnesim ir jābūt nosvērtam un pacietīgam, iecietīgam, cieņpilnam un laipnam pret procesa dalībniekiem, jāizvairās no vārdiem, žestiem vai citas darbības, ko varētu uztvert kā neobjektivitāti vai aizspriedumu izpausmi. Nekādi apstākļi neattaisno tiesneša nepacietību, neiecietību, aizkaitinājumu un aizvainojošu uzvedību. Tiesnesim ir īpaši jāpiedomā, lai viņa personiskās rakstura īpašības neietekmētu lietas izskatīšanu.

16.02.2018. atzinums [54] – *LTĒK 1.3., 1.4., 2.2., 2.3., 3.5., 3.6., 3.7., 3.8.* 108

Tiesneša amats prasa, lai tiesnesis arī ārpus darba laika neaizmirstu par savu statusu un nedarītu neko, kas varētu mazināt cieņu pret tiesu vai liktu apšaubīt tiesneša spēju neatkarīgi un objektīvi pildīt tiesneša pienākumus.

Tiesnesim jāparedz, ka mūsdienu tehnoloģijas rada plašas informācijas izplatīšanas iespējas, informācijas tālāk nodošanu privātā un publiskā telpā, kam nevar izsekot un ko nevar ietekmēt.

Tiesneša komunikācijai ar personām sociālajos tīklos un privātajā sarakstē gan pēc satura, gan formas jābūt cieņpilnai neatkarīgi no tā, kā tiesnesis reģistrējies sociālajos tīklos. Citu personu aizvainojoša publiska apspriešana ir tiesneša necienīga rīcība.

19.03.2021. atzinums [74] – *LTĒK 2.1., 2.3., 2.6., 4.1.; BP 2.2., 3.1., 4.6.* 169

Tiesneša ārpus tiesas darbībai ir jābūt tādai, lai nerastos šaubas par tiesneša spēju veikt tiesneša pienākumus.

Tiesnesis brīvā laikā drīkst uzstāties ar referātiem, runām, rakstīt preseī, lasīt lekcijas, mācīties un piedalīties citos ārpus tiesas pasākumos.

Tiesneša tiešo pienākumu pildīšana ir primāra salīdzinājumā ar citām tiesneša nodarbēm.

Tiesneša dalība Augstskolas Tiesību zinātņu studiju programmu padomes darbā atbilst tiesu sistēmas interesēm, jo šādi celtos juristu kvalifikācija un tiktu nodrošināts kvalificēts juristu darbaspēks.

12.04.2019. skaidrojums [62] – *LTĒK 3.1., 4.1., 4.3., 4.4.; BP 4.11.1., 4.11.4.* 44

Tiesneša objektivitāte ir obligāts nosacījums tiesneša pienākumu pienācīgai izpildei.

Objektivitātes princips ir svarīgs elements, lai nodrošinātu uzticēšanos tiesai. Katram tiesnesim demokrātiskā sabiedrībā jārikojas tā, lai procesa dalībniekos radītu šo uzticēšanos tiesai. Tiesnesim, ļaujoties uz savu subjektīvo uzskatu par spēju izspriest lietu objektīvi, vienlaikus ir jāapsver arī tas, kā konkrētos apstākļus vērtētu neatkarīgs novērotājs, ņemot vērā visus būtiskos apsvērumus, kas varētu radīt šaubas par tiesneša objektivitāti.

Raugoties no neatkarīga novērotāja perspektīvas, apstākļi, ka sākotnēji lietu izskatījušais tiesnesis un tiesnese, kurai lieta jāskata atkārtoti, ir laulātie, var radīt šaubas par tiesas objektivitāti.

Profesionālās ētikas kontekstā nevar neņemt vērā, ka tiesneši, kuri savstarpēji ir laulātie, nav norobežoti ārpus tiesas spriešanas. Lietas dalībniekam subjektīvi var rasties sajūta vai iespaids par to, ka, esot laulāto attiecībās, tiesnešiem var izveidoties vienoti uzskati par lietu kārtību, lojalitāte attiecībā pret otra laulātā viedokli dažādos jautājumos un ka tiesību jautājumi, kaut arī vispārējā tvērumā un nesaistīti ar konkrētu lietu, var tikt pārrunāti ārpus tiesas un par tiem var būt izveidojies vienots viedoklis.

20.03.2020. skaidrojums [67] – *LTEK 2.3., 2.8., 3.; BP 2.5.*51

Tiesneša objektivitāte ir obligāts nosacījums tiesneša pienākumu pienācīgai izpildei. Tā izpaužas ne tikai pieņemtā nolēmuma saturā, bet arī visās procesuālajās darbībās, kas nepieciešamas attiecīgu nolēmumu pieņemšanā. Tiesneša objektivitāti var apšaubīt tikai tad, ja uz to norāda objektīvi pamatoti fakti, turklāt tie jāvērtē katrā konkrētā gadījumā, ņemot vērā konkrēto apstākļu raksturu, apjomu, nozīmīgumu.

Darījumu attiecību pastāvēšana kaut kad pagātnē nevar uz mūžu "diskvalificēt" amatpersonu no konkrētu pienākumu pildīšanas attiecībā pret noteiktiem subjektiem.

Piesardzīgi būtu jāattiecas pret tiesneša objektivitātes apšaubīšanu lietā tādēļ vien, ka tiesnesis kādreiz ir paudis viedokli par tādu pašu tiesību jautājumu, kāds risināms konkrētā lietā, jo pretējā gadījumā katrs spriedums vai zinātniska publikācija, kur izgaismojas tiesneša viedoklis par tiesību jautājumu, būtu pamats tiesneša objektivitātes apšaubīšanai. Minētais, protams, neizslēdz pušu tiesības pieteikt noraidījumu tiesai, attiecīgi to pamatojot.

17.03.2017. skaidrojums [46] – *LTEK 2.3.*15

Tiesneša objektivitāte ir obligāts nosacījums tiesneša pienākumu pienācīgai izpildei. Tiesneša darbībai un uzvedībai ir jābūt tādai, lai informētam un saprātīgam vērotājam no malas nerastos šaubas par tiesneša objektivitāti.

Juridisko profesiju pārstāvju saskarsmei, ja tai nav personiska rakstura, pašai par sevi no saprātīga vērtētāja viedokļa nevajadzētu radīt šaubas par tiesneša

objektivitāti. Tiesnesim ir pamats apsvērt jautājumu par sevis atstatīšanu, ja ar citu juridisko profesiju pārstāvi saista īpaši tuvas un personiskas draudzības attiecības.

07.04.2017. atzinums [48] – *LTĒK 2.3., 2.9.* 78

Sk. arī. Komisijas locekļu atsevišķās domas – *LTĒK 2.3.; BP 2.2., 3.1., 3.2.* 84

Tiesneša tiešo pienākumu pildīšana ir primāra, salīdzinājumā ar pārējām tiesneša veiktajām darbībām. Tiesnesim ir saistošs tiesas iestādē noteiktais darba laiks. Tiesas priekšsēdētājam ir tiesības prasīt, lai tiesnesis saskaņo savu prombūtni.

Tiesnesim ir tiesības apmeklēt mācības arī darba laikā, ja tiek nodrošināta profesionālo pienākumu efektīva izpilde, ja tas netraucē tiesas funkciju pienācīgu izpildi, ja mācību process vērsts uz zināšanu pilnveidošanu, prasmju un personīgo spēju nostiprināšanu, kas sekmē tiesneša pienākumu veikšanu.

16.03.2018. skaidrojums [56] – *LTĒK 3.1., 4.1.; BP 3.1., 3.2., 4.11.4., 6.3., 6.5.* 29

Tiesneša uzvedības standarti kalpo tam, lai nodrošinātu tiesības uz taisnīgu tiesu. Taisnīgs tiesas process nozīmē cieņpilnu attieksmi pret personu, kura atrodas tiesas zālē. Katra tiesneša uzvedība atstāj iespaidu uz sabiedrības viedokli par tiesu varu un sekmē vai grauj tiesu varas autoritāti.

Aizrādījumu izteikšana pieklājīgā, savaldīgā un korektā formā atbilst tiesneša uzvedības standartiem tiesas procesa laikā.

Tiesnesis nedrīkst radīt priekšstatu, ka ir aizspriedumains un līdz ar to neobjektīvs. Tiesneša sarunai ar pusēm jābūt virzītai uz būtisko lietas apstākļu noskaidrošanu. Tiesnesim jābūt noturīgam pret jebkādam procesā iesaistīto personu provokācijām, uz tām jāreaģē cieņpilni un profesionāli, atturoties no kritikas, kas var radīt šaubas par tiesneša neitralitāti. Tiesnesim jāatturas paust personisko viedokli un komentēt procesa dalībnieku izskatu vai uzvedību.

13.11.2020. atzinums [72] – *LTĒK 1.3., 1.4., 2.3., 3.5., 3.7., 3.8.; BP 2.1., 2.2., 2.4., 6.6.* 155

Tiesnešiem nav pamata atstatīties no vienveidīgu lietu izskatīšanas, ja kasācijas instance atcēlusī spriedumu citā lietā. Saprātīgā vērotājā tam nevajadzētu radīt pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti.

16.02.2018. skaidrojums [52] – *BP 2.5., 2.3.* 21

Vadot tiesas sēdi, tiesnesim jādarbojas likumā noteikto tiesību un pienākumu robežās, visas situācijas tiesas zālē risinot ar likumā paredzēto procesuālo līdzekļu palīdzību, nevis aizstājot tos ar komentāriem par tiesneša personisko viedokli un skaidrojumiem par lietas dalībnieku uzvedību.

Pieteikuma vai apsūdzības juridiskais vērtējums tiesnesim jāsniedz nolēmumā, izvērtējot pušu un procesa dalībnieku paskaidrojumus, kā arī pierādījumus, nevis ar sadzīvisku komentāru palīdzību tiesas zālē.

Tiesnesis nedrīkst aizbildināties ar laika trūkumu un nākamās tiesas sēdes kavēšanu, aizskarot lietas dalībnieku procesuālās tiesības.

13.07.2018. atzinums [59] – *LTĒK 1.3., 1.4., 2.2., 2.3., 3.6., 3.8.; BP 2.1., 6.6.* 114

Vadot tiesas sēdi, tiesnesim jādarbojas likumā noteikto tiesību un pienākumu robežās, visas situācijas tiesas zālē risinot ar likumā paredzēto procesuālo līdzekļu palīdzību. Saruna ar procesa dalībniekiem var būt atvērta, vērsta uz lietā būtisko apstākļu noskaidrošanu, taču tā nedrīkst būt vaļīga, nolaižoties līdz sadzīviskam līmenim.

08.05.2020. atzinums [69] – *LTĒK 2.3., 3., 3.5., 3.7., 3.8.; BP 1.1., 2.1., 2.2., 2.4.* 144

4. KANONS

Kompetence

Katram tiesnesim pašam ir jā rūpējas par to, lai, pildot tiesneša pienākumus, viņš gan ievērotu tiesību normas, gan arī savus pienākumus pildītu ar pienācīgu rūpību. Tiesnesim savs darbs ir jāorganizē efektīvi un tiesības lūgt lietu pārdali jāizmanto godprātīgi.

Tiesas priekšsēdētājam lietu sadalē un aprītē ir jānodrošina tāda kārtība, lai neviens tiesnesis netiktu lietu sadales vai aprītes kārtības dēļ nostādīts situācijā, kad viņam ir jāizvēlas, vai nu ievērot likumā noteiktos procesuālos termiņus, bet neizvērtēt visus būtiskos apstākļus rūpīgi, vai arī rūpīgi izvērtēt visus nolēmuma pieņemšanai būtiskos apstākļus, bet neievērot likumā noteikto procesuālo termiņu. Līdz ar to tiesas priekšsēdētājam ir rūpīgi jāseko lietu sadalei pirms tiesneša atvaļinājuma vai citas plānotas prombūtnes, lai nerastos situācija, kad tiesnesis var izpildīt tikai vienu no iepriekš minētajiem pienākumiem.

16.03.2018. skaidrojums [55] – *LTEK 1.2., 2.1., 2.3., 3.6., 3.11.*25

Tiesības uz taisnīgu tiesu ietver arī tiesneša pienākumu pret lietas dalībniekiem izturēties cieņpilni un nodrošināt cieņpilnas attiecības starp lietas dalībniekiem. Cieņpilna attieksme nozīmē arī empātiju un cilvēku objektīvu vajadzību apzināšanu un respektēšanu, tiesnesim piemērojot procesuālās tiesību normas un nosakot lietas dalībniekiem saistošus pienākumus tiesas procesa nodrošināšanā.

Tiesai ir pienākums saprotami un ar pienācīgu izpratni izvērtēt lūgumus par efektīvāku procesa organizēšanu (tostarp dalību tiesas sēdē ar videokonferences starpniecību no cita tiesu nama) un sniegt tam izsvērtu skaidrojumu.

Komunikācijai jābūt tādai, lai personām būtu skaidrs tiesas pieņemtā lēmuma un rīcības pamatojums, – šādā veidā tiek veicināta sabiedrības uzticēšanās tiesu varai.

26.11.2021. atzinums [78] – *TĒK preambula, 2.1., 2.2., 2.3., 2.6., 3.1., 3.2., 4.2., 4.3.; BP 2.1., 2.2., 2.4., 3.2., 6.6.* 193

Tiesnesim, lemjot par atstatīšanos no lietas izskatīšanas vai noraidījuma pieņemšanu, jāapsver gan tiesas objektivitātes subjektīvais, gan objektīvais aspekts. Apsverot tiesas objektivitātes objektīvo aspektu, tiesnesim jānorāda apstākļi, kas kļiedē informēta un saprātīga vērotāja bažas par tiesneša spējām būt neitrālam un objektīvi izskatīt tādu lietu, par kuras dalībnieka rīcību, kas vērsta uz tiesas ietekmēšanu, tiesnesis ir vērsies tiesībsargājošās iestādēs.

Tiesnesim ikvienā gadījumā rūpīgi jāapsver, vai lietas dalībnieka rīcība, kas to vai citu iemeslu dēļ vērsta uz procesa dezorganizāciju, ir iemesls tiesnesim vērsties policijā ar iesniegumu par tiesas ietekmēšanu, vai tomēr šāda situācija nav risināma un lietas dalībnieka rīcība nav ietekmējama ar likumos paredzētajiem procesuālajiem piespiedu līdzekļiem.

Tiesnesim arī uz lietas dalībnieka provokācijām un manipulācijām jāreaģē profesionāli, ievērojot augstas uzvedības un ētikas normas.

16.06.2023. atzinums [82] – *TĒK 2.1., 2.6., 3.5., 3.6., 4.4.; BP 2.3., 2.5., 3.2., 6.6.* 214

Tiesneša amata kompetence nekādā veidā nepieļauj raudzīties uz lietas dalībniekiem no varas pozīcijām. Profesionāls tiesnesis ne tikai pārzina piemērojamās tiesību normas, bet arī nodrošina, ka cilvēks tiesā nejūtas pazemots. Pēc tiesneša rīcības sabiedrība vērtē viņa spēju izskatīt lietu taisnīgi, neatkarīgi un objektīvi.

Tiesnesim ir jābūt nosvērtam un pacietīgam, iecietīgam, cienpilnam un laipnam pret procesa dalībniekiem, jāizvairās no vārdiem, žestiem vai citas darbības, ko varētu uztvert kā neobjektivitāti vai aizspriedumu izpausmi. Nekādi apstākļi neattaisno tiesneša nepacietību, neiecietību, aizkaitinājumu un aizvainojošu uzvedību. Tiesnesim ir īpaši jāpieņem, lai viņa personiskās rakstura īpašības neietekmētu lietas izskatīšanu.

16.02.2018. atzinums [54] – *LTEK 1.3., 1.4., 2.2., 2.3., 3.5., 3.6., 3.7., 3.8.* 108

Tiesneša iecietīga attieksme pret tādu procesa dalībnieku, kurš traucē tiesas procesa efektīvu norisi, varētu tikt iztulkota kā neobjektivitātes izpausme, tiesnesim ir pienākums reaģēt uz šādu uzvedību. Tajā pašā laikā šai reakcijai jāatbilst procesuālajiem noteikumiem, kā arī ētikas normām.

Tiesnesis kā jebkurš cilvēks ir apveltīts ar emocijām, un katrs tiesnesis tiesas sēdī vada citādāk. Arī katram procesa dalībniekam var būt savs uzskats par to, kāda ir piemērota uzvedība un izteiksmes veids tiesas procesa laikā. Tādēļ ne katra tiesneša balss toņa izmaiņa ir vērtējama kā necieņa pret procesa dalībnieku, personiskās attieksmes izrādīšana vai iespējama neobjektivitāte.

13.12.2019. atzinums [64] – *LTEK 3.4., 3.5., 3.6.* 133

Tiesneša tālākizglītībai ir būtiska nozīme tiesas neatkarības, objektivitātes un kompetences nodrošināšanā, kā arī tiesneša pasargāšanā no nepieļaujamām ietekmēm.

Dalība mācībās ir tiesneša pienākums. Tiesnesis patstāvīgi izvērtē tiesneša amatam nepieciešamās prasmes un zināšanas un izvēlas to pilnveidošanai un apgūšanai atbilstošas apmācības. Mācību procesam ir jāsekmē tiesneša pienākumu pienācīga veikšana. Tālākizglītošanās nedrīkst kavēt savu un kolēģu profesionālo pienākumu efektīvu izpildi.

Tiesnesim ir pienākums laikus informēt tiesas priekšsēdētāju par plānotajām mācībām. Arī tiesas priekšsēdētājam iebildumi pret dalību mācībās ir jāizsaka savlaicīgi un motivēti. Tiesas priekšsēdētājs tiesneša dalību mācībās var ierobežot tikai izņēmuma kārtā, konstatējot apdraudējumu tiesas darba īstenošanai.

Tiesas priekšsēdētāja pienākums ir izveidot sistēmu, kā noteikt tiesas sastāvu konkrētas lietas izskatīšanai un kā aizvietot tiesnesi, kurš objektīvu iemeslu dēļ nevar piedalīties konkrētas lietas izskatīšanā. Tiesas priekšsēdētājs ir atbildīgs par to, lai tiesnešu slodze nerefērējošā tiesneša pienākumu pildīšanā ir vienmērīga.

27.04.2018. skaidrojums [57] – *LTĒK 3.1., 3.2.; BP 6.3.*33

Tiesneša tiešo pienākumu pildīšana ir primāra, salīdzinājumā ar pārējām tiesneša veiktajām darbībām. Tiesnesim ir saistošs tiesas iestādē noteiktais darba laiks. Tiesas priekšsēdētājam ir tiesības prasīt, lai tiesnesis saskaņo savu prombūtni.

Tiesnesim ir tiesības apmeklēt mācības arī darba laikā, ja tiek nodrošināta profesionālo pienākumu efektīva izpilde, ja tas netraucē tiesas funkciju pienācīgu izpildi, ja mācību process vērsts uz zināšanu pilnveidošanu, prasmju un personīgo spēju nostiprināšanu, kas sekmē tiesneša pienākumu veikšanu.

16.03.2018. skaidrojums [56] – *LTĒK 3.1., 4.1.; BP 3.1., 3.2., 4.11.4., 6.3., 6.5.*29

Tiesneša uzvedībai tiesas sēdē ir jābūt tādai, lai stiprinātu tiesu varas neatkarību un godīgumu.

Tiesnesim ir jābūt laipnam pret lietas dalībniekiem, iecietīgam un cienpilnam, pieprasot līdzīgu attieksmi no prāvniekiem, tiesas personāla un citiem cilvēkiem.

Tiesneša komunikācija paaugstinātā tonī un kliegšana uz lietas dalībniekiem atzīstama par Tiesnešu ētikas kodeksa normu pārkāpumu.

16.02.2018. atzinums [53] – *LTĒK 1., 2.2., 2.3., 3.5.; BP 2.1., 6.6.* 104

Tiesneša uzvedības standarti kalpo tam, lai nodrošinātu tiesības uz taisnīgu tiesu. Taisnīgs tiesas process nozīmē cienpilnu attieksmi pret personu, kura atrodas tiesas zālē. Katra tiesneša uzvedība atstāj iespaidu uz sabiedrības viedokli par tiesu varu un sekmē vai grauj tiesu varas autoritāti.

Aizrādījumu izteikšana pieklājīgā, savaldīgā un korektā formā atbilst tiesneša uzvedības standartiem tiesas procesa laikā.

Tiesnesis nedrīkst radīt priekšstatu, ka ir aizspriedumains un līdz ar to neobjektīvs. Tiesneša sarunai ar pusēm jābūt virzītai uz būtisko lietas apstākļu noskaidrošanu. Tiesnesim jābūt noturīgam pret jebkādam procesā iesaistīto personu provokācijām, uz tām jāreaģē cieņpilni un profesionāli, atturoties no kritikas, kas var radīt šaubas par tiesneša neitralitāti. Tiesnesim jāatturas paust personisko viedokli un komentēt procesa dalībnieku izskatu vai uzvedību.

13.11.2020. atzinums [72] – *LTEĶ 1.3., 1.4., 2.3., 3.5., 3.7., 3.8.; BP 2.1., 2.2., 2.4., 6.6.* 155

Vadot tiesas sēdi, tiesnesim jādarbojas likumā noteikto tiesību un pienākumu robežās, visas situācijas tiesas zālē risinot ar likumā paredzēto procesuālo līdzekļu palīdzību. Saruna ar procesa dalībniekiem var būt atvērta, vērsta uz lietā būtisko apstākļu noskaidrošanu, taču tā nedrīkst būt vaļīga, nolaižoties līdz sadzīvīskam līmenim.

08.05.2020. atzinums [69] – *LTEĶ 2.3., 3., 3.5., 3.7., 3.8.; BP 1.1., 2.1., 2.2., 2.4.* 144

5. KANONS

Atbilstība

Lai arī automašīna pieder tiesneses dzīvesbiedram, tas, ka vienu automašīnu izmanto gan tiesnese, gan advokātu biroja advokāti, kura vienīgais dibinātājs ir tiesneses dzīvesbiedrs, varētu būt problemātiski no tiesnešu ētikas viedokļa un varētu radīt šaubas par tiesneses objektivitāti tad, ja tiesnese izskatītu lietas, kurās dalībnieks vai tā pārstāvis būtu kāds minētā biroja advokāts.

09.06.2017. atzinums [49] – *LTEĶ 2.3.; BP 3.1., 3.2., 4.5.* 94

Nav noliedzama vai ierobežojama sava viedokļa un kritikas paušana – tas ir vārda brīvības jautājums, taču saziņas formai jāatbilst uzvedības normām, vienlaikus respektējot katra kolēģa privātās dzīves telpu. Nav pieļaujama komunikācija, kuru kolēģis var uztvert kā emocionālu šantāžu un psiholoģisku vardarbību.

Ņemot vērā kolēģu savstarpējo attiecību raksturu, katram tiesnesim pašam jāizvērtē, kādas ir pieļaujamās robežas komunikācijā ar kolēģiem, tostarp ārpus darba laika un vietas, saziņas veidam un formai jābūt pieņemamai abām pusēm. Taču arī draudzīgās attiecībās jāievēro augstas uzvedības kultūras normas.

20.03.2020. atzinums [68] – *LTEĶ 1.3., 1.4., 2.6.* 141

Neatkarīga un objektīva tiesa ir tiesiskas valsts būtisks elements. Tiesu vara sekmīgi var darboties tikai tad, ja tā bauda sabiedrības uzticību, un sekmīgas tiesu darbības pamatā cita starpā ir arī attiecības, kas balstītas uz cieņu starp tiesu varu un izpildvaru.

Uzticēšanos tiesu varai ietekmē katra tiesneša rīcība.

Tiesnesim kā jebkuram sabiedrības loceklim ir tiesības uz vārda brīvību. Tomēr tiesnesim jāpatur prātā tiesneša ētiskajai uzvedībai izvirzītās augstākās prasības un amatam piemītošie ierobežojumi paust savus uzskatus gadījumos, kad varētu tikt mazināta tiesu varas autoritāte. Kritikai jābūt konstruktīvai un cieņpilnai, bez visatļautības un nepārbaudītiem apgalvojumiem.

14.05.2021. atzinums [76] – *TĒK 1.5., 2.1., 2.2., 2.3., 3.2., 3.3., 5.1.; BP 2.2., 3.1., 4.6.* 183

Tiesnesim jāpieņem tādi uzvedības ierobežojumi, kas parastam pilsonim var šķist apgrūtinoši, turklāt tas jādara pēc brīvas gribas. Vēl jo vairāk apstākļos, kad valstī izsludināta ārkārtējā situācija un tā ir ļoti smaga, tiesnesim īpaši jāapzinās, kādu signālu sabiedrībai viņš var dot un dod ar savu rīcību, pārkāpjot noteiktos ierobežojumus.

Tiesnesis var kļūdīties, bet nevar sava pārkāpuma attaisnošanai izmantot situāciju, kad viņš pats personīgi nav darījis visu iespējamo un nav pārliecinājies par to, ka viņa rīcība nebūs pretrunā likumā noteiktajam, apzinoties, kāda rīcība no viņa konkrētajā situācijā ir sagaidāma.

02.02.2021. atzinums [73] – *LTĒK 1.2., 1.4., 2.1., 2.4., 2.6., 4.1.; BP 4.2.* 164

Tiesnesis nedrīkst diskusijā lietot *ad hominem* argumentus, jo tas neatbilst augstai diskusiju kultūrai.

12.01.2018. skaidrojums [50] – *LTĒK 1.4.* 20

Tiesneša amats prasa, lai tiesnesis arī ārpus darba laika neaizmirstu par savu statusu un nedarītu neko, kas varētu mazināt cieņu pret tiesu vai liktu apšaubīt tiesneša spēju neatkarīgi un objektīvi pildīt tiesneša pienākumus.

Tiesnesim jāparedz, ka mūsdienu tehnoloģijas rada plašas informācijas izplatīšanas iespējas, informācijas tālāknodošanu privātā un publiskā telpā, kam nevar izsekot un ko nevar ietekmēt.

Tiesneša komunikācijai ar personām sociālajos tīklos un privātajā sarakstē gan pēc satura, gan formas jābūt cieņpilnai neatkarīgi no tā, kā tiesnesis reģistrējies sociālajos tīklos. Citu personu aizvainojoša publiska apspriešana ir tiesneša necienīga rīcība.

19.03.2021. atzinums [74] – *LTĒK 2.1., 2.3., 2.6., 4.1.; BP 2.2., 3.1., 4.6.* 169

Tiesneša ārpusstiesas darbībai ir jābūt tādai, lai nerastos šaubas par tiesneša spēju veikt tiesneša pienākumus.

Tiesnesis brīvajā laikā drīkst uzstāties ar referātiem, runām, rakstīt presei, lasīt lekcijas, mācīties un piedalīties citos ārpusstiesas pasākumos.

Tiesneša tiešo pienākumu pildīšana ir primāra salīdzinājumā ar citām tiesneša nodarbēm.

Tiesneša dalība Augstskolas Tiesību zinātņu studiju programmu padomes darbā atbilst tiesu sistēmas interesēm, jo šādi celtos juristu kvalifikācija un tiktu nodrošināts kvalificēts juristu darbaspēks.

12.04.2019. skaidrojums [62] – *LTĒK 3.1., 4.1., 4.3., 4.4.; BP 4.11.1., 4.11.4.*.....44

Tiesneša neatkarība nav pašmērķīga. Katra individuāla tiesneša uzdevums ir aizsargāt tiesiskas valsts pamatvērtības, nodrošināt taisnīgumu un cilvēktiesību ievērošanu.

Iespējami noteikti individuāli apstākļi, kad personiskais veselības un dzīvības apdraudējums potenciāli var būt tik liels, ka indivīda veselības aizsardzībai ir piešķirama lielāka prioritāte iepretim sabiedrības kopējām interesēm. Taču, kamēr ar spēkā stājušos tiesas spriedumu tiesnešiem noteiktais ierobežojums nav atzīts par nepamatotu, atteikšanās pildīt saistošu pienākumu atzīstama par tiesneša necienīgu. Tiesnesis, kas nepilda pienākumu, kas vērsts uz kopējo sabiedrības interešu nodrošināšanu un valsts funkciju izpildes nepārtrauktību, ar kuru tiek aizsargātas citu cilvēku tiesības uz dzīvību un veselību, apdraud sabiedrības uzticēšanos tiesu varai un valstij kopumā.

Ja tiesnesis tiesneša neatkarības garantiju uztver kā tiesību nepildīt ar rīkojumu noteikto pienākumu, ir pamats šaubām par nevainojamu reputāciju.

14.01.2022. atzinums [79] – *TĒK preambula, 2.1., 5.1.*..... 202

Tiesneša tālākizglītībai ir būtiska nozīme tiesas neatkarības, objektivitātes un kompetences nodrošināšanā, kā arī tiesneša pasargāšanā no nepieļaujāmām ietekmēm.

Dalība mācībās ir tiesneša pienākums. Tiesnesis patstāvīgi izvērtē tiesneša amatam nepieciešamās prasmes un zināšanas un izvēlas to pilnveidošanai un apgūšanai atbilstošas apmācības. Mācību procesam ir jāsekmē tiesneša pienākumu pienācīga veikšana. Tālākizglītošanās nedrīkst kavēt savu un kolēģu profesionālo pienākumu efektīvu izpildi.

Tiesnesim ir pienākums laikus informēt tiesas priekšsēdētāju par plānotajām mācībām. Arī tiesas priekšsēdētājam iebildumi pret dalību mācībās ir jāizsaka savlaicīgi un motivēti. Tiesas priekšsēdētājs tiesneša dalību mācībās var ierobežot tikai izņēmuma kārtā, konstatējot apdraudējumu tiesas darba īstenošanai.

Tiesas priekšsēdētāja pienākums ir izveidot sistēmu, kā noteikt tiesas sastāvu konkrētas lietas izskatīšanai un kā aizvietot tiesnesi, kurš objektīvu iemeslu dēļ nevar piedalīties konkrētas lietas izskatīšanā. Tiesas priekšsēdētājs ir atbildīgs par to, lai tiesnešu slodze nerefērējošā tiesneša pienākumu pildīšanā ir vienmērīga.

27.04.2018. skaidrojums [57] – *LTĒK 3.1., 3.2.; BP 6.3.*33

Tiesnešu ētikas komisijas kompetencē neietilpst likuma "Par tiesu varu" normu piemērošanas skaidrojums par plānoto lietu izskatīšanu tiesas sēdē saistībā ar izskatāmo lietu prioritāti.

Risinot jautājumus par tiesas sēžu organizēšanu dažādās tiesās lietā, kurās piedalās vieni un tie paši lietas dalībnieki, sekmējama un atbalstāma tiesnešu koleģiāla savstarpēja komunikācija, nepieciešamības gadījumos iesaistot tiesas priekšsēdētāju.

Vēstules sūtīšana citam tiesnesim, uzdodot jautājumus par viņa rīcību, nosakot lietas iztiesāšanas laiku, kas sakrīt ar tiesneša noteikto, un šādas vēstules nosūtīšana arī lietās iesaistītajam aizstāvim, neatbilst tiesneša profesionālajai ētikai un tiesneša kompetencei.

17.01.2020. skaidrojums [65] – *LTĒK 1.4., 3., 3.17.* 47

Avotu rādītājs, kuri pamato Tiesnešu ētikas komisijas atziņas

lpp.

I. LIKUMI

1. Latvijas Republikas Satversme

Ievads

16.02.2018. atzinums [54]	108
16.06.2023. atzinums [82]	214

82. pants

20.11.2020. skaidrojums [71]	55
------------------------------------	----

83. pants

17.02.2023. skaidrojums [81]	61
14.01.2022. atzinums [79]	202

92. pants

18.02.2022. atzinums [80]	207
16.06.2023. atzinums [82]	214

96. pants

17.03.2017. atzinums [47]	75
---------------------------------	----

2. Civilprocesa likums

16.02.2018. atzinums [53]	104
13.07.2018. atzinums [59]	114
26.11.2021. atzinums [77]	187
16.06.2023. atzinums [82]	214

5. pants

sestā daļa

16.02.2018. skaidrojums [52]	21
------------------------------------	----

10. pants

16.06.2023. atzinums [82]	214
---------------------------------	-----

19. pants

pirmās daļas 4. punkts

28.09.2018. atzinums [61]	120
14.02.2020. atzinums [66]	136
16.06.2023. atzinums [82]	214

232. pants

16.06.2023. atzinums [82]	214
---------------------------------	-----

363.¹⁰ pants	
06.05.2021. atzinums [75]	176
476. pants	
16.02.2018. skaidrojums [52]	21
3. Krimināllikums	
295. pants	
16.06.2023. atzinums [82]	214
4. Kriminālprocesa likums	
369. pants	
16.06.2023. atzinums [82]	214
513. pants	
31.08.2018. skaidrojums [60]	40
514. pants	
31.08.2018. skaidrojums [60]	40
515. pants	
31.08.2018. skaidrojums [60]	40
5. Maksātspējas likums	
28.09.2018. atzinums [61]	120
06.05.2021. atzinums [75]	176
1. pants	
28.09.2018. atzinums [61]	120
6. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums	
06.05.2021. atzinums [75]	176
7. Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli	
21. pants	
02.02.2021. atzinums [73]	164
<i>Ministru kabineta 06.11.2020. rīkojums Nr. 655 "Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" (5.4. apakšpunkts)</i>	
02.02.2021. atzinums [73]	164
<i>Ministru kabineta 09.10.2021. rīkojums Nr. 720 "Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" (5.3. apakšpunkts)</i>	
14.01.2022. atzinums [79]	202

8. Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonas darbībā	
16.06.2023. atzinums [82]	214
11. pants	
<i>otrā daļa</i>	
17.03.2017. skaidrojums [46]	15
9. Par policiju	
9. pants	
16.06.2023. atzinums [82]	214
10. Par tiesu varu	
1. pants	
<i>otrā daļa</i>	
20.03.2020. skaidrojums [67]	51
10. pants	
<i>pirmā daļa</i>	
16.02.2018. skaidrojums [52]	21
20.03.2020. skaidrojums [67]	51
11. pants	
20.03.2020. skaidrojums [67]	51
<i>pirmā daļa</i>	
16.06.2023. atzinums [82]	214
<i>otrā daļa</i>	
16.02.2018. skaidrojums [52]	21
16.06.2023. atzinums [82]	214
13. pants	
<i>pirmā daļa</i>	
16.06.2023. atzinums [82]	214
<i>ceturtnā daļa</i>	
27.04.2018. skaidrojums [58]	38
14. pants	
18.02.2022. atzinums [80]	207
<i>pirmā daļa</i>	
16.02.2018. skaidrojums [52]	21
28.09.2018. atzinums [61]	120
20.03.2020. skaidrojums [67]	51
16.06.2023. atzinums [82]	214

15. pants	
<i>pirmā daļa</i>	
16.02.2018. skaidrojums [52]	21
17. pants	
<i>pirmā daļa</i>	
07.08.2020. atzinums [70]	149
16.06.2023. atzinums [82]	214
28.⁶ pants	
<i>5.¹ daļa</i>	
17.01.2020. skaidrojums [65]	47
33. pants	
16.03.2018. skaidrojums [56]	29
27.04.2018. skaidrojums [57]	33
40. pants	
<i>trešā daļa</i>	
27.04.2018. skaidrojums [57]	33
51. pants	
06.05.2021. atzinums [75]	176
<i>pirmā daļa</i>	
20.11.2020. skaidrojums [71]	55
26.11.2021. atzinums [77]	187
14.01.2022. atzinums [79]	202
87. pants	
17.03.2017. atzinums [47]	75
89. pants	
<i>piektā daļa</i>	
16.03.2018. skaidrojums [56]	29
27.04.2018. skaidrojums [57]	33
14. nodaļa (90. un 91. pants)	
27.04.2018. skaidrojums [58]	38
91.¹ pants	
26.11.2021. atzinums [77]	187
91.² pants	
28.09.2018. atzinums [61]	120
06.05.2021. atzinums [75]	176
<i>1. punkts</i>	
07.04.2017. atzinums [48]	78
13.07.2018. atzinums [59]	114

08.05.2020. atzinums [69]	144
07.08.2020. atzinums [70]	149
13.11.2020. atzinums [72]	155
19.03.2021. atzinums [74]	169
14.05.2021. atzinums [76]	183
26.11.2021. atzinums [78]	193
14.01.2022. atzinums [79]	202
18.02.2022. atzinums [80]	207
16.06.2023. atzinums [82]	214

2. punkts

12.04.2019. skaidrojums [62]	44
17.01.2020. skaidrojums [65]	47
17.02.2023. skaidrojums [81]	61

4. punkts

11.10.2019. atzinums [63]	129
14.02.2020. atzinums [66]	136
02.02.2021. atzinums [73]	164
26.11.2021. atzinums [77]	187
18.02.2022. atzinums [80]	207

11. Tiesnešu disciplinārās atbildības likums

4. pants

pirmā daļa

07.04.2017. atzinums [48]	78
---------------------------------	----

II. TIESNEŠU ĒTIKU REGULĒJOŠI DOKUMENTI

1. Tiesnešu uzvedības Bangaloras principi (Bangaloras tiesnešu ētikas principi)

1. vērtība – Neatkarība

14.02.2020. atzinums [66]	136
---------------------------------	-----

1.1. punkts

16.02.2018. skaidrojums [52]	21
31.08.2018. skaidrojums [60]	40
08.05.2020. atzinums [69]	144

1.4. punkts

14.02.2020. atzinums [66]	136
---------------------------------	-----

2. vērtība – Objektivitāte

28.02.2017. atzinums [45]	71
28.09.2018. atzinums [61]	120
11.10.2019. atzinums [63]	129
14.02.2020. atzinums [66]	136

2.1. punkts

16.02.2018. atzinums [53]	104
13.07.2018. atzinums [59]	114
31.08.2018. skaidrojums [60]	40
08.05.2020. atzinums [69]	144
13.11.2020. atzinums [72]	155
26.11.2021. atzinums [78]	193

2.2. punkts

07.04.2017. atzinums [48] – Komisijas locekļu atsevišķās domas.....	84
28.09.2018. atzinums [61]	120
11.10.2019. atzinums [63]	129
14.02.2020. atzinums [66]	136
08.05.2020. atzinums [69]	144
13.11.2020. atzinums [72]	155
19.03.2021. atzinums [74]	169
14.05.2021. atzinums [76]	183
26.11.2021. atzinums [77]	187
26.11.2021. atzinums [78]	193
18.02.2022. atzinums [80]	207

2.3. punkts

16.02.2018. skaidrojums [52]	21
28.09.2018. atzinums [61]	120
14.02.2020. atzinums [66]	136
18.02.2022. atzinums [80]	207
16.06.2023. atzinums [82]	214

2.4. punkts

08.05.2020. atzinums [69]	144
13.11.2020. atzinums [72]	155
26.11.2021. atzinums [78]	193

2.5. punkts

16.02.2018. skaidrojums [52]	21
28.09.2018. atzinums [61]	120

20.03.2020. skaidrojums [67]	51
26.11.2021. atzinums [77]	187
17.02.2023. skaidrojums [81]	61
16.06.2023. atzinums [82]	214

2.5.3. punkts

28.09.2018. atzinums [61]	120
---------------------------------	-----

3. vērtība – Godprātība

3.1. punkts

17.03.2017. atzinums [47]	75
07.04.2017. atzinums [48] – Komisijas locekļu atsevišķās domas.....	84
09.06.2017. atzinums [49]	94
16.03.2018. skaidrojums [56]	29
31.08.2018. skaidrojums [60]	40
19.03.2021. atzinums [74]	169
14.05.2021. atzinums [76]	183
26.11.2021. atzinums [77]	187

3.2. punkts

07.04.2017. atzinums [48] – Komisijas locekļu atsevišķās domas.....	84
09.06.2017. atzinums [49]	94
16.03.2018. skaidrojums [56]	29
31.08.2018. skaidrojums [60]	40
26.11.2021. atzinums [77]	187
26.11.2021. atzinums [78]	193
18.02.2022. atzinums [80]	207
16.06.2023. atzinums [82]	214

4. vērtība – Atbilstība

4.2. punkts

02.02.2021. atzinums [73]	164
---------------------------------	-----

4.5. punkts

09.06.2017. atzinums [49]	94
---------------------------------	----

4.6. punkts

19.03.2021. atzinums [74]	169
14.05.2021. atzinums [76]	183

4.7. punkts

28.09.2018. atzinums [61]	120
---------------------------------	-----

4.9. punkts

17.03.2017. atzinums [47]	75
12.01.2018. atzinums [51]	99

4.11.1. punkts	
12.04.2019. skaidrojums [62]	44
4.11.4. punkts	
16.03.2018. skaidrojums [56]	29
12.04.2019. skaidrojums [62]	44
6. vērtība – Kompetence un rūpība	
31.08.2018. skaidrojums [60]	40
6.3. punkts	
16.03.2018. skaidrojums [56]	29
27.04.2018. skaidrojums [57]	33
6.5. punkts	
16.03.2018. skaidrojums [56]	29
6.6. punkts	
16.02.2018. atzinums [53]	104
13.07.2018. atzinums [59]	114
13.11.2020. atzinums [72]	155
26.11.2021. atzinums [78]	193
16.06.2023. atzinums [82]	214

Bangaloras principu komentāri

103. punkts	
02.02.2021. atzinums [73]	164
104. punkts	
09.06.2017. atzinums [49]	94
108. punkts	
02.02.2021. atzinums [73]	164
133. punkts	
09.06.2017. atzinums [49]	94
199. punkts	
27.04.2018. skaidrojums [57]	33
200. punkts	
27.04.2018. skaidrojums [57]	33

2. Latvijas Tiesnešu ētikas kodekss (2012)***1. KANONS (TĒK 1. un 2. kanons)**

12.01.2018. atzinums [51]	99
16.02.2018. atzinums [53]	104
16.02.2018. atzinums [54]	108
13.07.2018. atzinums [59]	114
13.11.2020. atzinums [72]	155
20.11.2020. skaidrojums [71]	55

2. punkts (TĒK 2.1. punkts)

16.03.2018. skaidrojums [55]	25
27.04.2018. skaidrojums [58]	38
14.02.2020. atzinums [66]	136
07.08.2020. atzinums [70]	149
02.02.2021. atzinums [73]	164
26.11.2021. atzinums [77]	187

3. punkts (TĒK 1.5. un 5.1. punkts)

16.02.2018. atzinums [54]	108
13.07.2018. atzinums [59]	114
20.03.2020. atzinums [68]	141
13.11.2020. atzinums [72]	155

4. punkts (TĒK 1.5. un 5.1. punkts)

12.01.2018. skaidrojums [50]	20
16.02.2018. atzinums [54]	108
13.07.2018. atzinums [59]	114
17.01.2020. skaidrojums [65]	47
20.03.2020. atzinums [68]	141
13.11.2020. atzinums [72]	155
02.02.2021. atzinums [73]	164

2. KANONS (TĒK 2. un 5. kanons)

12.01.2018. atzinums [51]	99
16.02.2018. atzinums [53]	104
16.02.2018. atzinums [54]	108
13.07.2018. atzinums [59]	114
28.09.2018. atzinums [61]	120
14.02.2020. atzinums [66]	136

* Kodeksa kanona un kanona punkta norādēm pievienotas norādes uz 2021. gada Tiesnešu ētikas kodeksa (TĒK) kanonu vai kanona punktu, kas visvairāk atbilst to saturam.

1. punkts (TĒK 1.1. un 2.1. punkts)

17.03.2017. atzinums [47]	75
16.03.2018. skaidrojums [55]	25
27.04.2018. skaidrojums [58]	38
14.02.2020. atzinums [66]	136
02.02.2021. atzinums [73]	164
19.03.2021. atzinums [74]	169
26.11.2021. atzinums [77]	187
18.02.2022. atzinums [80]	207

2. punkts (TĒK 2.5. punkts)

16.02.2018. atzinums [53]	104
16.02.2018. atzinums [54]	108
13.07.2018. atzinums [59]	114
31.08.2018. skaidrojums [60]	40
14.02.2020. atzinums [66]	136
20.11.2020. skaidrojums [71]	55
26.11.2021. atzinums [77]	187
18.02.2022. atzinums [80]	207

3. punkts (TĒK 2.2. punkts; sk. arī 1.5. punktu)

27.01.2017. atzinums [44]	69
17.03.2017. skaidrojums [46]	15
07.04.2017. atzinums [48]	78
07.04.2017. atzinums [48] – Komisijas locekļu atsevišķās domas.....	84
09.06.2017. atzinums [49]	94
16.02.2018. atzinums [53]	104
16.02.2018. atzinums [54]	108
16.03.2018. skaidrojums [55]	25
27.04.2018. skaidrojums [58]	38
13.07.2018. atzinums [59]	114
31.08.2018. skaidrojums [60]	40
28.09.2018. atzinums [61]	120
11.10.2019. atzinums [63]	129
14.02.2020. atzinums [66]	136
20.03.2020. skaidrojums [67]	51
08.05.2020. atzinums [69]	144
07.08.2020. atzinums [70]	149
13.11.2020. atzinums [72]	155

19.03.2021. atzinums [74]	169
26.11.2021. atzinums [77]	187
18.02.2022. atzinums [80]	207
4. punkts (TĒK 5.1. punkts; sk. arī 2.1.–2.3. un 3.3. punktu)	
17.03.2017. atzinums [47]	75
16.02.2018. atzinums [54]	108
02.02.2021. atzinums [73]	164
5. punkts (TĒK 5.1. punkts)	
16.02.2018. atzinums [54]	108
6. punkts (TĒK 5.1. punkts; sk. arī 2.2. punktu)	
17.03.2017. atzinums [47]	75
16.02.2018. atzinums [54]	108
20.03.2020. atzinums [68]	141
02.02.2021. atzinums [73]	164
19.03.2021. atzinums [74]	169
8. punkts (TĒK 2.7. punkts; sk. arī 1.6. punktu)	
17.03.2017. atzinums [47]	75
20.03.2020. skaidrojums [67]	51
9. punkts (TĒK 3.4. punkts)	
07.04.2017. atzinums [48]	78
10. punkts (TĒK 2.1. punkts; sk. arī 1.1., 1.5. un 5.1. punktu)	
17.03.2017. atzinums [47]	75
3. KANONS (TĒK 2.–5. kanons)	
28.02.2017. atzinums [45]	71
16.02.2018. atzinums [54]	108
13.07.2018. atzinums [59]	114
28.09.2018. atzinums [61]	120
11.10.2019. atzinums [63]	129
17.01.2020. skaidrojums [65]	47
14.02.2020. atzinums [66]	136
20.03.2020. skaidrojums [67]	51
08.05.2020. atzinums [69]	144
13.11.2020. atzinums [72]	155
1. punkts (TĒK 2.4. punkts; sk. arī 5.3. punktu)	
16.03.2018. skaidrojums [56]	29
27.04.2018. skaidrojums [57]	33
12.04.2019. skaidrojums [62]	44

2. punkts (TĒK 4.1. un 4.2. punkts)	
27.04.2018. skaidrojums [57]	33
3. punkts (TĒK 1.7. punkts)	
14.02.2020. atzinums [66]	136
26.11.2021. atzinums [77]	187
18.02.2022. atzinums [80]	207
4. punkts (TĒK 4.4. punkts)	
13.12.2019. atzinums [64]	133
5. punkts (TĒK 4.4. punkts)	
16.02.2018. atzinums [53]	104
16.02.2018. atzinums [54]	108
13.07.2018. atzinums [59]	114
13.12.2019. atzinums [64]	133
08.05.2020. atzinums [69]	144
13.11.2020. atzinums [72]	155
6. punkts (TĒK 2.6. punkts)	
16.02.2018. atzinums [54]	108
16.03.2018. skaidrojums [55]	25
13.07.2018. atzinums [59]	114
13.12.2019. atzinums [64]	133
7. punkts (TĒK 3.1. punkts)	
16.02.2018. atzinums [54]	108
13.07.2018. atzinums [59]	114
08.05.2020. atzinums [69]	144
13.11.2020. atzinums [72]	155
8. punkts (TĒK 3.2. punkts)	
28.02.2017. atzinums [45]	71
16.02.2018. atzinums [54]	108
13.07.2018. atzinums [59]	114
31.08.2018. skaidrojums [60]	40
11.10.2019. atzinums [63]	129
08.05.2020. atzinums [69]	144
07.08.2020. atzinums [70]	149
13.11.2020. atzinums [72]	155
9. punkts (TĒK 3.7. punkts)	
11.10.2019. atzinums [63]	129
11. punkts (TĒK 4.3. punkts)	
16.03.2018. skaidrojums [55]	25

16. punkts (TĒK 3.1. un 3.4. punkts)	
07.08.2020. atzinums [70]	149
17. punkts (TĒK 2.8. punkts)	
17.01.2020. skaidrojums [65]	47
18. punkts (TĒK 3.5. punkts)	
28.09.2018. atzinums [61]	120
4. KANONS (TĒK 2., 3. un 5. kanons)	
1. punkts (TĒK 3.3. punkts; sk. arī 5.3. punktu)	
16.03.2018. skaidrojums [56]	29
12.04.2019. skaidrojums [62]	44
02.02.2021. atzinums [73]	164
19.03.2021. atzinums [74]	169
3. punkts (TĒK 5.3. punkts)	
12.04.2019. skaidrojums [62]	44
4. punkts (TĒK 1.4. un 2.2. punkts)	
12.04.2019. skaidrojums [62]	44
12. punkts (TĒK 2.2. un 3.3. punkts)	
17.03.2017. atzinums [47]	75
3. Tiesnešu ētikas kodekss (2021)	
Preambula	
06.05.2021. atzinums [75]	176
26.11.2021. atzinums [77]	187
26.11.2021. atzinums [78]	193
14.01.2022. atzinums [79]	202
1. KANONS	
06.05.2021. atzinums [75]	176
1.1. punkts	
26.11.2021. atzinums [77]	187
1.2. punkts	
17.02.2023. skaidrojums [81]	61
1.5. punkts	
06.05.2021. atzinums [75]	176
14.05.2021. atzinums [76]	183
2. KANONS	
06.05.2021. atzinums [75]	176
26.11.2021. atzinums [77]	187
26.11.2021. atzinums [78]	193
18.02.2022. atzinums [80]	207

2.1. punkts

14.05.2021. atzinums [76]	183
26.11.2021. atzinums [77]	187
26.11.2021. atzinums [78]	193
14.01.2022. atzinums [79]	202
18.02.2022. atzinums [80]	207
16.06.2023. atzinums [82]	214

2.2. punkts

14.05.2021. atzinums [76]	183
26.11.2021. atzinums [77]	187
26.11.2021. atzinums [78]	193
18.02.2022. atzinums [80]	207

2.3. punkts

14.05.2021. atzinums [76]	183
26.11.2021. atzinums [78]	193

2.6. punkts

26.11.2021. atzinums [78]	193
16.06.2023. atzinums [82]	214

3. KANONS

26.11.2021. atzinums [78]	193
---------------------------------	-----

3.1. punkts

26.11.2021. atzinums [78]	193
---------------------------------	-----

3.2. punkts

14.05.2021. atzinums [76]	183
26.11.2021. atzinums [78]	193

3.3. punkts

14.05.2021. atzinums [76]	183
---------------------------------	-----

3.5. punkts

16.06.2023. atzinums [82]	214
---------------------------------	-----

3.6. punkts

16.06.2023. atzinums [82]	214
---------------------------------	-----

4. KANONS

26.11.2021. atzinums [78]	193
---------------------------------	-----

4.2. punkts

26.11.2021. atzinums [78]	193
---------------------------------	-----

4.3. punkts

26.11.2021. atzinums [78]	193
---------------------------------	-----

4.4. punkts	
26.11.2021. atzinums [78]	193
16.06.2023. atzinums [82]	214
5. KANONS	
5.1. punkts	
14.05.2021. atzinums [76]	183
14.01.2022. atzinums [79]	202
4. Tiesnešu ētikas komisijas reglaments (2012)	
VI nodaļa	
17.01.2020. skaidrojums [65]	47
45. punkts	
20.11.2020. skaidrojums [71]	55
53. punkts	
12.01.2018. atzinums [51]	99
5. Tiesnešu ētikas komisijas reglaments (2021)	
33. punkts	
26.11.2021. atzinums [77]	187
6. Tiesnešu ētikas komisijas dokumenti	
01.08.2008. atzinums	
07.04.2017. atzinums [48]	78
28.09.2018. atzinums [61]	120
20.03.2020. skaidrojums [67]	51
02.02.2021. atzinums [73]	164
19.03.2021. atzinums [74]	169
17.02.2023. skaidrojums [81]	61
01.08.2008. skaidrojums	
17.03.2017. skaidrojums [46]	15
07.04.2017. atzinums [48]	78
16.02.2018. skaidrojums [52]	21
28.09.2018. atzinums [61]	120
18.02.2022. atzinums [80]	207
16.06.2023. atzinums [82]	214
12.06.2009. skaidrojums	
16.02.2018. skaidrojums [52]	21
28.09.2018. atzinums [61]	120

20.03.2020. skaidrojums [67]	51
18.02.2022. atzinums [80]	207
17.02.2023. skaidrojums [81]	61
16.06.2023. atzinums [82]	214
09.07.2010. skaidrojums	
12.04.2019. skaidrojums [62]	44
08.10.2010. atzinums	
19.03.2021. atzinums [74]	169
29.10.2010. skaidrojums	
16.02.2018. skaidrojums [52]	21
20.03.2020. skaidrojums [67]	51
17.02.2023. skaidrojums [81]	61
13.11.2010. atzinums	
17.01.2020. skaidrojums [65]	47
13.11.2020. atzinums [72]	155
26.11.2021. atzinums [78]	193
01.07.2011. lēmums	
16.02.2018. skaidrojums [52]	21
20.03.2020. skaidrojums [67]	51
17.02.2023. skaidrojums [81]	61
01.07.2011. skaidrojums	
28.09.2018. atzinums [61]	120
20.01.2012. atzinums	
26.11.2021. atzinums [78]	193
20.01.2012. skaidrojums	
17.03.2017. skaidrojums [46]	15
07.04.2017. atzinums [48]	78
13.11.2020. atzinums [72]	155
24.08.2012. atzinums	
07.04.2017. atzinums [48]	78
28.09.2018. atzinums [61]	120
19.10.2012. atzinums	
17.01.2020. skaidrojums [65]	47
14.02.2014. skaidrojums	
12.01.2018. atzinums [51]	99
16.03.2018. skaidrojums [56]	29
12.04.2019. skaidrojums [62]	44

17.06.2015. skaidrojums	
09.06.2017. atzinums [49]	94
04.09.2015. atzinums	
02.02.2021. atzinums [73]	164
16.10.2015. skaidrojums	
09.06.2017. atzinums [49]	94
13.07.2018. atzinums [59]	114
08.05.2020. atzinums [69]	144
26.02.2016. skaidrojums	
16.02.2018. atzinums [54]	108
07.08.2020. atzinums [70]	149
13.11.2020. atzinums [72]	155
26.11.2021. atzinums [78]	193
14.10.2016. skaidrojums	
12.01.2018. atzinums [51]	99
16.03.2018. skaidrojums [56]	29
28.02.2017. atzinums	
07.08.2020. atzinums [70]	149
17.03.2017. skaidrojums	
07.04.2017. atzinums [48]	78
12.01.2018. atzinums [51]	99
16.03.2018. skaidrojums	
27.04.2018. skaidrojums [57]	33
27.04.2018. skaidrojums [58]	38
12.04.2019. skaidrojums [62]	44
13.07.2018. atzinums	
08.05.2020. atzinums [69]	144
07.08.2020. atzinums [70]	149
16.06.2023. atzinums [82]	214
28.09.2018. atzinums	
18.02.2022. atzinums [80]	207
16.06.2023. atzinums [82]	214
13.12.2019. atzinums	
07.08.2020. atzinums [70]	149
13.11.2020. atzinums [72]	155
16.06.2023. atzinums [82]	214

14.02.2020. atzinums	
26.11.2021. atzinums [77]	187
18.02.2022. atzinums [80]	207
20.03.2020. skaidrojums	
16.06.2023. atzinums [82]	214
08.05.2020. atzinums	
13.11.2020. atzinums [72]	155
16.06.2023. atzinums [82]	214
07.08.2020. atzinums	
13.11.2020. atzinums [72]	155
26.11.2021. atzinums [78]	193
13.11.2020. atzinums	
26.11.2021. atzinums [78]	193
16.06.2023. atzinums [82]	214
20.11.2020. skaidrojums	
26.11.2021. atzinums [77]	187
14.01.2022. atzinums [79]	202
06.05.2021. atzinums	
14.01.2022. atzinums [79]	202
18.02.2022. atzinums	
17.02.2023. skaidrojums [81]	61

III. TIESU NOLĒMUMI

1. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumi

01.10.1982. spriedums lietā "Piersack pret Beļģiju" (30. punkts)	
07.04.2017. atzinums [48]	78
16.02.2018. skaidrojums [52]	21
16.06.2023. atzinums [82]	214
24.05.1989. spriedums lietā "Hauschildt pret Dāniju" (47. punkts)	
07.04.2017. atzinums [48]	78
16.06.2023. atzinums [82]	214
07.08.1996. spriedums lietā "Ferrantelli un Santangelo pret Itāliju" (58. punkts)	
07.04.2017. atzinums [48]	78
07.08.1996. spriedums lietā "Wettstein pret Šveici" (44. punkts)	
07.04.2017. atzinums [48]	78
25.02.1997. spriedums lietā "Findlay pret Lielbritāniju" (73. punkts)	
16.02.2018. skaidrojums [52]	21

28.10.1998. spriedums lietā "Castillo Algar pret Spāniju" (45. punkts)	
07.04.2017. atzinums [48]	78
16.06.2023. atzinums [82]	214
28.10.1998. spriedums lietā "Morel pret Franciju" (42. punkts)	
07.04.2017. atzinums [48]	78
04.03.2003. spriedums lietā "Posokhov v. Russia" (39. punkts)	
27.04.2018. skaidrojums [57]	33
16.12.2003. (Lielā palāta) spriedums lietā "Grieves pret Apvienoto karalisti" (69. punkts)	
07.04.2017. atzinums [48]	78
16.06.2023. atzinums [82]	214
20.12.2006. spriedums lietā "Jasinski pret Poliju" (53. punkts)	
16.02.2018. skaidrojums [52]	21
22.12.2009. spriedums lietā "Parlov-Tkalčic pret Horvātiju" (79., 80., 82. punkts)	
18.02.2022. atzinums [80]	207
12.04.2018. spriedums lietā "Chim and Przywieczerski v. Poland" (137. punkts)	
27.04.2018. skaidrojums [57]	33
2. Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumi	
10.05.2013. spriedums lietā Nr. 2012-16-01	
16.03.2018. skaidrojums [56]	29
16.07.2020. spriedums lietā Nr. 2019-23-01	
18.02.2022. atzinums [80]	207
16.06.2023. atzinums [82]	214
3. Latvijas Republikas Augstākās tiesas (Senāta) nolēmumi	
08.08.2013. lēmums lietā Nr. SKA-681/2013	
16.02.2018. skaidrojums [52]	21
31.01.2014. lēmums lietā Nr. SKA-254/2014	
16.02.2018. skaidrojums [52]	21
06.11.2015. spriedums lietā Nr. SKA-482/2015	
16.02.2018. skaidrojums [52]	21
14.04.2016. lēmums lietā Nr. SKA-780/2016	
16.02.2018. skaidrojums [52]	21

25.11.2020. spriedums lietā Nr. SKC-41/2020	
17.02.2023. skaidrojums [81]	61
15.09.2022. spriedums lietā Nr. SKC-13/2022	
17.02.2023. skaidrojums [81]	61

IV. CITI AVOTI

Eksperti: Reputācija nav juridiski pierādāma lieta. <i>Diena</i> , 05.03.2013. Pieejams: https://www.diena.lv/raksts/latvija/politika/eksperti-reputacija-nav-juridiski-pieradama-lieta-13996882	
06.05.2021. atzinums [75]	176
Kanādas tiesnešu Ētikas kodekss (<i>Ethical Principles for Judges. Canadian Judicial Council</i>) Pieejams: https://www.cjc-ccm.gc.ca/cmslib/general/news_pub_judicial_conduct_Principles_en.pdf	
17.03.2017. skaidrojums [46]	15
Latviešu konversācijas vārdnīca. – Rīga: Antēra, 2004 (faksimilizdevums)	
06.05.2021. atzinums [75]	176
Latviešu literārās valodas vārdnīca. Pieejama: http://tezaurs.lv	
06.05.2021. atzinums [75]	176
Maksātnešpējas procesa un tiesiskās aizsardzības procesa tiesvedību 2008.–2014. gadā izvērtējums. Ekspertu komisijas 21.08.2018. ziņojums. Pieejams: https://www.at.gov.lv/lv/tieslietupadome/petijumi-apkopojumi-prezentacijas	
17.02.2023. skaidrojums [81]	61
Mediju Ētikas kodekss	
06.05.2021. atzinums [75]	176
Pamatprincipi, kas attiecināmi uz tiesu sistēmas darbinieku tālākizglītošanu. Apstiprinājusi Eiropas Juridiskās tālākizglītības tīkla Ģenerālās asambleja 10.06.2016.	
27.04.2018. skaidrojums [57]	33
Par Rajona (pilsētas) tiesas un apgabaltiesas tiesneša amata kandidātu atlases kārtību. Tieslietu padomes 22.10.2021. lēmums Nr. 70	
18.02.2022. atzinums [80]	207
Par tiesas priekšsēdētāja lomu. Eiropas Padomes Eiropas tiesnešu konsultatīvās padomes viedoklis Nr. 19: pieņemts 2016. gada novembrī. <i>Latvijas Republikas Augstākās tiesas biļetens</i> , Nr. 14/2017	
27.04.2018. skaidrojums [57]	33

Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Trešais izdevums ar Daiņa Īvāna priekšvārdu. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2021

14.01.2022. atzinums [79] 202

Tiesnešu pamatprincipi (*Magna Carta*). Pieņemti Eiropas Tiesnešu konsultatīvās padomes 11. plenārsēdē 17.–19.2010.

27.04.2018. skaidrojums [57] 33

Valsts konstitucionālo orgānu darbības pamatprincipi ārkārtējā situācijā. Valsts prezidenta 23.03.2020. paziņojums Nr. 8. Latvijas Vēstnesis, 23.03.2020., Nr. 58A

14.01.2022. atzinums [79] 202

**TIESNEŠU ĒTIKAS KOMISIJAS
DARBĪBU UN TIESNEŠU ĒTIKU
REGULĒJOŠI DOKUMENTI**

LATVIJAS REPUBLIKAS
LIKUMS

Par tiesu varu *

(Izvilums)

14.¹ nodaļa

TIESNEŠU ĒTIKAS KOMISIJA

(Nodaļa 03.04.2008. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 19.04.2008.)

91.¹ pants. Tiesnešu ētikas komisija

Tiesnešu ētikas komisija ir koleģiāla tiesnešu pašpārvaldes institūcija, kuras pamatmērķis ir sniegt atzinumus par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem, kā arī skaidrot tiesnešu ētikas normas.

91.² pants. Tiesnešu ētikas komisijas funkcijas

Tiesnešu ētikas komisijas funkcijas ir šādas:

1) pēc tās personas pieprasījuma, kurai ir tiesības ierosināt disciplinārlietu, kā arī pēc Tiesnešu disciplinārkolēģijas vai Disciplinārtiesas pieprasījuma sniegt atzinumus par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem;

2) pēc savas iniciatīvas vai tiesnešu lūguma skaidrot un analizēt Tiesnešu ētikas kodeksa normas, kā arī konsultēt tiesnešus par tiesnešu ētikas jautājumiem;

3) apkopot un sagatavot publicēšanai atziņas un skaidrojumus par ētikas normu interpretāciju un piemērošanu;

4) apspriest ētikas normu pārkāpumus;

5) izstrādāt Tiesnešu ētikas kodeksa normas un iesniegt tās apstiprināšanai Tiesnešu konferencē;

6) lemt par disciplinārlietas ierosināšanu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 03.06.2010. likumu, kas stājas spēkā 01.08.2010.)

91.³ pants. Tiesnešu ētikas komisijas sastāvs

(1) Tiesnešu ētikas komisijas sastāvā ir desmit locekļi, kurus, aizklāti balsojot, ievēl Tiesnešu konference.

(2) Tiesnešu konference piecus Tiesnešu ētikas komisijas locekļus ievēl no rajonu (pilsētu) tiesu tiesnešu izvirzīto kandidātu vidus, trīs – no apgabaltiesu

* Pieņemts 1992. gada 15. decembrī (spēkā no 01.01.1993.), pamattekst publicēts: *Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs*, 1993, Nr. 1/2.

tiesnešu izvirzīto kandidātu vidus un divus – no Augstākās tiesas izvirzīto kandidātu vidus.

(3) Par Tiesnešu ētikas komisijas locekli var izvirzīt un šajā komisijā ievēlēt tiesnesi, Goda tiesnesi vai personu, kuras tiesneša pilnvaras izbeigušās līdz ar šajā likumā noteiktā amata pildīšanas maksimālā vecuma sasniegšanu. Tiesnešu ētikas komisijas locekļa kandidātam jābūt ar nevainojamu reputāciju un izpratni par ētikas lomu tiesneša darbā un juridiskās ētikas jautājumiem.

(4) Tiesnešu ētikas komisijas locekļa pilnvaru termiņš ir četri gadi. Tiesnešu ētikas komisijas locekli var ievēlēt atkārtoti, bet ne vairāk kā divas reizes pēc kārtas.

(5) Tiesnešu ētikas komisijas locekļa statuss nav savienojams ar Tiesnešu disciplinārkolēģijas locekļa, Disciplinārtiesas locekļa, Tiesnešu kvalifikācijas kolēģijas locekļa vai Tieslietu padomes locekļa pienākumu pildīšanu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 03.06.2010., 13.06.2013. un 25.10.2018. likumu, kas stājas spēkā 28.11.2018.; attiecībā uz otro daļu 25.10.2018. likuma grozījumi spēkā no 01.06.2019.)

91.4 pants. Tiesnešu ētikas komisijas darbība

(1) Tiesnešu ētikas komisija darbojas saskaņā ar reglamentu. Reglamentu apstiprina Tieslietu padome.

(2) Tiesnešu ētikas komisijas pirmo sēdi sasauc Augstākās tiesas priekšsēdētājs ne vēlāk kā mēneša laikā no komisijas ievēlēšanas dienas.

(3) Tiesnešu ētikas komisijas sēdē jā piedalās vismaz sešiem Tiesnešu ētikas komisijas locekļiem.

(4) Tiesnešu ētikas komisija reizi gadā sniedz pārskatu par savu darbu Tiesnešu konferencei.

(5) Tiesnešu ētikas komisija var pieaicināt piedalīties tās sēdē ar padomdevēja tiesībām Satversmes tiesas tiesnesi, tiesu varai piederīgo profesiju pārstāvi, ētikas speciālistu vai atzītu tieslietu ekspertu.

(6) Tiesnešu ētikas komisijas darbu nodrošina Tiesu administrācija.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 09.06.2011. likumu, kas stājas spēkā 13.07.2011.)

Apstiprināts
ar Tieslietu padomes
2021. gada 30. aprīļa lēmumu Nr. 46
atbilstoši likuma "Par tiesu varu"
91.⁴ panta pirmajai daļai

Tiesnešu ētikas komisijas reglaments

I. Vispārīgie noteikumi

1. Tiesnešu ētikas komisijas (turpmāk – komisija) reglaments nosaka komisijas locekļu izvirzīšanas un ievēlēšanas kārtību, komisijas sastāvu un darba organizāciju, pieprasījuma un lūguma izskatīšanas, kā arī atzinuma un ētikas normu skaidrojuma sniegšanas kārtību.
2. Komisija pilda likumā "Par tiesu varu" noteiktās funkcijas, pamatojoties uz Tiesnešu ētikas kodeksa normām.

II. Komisijas locekļu izvirzīšana un ievēlēšana

3. Komisijas locekļa kandidātu tiesneši izvirza individuāli vai kolektīvi, četru nedēļu laikā no Tiesnešu konferences izsludināšanas dienas elektroniski nosūtot pieteikumu Tiesu administrācijai.
4. Vismaz desmit darba dienas pirms Tiesnešu konferences dienas Tiesu administrācija kandidātu sarakstu elektroniski nosūta tiesnešiem.
5. Tiesnešiem ir tiesības uzdot jautājumus izvirzītajiem kandidātiem. Jautājumi un atbildes ir pieejami visiem tiesnešiem.
6. Par komisijas locekļiem ievēl personas, kuras ir saņēmušas balsu vairākumu no Tiesnešu konferencē piedalījušos skaita.
7. Ja vienu kandidātu izvirza vienlaikus rajonu (pilsētu) tiesu tiesneši, apgabaltiesu tiesneši vai Augstākās tiesas tiesneši, tad kandidātu ievēl par komisijas locekli no tās tiesu instances, kurā saņēmis visvairāk balsu.

III. Komisijas darba organizācija

8. Komisiju pārstāv, kā arī komisijas darbu vada un organizē komisijas priekšsēdētājs.
9. Komisijas priekšsēdētāju tā prombūtnes laikā aizvieto komisijas priekšsēdētāja vietnieks vai cits komisijas priekšsēdētāja noteikts komisijas loceklis.
10. Komisijas priekšsēdētāju un komisijas priekšsēdētāja vietnieku ievēl komisijas sēdē ar balsu vairākumu.

11. Atstādināšana no tiesneša amata pienākumu pildīšanas aptur komisijas locekļa pilnvaras uz atstādināšanas laiku.
12. Komisijas locekļa pilnvaras izbeidzas, ja:
 - 12.1. viņu atceļ vai atbrīvo no tiesneša amata, izņemot gadījumu, kad tiesnesi no amata atbrīvo sakarā ar likumā noteiktā amata pildīšanas maksimālā vecuma sasniegšanu;
 - 12.2. viņš atsakās no komisijas locekļa amata.
13. Komisijas sēdes sasauc pēc nepieciešamības, bet ne retāk kā reizi trijos mēnešos.
14. Komisijas sēde ir atklāta, ja komisija nav lēmusi citādi.
15. Komisija nosaka personas, kuras tiek aicinātas piedalīties komisijas sēdē.
16. Komisijas sēdi protokolē. Komisijas sēdes gaitu var fiksēt ar audio vai video aparatūru. Sēdes gaitas audio vai videoierakstu pievieno komisijas sēdes protokolam. Šādā gadījumā protokolā var nenorādīt uzdoto jautājumu un sniegto paskaidrojumu būtību.
17. Ar komisijas atļauju, uzklusot šā reglamenta 30. punktā minētās personas, kā arī tiesnesi, kura iespējamais ētikas normu pārkāpums tiek izskatīts, sēdes gaitu var fiksēt ar audio vai videoaparāturu arī citas personas.
18. Pēc tiesneša pieprasījuma piecu dienu laikā komisija izsniedz protokola norakstu vai audio ierakstu.
19. Komisija lēmumus, atzinumus un skaidrojumus pieņem ar balsu vairākumu. Balsīm sadaloties līdzīgi, izšķirošā ir komisijas priekšsēdētāja balss.
20. Tiesu administrācija nodrošina:
 - 20.1. komisijas lietvedību;
 - 20.2. komisijas locekļu un personu, kurām ir tiesības piedalīties komisijas sēdēs, informēšanu par komisijas sēdēm, to norises laiku, vietu un darba kārtību ne vēlāk kā piecas darba dienas pirms komisijas sēdes;
 - 20.3. komisijas sēžu protokolēšanu;
 - 20.4. citu ar komisijas darba nodrošināšanu saistītu pienākumu izpildi.
21. Tiesu administrācijas norīkots darbinieks savu pienākumu izpildē ir pakļauts komisijas priekšsēdētājam.

IV. Saņemto dokumentu virzība

22. Komisijai adresētos dokumentus izskata komisijas sēdē.
23. Par likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 1. punktā norādīto personu pieprasījuma vai tiesneša lūguma virzību komisija izlemj viena mēneša laikā no pieprasījuma vai lūguma saņemšanas dienas.
24. Komisija pieņem vienu no šādiem lēmumiem:
 - 24.1. pieņemt lūgumu vai pieprasījumu izskatīšanai komisijas sēdē;
 - 24.2. atteikt lūguma vai pieprasījuma izskatīšanu komisijas sēdē;
 - 24.3. nosūtīt saņemtos dokumentus izskatīšanai kompetentai iestādei;
 - 24.4. izskatīt iespējamo ētikas normu pārkāpumu pēc komisijas iniciatīvas komisijas sēdē.
25. Komisija var atlikt lēmuma pieņemšanu, lai iegūtu papildu informāciju.
26. Komisijas lēmumu paziņo šā reglamenta 23. punktā minētajām personām.

V. Pieprasījuma, lūguma un iespējamā tiesneša ētikas normu pārkāpuma izskatīšana

27. Komisija uzsāk pieprasījuma, lūguma vai iespējamā tiesneša ētikas normu pārkāpuma izskatīšanu pēc savas iniciatīvas viena mēneša laikā no šā reglamenta 24.1. un 24.4. apakšpunktā minētā komisijas lēmuma pieņemšanas dienas.
28. Komisijas priekšsēdētājs nosaka atbildīgo komisijas locekli – referentu.
29. Tiesnesim, kura iespējamais ētikas normu pārkāpums tiek izskatīts, ir tiesības iepazīties ar lietas materiāliem, sniegt paskaidrojumus un piedalīties komisijas sēdē.
30. Tiesības piedalīties sēdē un sniegt paskaidrojumus ir likuma "Par tiesu varu" 91.² panta 1. punktā norādītajām personām.
31. Komisija var uzaicināt sniegt viedokli un piedalīties sēdē lietpratēju attiecīgajā jomā.
32. Komisija var atlikt pieprasījuma, lūguma un iespējamā tiesneša ētikas normu pārkāpuma izskatīšanu, ja tiesnesis nav ieradies uz sēdi.
33. Ja tiesnesis ir lūdzis izskatīt lūgumu vai iespējamo tiesneša ētikas pārkāpumu bez viņa piedalīšanās un komisija uzskata to par iespējamu, pieprasījuma, lūguma un iespējamā tiesneša ētikas normu pārkāpuma izskatīšana notiek bez tiesneša piedalīšanās.

34. Ja pieprasījums vai lūgums ir iesniegts par komisijas locekļa iespējamo ētikas normu pārkāpumu vai komisija pēc savas iniciatīvas izskata iespējamo tiesnešu ētikas normu pārkāpumu, attiecīgais komisijas loceklis lēmuma pieņemšanā nepiedalās.
35. Komisijas loceklis sevi atstata no lēmuma pieņemšanas, ja pastāv apstākļi, kas rada pamatotas šaubas par viņa objektivitāti.
36. Komisija pieņem vienu no šādiem lēmumiem:
 - 36.1. sniegt atzinumu par ētikas normu pārkāpumu;
 - 36.2. sniegt ētikas normu skaidrojumu;
 - 36.3. aprobežoties ar jautājuma izskatīšanu komisijas sēdē.
37. Komisijas priekšsēdētājs paziņo komisijas lēmumu un nosaka termiņu, kad būs iespējams iepazīties ar motivētu lēmumu.
38. Ja komisija atzīst, ka šajā sēdē nav iespējams vienoties par lēmumu, tā nosaka nākamo sēdi viena mēneša laikā. Komisija var noteikt citu sēdes laiku, ja nepieciešams iegūt papildu informāciju.
39. Komisijas sēde var notikt rakstveidā.
40. Komisija sastāda atzinumu divu nedēļu laikā no lēmuma pieņemšanas dienas.
41. Komisija nosaka termiņu skaidrojuma sniegšanai.
42. Referents sagatavo motivētu atzinumu vai skaidrojumu, kuru paraksta komisijas loceklis, kas piedalījās nolēmuma pieņemšanā.
43. Komisijas loceklis var pievienot atzinumam savas atsevišķās domas.

VI. Noslēguma jautājums

44. Komisijas atzinumus un skaidrojumus publicē portālā www.tiesas.lv, aizsedzot to informācijas daļu, kas atklāj tiesneša identitāti.

Tiesnešu ētikas kodekss

*Apstiprināts Latvijas Tiesnešu konferencē
2021. gada 2. februārī*

Viens no Latvijas Republikas Satversmes pamatprincipiem ir tiesiskums un visu cilvēku vienlīdzība likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas, un ikviens var aizstāvēt savas tiesības, kā arī likumiskās intereses taisnīgā tiesā.

Taisnīgas tiesas un tiesiskuma nodrošināšanā centrālā loma ir tiesnešiem. Demokrātiskā sabiedrībā ļoti svarīga ir sabiedrības uzticēšanās tiesu varai kopumā un katram tiesnesim atsevišķi. Tiesnesim ir jābūt neatkarīgam un objektīvam, ar augstu profesionālo kompetenci, morālo autoritāti, godprātīgam un ar nevainojamu reputāciju.

Apzinoties to, ka augstu tiesnešu ētikas standartu veicināšana un uzturēšana ir katra tiesneša atbildības jautājums, Latvijas tiesneši ir pieņēmuši Tiesnešu ētikas kodeksu un apņemas ievērot tajā nostiprinātos principus.

1. KANONS

Neatkarība

Neatkarīga, tikai likumam padota tiesu vara ir neatņemama demokrātiskas sabiedrības sastāvdaļa. Tiesneša neatkarība ir priekšnoteikums tiesiskumam un viena no taisnīgas tiesas pamatgarantijām. Tiesneša neatkarība nozīmē gan institucionālu neatkarību, kad tiesnesis ir neatkarīgs no citiem valsts varas atzariem, gan individuālu neatkarību, kad tiesnesis ir neatkarīgs no procesa dalībniekiem, sabiedrības kopumā un citas ietekmes.

1.1. Tiesnesis tur cieņā savu amatu un tiesu varas neatkarību.

1.2. Tiesnesis savus amata pienākumus veic neatkarīgi, patstāvīgi izvērtējot konkrētos faktus un saskaņā ar dziļu tiesību izpratni, būdams brīvs no jebkādas tiešas vai netiešas ārējas ietekmes, pamudinājuma, spiediena, draudiem vai iejaukšanās.

1.3. Tiesnesis ir brīvs no likumdevēja un izpildvaras neatbilstošas ietekmes un rada par sevi šādu priekšstatu.

1.4. Tiesnesis veicina un aizstāv tiesneša amatam noteiktās un nepieciešamās garantijas tiesneša institucionālās un darbības neatkarības saglabāšanai.

1.5. Tiesnesis ar savu stāju apliecina un veicina augstus tiesnešu ētikas standartus, lai stiprinātu sabiedrības uzticēšanos tiesu varai.

1.6. Tiesnesis nepieļauj, ka ģimenes, sociālās, politiskās vai citas attiecības ietekmē tiesneša rīcību tiesas spriešanas laikā.

1.7. Tiesnesis, izlemjot lietas, neietekmējas no atsevišķu cilvēku interesēm, sabiedrības protestiem vai bailēm no kritikas.

2. KANONS

Godprātība un cieņa

Tiesneša godprātība un cieņpilna attieksme stiprina un vairo sabiedrības uzticēšanos tiesu varai.

2.1. Tiesnesis ciena un ievēro likumu, godprātīgi un ar cieņu attiecas pret savu amatu, amata pienākumiem, procesa dalībniekiem, kolēģiem un sabiedrību kopumā.

2.2. Tiesnesis, gan veicot amata pienākumus, gan darbojoties ārpus tiem, rīkojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticēšanos tiesu varai.

2.3. Tiesnesis nodrošina, lai viņa rīcība saprātīga, informēta un no aizspriedumiem brīva vērotāja ieskatā ir saprotama.

2.4. Tiesneša tiešo amata pienākumu pildīšana ir primāra salīdzinājumā ar pārējām tiesneša veiktajām darbībām.

2.5. Tiesnesis savus amata pienākumus pilda apzinīgi, rūpīgi un ar atbildības sajūtu.

2.6. Tiesnesis, iztiesājot lietu, darbojas pacietīgi, nosvērti un nesteidzīgi, tomēr efektīvi un uzņēmīgi.

2.7. Tiesnesis neizmanto tiesas institūta prestižu, lai apmierinātu savas vai citu personu privātās intereses.

2.8. Tiesnesis, saņemot ticamu informāciju par to, ka kāds tiesnesis ir pārkāpis profesionālās ētikas normas, rīkojas atbilstoši ētikas principiem.

3. KANONS

Objektivitāte

Tiesības uz taisnīgu tiesu ietver tiesības uz tiesas objektivitāti. Tas attiecas ne vien uz pašiem nolēmumiem, bet arī uz nolēmumu pieņemšanas procesu.

3.1. Tiesnesis savus tiesneša pienākumus pilda objektīvi, neitrāli un bez aizspriedumiem.

3.2. Tiesnesis izvairās no vārdiem un runas, žestiem vai citas darbības, kuru varētu uztvert kā neobjektivitāti vai aizspriedumu izpausmi.

3.3. Tiesnesis nav nošķirts no sabiedrības, kurā viņš dzīvo. Tiesnesis veic ārpustiesas darbību tā, lai neradītu pamatu šaubām par tiesneša spēju objektīvi veikt tiesneša pienākumus.

3.4. Tiesnesis nepieļauj, ka rodas iespaids par kādas personas atrašanos īpašā stāvoklī, kas varētu ļaut ietekmēt tiesnesi.

3.5. Tiesnesis atsakās no līdzdalības ikvienā tiesvedībā, kurā viņš attiecīgo jautājumu nespēj izlemt objektīvi vai kurā par viņu varētu rasties tāds priekšstats.

3.6. Tiesnesis rīkojas tā, lai pēc iespējas samazinātu gadījumu skaitu, kad viņam būtu jāatstātās no lietu izskatīšanas.

3.7. Tiesnesis nepieļauj *ex parte* sarunas par tiesvedības procesu.

3.8. Tiesnesis par neizlemtu lietu nesniedz publiskus komentārus, kas varētu ietekmēt lietas izskatīšanas rezultātu.

4. KANONS

Kompetence

Tiesas efektīvas darbības pamatā ir tiesneša profesionālās prasmes un zināšanas.

4.1. Tiesnesis nepārtraukti attīsta un papildina savas profesionālās prasmes un zināšanas.

4.2. Tiesnesis dara visu iespējamo, lai saglabātu un attīstītu savas zināšanas, prasmes un personīgās spējas, kas nepieciešamas tiesneša pienākumu pienācīgai veikšanai.

4.3. Tiesnesis savus amata pienākumus veic savlaicīgi un rūpīgi, ar dziļu izpratni par tiesībām un lietas faktiskajiem apstākļiem.

4.4. Tiesnesis nodrošina kārtību tiesas sēdes laikā, ir pacietīgs, cieņas pilns un pieklājīgs pret procesa dalībniekiem un citiem, ar kuriem tiesnesis saskaras, veicot savus amata pienākumus. Tiesnesis pieprasa tādu pašu uzvedību no procesa dalībniekiem, tiesas darbiniekiem un citām personām, kas pakļautas tiesneša vadībai vai kontrolei.

5. KANONS

Atbilstība

Tiesneša uzvedībai visā savā darbībā jābūt tādai, lai stiprinātu tiesu varas autoritāti.

5.1. Tiesnesis ir pakļauts pastāvīgai sabiedrības uzmanībai, tādēļ viņam jāpieņem tādi uzvedības ierobežojumi, kas jebkurai citai personai varētu šķist apgrūtināši. Aizliegums neatbilstoši uzvesties attiecas gan uz tiesneša profesionālo darbību, gan uz privāto dzīvi.

5.2. Tiesnesis neizpauž konfidenciālu informāciju, ko ieguvis, veicot amata pienākumus.

5.3. Tiesnesis var uzstāties ar referātiem, runām, publicēties, lasīt lekcijas un piedalīties citos ārpustiesas pasākumos, ja tas neietekmē tiesneša amata pienākumu pildīšanu.

ANO Ekonomisko un sociālo lietu padome

Tiesnešu uzvedības Bangaloras principi**(The Bangalore Principles of Judicial Conduct)***Preambula**

TĀ KĀ *Vispārējā cilvēktiesību deklarācijā* kā pamatprincips ir atzīts tas, ka ikvienam uz pilnīgas līdztiesības pamatiem ir tiesības uz taisnīgu un atklātu lietas izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā tiesā tad, ja tiek noteiktas tiesības un pienākumi un tiek lemts par apsūdzību noziedzīga nodarījuma izdarīšanā;

TĀ KĀ *Starptautiskajā paktā par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām* tiek garantēts, ka visas personas tiesas priekšā ir vienlīdzīgas un ka tad, ja tiek lemts par apsūdzību noziedzīga nodarījuma izdarīšanā vai par tiesībām un pienākumiem, ikvienam ir tiesības uz taisnīgu un atklātu lietas izskatīšanu, kas bez nepamatotas kavēšanās notiek kompetentā, neatkarīgā un objektīvā tiesā, kas izveidota saskaņā ar likumu;

TĀ KĀ iepriekšminētie pamatprincipi un tiesības ir arī atzītas vai atspoguļotas reģionālajos cilvēktiesību instrumentos, valstu konstitūcijās, tiesību aktos un anglosakšu tiesībās, kā arī tieslietu nozares konvencijās un tradīcijās;

TĀ KĀ kompetentu, neatkarīgu un objektīvu tiesnešu svarīgumu cilvēktiesību aizsardzībā vēl vairāk pastiprina tas, ka visu pārējo tiesību īstenošana galu galā ir atkarīga no pareizas tiesvedības prakses;

TĀ KĀ kompetenti, neatkarīgi un objektīvi tiesneši ir svarīgi arī tādēļ, lai tiesas varētu pildīt savus uzdevumus attiecībā uz konstitucionālisma un tiesiskuma aizsardzību;

TĀ KĀ modernā demokrātiskā sabiedrībā ļoti svarīga ir sabiedrības uzticēšanās tiesu sistēmai un tiesnešu morālajai autoritātei un godprātībai;

TĀ KĀ ir svarīgi, lai tiesneši gan individuāli, gan kolektīvi respektētu un cienītu tiesneša amatu kā sabiedrības uzticēšanās izpausmi un censtos pastiprināt un saglabāt paļaušanos uz tiesu sistēmu;

* Apstiprināti 2002.gadā. Saukti arī par Bangaloras tiesnešu ētikas principiem.

Valsts valodas centra tulkojums. Sk: www.vvc.gov.lv/

Angļu val. pieejami: http://www.unodc.org/pdf/crime/corruption/judicial_group/Bangalore_principles.pdf

TĀ KĀ galvenā atbildība par augstu tiesnešu ētikas standartu veicināšanu un uzturēšanu gulstas uz katras valsts tiesnešiem;

UN TĀ KĀ *Apvienoto Nāciju Organizācijas Tiesnešu neatkarības pamatprincipi* ir paredzēti, lai nodrošinātu un veicinātu tiesnešu neatkarību, un ir galvenokārt adresēti dalībvalstīm,

TURPMĀK MINĒTIE PRINCIPI ir paredzēti, lai ieviestu tiesnešu ētikas standartus. To mērķis ir sniegt tiesnešiem norādījumus un nodrošināt tiesu sistēmas locekļu ētikas reglamentēšanas principus. To mērķis ir arī palīdzēt izpildvaras un likumdošanas varas locekļiem, kā arī advokātiem un plašākai sabiedrībai labāk saprast un atbalstīt tiesnešu darbu. Šo principu pamatā ir pieņēmums, ka tiesneši par savu rīcību ir atbildīgi atbilstošu institūciju priekšā, kas izveidotas, lai uzturētu tiesnešu rīcības standartus, un kas pašas ir neatkarīgas un objektīvas un ir paredzētas, lai papildinātu pastāvošās tiesību un ētikas normas, kuras ir saistošas tiesnešiem, nevis no tām atkāptos.

1. vērtība NEATKARĪBA

Principi:

Tiesnešu neatkarība ir priekšnoteikums tiesiskumam un viena no taisnīgas tiesas pamatgarantijām. Tādēļ tiesnesim ir jāsargā tiesu varas neatkarība gan tās individuālajā, gan institucionālajā aspektā un pašam jābūt šādas neatkarības piemēram.

Principa piemērošana:

- 1.1. Tiesnesis savas tiesneša funkcijas veic neatkarīgi, patstāvīgi izvērtējot konkrētos faktus un saskaņā ar dziļu tiesību izpratni, būdams brīvs no jebkādas ārējas ietekmes, pamudinājumiem, spiediena, draudiem vai iejaukšanās, ko tieši vai netieši varētu radīt kādas aprindas vai iemesls.
- 1.2. Tiesnesis ir neatkarīgs attiecībā ar sabiedrību kopumā un attiecībā ar konkrētām pusēm strīdā, kas viņam jāizšķir.
- 1.3. Tiesnesim ne vien jābūt brīvam no neatbilstošiem sakariem ar valsts izpildvaru un likumdevēju varu un to ietekmes, bet arī jārada par sevi šāds priekšstats.
- 1.4. Veicot tiesneša pienākumus, tiesnesis ir neatkarīgs no saviem kolēģiem tiesnešiem attiecībā uz lēmumiem, kurus tiesnesim ir pienākums pieņemt neatkarīgi.
- 1.5. Tiesnesis veicina un aizstāv tiesneša pienākumu veikšanai nepieciešamās garantijas, lai saglabātu un pastiprinātu tiesnešu institucionālo un darbības neatkarību.

- 1.6. Tiesnesis ar savu stāju apliecina un veicina augstus tiesneša ētikas standartus, lai palielinātu sabiedrības uzticēšanos tiesu varai, kas ir ļoti svarīgs apstāklis tiesnešu neatkarības saglabāšanai.

2. vērtība OBJEKTIVITĀTE

Principi:

Objektivitātei ir svarīga nozīme tiesneša amata pienākumu pienācīgai veikšanai. Tā attiecas ne vien uz pašiem lēmumiem, bet arī uz procesu, ar kuru tiek pieņemti lēmumi.

Principa piemērošana:

- 2.1. Tiesnesis savus tiesneša pienākumus pilda bez īpašas labvēlības vai aizspriedumiem.
- 2.2. Tiesnesis nodrošina, ka viņa rīcība – gan tiesā, gan ārpus tiesas – veicina un nostiprina sabiedrības, juristu un tiesvedības dalībnieku uzticēšanos tiesneša un tiesu sistēmas objektivitātei.
- 2.3. Ciktāl iespējams, tiesnesis rīkojas tā, lai pēc iespējas samazinātu gadījumus, kad viņš būtu jāatstādina no noteiktu lietu izskatīšanas vai izlemšanas.
- 2.4. Tiesvedības laikā vai gadījumā, ja šāda tiesvedība būtu paredzama, tiesnesis nedrīkst apzināti izteikt nekādus komentārus, par kuriem varētu pamatoti uzskatīt, ka tie var ietekmēt šādas tiesvedības rezultātu vai nepārprotami kaitēt procesa taisnīgumam. Tiesnesis arī nedrīkst publiski vai citādi izteikt nekādus komentārus, kas varētu ietekmēt ar kādu personu vai jautājumu saistītu tiesvedību.
- 2.5. Tiesnesim jāatsakās no līdzdalības ikvienā tiesvedībā, kurā viņš attiecīgo jautājumu nespēj izlemt objektīvi vai kurā par viņu varētu rasties tāds priekšstats. Šāda veida tiesvedība var būt, piemēram, gadījumos, kad
 - 2.5.1. tiesnesim ir aizspriedums pret kādu no lietas dalībniekiem vai ir personīgi zināma informācija par apstrīdētajiem faktiskajiem apstākļiem, kas attiecas uz konkrēto tiesvedību;
 - 2.5.2. tiesnesis agrāk ir bijis advokāts vai galvenais liecinieks jautājumā, ko izskata tiesa, vai
 - 2.5.3. tiesnesim vai kādam tiesneša ģimenes loceklim ir ekonomiskas intereses attiecībā uz tiesā izskatāmā jautājuma rezultātu.

Jāņem vērā, ka tiesneša atcelšanu nevar pieprasīt, ja nav nevienas citas tiesas, kas var izskatīt attiecīgo lietu, vai pastāv ārkārtas apstākļi, kuru dēļ bezdarbība var būtiski apdraudēt tiesiskumu.

3. vērtība GODPRĀTĪBA

Principi:

Godprātībai ir svarīga nozīme tiesneša amata pienākumu pienācīgai veikšanai.

Principa piemērošana:

- 3.1. Tiesnesis nodrošina, lai viņa rīcību sabiedrība vērtētu kā nevainojamu.
- 3.2. Tiesneša rīcībai un uzvedībai jāattaisno cilvēku uzticēšanās tiesnešu godprātībai. Taisnīgums ne vien faktiski jānodrošina, bet arī jārada sabiedrībā pārliecība, ka tas ir nodrošināts.

4. vērtība ATBILSTĪBA

Principi:

Atbilstībai un priekšstatam par tiesneša atbilstību ir liela nozīme visu tiesneša pienākumu veikšanai.

Principa piemērošana:

- 4.1. Tiesnesis nepieļauj neatbilstību un šķietamu neatbilstību visā savā darbībā.
- 4.2. Tā kā tiesnesis ir pakļauts pastāvīgai sabiedrības uzmanībai, viņam ir jāuzņemas personīgi ierobežojumi, ko ierindas pilsonis varētu uzskatīt par apgrūtinājošiem, un tas jā dara no brīvas gribas un labprātīgi. Proti, tiesnesim jāizturas tā, lai viņš nedarītu kaunu tiesneša amatam.
- 4.3. Savās personīgajās attiecībās ar atsevišķiem juristiem, kas regulāri praktizē konkrētā tiesneša tiesā, tiesnesim jāvairās no situācijām, kuras varētu radīt pamatotas aizdomas par favorītismu vai neobjektivitāti, vai favorītisma vai neobjektivitātes šķietamību.
- 4.4. Tiesnesis nepiedalās tādas lietas izskatīšanā, kurā kāds viņa ģimenes loceklis pārstāv kādu no lietas dalībniekiem vai ir jebkādā veidā saistīts ar attiecīgo lietu.
- 4.5. Tiesnesis neļauj savu rezidenci izmantot kādam juristam klientu vai citu juristu pieņemšanai.
- 4.6. Tiesnesim tāpat kā visiem citiem pilsoņiem ir tiesības uz vārda, uzskatu, asociācijas un biedrošanās brīvību, taču, īstenojot šādas tiesības, tiesnesim vienmēr jārikojas tā, lai neapkaunotu tiesneša amatu un aizsargātu tiesu varas objektivitāti un neatkarību.

- 4.7. Tiesnesis apzina savas personīgās un savu uzticības personu finansiālās intereses un dara visu iespējamo, lai noskaidrotu savu ģimenes locekļu finansiālās intereses.
- 4.8. Tiesnesis nepieļauj, ka viņa ģimenes saiknes, sociālās vai citas attiecības ietekmē tiesneša profesionālo rīcību un viņa kā tiesneša spriedumus.
- 4.9. Tiesnesis neizmanto tiesneša amata prestižu un neļauj to izmantot citiem savu, savas ģimenes locekļu vai jebkuras citas personas privāto interešu labā, un tiesnesis nedrīkst radīt priekšstatu vai ļaut citiem radīt priekšstatu, ka kādai personai ir īpašs statuss, kas tai ļauj ietekmēt tiesneša amata pienākumu izpildi.
- 4.10. Konfidenciālu informāciju, ko tiesnesis ieguvis, veicot tiesneša amata pienākumus, viņš nedrīkst izpaust nekādiem citiem nolūkiem, kas nav saistīti ar viņa amata pienākumu veikšanu.
- 4.11. Ar nosacījumu, ka tas netraucē tiesneša amata pienākumu veikšanu, tiesnesis drīkst:
 - 4.11.1. rakstīt, lasīt lekcijas, mācīt un piedalīties darbībās, kas attiecas uz jurispudenci, tiesību sistēmu, tiesvedību vai tamlīdzīgiem jautājumiem;
 - 4.11.2. piedalīties publiskā sēdē oficiālā struktūrā, kas nodarbojas ar jautājumiem, kuri saistīti ar jurispudenci, tiesību sistēmu, tiesvedību vai tamlīdzīgiem jautājumiem;
 - 4.11.3. kalpot par oficiālas struktūras vai kādas citas valsts komisijas, komitejas vai padomdevējas struktūras locekli, ja šāda dalība nav nesaderīga ar priekšstatu par tiesneša objektivitāti un politisko neitralitāti, vai
 - 4.11.4. iesaistīties citās darbībās, ja šādas darbības neapkauno tiesneša amatu vai citādā veidā netraucē tiesneša amata pienākumu veikšanu.
- 4.12. Tiesnesis nenodarbojas ar jurista praksi, kamēr atrodas tiesneša amatā.
- 4.13. Tiesnesis var veidot tiesnešu asociācijas vai tajās iestāties, vai piedalīties citās organizācijās, kas pārstāv tiesnešu intereses.
- 4.14. Tiesnesis un tiesneša ģimenes locekļi nedrīkst ne prasīt, ne pieņemt nekādas dāvanas, novēlījumus, aizdevumus vai labumus saistībā ar jebko, ko tiesnesis ir darījis, nav darījis vai kas viņam būtu jādara saistībā ar tiesneša amata pienākumu pildīšanu.
- 4.15. Tiesnesis nedrīkst apzināti atļaut tiesas darbiniekiem vai citiem, kas ir pakļauti tiesneša ietekmei, vadībai vai autoritātei, ne prasīt, ne pieņemt nekādas dāvanas, novēlījumus, aizdevumus vai labumus saistībā ar jebko, ko viņš ir darījis, nav darījis vai kas viņam būtu jādara saistībā ar tiesneša amata pienākumu pildīšanu.

- 4.16. Ievērojot likumu un citas tiesību aktos noteiktas prasības attiecībā uz mantas deklarēšanu, tiesnesis var pieņemt simboliskas dāvanas, apbalvojumus vai labumus, kas atbilst gadījumam, saistībā ar kuru tie tiek pasniegti, ja saistībā ar šādām dāvanām, apbalvojumiem vai labumiem nevar rasties pamatots priekšstats, ka tie paredzēti, lai ietekmētu tiesnesi attiecībā uz viņa tiesneša pienākumu veikšanu, vai citādā veidā rasties šķietama neobjektivitāte.

5. vērtība VIENLĪDZĪBA

Principi:

Pret visiem vienlīdzīga attieksme tiesā ir svarīgs priekšnoteikums tiesneša amata pienākumu pienācīgai izpildei.

Principa piemērošana:

- 5.1. Tiesnesis apzinās un izprot dažādību sabiedrībā un atšķirības, kas rodas dažādu iemeslu dēļ, piemēram, saistībā ar rasi, ādas krāsu, dzimumu, reliģiju, nacionālo izcelsmi, kastu, invaliditāti, vecumu, ģimenes stāvokli, seksuālo orientāciju, sociālo un ekonomisko statusu un citiem iemesliem ("nebūtiski apstākļi").
- 5.2. Tiesnesis, pildot savus tiesneša pienākumus, nedrīkst ar vārdiem vai rīcību izrādīt aizspriedumus pret kādu personu vai grupu nebūtisku apstākļu dēļ.
- 5.3. Tiesnesis savus amata pienākumus veic ar pienācīgu uzmanību pret visām personām, piemēram, lietas dalībniekiem, lieciniekiem, advokātiem, tiesas darbiniekiem un kolēģiem tiesnešiem, tos nediferencējot nebūtisku apstākļu dēļ, kam nav nekādas nozīmes attiecībā uz šādu pienākumu veikšanu.
- 5.4. Tiesnesis nedrīkst apzināti atļaut tiesas darbiniekiem vai citiem, kas ir pakļauti tiesneša ietekmei, vadībai vai kontrolei, jautājumos, ko izskata konkrētais tiesnesis, diferencēt attiecīgās personas kādu nebūtisku iemeslu dēļ.
- 5.5. Tiesnesis pieprasa, lai advokāti tiesas sēdes laikā atturētos no jebkādu ar nebūtiskiem iemesliem saistītu aizspriedumu izpausmēm ar vārdiem vai rīcību, izņemot tad, ja tiem ir juridiska nozīme attiecībā uz kādu jautājumu tiesvedībā un ja uz tiem var attiekties leģitīma argumentācija.

6. vērtība

KOMPETENCE UN RŪPĪBA

Principi:

Kompetence un rūpība ir priekšnoteikumi tiesneša amata pienākumu pienācīgai veikšanai.

Principa piemērošana:

- 6.1. Tiesneša amata pienākumi ir prioritāri attiecībā pret visām citām darbībām.
- 6.2. Tiesnesis savu profesionālo darbību velta tiesneša pienākumiem, kas ietver ne vien tiesneša funkciju un pienākumu izpildi tiesā un tiesas lēmumu pieņemšanu, bet arī citus uzdevumus, kas attiecas uz tiesneša amatu un tiesas darbībām.
- 6.3. Tiesnesis veic visus iespējamus pasākumus, lai saglabātu un nostiprinātu savas zināšanas, prasmes un personīgās spējas, kas nepieciešamas tiesneša pienākumu pienācīgai veikšanai, šim nolūkam izmantojot apmācību un citas iespējas, kurām tiesas uzraudzībā jābūt tiesnešiem pieejamām.
- 6.4. Tiesnesis interesējas par attiecīgajiem notikumiem starptautisko tiesību jomā, tostarp par starptautisku konvenciju un citu cilvēktiesību instrumentu pieņemšanu.
- 6.5. Tiesnesis visus savus tiesneša pienākumus, tostarp atlikto lēmumu pasludināšanu, veic efektīvi, taisnīgi un pietiekami laikus.
- 6.6. Tiesnesis nodrošina kārtību un pieklājību visā tiesas sēdes laikā un ir pacietīgs, cienīgs un pieklājīgs attiecībā pret lietas dalībniekiem, zvērinātajiem, lieciniekiem, advokātiem un citiem, ar kuriem tiesnesis saskaras, veicot savus amata pienākumus. Tiesnesis pieprasa tādu pašu uzvedību no likumīgajiem pārstāvjiem, tiesas darbiniekiem un citām personām, kas pakļautas tiesneša ietekmei, vadībai vai kontrolei.
- 6.7. Tiesnesis neiesaistās rīcībā, kas nav saderīga ar tiesneša pienākumu pienācīgu veikšanu.

ĪSTENOŠANA

Tiesneša amata būtības dēļ valstu tiesneši veic efektīvus pasākumus, lai nodrošinātu mehānismus šo principu īstenošanai, ja šādi mehānismi jau nav izveidoti viņu jurisdikcijā.

DEFINĪCIJAS

Izklāstītajos principos, ja vien konteksts nenosaka citādi, lietotajiem vārdiem ir šāda nozīme:

"*tiesas darbinieki*" ir tiesneša personīgie darbinieki, ieskaitot tiesu palīgpersonālu;

"*tiesnesis*" ir ikviena persona, kam ir tiesneša pilnvaras, neatkarīgi no iecelšanas veida;

"*tiesneša ģimene*" ir tiesneša laulātais, dēls, meita, znots, vedekla un jebkurš cits tuvs radnieks vai persona, kas ir tiesneša līdzgaitnieks vai darbinieks un kas dzīvo tiesneša mājā;

"*tiesneša laulātais*" ietver tiesneša partneri, ar ko viņš dzīvo kopā, vai jebkuru citu jebkura dzimuma personu, kurai ir ciešas attiecības ar tiesnesi.